

Міністерство оборони України
Національна академія правових наук України
Секція права національної безпеки та військового права
Національної академії правових наук України
Науково-дослідний інститут інформатики і права
Національної академії правових наук України
Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Військово-юридичний інститут Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

*(За підтримки Міністерства закордонних справ Республіки Болгарія та
Посольства Республіки Болгарія в Україні проекту з метою розвитку:
«Підтримка демократичного контролю над сектором безпеки
в контексті євроатлантичної інтеграції України»)*

СИСТЕМА ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**Збірник матеріалів міжнародної
науково-практичної конференції**

29 жовтня 2019 р.
м. Київ

УДК 344.3(477)

С 40

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Науково-дослідного інституту інформатики і права
Національної академії правових наук України,
протокол № 7 від 30.10.2019 р.
Секцією права національної безпеки та військового права
Національної академії правових наук України,
протокол № 6-Б від 7.11.2019 р.*

Система військової юстиції у забезпеченні національної безпеки України: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції / Упорядники: Пилипчук В.Г., Коваль В.П., Богущкий П.П., Беланюк М.В., Дорогих С.О., Доронін І.М., Радзієвська О.Г. – К.: Видавничий дім «АртЕк». – 2019. – 358 с.

ISBN 978-617-7814-22-0

У збірнику висвітлено матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Система військової юстиції у забезпеченні національної безпеки України» щодо захисту конституційних прав і свобод військовослужбовців та членів їх сімей, відновлення і розвитку системи військової юстиції України та її складових, визначення їхніх завдань і функцій, організації досудового розслідування військових злочинів, злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, питань демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, а також адаптації національної системи військової юстиції до стандартів країн-членів НАТО.

Видання розраховане на експертів і вчених в галузі права національної безпеки та військового права, а також фахівців сектору безпеки і оборони України.

Автори наданих матеріалів несуть відповідальність за підбір і точність наведених фактів, статистичних даних, оцінок та інших відомостей.

УДК 344.3(477)

ISBN 978-617-7814-22-0

- © Міністерство оборони України, 2019
- © Національна академія правових наук України, 2019
- © Секція права національної безпеки та військового права НАПрН України, 2019
- © Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України, 2019
- © Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2019
- © Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, 2019
- © Колектив авторів, 2019

ЗМІСТ

I. РЕКОМЕНДАЦІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ6

II. ПРИВІТАННЯ, ВИСТУПИ, ДОПОВІДІ

Олександр Петришин

Вітальне слово до учасників конференції 10

Валерій Коваль

Вітальне слово до учасників конференції13

Володимир Пилипчук, Марина Беланюк

Сучасна модель військової юстиції

в контексті євроатлантичної інтеграції України.....15

Павло Богуцький

Система правового забезпечення

національної безпеки України у воєнній сфері23

Юрій Бабич

Шляхи забезпечення законності та правопорядку в системі

Міністерства оборони України та Збройних Силах України ...29

Анатолій Маркевич

Проблемні питання організації діяльності системи

військової кримінальної юстиції України

в сучасних умовах35

Сергій Кудінов, Дмитро Талалай

Окремі аспекти розбудови

системи військової юстиції України.....41

Юрій Бобров

Адміністративно-правові засади створення та діяльності

військових судів в сучасній Україні48

Сергій Мельник

Система військової юстиції в країнах членах НАТО:

теоретичні та практичні аспекти57

Іван Доронін

Захист прав військовослужбовців

як функція військової юстиції.....65

Ірина Шопіна, Ігор Коропатнік

Підвищення рівня правової культури військовослужбовців:

інституціональний аспект71

Олександр Комісаров, Олександр Кобзар

Проблеми правового забезпечення функціонування
підрозділів національної гвардії України75

Микола Карпенко

Проблеми кримінально-правової
охорони національної безпеки України79

Володимир Яценко

Досвід демократичного цивільного контролю
країн-членів НАТО над сектором безпеки.....86

Наталія Ткачук

Проблеми демократичного цивільного контролю
у сфері кібербезпеки92

Ігор Корж

Військове право
та його місце в системі національного права97

Юлія Боброва

Забезпечення територіального принципу судочинства у ході
розгляду кримінальних та адміністративних проваджень
стосовно військовослужбовців Збройних Сил України102

Інна Остапенко

Правові аспекти відновлення
військового судочинства в Україні108

Олена Свинець

Реформування військової прокуратури в Україні112

Володимир Шульгін

Військова юстиція в Україні:
генезис реалізації військово-правової концепції.....117

Микола Зайцев

Інституціональні та компетентнісні аспекти
формування військової поліції.....129

Юрій Ірха

«Військова» адвокатура
як складова системи військової юстиції в Україні137

Сергій Люлько

Військова юстиція України: основні засади143

Богдан Шамрай

Гарантування конституційного права на судовий захист
військовослужбовцям Збройних Сил України та інших
військових формувань151

Віктор Левчук

Необхідність та перспективи функціонування військової
поліції на сучасному етапі.....156

III. ДОДАТКИ

Додаток 1

Проект Закону України про внесення змін до Закону України
«Про судоустрій і статус суддів» щодо утворення
військових судів (реєстр. № 8392 від 22.05.2018)162

Додаток 2

Проект Закону України про внесення змін до Закону України
«Про судоустрій і статус суддів» щодо утворення
військових судів (реєстр. № 8392-1 від 01.06.2018)165

Додаток 3

Проект Закону України «Про Державне бюро
військової юстиції» (реєстр. № 8387 від 21.05.2018)171

Додаток 4

Проект Закону України «Про Державне бюро
військової юстиції» (реєстр. № 8387-1 від 25.05.2018)218

Додаток 5

Проект Закону України «Про Військову міліцію»
(реєстр. № 1882 від 29.01.2015)264

Додаток 6

Проект Закону України «Про Військову поліцію»
(реєстр. № 1805 від 21.01.2015)264

Додаток 7.....336

Закон України «Про Військову службу правопорядку
у Збройних Силах України» (Відомості
Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 32, ст. 225).....336

І. РЕКОМЕНДАЦІЇ

міжнародної науково-практичної конференції

«Система військової юстиції у забезпеченні

національної безпеки України»

Міжнародна науково-практична конференція «Система військової юстиції у забезпеченні національної безпеки України», організована Міністерством оборони України, Секцією права національної безпеки та військового права Національної академії правових наук України та Науково-дослідним інститутом інформатики і права НАПрН України спільно з Військовим інститутом Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Військово-юридичним інститутом Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, була проведена 29 жовтня 2019 року в м. Києві за участі представників Верховної Ради України, суб'єктів сектору безпеки і оборони та інших державних органів, навчальних закладів і наукових установ України, а також представників посольств країн-членів ЄС і НАТО в Україні.

В ході конференції розглянуто питання щодо захисту конституційних прав і свобод військовослужбовців та членів їх сімей, відновлення системи військової юстиції та її складових, визначення їхніх завдань і функцій, організації досудового розслідування військових злочинів, злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, питань демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, а також адаптації національної системи військової юстиції до стандартів країн-членів НАТО.

Учасники конференції *констатували*:

– Україна має багатовіковий досвід державотворення, військового будівництва і забезпечення правопорядку у воєнній сфері, починаючи з часів Київської Русі, Козацької держави Богдана Хмельницького, Української Народної Республіки та інших державних утворень;

– у 1990-х роках з набуттям незалежності в Україні було сформовано розгорнуту систему військової юстиції,

що включала: *військові суди регіонів і гарнізонів; військові прокуратури регіонів та гарнізонів; юридичні підрозділи військових формувань; військово-юридичні навчальні підрозділи у складі Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Крім цього, було запроваджено навчальну і наукову спеціальність «Військове право»;*

– протягом 2001 – 2011 років в умовах кардинального скорочення Збройних Сил та інших військових формувань (*станом на 1991 р. Україна мала третій у світі потенціал ядерної зброї, а чисельність військ становила понад 1 млн. 100 тис. чоловік*) система військової юстиції була повністю ліквідована. Зазначене, як засвідчили події 2014 – 2015 рр. у воєнній сфері, призвело до негативних процесів у забезпеченні правопорядку та підтриманні обороноздатності держави;

– в сучасних умовах гібридної війни та міжнародного військового конфлікту, анексії РФ Автономної республіки Крим та окупації окремих районів Донецької і Луганської областей, проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил, нагальною постає проблема відновлення і розвитку системи військової юстиції в Україні.

3 урахуванням зазначеного та результатів всебічного обговорення піднятих питань конференція **рекомендує:**

1. Звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Верховного суду України з пропозиціями щодо відновлення і розвитку системи військової юстиції з урахуванням історичного досвіду України і стандартів кран-членів НАТО щодо захисту конституційних прав військовослужбовців і членів їх сімей та підтримання правопорядку у воєнній сфері.

2. Віднести згідно з положеннями Конституції України та чинного законодавства до основних складових національної системи військової юстиції: *спеціалізовані військові суди; спеціалізовану прокуратуру у воєнній сфері; державний правоохоронний орган зі спеціальним статусом у воєнній сфері (Військова поліція України або Державна служба військової*

юстиції); юридичні підрозділи військових формувань; військово-юридичні навчальні підрозділи у складі Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, а також відновлену 2018 року наукову і навчальну спеціалізацію «право національної безпеки та військове право».

3. Сформувати державний правоохоронний орган зі спеціальним статусом у воєнній сфері. З метою збереження кадрового потенціалу і зменшення бюджетних витрат розглянути питання щодо його створення на базі Військової служби правопорядку Збройних Сил України та за рахунок чисельності підрозділів і військовослужбовців органів військової прокуратури, які відповідно до законодавства підлягатимуть скороченню в ході реформування органів прокуратури. Діяльність вказаного органу, з урахуванням досвіду реформування Міністерства внутрішніх справ України, може спрямовуватися і координуватися через Міністра оборони України.

4. До завдань державного правоохоронного органу зі спеціальним статусом у воєнній сфері рекомендується віднести:

1) захист прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців, резервістів та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також членів їх сімей;

2) забезпечення правопорядку у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях;

3) попередження, виявлення і припинення правопорушень, протидія кримінальним правопорушенням та корупції у Збройних Силах та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в оборонно-промисловому комплексі держави;

4) здійснення досудових розслідувань у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення відповідно до визначеної підслідності;

5) участь відповідно до законодавства у запровадженні та здійсненні заходів правових режимів воєнного стану і надзвичайного стану;

6) участь у забезпеченні правопорядку в районах бойових дій, зонах проведення операцій об'єднаних сил, миротворчих і антитерористичних операцій та у протидії диверсіям і терористичним актам на військових об'єктах;

7) забезпечення безпеки дорожнього руху транспортних засобів і бойової техніки Збройних Сил України та інших військових формувань;

8) забезпечення виконання призначених військовослужбовцям кримінальних покарань і адміністративних стягнень відповідно до законодавства та здійснення охорони військових об'єктів, визначених Кабінетом Міністрів України.

5. Національному університету оборони України імені Івана Черняхівського, Військовому інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Військово-юридичному інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та іншим закладам вищої освіти сектору безпеки і оборони за сприяння Секції права національної безпеки та військового права Національної академії правових наук України і Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України забезпечити розробку і впровадження у навчальний процес і наукову діяльність нових спеціалізацій з питань права національної безпеки та військового права.

6. Міністерству оборони України спільно з Національною академією правових наук України (*Секцією права національної безпеки та військового права НАПрН України і Науково-дослідним інститутом інформатики і права НАПрН України*) у взаємодії з Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони і розвідки забезпечити підготовку проектів законів України, спрямованих на реалізацію вказаних рекомендацій.

II. ПРИВІТАННЯ, ВИСТУПИ, ДОПОВІДІ

Олександр Петришин,
*дійсний член (академік) НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
президент Національної академії
правових наук України*

Шановні організатори, учасники та гості конференції!

Від імені Національної академії правових наук України щиро вітаю представників Апарату Верховної Ради України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил України, інших державних органів та суб'єктів сектору безпеки і оборони, навчальних закладів і наукових установ України та іноземних гостей з початком роботи міжнародної науково-практичної конференції «Система військової юстиції у забезпеченні національної безпеки України».

Організаторами конференції виступили Міністерство оборони України, Секція права національної безпеки та військового права Національної академії правових наук України, Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України спільно з Військовим інститутом Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Військово-юридичним інститутом Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, що є прямим свідченням об'єднання зусиль науки, освіти і практики задля вирішення актуальних проблем захисту прав і безпеки людини та законних інтересів суспільства і держави у сфері оборони.

В ході конференції ми маємо розглянути низку питань щодо захисту конституційних прав і свобод військовослужбовців та членів їх сімей, відновлення і розвитку системи військової юстиції, організації досудового розслідування військових злочинів, злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного

правопорядку, питань демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, адаптації національної системи військової юстиції до стандартів країн-членів НАТО.

Сучасна правова наука бере активну участь у вирішенні комплексу вказаних та інших завдань, які стосуються розбудови Української держави, становлення і розвитку правової системи країни, формування та діяльності державних і недержавних інституцій тощо. Водночас, значна увага приділяється проблемам правового забезпечення національної безпеки і оборони, захисту суверенітету і територіальної цілісності України.

Необхідність досліджень у цій сфері значно актуалізувалася в умовах гібридної війни, анексії Автономної республіки Крим та окупації окремих районів Донецької і Луганської областей. За цих умов розвиток права національної безпеки та військового права є цілком закономірним з погляду правового забезпечення державної, воєнної, інформаційної та інших сфер національної безпеки.

Однією з найбільш дискусійних проблем національної правової системи є триваюча дискусія навколо системи військової юстиції, необхідності такої системи, її організаційних особливостей та інституційного оформлення. У цих дискусіях далеко не завжди враховуються древні історичні традиції й досвід України щодо розбудови військових органів правопорядку та військового правосуддя, а також відповідні стандарти країн-членів НАТО.

Недостатня ефективність державної політики та системи державного управління у сфері національної безпеки і оборони, незбалансованість і незавершеність системних реформ правоохоронної системи, у т. ч. у воєнній сфері, зумовлюють потребу відродження системи військової юстиції. Суспільні відносини у сфері будівництва, розвитку та життєдіяльності військових формувань вирізняються особливою специфікою і складністю, що потребує крім юридичних також і спеціальних знань, пов'язаних з розбудовою і застосуванням військ та проходженням військової служби.

Аналіз стану наукового опрацювання цих важливих проблем вказує на необхідність об'єднання зусиль вчених різних галузей науки, юристів і практичних фахівців сектору безпеки і оборони для спільного опрацювання нагальних проблем забезпечення національної безпеки і оборони.

За нашими оцінками, цьому також сприятиме створення Секції права національної безпеки та військового права Національної академії правових наук України, до складу якої увійшли вчені НАПрН України, наукові, науково-педагогічні та практичні працівники й військовослужбовці суб'єктів сектору безпеки і оборони України.

Бажаю всім учасникам міжнародної науково-практичної конференції конструктивного діалогу і плідної праці, всебічного обговорення наявних проблем, які турбують не лише практичних працівників, але й науковців, та пошуку шляхів їх вирішення. Перекоаний, що дискусії будуть надзвичайно цікавими, а підсумковий документ конференції міститиме дієві прикладні рекомендації, відповіді на актуальні питання, що потребують вирішення, та конкретні пропозиції щодо розвитку національного законодавства у сфері національної безпеки і оборони.

-----***-----

*Валерій Коваль,
Міністерство оборони України*

**Шановний пане Президенте Національної академії
правових наук України!
Шановні пані і панове, організатори та учасники
конференції!**

Міністерством оборони України упродовж останніх років докладено значні зусилля для вирішення важливих завдань по забезпеченню національної безпеки України. Це пріоритетне завдання залишається предметом постійної уваги. З огляду на зазначене важливим завданням є удосконалення системи правового забезпечення Збройних Сил України. Сьогоднішня міжнародна науково-практична конференція є важливим заходом в науковому, освітньому та практичних значеннях для сфери національної безпеки і оборони України. Перш за все, необхідно подякувати нашим партнерам, представникам посольств держав-членів НАТО за підтримку, яка сьогодні надається Україні, та за участь у цій конференції. Адже євроатлантичні прагнення України і набуття членства в НАТО не можуть бути вирішеними без відповідних кроків як у реформуванні Збройних Сил, так і забезпеченні правопорядку і законності, подоланні корупційних проявів і правопорушень у військовому середовищі. Вирішенню цього завдання має сприяти активне впровадження стандартів НАТО, у тому числі щодо формування і діяльності військового правоохоронного органу, яким керівництво Міністерства оборони України бачить Військову поліцію. Реформування Військової Служби правопорядку та створення в подальшому нового правоохоронного органу – Військової поліції забезпечить реальний вплив на стан правопорядку, адже Військова поліція виконуватиме заходи щодо попередження злочинів серед військовослужбовців. Прийняття відповідного Закону України, на нашу думку, забезпечить можливість ефективно і оперативно здійснювати досудове розслідування військових злочинів.

У системі військової юстиції важливе місце займає Юридичний департамент Міністерства оборони України. Необхідно зазначити, що діяльність Юридичного департаменту Міністерства оборони України спрямовується на правове забезпечення формування та реалізації державної правової політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони, підвищення рівня оперативної сумісності Збройних Сил України з підрозділами збройних сил держав – членів НАТО та ЄС з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, операції Об'єднаних сил. Важливе значення має забезпечення правильного застосування в Міноборони та у Збройних Силах України законодавства з метою виконання завдань, визначених у Стратегії національної безпеки України, Воєнній доктрині України, Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, Стратегічному оборонному бюлетені України та відповідно до Програми дій Уряду.

Переконаний, що активне, творче і конструктивне обговорення під час конференції питань, які стосуються діяльності військової юстиції у сфері національної безпеки України, стане важливим кроком для вирішення важливих та актуальних проблем правової роботи, підвищення рівня правового забезпечення діяльності Збройних Сил України!

-----***-----

*Володимир Пилипчук,
член-кореспондент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор
Марина Беланюк,
кандидат юридичних наук, НДІ
інформатики і права НАПрН України*

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Політика національної безпеки, яка здійснювалася Україною з моменту здобуття незалежності, ставила за мету утворення на загально визначених принципах і нормах міжнародного права дієвої системи захисту національних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також системи забезпечення національної безпеки і оборони, яка почала формуватися в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. У цей період було визначено основні елементи системи забезпечення національної безпеки та конституційно-правові засади їх діяльності, сформовано національні спецслужби, збройні сили та інші військові формування.

Відповідно до ст. 17 Конституції України [1] до ключових сфер забезпечення національної безпеки нині віднесено:

- захист суверенітету і територіальної цілісності України;
- забезпечення економічної безпеки;
- забезпечення інформаційної безпеки;
- оборону України (забезпечення воєнної безпеки);
- забезпечення державної безпеки;
- захист державного кордону.

Проведений історико-правовий аналіз [2 – 7] дає можливість виокремити низку **основних подій та етапів становлення правового забезпечення у сфері національної безпеки і оборони**, зокрема:

- Україна має багатовіковий досвід державотворення, військового будівництва і забезпечення правопорядку у воєнній

сфері, починаючи з часів Київської Русі, Козацької держави Богдана Хмельницького, Української Народної Республіки та інших державних утворень;

- до набуття Україною незалежності у 1991 р. поняття «національна безпека» переважно асоціювалося з терміном «державна безпека» і лише на початку 1990-х рр. різниця між цими поняттями була врегульована нормами законів та Конституції України;

- протягом 1991 – 2006 рр. було сформовано законодавчі основи національної безпеки, організації та діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони України;

- у 1990-х роках з набуттям незалежності в Україні було сформовано розгорнуту систему військової юстиції, що включала: *військові суди регіонів і гарнізонів; військові прокуратури регіонів та гарнізонів; юридичні підрозділи військових формувань; військово-юридичні навчальні підрозділи у складі Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.* Крім цього, було запроваджено навчальну і наукову спеціальність «Військове право»;

- протягом 2001 – 2012 років в умовах кардинального скорочення військових формувань (*їх чисельність у 1991 р. становила понад 1 млн. 100 тис. осіб*) і третього у світі потенціалу ядерної зброї, розпродажу військових об'єктів, техніки і майна, система військової юстиції була повністю ліквідована. Зазначене, як засвідчили події 2014 – 2015 рр. у воєнній сфері, призвело до низки негативних процесів у забезпеченні правопорядку та підтриманні обороноздатності держави;

- в сучасних умовах гібридної війни, міжнародного військового конфлікту, проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил, анексії РФ Автономної республіки Крим та окупації окремих районів Донецької і Луганської областей нагальною постає проблема відновлення і розвитку системи військової юстиції в Україні з урахуванням власного історичного досвіду, принципів і стандартів країн-членів НАТО у цій сфері.

За цих обставин у 2014 році було відновлено систему військової прокуратури (*2019 року розпочато її перетворення у спеціалізовану прокуратуру*), а також підготовлено проекти законів «Про державне бюро військової юстиції» та «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (щодо військових судів), зміст яких потребує окремого розгляду.

Водночас, у 2018 р. на основі пропозицій, наданих вченими Секції права національної безпеки та військового права НАПрН України, НДІ інформатики і права НАПрН України та Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, було підготовлено і наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2018 № 1477 [8] затверджено *перелік предметних напрямів досліджень* в межах спеціальності 081 – «Право», яким запроваджено новий напрям – *«право національної безпеки; військове право»*. У 2019 р. розпочато запровадження навчальних спеціалізацій «право національної безпеки» та «військове право» у закладах вищої освіти.

Формула спеціалізації «право національної безпеки; військове право» згідно з цим наказом МОН України була запропонована у такій редакції: *«Дослідження суспільних відносин у сфері національної безпеки і оборони, як однієї з основних функцій держави; правових основ державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканості кордонів України, правового забезпечення державної і воєнної безпеки та прикордонної безпеки; системи і державно-правових механізмів забезпечення національної безпеки і оборони України; нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів сектору безпеки і охорони, військових правоохоронних органів та органів військового правосуддя; правових проблем імплементації стандартів країн-членів Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору у законодавство України»*.

У вказаному наказі також наведено пріоритетні напрями досліджень з питань військового права та військової юстиції.

Загалом, як видається, реалізація зазначеного сприятиме розбудові теоретико-правових основ забезпечення національної безпеки, зокрема, у сфері воєнної безпеки, а також формуванню сучасної моделі системи військової юстиції України.

Поряд з цим, у 2017 – 2018 рр. було проведено низку міжнародних заходів, організованих Головною військовою прокуратурою за участі вчених Національної академії правових наук України, Національної академії прокуратури України, інших закладів і установ та представників органів військової юстиції США, Канади, Туреччини, Румунії, Молдови, Грузії та низки інших держав в ході яких розглянуто відповідний міжнародний досвід.

Результати комплексного опрацювання вказаних питань дали змогу дійти висновку, що ***розбудова сучасної моделі військової юстиції*** потребуватиме вжиття таких основних заходів:

1) *формування ефективної системи захисту конституційних прав військовослужбовців і членів їх сімей, а також мирного населення в зоні бойових дій, проведення операцій об'єднаних сил, миротворчих і антитерористичних операцій;*

2) *відновлення системи військових судів;*

3) *створення державного правоохоронного органу зі спеціальним статусом у воєнній сфері;*

4) *реорганізація військової прокуратури в контексті судової реформи, реформування органів прокуратури та змін до Конституції України;*

5) *оптимізації завдань і функцій юридичних підрозділів військових формувань;*

6) *подальшого запровадження наукової і навчальної спеціалізації «право національної безпеки та військове право».*

Водночас, основу сучасної моделі військової юстиції України можуть складати:

– *спеціалізовані військові суди;*

– *спеціалізована прокуратура у воєнній сфері;*

– *державний правоохоронний орган зі спеціальним статусом у воєнній сфері;*

– юридичні підрозділи військових формувань та військових частин;

– військово-юридичні навчальні підрозділи.

Складовою вказаної моделі також може бути *Державне бюро розслідувань*, на яке нині покладено розслідування військових злочинів. З урахуванням територіальної організаційної побудови вказаного органу та його головної спрямованості на розслідування злочинів, вчинених державними службовцями категорії «А» і працівниками антикорупційних органів, його функції щодо військових злочинів можуть бути уточнені на розслідування кримінальних правопорушень, скоєних військовослужбовцями – співробітниками правоохоронних органів.

Окремого розгляду, як видається, потребує формування державного правоохоронного органу зі спеціальним статусом у воєнній сфері (*Державної служби військової юстиції або Військової поліції України*). Низка законопроектів про створення подібного органу (*Державного бюро військової юстиції, Військової поліції, Військової міліції*), зареєстрованих у Верховній Раді України, залишилися не реалізованими оскільки не завжди відповідали нормам Конституції України та принципам побудови системи органів державної влади в Україні.

До **основних завдань** цього органу, за попередніми оцінками, можна віднести:

1) захист прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців, резервістів та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також членів їх сімей;

2) забезпечення правопорядку у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства;

3) попередження, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень у військових формуваннях та в оборонно-промисловому комплексі держави;

4) здійснення досудових розслідувань у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення відповідно до визначеної законом підслідності;

5) участь у забезпеченні правопорядку в районах бойових дій, зонах проведення операцій об'єднаних сил, миротворчих і антитерористичних операцій та у протидії диверсіям і терористичним актам на військових об'єктах;

6) забезпечення виконання кримінальних і адміністративних покарань (у дисциплінарному батальйоні та на гауптвахті) відповідно до законодавства та участь в охороні військових об'єктів, визначених Кабінетом Міністрів України.

Для реалізації вказаних завдань можуть бути запропоновані наступні організаційні засади побудови державного правоохоронного органу зі спеціальним статусом у воєнній сфері:

- організаційна структура має будуватися з урахуванням структури та місць дислокацій військ і загалом може включати: *Адміністрацію (Центральне управління); територіальні органи; гарнізонні та інші підрозділи; навчальні, науково-дослідні, експертні підрозділи, заклади і установи;*

- за функціями підрозділи цього органу можуть поділятися на: *підрозділ захисту прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців; підрозділи військової поліції; слідчі та інші підрозділи;*

- структура Адміністрації і територіальних органів може затверджуватися керівником вказаного правоохоронного органу і складатися з департаментів, головних управлінь, управлінь та відділів;

- загальна чисельність особового складу може визначатися Указом Президента України за пропозиціями Кабінету Міністрів України.

З метою збереження кадрового потенціалу і зменшення бюджетних витрат вказаний правоохоронний орган може бути створений на базі іншого органу – Військової служби правопорядку Збройних Сил України, а також за рахунок підрозділів та військовослужбовців органів військової прокуратури, які мають вивільнятися в ході реформування органів прокуратури.

Діяльність вказаного органу, з урахуванням досвіду реформування МВС України, а також розмежування функцій і повноважень Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил України, може спрямовуватися і координуватися через Міністра оборони України.

Поряд з цим, навчальним закладам і підрозділам суб'єктів сектору безпеки і оборони за сприяння Секції права національної безпеки та військового права НАПрН України та Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України доцільно забезпечити розробку і впровадження у навчальний процес і наукову діяльність нових спеціалізацій з питань права національної безпеки та військового права.

Загалом, для реалізації вказаних та інших пропозицій щодо відновлення системи військової юстиції в Україні, видається за необхідне Міністерству оборони України спільно з Національною академією правових наук України (*Секцією права національної безпеки та військового права НАПрН України і Науково-дослідним інститутом інформатики і права НАПрН України*) у взаємодії з Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони і розвідки забезпечити підготовку проектів законів України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (щодо військових судів), «Про Державну службу військової юстиції України» або «Про Військову поліцію України».

Список використаної літератури:

1. Конституція України – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. *Пилипчук В.Г.* Еволюція наукових поглядів стосовно поняття «державна безпека» / Пилипчук В.Г. // Стратегічна панорама. – 2006. – № 2. – С. 17-21.
3. *Пилипчук В.Г.* Стан дослідження теорії забезпечення державної безпеки і практики становлення СНБ – СБ України : історіографічний аспект / Пилипчук В.Г. // Наук. вісн. НА СБ України. – 2006. – № 24. – С. 298-311.
4. *Пилипчук В.Г., Дзьобань О.П., Настюк В.Я.* Система і компетенція державних органів зі спеціальним статусом у сфері національної безпеки

України : Монографія / Пилипчук В.Г., Дзьобань О.П., Настюк В.Я. – Х.: Право. – 2009. – 196 с.

5. *Пилипчук В.Г.* Пріоритети розвитку правової науки в галузі національної безпеки / Пилипчук В.Г. // Стратегічна панорама. – К.: НІСД. – 2009. – № 2. – С. 36-40; Вісник НАН України. – 2009. – № 5. – С. 30-35.

6. *Пилипчук В.Г., Доронін І.М.* *Право національної безпеки та військове право: теоретичні та прикладні засади становлення і розвитку в Україні* / В.Г. Пилипчук, І.М. Доронін // Інформація і право. К., 2018. – № 2 (25). – С. 62-72.

7. Беланюк М. В. Становлення органів військової юстиції на теренах України (1939 – 1941 рр.): Історико-правове дослідження : дис. кандидата юрид. наук : 12. 00. 01 / **Беланюк Марина Василівна**. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. – 232 с.

8. Наказ МОН України від 28 грудня 2018 р. № 1477 – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-ta-opisu-predmetnih-napryamiv-doslidzhen-v-mezhah-specialnosti-081-pravo>

-----***-----

Павло Богуцький

*кандидат юридичних наук, доцент,
генерал-майор юстиції запасу,*

НДІ інформатики і права

НАПрН України

СИСТЕМА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ВОЄННІЙ СФЕРІ

Державна політика забезпечення національної безпеки України у воєнній сфері має передбачати сучасну, адаптовану до воєнно-політичних викликів, воєнно-політичних ризиків і загроз застосування воєнної сили систему правових заходів і засобів, які охоплюють нормативно-правову, інституційну та організаційну компоненти. Такі компоненти утворюються і взаємодіють, реалізуючи у притаманний їм спосіб, окрім іншого, спільне функціональне призначення – забезпечення захищеності суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу України від воєнних загроз [1].

Система правового забезпечення національної безпеки України у воєнній сфері побудована відповідно до певної закономірності. Нормативно-правове визначення та регулювання організації, діяльності цієї системи стосується як сил оборони, так і органів правопорядку – певної системи інститутів держави, які забезпечують найбільш ефективний шлях досягнення високого рівня готовності щодо подолання потенційних і реальних воєнних загроз особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Варто зазначити, що військове право містить нормативно-правову компоненту правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері, засновану на відповідному правовому режимі, який передбачає активний правовий вплив на військові та військово-цивільні відносини імперативного методу правового

регулювання, що зосереджується на використанні можливостей усього оборонного і військового потенціалу держави для досягнення мети воєнної безпеки.

Нормативно-правова компонента правового забезпечення національної безпеки України ґрунтується на положеннях Конституції щодо оборони держави, на визначенні стратегічного напрямку розвитку, яким є курс на європейську і євроатлантичну інтеграцію України. Такий курс України утворює основу державної політики забезпечення національної безпеки загалом і воєнної безпеки насамперед. Гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору відповідно до положень Конституції України є Президент держави.

Військове законодавство, закони, інші нормативно-правові акти, які стосуються національної безпеки у воєнній сфері, утворюють нормативно-правову компоненту правового забезпечення національної безпеки засвідчують особливості, що об'єктивно притаманні саме воєнній сфері суспільства. Серед таких особливостей – військова служба, як єдиний прийнятний для воєнної сфери вид державної служби особливого характеру, що полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності.

Нормативно-правова складова правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері визначає інституційні особливості застосування права, насамперед, військового права та передбачає існування певної системи.

Сукупна єдність і взаємодія інститутів правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері на основі визначених у законодавстві норм і правил утворює цілісну систему, якою є система військової юстиції та допоміжні інститути функціонування системи військової юстиції.

У свою чергу інституційна складова правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері, система військової

юстиції підпорядковані вимогам, що містить військове право. Така система демонструє органічну єдність з нормативно-правовою компонентою правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері. Це є певною аксіомою права, коли нормативно-правова складова визначає інституційну складову правового забезпечення національної безпеки. Адже система військової юстиції спрямована на дію військового права у воєнній сфері, на практичну реалізацію і утвердження нормативно-правової компоненти правового забезпечення національної безпеки у військових і військово-цивільних відносинах.

Будь-яка система передбачає функціональну єдність структурних елементів, або ж компонентів, що складають її інституційний зміст. Система військової юстиції є залежною від системних вимог і положень правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері [2, с.141]. А тому система військової юстиції постає у вигляді самостійних, але взаємозалежних інститутів, що діють у воєнній сфері: 1) державного правоохоронного органу зі спеціальним статусом, що об'єднує військову поліцію, орган досудового розслідування, підрозділи оперативно-розшукової діяльності, захисту прав і свобод військовослужбовців, протидії корупції, виконання кримінальних покарань, що призначаються військовослужбовцям (арешт на гауптвахті та тримання в дисциплінарному батальйоні) тощо; 2) спеціалізованої військової прокуратури (прокуратури у воєнній сфері); 3) військових судів.

Водночас вказані інститути системи військової юстиції не можуть існувати без відповідної правової інституційної інфраструктури, яку утворюють: 1) юридична служба у Збройних Силах України, в інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях та в органах, що належать до сил оборони; 2) спеціалізовані навчальні заклади щодо підготовки спеціалістів для органів військової юстиції; 3) наукові заклади і установи щодо здійснення наукових, доктринальних розробок, які стосуються правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері.

Організаційна складова системи правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері відповідає правовому режиму військового права і конкретизується у правовому режимі військової служби. Організаційні правові комунікації у воєнній сфері полягають у приведенні нормативно-правових вимог та інституційних можливостей до реального результату, яким є якісний стан військового правопорядку. Такий стан характеризується не лише безумовним виконанням вимог військового законодавства військовослужбовцями, але й ефективним управлінням силами оборони, функціонуванням сектору безпеки і оборони у відповідності з головним завданням, яким є забезпечення національної безпеки у воєнній сфері.

Організаційна компонента системи правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері містить у собі комплекс заходів щодо упровадження у діяльність органів військової юстиції виключно правових практик, дотримання процедур і процесуальних вимог законодавства, налагодження взаємодії системи військової юстиції з органами військового управління, з командуванням, з громадськістю. Демократичний цивільний контроль суттєво посилює організаційну складову системи правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері. Проте не менш важливим у вирішенні цих завдань є формування відповідної правової культури не лише суб'єктів системи військової юстиції, але й усіх військовослужбовців. Іншим важливим елементом організаційної складової системи правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері є захист прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців, резервістів, військовозобов'язаних, призваних для проходження зборів, членів сімей військовослужбовців. Соціальний, правовий захист військовослужбовців і членів їхніх сімей у системі військової юстиції набуває важливих предметних ознак, достатньо актуальних для сучасної України.

Важливою стороною цієї проблеми, є гарантії права військовослужбовців на захист в умовах здійснення досудових розслідувань у кримінальних провадженнях про військові і воєнні злочини, особливо у місцях проведення бойових дій. Такі гарантії

вбачаються в організаційному забезпеченні у взаємодії з центрами безоплатної правової допомоги, з органами адвокатського самоврядування реального доступу військовослужбовців до правової допомоги, наданні військовослужбовцям під час здійснення кримінальних проваджень якісних адвокатських послуг, що є неодмінною ознакою діяльності системи військової юстиції.

Актуальною для розвитку сектора безпеки і оборони України є організаційно-правова проблема подолання корупції. Вказана проблема не може бути успішно вирішеною без професійної участі в антикорупційній діяльності підготовлених, компетентних суб'єктів системи військової юстиції.

Система правового забезпечення національної безпеки у воєнній сфері у її організаційній частині потребує відповідних наукових розробок, що забезпечує доктрина права національної безпеки і військового права, відповідна наукова спеціальність.

Отже, оцінка стану усієї системи правового забезпечення національної безпеки України у воєнній сфері дозволяє зробити висновок про необхідність удосконалення нормативно-правової компоненти цієї системи шляхом розробки і прийняття відповідного закону про державний орган зі спеціальним статусом, що здійснює правоохоронну діяльність у воєнній сфері. Основою цього закону є положення, які стосуються військової поліції, органів досудового розслідування і захисту прав, свобод військовослужбовців.

Утворення державного правоохоронного органу у воєнній сфері на підставі положень саме такого закону та законодавчого визначення порядку організації, діяльності військової поліції, органів досудового розслідування, підрозділів оперативно-розшукової діяльності, визначення організаційних заходів щодо забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців, членів їхніх сімей дозволяє належно обґрунтувати та реалізувати на практиці відповідну концепцію прокурорських повноважень у воєнній сфері, а також вирішити завдання стосовно утворення і діяльності військових судів. Саме за таких умов система правового забезпечення національної безпеки

України у воєнній сфері може бути ефективною у подоланні викликів, які утворюють потенційні, а також реальні загрози воєнній безпеці держави.

Список використаної літератури:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

2. Правові основи воєнної безпеки України: монографія / Є. Л. Стрельцов, С. Т. Полторак, Ю. В. Аллеров, О. В. Кривенко, П. П. Богущкий; відп. ред. Є. Л. Стрельцов. – Львів: НАСВ, 2016. – 188 с.

-----***-----

Юрій Бабич,

Головне управління

Військової служби правопорядку

Збройних Сил України

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ПРАВОПОРЯДКУ В СИСТЕМІ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Тема виступу обумовлена гострою необхідністю покращення стану законності та правопорядку у військових частинах та підрозділах Збройних Сил України, що безпосередньо впливає на їх спроможність виконувати бойові завдання.

Продовжують існувати негативні тенденції щодо стану правопорядку серед особового складу Збройних Сил України. Не припиняються випадки ухилення військовослужбовців від проходження військової служби, прояви непокори, необережного поводження зі зброєю, загибелі особового складу, скоєння злочинів у стані алкогольного та наркотичного сп'яніння.

Проте, існуюча система органів досудового розслідування не забезпечує ефективне виявлення та розслідування військових злочинів в умовах особливого періоду та проведення ООС, що вкрай негативно впливає на стан готовності Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням.

Спробую навести декілька прикладів на підтвердження висловленої думки.

Якщо протягом 2013 року було обліковано близько 600 кримінальних правопорушень, то протягом наступних п'яти років проведення АТО та ООС на Сході України, їх кількість збільшилась у рази. Відбулось середньостатистичне щорічне зростання кількості кримінальних правопорушень.

Переважна кількість вчинених військовослужбовцями злочинів пов'язані з порушенням встановленого порядку проходження ними військової служби, тобто є військовими злочинами.

Виділимо окремі проблемні напрямки, на яких відбулося різке зростання кількості правопорушень.

По-перше, це збільшення кількості випадків непокори, невиконання наказів, опору та насильства щодо начальника (статті 402, 403, 404 та 405 Кримінального кодексу України).

Так, протягом 2013 року у Збройних Силах України мало місце лише 11 таких випадків. Проте, з початку АТО до ЄРДР внесені відомості про 661 злочин зазначеної категорії відносно військовослужбовців, з яких судами за результатами проведених кримінальних проваджень засуджено лише близько 15 % вказаних осіб.

По-друге збільшення випадків викрадення, привласнення, втрати зброї та боєприпасів (статті 410, 413 КК України)

З початку проведення АТО у Збройних Силах сталося 1 493 таких випадків, з них в районах проведення АТО – понад 1 тис. Для порівняння, у 2013 році (у мирний час) у Збройних Силах мав місце лише один випадок втрати зброї.

По-третє, збільшилася кількість самовільного залишення військових частин, дезертирств та ухилень від військової служби іншим способом (статті 407, 408, 409 КК України).

З початку проведення АТО з усіх випадків самовільного залишення місця служби ознак злочину набуло 60 % таких випадків. З них до єдиного державного реєстру досудових розслідувань внесено відомості лише про 50 % таких злочинів, а кримінальне покарання призначене 30 % військовослужбовців, які їх вчинили. Тобто, майже у 85 % випадків ухилень від військової служби винні особи до кримінальної відповідальності до цього часу не притягнуті.

Масштаби порушень військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України набули небезпечного характеру, а їхні наслідки призводять до загострення криміногенної ситуації в цілому.

Є різні причини погіршення стану правопорядку у ЗСУ, серед яких:

– призов під час часткової мобілізації та потрапляння до військових колективів військовозобов'язаних, схильних до асоціальної поведінки, і небажання значної частини з них дотримуватися порядку несення військової служби;

– анексія АР Крим та окупація окремих районів Донецької і Луганської областей;

– недостатня кількість постійного офіцерського складу для комплектування посад у підрозділах Збройних Сил України.

Однак, як вже зазначалось, вагомою причиною, що негативно впливає на стан правопорядку у Збройних Силах України є недосконалість існуючої на цей час системи органів досудового розслідування, яка не забезпечує своєчасність розслідування військових злочинів в умовах ведення бойових дій та в особливий період.

Внаслідок цього не дотримується принцип невідворотності покарання для осіб, які вчинили злочини, що в свою чергу створює передумови для вчинення правопорушень іншими військовослужбовцями. Через це, у багатьох військовослужбовців з'явилося відчуття безкарності за вчинення злочинних діянь.

Військовою службою правопорядку у межах наданих законодавством повноважень вживаються заходи для покращення стану правопорядку у Збройних Силах.

Здійснюється пошук нових форм та методів протидії ухиленням від військової служби. Одним з ефективних прикладів такої роботи є проведення широкомасштабних розшуків, які проводяться одночасно на всій території України спільно з представниками Національної поліції України, військовою прокуратурою та військовими комісаріатами. З початку АТО під час таких заходів розшукано близько 75 % осіб які з початку АТО самовільно залишили військові частини або місця служби.

Особлива увага приділяється попередженню та припиненню випадків викрадення та втрати зброї, боєприпасів і вибухових речовин. Ми усвідомлюємо, що цей напрямок діяльності вимагає особливої уваги ще і тому, що ця зброя використовується на решті території України для вчинення злочинів або для дестабілізації ситуації в державі. Також, жертвами порушення правил поведінки з такою зброєю і боєприпасами не рідко стають цивільні громадяни.

Службою правопорядку вживаються заходи щодо недопущення вивезення чи пересилання військовослужбовцями вогнепальної зброї та інших засобів ураження. Спільно з представни-

ками інших правоохоронних органів здійснюються перевірки військовослужбовців та військового транспорту як в районі ООС, так і на решті території України.

Наведені цифри це не просто статистика, а збережені життя людей!

Новим актуальним викликом для правоохоронної системи стало питання протидії незаконному поширенню у Збройних Силах наркотичних речовин.

З початку гібридної війни з боку Росії кількість злочинів цієї категорії у Збройних Силах різко зросла. У зв'язку з цим, робота щодо запобігання поширенню в Збройних Силах наркотиків Службою правопорядку виділена в окремий напрямок. Для організації цієї роботи у Головному управлінні ВСП створено відповідний структурний підрозділ. Також, у структурі чотирьох органів управління Військової служби правопорядку створені кінологічні підрозділи.

Нами вживаються й інші заходи для виконання визначених законодавством завдань щодо запобігання, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень.

Проте, на цей час Військова служба правопорядку потребує реформування та надання більш широких прав і повноважень, і зокрема на досудове розслідування військових злочинів вчинених військовослужбовцями, що значно підвищить її можливості оперативно та ефективно впливати на стан законності і правопорядку у Збройних Силах України.

Відсутність у Служби правопорядку повноважень на здійснення досудового слідства гальмувало і гальмує процес виявлення та притягнення злочинців до відповідальності.

ВСП має всі необхідні можливості для реформування у Військову поліцію, створення та ефективного функціонування у її системі підрозділів досудового розслідування, спроможна забезпечити виявлення і розслідування військових злочинів.

Реформування Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (далі – ВСП) у Військову поліцію та надання їй повноважень органу досудового розслідування та ведення ОРД, зокрема, передбачено:

- рішенням РНБО України від 15.02.2008 «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» (Указ Президента України від 08.04.2008 № 311/2008);
- рішенням РНБО України від 20.12.2014 «Про деякі оборонно-мобілізаційні питання» (Указ Президента України від 14.01.2015 № 14/2015)
- Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні (Постанова Верховної Ради України від 04.06.2015 № 509-VIII);
- Стратегічним оборонний бюлетенем України (Указ Президента України від 06.06.2016 № 240/2016);
- Державною програмою розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року (Указ Президента України від 22.03.2017 № 73/2017).

Реформування ВСП у Військову поліцію України пропонується здійснити з урахуванням практики роботи щодо забезпечення правопорядку в арміях провідних країн ЄС і НАТО.

При цьому, слід звернути увагу, що в країнах-членах НАТО у сфері оборони функціонують правоохоронні органи з військовим статусом (військова поліція, карабінери, жандармерія), наділені широкими повноваженнями щодо виявлення, припинення та розслідування військових злочинів.

Роботу, спрямовану на вирішення питань, пов'язаних із майбутнім створенням Військової поліції розпочато ще у 2014 році. При цьому, країнами НАТО активно надається дорадча, консультативна та матеріальна допомога у проведенні заходів, пов'язаних із майбутнім реформуванням Військової служби правопорядку.

Так, у складі Об'єднаного багатонаціонального координаційного комітету за участю представників військових поліцій Канади, США, Польщі, Чехії, Великобританії, Литви, Данії, Естонії створено підкомітет Військової поліції.

Зокрема, за безпосередньої участі представників військових поліцій країн НАТО:

- у вересні 2017 року створено Навчальний центр ВСП (Військової поліції), в якому за участю інструкторів військових поліцій цих країн розпочато підготовку військовослужбовців для майбутньої Військової поліції;

– проведено навчання більше ніж 400 військовослужбовців Військової служби правопорядку на курсах «Досудове розслідування» та «Застосування сили»;

– за участю інструкторів військових поліцій країн НАТО підготовлено взвод військової поліції для бригади «УКРПОЛЛИТ-БРИГ»;

– з 2016 року розпочався набір курсантів для Військової поліції у Військовому інституті Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка;

– організовано підготовку та підвищення кваліфікації офіцерів ВСП у Військовому інституті Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка, Військово-юридичному факультеті Національного університету «Юридична академія України» імені Ярослава Мудрого та Національному університеті оборони України імені Івана Черняховського;

– у Державній програмі розвитку Збройних Сил на період до 2020 року передбачені видатки на забезпечення Військової поліції новими зразками озброєння та військової техніки.

Я не стверджую, що створення Військової поліції буде вирішенням питання забезпечення правопорядку у ЗСУ, це – лише один із шляхів його покращення, який у системі з іншими заходами надасть позитивний результат.

Список використаної літератури:

1. Рішення РНБО України від 15.02.2008 «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» (Указ Президента України від 08.04.2008 № 311/2008).

2. Рішення РНБО України від 20.12.2014 «Про деякі оборонно-мобілізаційні питання» (Указ Президента України від 14.01.2015 №14/2015).

3. План законодавчого забезпечення реформ в Україні (Постанова Верховної Ради України № 509-VIII від 04.06.2015).

4. Стратегічний оборонний бюлетенем України (Указ Президента України від 06.06.2016 № 240/2016);

5. Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року (Указ Президента України від 22.03.2017 № 73/2017).

*Анатолій Маркевич,
адвокат, полковник юстиції запасу*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В Україні вже більше 5 років фактично ведуться бойові дії і ми, на жаль, приречені перебувати у постійній готовності до їх ескалації. Одним з важливих елементів боєздатності військових формувань є військова дисципліна і правопорядок у військах, який забезпечується як діяльністю військового командування, так і системою незалежних від військового командування органів військової кримінальної юстиції.

Ця система мала би передбачати наявність органів:

- попередження злочинів, їх виявлення оперативно-розшуковими засобами і досудове розслідування;
- нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю та досудовим розслідуванням, підтримання публічного обвинувачення;
- спеціалізованих судів у судовій системі.

В Україні система органів військової кримінальної юстиції була ліквідована у 2010-2012 роках, але за 5 років війни так і не утворена. Щодо військових судів, про необхідність яких однозначно висловились як військова, так і наукова спільнота України, рішення до цього часу так і не прийняте. Якою бачить новопризначене керівництво Генеральної прокуратури спеціалізовану прокуратуру з військових питань, її засоби виконання прокурорських функцій та організаційні можливості поки що незрозумілі. Тому перспективи цього елементу військової кримінальної юстиції в даний час досить розмиті та неясні.

Але найпроблемнішим як був, так і залишається найважливіший елемент системи органів військової кримінальної юстиції – виявлення оперативно-розшуковими засобами і досудове розслідування правопорушень у військах. Згідно з чинним законодавством цими питаннями в Україні займаються:

- органи Національної поліції, які розслідують загальнокримінальні злочини, вчинені військовослужбовцями;
- підрозділи ДБР, які розслідують військові злочини.

Розділення підслідності вчинених військовослужбовцями злочинів на загальнокримінальні і військові та доручення їх розслідування різним слідчим підрозділам – поліції і ДБР, надає простір суб'єктивізму і можливим зловживанням при дорученні здійснення досудового розслідування. Цим часто зловживала військова прокуратура, особливо тоді, коли її слідчі ще мали право досудового розслідування. Обидва види злочинів споріднені за об'єктивною стороною. Навіть при очевидності, що злочин пов'язаний із військовими правовідносинами, йому надавалась попередня кваліфікація, як загальнокримінальному, і розслідування доручалось поліції.

Наприклад, порушення статутних правил взаємовідносин (ст. 406 ККУ) – це ті самі злочини проти життя і здоров'я особи (ст.ст. 122,125 ККУ). Відрізняються особливостями суб'єктивної сторони, тобто, оцінкою ситуації, у тому числі слідчим і судом. Але суттєво відрізняються санкціями, верхня межа яких майже в 2 рази більша. І головне, статті 122 і 125 КК – це справи приватного обвинувачення. Є скарга потерпілого – є злочин. Немає скарги – і злочину немає. Таким чином, найпростіший засіб подолати нестатутні відносини – не запобігати злочинам, а домогтись відсутності заяви постраждалого. Така сама спорідненість є і між іншими злочинами.

Слідчі поліції, завантажені іншими справами, не приділяють належної уваги розслідуванню загальнокримінальних злочинів, вчинених військовослужбовцями. Якість їх розслідування низька, часто розслідування буває затягнутим і не забезпечується оперативність і невідворотність покарання. Можливості оперативних підрозділів поліції у військах обмежені, а часто просто неможливі для застосування, так як військові частини є закритими об'єктами і звичайні поліцейські оперативні методи роботи там неможливі для застосування.

Невдала редакція Закону України «Про Державне бюро розслідувань» не надала цьому органу ні організаційних, ні

функціональних можливостей реально впливати на військову дисципліну, правопорядок і стан злочинності у військах. Обов'язок розслідувати військові злочини було штучно включено до повноважень цього органу вже безпосередньо перед його остаточним прийняттям.

Закон взагалі не передбачив механізмів виконання цієї функції. Попри те, що військові формування держави є централізованими структурами з чіткою вертикаллю управління, підрозділи ДБР, що мають розслідувати злочини у військах, не мають чіткої вертикальної структури управління. Підрозділи з розслідування військових злочинів у 7-ми територіальних управліннях ДБР підпорядковані не центральному органу, а керівникам територіальних управлінь. Місця розташування територіальних управлінь ДБР жодним чином не враховують військово-адміністративний поділ України. Образно кажучи, ДБР накриває військові формування не однією суцільною ковдрою своєї уваги, а сьома окремими клаптиками.

За таких умов вказані підрозділи не в стані фізично забезпечити оперативні виїзди на місця подій слідчих ДБР, тоді як найбільше шансів викриття злочину надає робота на місці злочину і по «гарячих слідах» протягом перших 48 годин. Надалі шанси викриття падають в геометричній прогресії.

Територіальне управління Державного бюро розслідувань, підслідність якого розповсюджується на Донецьку і Луганську область, створене у м. Краматорську. Відстань до самих віддалених місць розташування українських військових підрозділів – до 250 км в різні сторони. При тому, що в даний час територія цих областей є самою насиченою військами, відділ, на який покладено розслідування військових злочинів, налічує всього 6 слідчих. Слідчі і зараз при позиційній війні захлинулись у лавині кримінальних проваджень, мають в провадженні по 200-300 кримінальних проваджень. При активізації бойових дій і передислокації додаткових військ цей орган досудового розслідування правопорушень у військах може бути просто паралізованим.

В даний час розслідування правопорушень у військах на території Харківської, Сумської, Полтавської і Дніпропетровської

областей покладено на Полтавське територіальне управління ДБР. Відстані від Полтави до Харкова – 150 км, до Сум – 180 км, до важливого транспортного вузла Конотопа – 260 км, до інших дальніх ділянок державного кордону – більше 300 км.

Найбільш віддаленим до потенційних об'єктів розслідування є Хмельницьке територіальне управління ДБР. Місця дислокації найбільших військових з'єднань, частин і установ знаходяться на відстані більше 200 км. від місця дислокації 6-ти слідчих, які повинні забезпечувати розслідування можливих військових злочинів. А відстань до меж зони обслуговування сягає до 350 км у різні сторони, так як під їх юрисдикцією перебувають військові формування, розташовані у Житомирській, Рівненській, Хмельницькій, Вінницькій і Чернівецькій областях.

Отже, про оперативність виїздів на місця події слідчих ДБР говорити не доводиться.

Ще одна глобальна проблема, яка невирішена ні в поліції, ні в ДБР – відсутність підготовлених професійних кадрів для фахового і якісного розслідування правопорушень у військах. Усіма визнається, що розслідування правопорушень у військах має специфіку і займатись цим повинні спеціально підготовлені кадри.

Слідчих ДБР до цих підрозділів набрали з тих, хто не вивчав військове законодавство, методику розслідування військових злочинів, не має досвіду роботи у військах. Згідно закону більше 50 % кадрів – це ті, що взагалі не працювали раніше в правоохоронних органах. На практиці вони часто є безпомічними на місці вчинення злочину, не навчені елементарному, не знають спеціального військового законодавства, правил і звичаїв військових правовідносин. І головне – вчити їх в ДБР цьому просто нікому. Подібною є ситуація і в поліції.

Єдиними нині спеціалізованими навчальними закладами, які готують фахівців військової юстиції, є Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого (Харків), Військовий інститут Київського національного університету ім. Тараса Шевченка і Національний університет оборони України. Але проблема в тому, що вони випускають

фахівців, які мають статус військовослужбовців. Ці випускники не можуть поповнювати ряди слідчих поліції або ДБР, оскільки ті мають зовсім інший правовий статус.

Склався парадокс – держава витрачає кошти на підготовку фахівців військової юстиції, а використати їх немає можливості. До речі, нинішні працівники військових прокуратур також позбавляються статусу військовослужбовців, а відтак майбутні спеціалізовані цивільні прокуратури також не можуть претендувати на поповнення випускниками – фахівцями в галузі військової юстиції. Навчання і спеціальна підготовка фахівців виявились відірваними від їх використання на практиці.

Відтак, військові формування потребують наявності у системі органів кримінальної юстиції України єдиного спеціалізованого органу, який був би укомплектований фахівцями військової юстиції і забезпечував би виявлення і розслідування правопорушень у військових формуваннях.

Про Військову службу правопорядку, яка згідно закону називається спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України, можна сказати, що вона лише частково виконує функцію попередження правопорушень, а її правоохоронна складова досить незначна. Багато років тривають спроби створити на її основі Військову поліцію, наділивши цей орган правом ведення оперативно-розшукової роботи і досудового розслідування. Але ці спроби мають невизначені перспективи, оскільки існує загроза, що при збереженні Військової поліції у складі ЗСУ, як це передбачалось в усіх законопроектах, такий закон може бути визнаний неконституційним. Приклад вже є – рішення Конституційного суду України від 24 квітня 2018 року № 3-р/2018 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини 6 статті 216 Кримінального процесуального кодексу України (справа № 1-22/2018 (762/17)).

В цьому рішенні чітко проведена позиція, що інституційне підпорядкування слідчого органу і представників державних структур, відносно яких він має здійснюватись досудове

розслідування, одному центральному органу державної влади порушує принципи незалежності і суперечить Конституції України.

Орган виявлення і розслідування правопорушень у військових формуваннях не може входити до складу Збройних Сил або Національної гвардії, інших військових формувань. Проте, особовий склад такого органу повинен мати статус військовослужбовців. Причина проста – військова служба за конституцією не є примусовою працею. Відтак, військового можна зобов'язати виконувати свої службові обов'язки у тих умовах, від яких цивільні особи цілком можуть відмовитись. У 2014 році ми вже спостерігали колапс правоохоронних органів після початку бойових дій. Цивільні працівники просто відмовились працювати і поклали заяви про звільнення.

Це має бути міжвідомчий орган, повноваження якого будуть розповсюджуватись на усі військові формування, а не лише на Збройні Сили України. Чи створювати такий відокремлений підрозділ у структурі ДБР, чи підпорядкувати його, наприклад, РНБО, можна обговорювати. Але життя доводить, що саме такий орган є необхідним.

Ідея створення нового правоохоронного органу може бути негативно сприйнята. Надто багато їх було створено в останні 5 років, а результат від цього краще не став. Тому можливим є варіант створення такого підрозділу у складі ДБР. Але тоді доведеться радикально доопрацювати відповідний закон. Україна має досвід створення воєнізованих підрозділів в структурі цивільних державних органів, наприклад, та ж військова прокуратура, спеціальна служба транспорту. До цієї структури можна було би включити нинішні підрозділи ВСП і військової прокуратури з їх матеріальною і кадровою базою.

Можливим і реальним є створення на базі Військової служби правопорядку окремого міжвідомчого органу Військової поліції, який має бути виведеним із підпорядкування Міністерства оборони України і координуватися, наприклад, РНБО. Варіанти вирішення проблеми існують, вони є різними, що становить предмет для дискусій.

-----***-----

Сергій Кудінов,

доктор юридичних наук, доцент,

Національна академія

Служби безпеки України

Дмитро Талалай,

доктор юридичних наук, доцент,

Національна академія

Служби безпеки України

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Виклики та загрози сьогодення обумовлюють об'єктивну потребу у підвищенні обороноздатності держави шляхом приведення організаційної структури суб'єктів Сектору безпеки і оборони України до сучасних потреб, що передбачає уточнення компетенції та збільшення їх спроможностей, у тому числі адаптацію їх діяльності до роботи, фактично, в умовах надзвичайних правових режимів.

Сьогодні загрози саме воєнного характеру обумовлюють об'єктивну потребу в підвищенні обороноздатності України, однак певні протиріччя щодо векторів розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до вітчизняного законодавства, створюють суттєві труднощі для мінімізації загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

Достатньо важливою складовою системи забезпечення воєнної безпеки держави є саме військова юстиція і це загальновідомий факт не лише на вітчизняному просторі, а й за межами нашої країни.

Хоча, на сьогодні немає єдиного підходу до визначення терміну «військова юстиція», втім до основних напрямів її предметної області відносять:

1) підтримання правопорядку серед військовослужбовців і контроль за їхньою статутною поведінкою;

2) дізнавча діяльність щодо вчинених військовослужбовцями правопорушень;

3) юридично-консультативна або юридично-роз'яснювальна робота;

4) розслідування кримінально карних правопорушень і пред'явлення військовослужбовцям підозри й обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення;

5) розгляд справ по обвинуваченню військовослужбовців у вчиненні злочину або інших справ щодо розв'язування спірних правовідносин в яких стороною є військовослужбовець [1].

Шишкін В. цілком слушно зазначає, що вказані напрями можуть бути здійснені різними інституціями та органами держави [1].

Аналіз вітчизняного досвіду дає підстави констатувати, що завдання з підтримання правопорядку та дізнання покладені саме на органи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, юридично-консультативна (юридично-роз'яснювальна) робота – на командування та юридичні підрозділи Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України.

Решта з вищеперерахованих напрямів, з урахуванням спеціалізації, покладена на адвокатуру, органи досудового розслідування, прокуратури та суду загальною юрисдикції.

На наш погляд, докорінні зміни у безпековому середовищі, довгостроковий характер застосування іншою державою збройної сили проти України, а також виконання комплексу заходів з відновлення територіальної цілісності, зумовляють необхідність розвитку системи військової юстиції. Але в цьому процесі необхідно враховувати положення Конституції України та основні напрями державної політики в цій сфері, закріплені Стратегією національної безпеки України [2].

Аналіз міжнародно-правового досвіду функціонування систем військової юстиції дає підстави говорити, що більш ніж у 60 розвинених країн світу, у тому числі й тих, які входять до військово-політичного блоку НАТО, функціонує система військової юстиції.

До таких можна віднести США, Канаду, Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Італію, Іспанію, Бельгію, Швейцарію тощо [3]. Втім, у більшості європейських країн органи військової юстиції функціонують переважно у сфері загальної юстиції, не утворюючи особливої системи органів, які б підпорядковувалися військовому командуванню [4].

Аналіз вітчизняного досвіду дає можливість зазначити, що починаючи з 2000 року державна політика у цій сфері передбачала поступовий відхід від усталених організаційних засад механізму функціонування військової юстиції, який існував за радянських часів та продовжив діяти вже в незалежній Україні [5].

Наразі загрози воєнного характеру, які мають загальнодержавний рівень небезпеки, дійсно зумовлюють необхідність подальшого розвитку системи військової юстиції, однак у цьому процесі слід враховувати положення Конституції України про заборону використання Збройних Сил України та інших військових формувань для обмеження прав і свобод громадян (ч. 4 ст. 17) [6].

З точки зору забезпечення саме ефективності функціонування військової юстиції достатньо дискусійною є норма Стратегічного оборонного бюлетеня України, введеного в дію Указом Президента України від 6 червня 2016 року № 240 [7], яка визначає як оперативну ціль – реформування Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у Військову поліцію.

Розробленим на його виконання законопроектом пропонується на базі Військової служби правопорядку у Збройних Силах України створити Військову поліцію – правоохоронний орган у підпорядкуванні Міністра оборони України, призначений для забезпечення правопорядку і законності у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, а також у правоохоронних органах спеціального призначення, Державній прикордонній службі України, Національній гвардії України, Державній спеціальній службі транспорту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України [8]. Більше того, зазначений проект закону передбачає, надання органам Військової поліції права здійснювати досудове розслідування

злочинів, вчинених військовослужбовцями ЗС України проти встановленого порядку несення військової служби та права ведення оперативно-розшукової діяльності [7].

У цілому підтримуючи тезу про те, що командування Збройних Сил України та інших військових формувань дійсно повинно мати засоби ефективного та дієвого підтримання внутрішньої дисципліни для забезпечення належного рівня їх оперативності й ефективності, однак запропонований законопроект має достатньо дискусійний характер.

На нашу думку, запропонована модель відомчої підпорядкованості суперечитиме принципу незалежності Військової поліції при виконанні повноважень щодо запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень, а також їх розслідування у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, якщо ця структура перебуватиме під керівництвом Міністра Оборони України та начальника Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України, на що у своєму висновку також вказували фахівці Головного науково-експертного управління Верховної Ради України [9].

Загалом, вважаємо неприйнятною ініціативу надання існуючим органам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України права здійснювати досудове розслідування військових злочинів, оскільки зазначена норма вступатиме в суперечність з ч. 4 ст. 17 Конституції України. Разом з тим, на нашу думку, можливим є часткове наділення цього спеціального правоохоронного формування [10] функцією – ведення оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення встановленого порядку несення служби.

На наш погляд, більш вдалим є альтернативний підхід, що дозволяє забезпечити реалізацію вищевказаного принципу незалежності, який пропонується у проекті Закону України «Про Державне бюро військової юстиції» [11]: він передбачає створити його як правоохоронний орган спеціального призначення за принципом діючого Національного антикорупційного бюро України.

Однак, і така модель не позбавлена певних дискусійних питань. Зокрема, вищевказаним законопроектом визначено передавання до Державного бюро військової юстиції повноважень підрозділів новоствореного Державного бюро розслідувань в частині розслідування військових злочинів.

З точки зору доцільності додаткового витрачання коштів платників податків на створення ще одного окремого правоохоронного органу спеціального призначення з відносно вузькою спеціалізацією, вважаємо, раціональним було б розглядати перспективи доопрацювання і вдосконалення Закону України «Про державне бюро розслідувань» в частині виконання завдань із запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування відповідних кримінальних правопорушень (ст. 5) [12], інших законодавчих актів, котрими врегульовано діяльність нині існуючих правоохоронних органів, підрозділи яких уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність згідно зі ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [13], а також Військової служби правопорядку у Збройних Силах України [10].

Основою системи військової юстиції є не лише сукупність нормативно-правових актів у воєнній сфері, але й належний рівень фахової підготовки її кадрового потенціалу. Це пов'язано з тим, що сфера регулювання військових правовідносин включає питання організації і забезпечення діяльності Військової організації держави, яка нині визначена як Сектор безпеки і оборони, в умовах мирного часу та в особливий період. Вказане, а також практичний досвід дає підстави говорити про те, що ця сфера суспільних відносин є специфічною та потребує наявності належного рівня спеціальної (військової) підготовки, а саме: знань, умінь та навичок військової справи.

З урахуванням зазначеного, видається за доцільне акцентувати увагу на тому, що розбудова вітчизняної військової юстиції потребує застосування комплексного підходу, який передбачає:

по-перше, виваженість при вирішенні питання про доцільність створення нових правоохоронних і судових органів, з урахуванням обмеженості ресурсів Державного бюджету України, а також

спеціалізації існуючих та новостворених правоохоронних й судових органів;

по-друге, врахування потенціалу існуючої системи правоохоронних й судових органів та національного досвіду їх діяльності;

по-третє, врахування можливостей оптимізації організаційно-штатної структури та розширення повноважень нині діючих правоохоронних структур та військових формувань;

по-четверте, забезпечення належної підготовки фахівців, залучених до виконання завдань військової юстиції (суддів, прокурорів, слідчих, оперативних працівників, адвокатів, юрисконсультів).

Список використаної літератури:

1. Шишкін В. Військові суди через призму правової держави / В. Шишкін // Право України. – 2004. – № 4. – С. 107-110.

2. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України № 287 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26 травня 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>.

3. Вдовиченко В. Система військової юстиції як частина військової організації України / В. Вдовиченко // Вісник Національної академії прокуратури України – 2019. – № 2 (60) – С.16-27.

4. Толкаченко А.А. Военная юстиция / А.А. Толкаченко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knowledge.su/v/voennaya-yustitsiya>.

5. Створення Військової поліції дасть змогу краще забезпечити конституційні права військовослужбовців. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/news/2017/08/11/stvorennnya-vijskovoi-policzii-dast-zmogu-krashhe-zabezpechiti-konstitucijni-prava-vijskovosluzhbovcziv>.

6. Конституція України : Закон України від 28.06.1994 р. № 254к/96-ВР (із змінами від 21.02.2019) // Відомості Верховної Ради України. – 1996, № 30, ст. 141.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про стратегічний оборонний бюлетень України»: Указ Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16.

8. Про військову поліцію: проект Закону України від 21.01.2015 р. № 1805 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53648.

9. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України до проекту закону від 21.01.2015 р. № 1805 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53648.

10. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 № 3099-14 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3099-14>.

11. Про Державне бюро військової юстиції : проект Закону України від 21.05.2018 р. № 8387 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8387&sk1=9.

12. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 22.05.2019 р. № 794-19 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.

13. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-12 (із змінами від 22.05.2019) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

-----***-----

Юрій Бобров,
*Головне управління підготовки
Збройних Сил України,
полковник юстиції*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Враховуючи воєнний конфлікт на сході України, значне збільшення чисельності Збройних Сил України та інших утворених відповідно до закону військових формувань, ріст кількості кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, – не вирішеною залишається проблема із відновлення діяльності в Україні військових судів.

Вказана державна судова інституція існувала до вересня 2010 року та була ліквідована внаслідок певних суб'єктивних та об'єктивних чинників. На сьогодні кримінальні провадження у справах про кримінальні правопорушення, вчинені військовослужбовцями, розглядають судді, які не мають елементарного досвіду військової служби. Крім того, враховуючи концентрацію військ на сході України і територіальний принцип судочинства, часто такі справи вирішують судді, котрі у той чи інший спосіб пов'язані з тимчасово окупованими територіями Донецької та Луганської областей: раніше проживали там, мають родичів на непідконтрольній Україні території тощо, а отже, об'єктивно не можуть приймати неупереджених, законних і справедливих рішень у кримінальних провадженнях про військові злочини та про злочини, вчинені військовослужбовцями.

У зв'язку з цим, нагальним є вивчення й наукове осмислення змісту та сутності адміністративно-правових засад утворення і діяльності військових судів в системі судоустрою сучасної України.

На сьогодні в нашій державі майже немає спеціальних праць, які б висвітлювали досліджувані питання. Тому, нами зроблено спробу розглянути вказану проблему комплексно, цілісно та

всебічно, з погляду адміністративного права і процесу. Це сприятиме не тільки поглибленню наукового пізнання, а й дасть змогу застосовувати теоретичні пропозиції в практичній діяльності. При цьому, слід звернути увагу саме на адміністративно-правові аспекти утворення та діяльності військових судів, а саме: їх місце в системі судоустрою нашої держави; структура військових судів; взаємовідносини між судами та суддями першої, апеляційної та касаційної інстанцій; організація здійснення військовими судами судочинства та взаємовідносини з командуванням військових формувань тощо.

До ліквідації військових судів у вересні 2010 року Законом України «Про судоустрій України» встановлювалось, що військові суди належать до загальних судів і здійснюють правосуддя у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону (Закон України «Про судоустрій України» в редакції 2002 року). Військовими судами вважались: військові суди гарнізонів, військові апеляційні суди регіонів та апеляційний суд Військово-Морських Сил України. Окрім того, у складі Верховного Суду України діяла Військова судова палата (раніше – Військова судова колегія).

Тривалий час виникали дискусії, чи потрібні нам в Україні військові суди, оскільки на них було незначне навантаження, а їх існування визнавалося недоцільним. Армія з кожним роком все більше розвалювалась, скорочувалися військові частини, продавалось озброєння. Населенню це все подавалось під виглядом переходу до стандартів НАТО та світових стандартів збройних сил. Також, противники існування військових судів закидали щодо їх недемократичності та залежності від військового керівництва.

Ліквідація військових судів мала на меті, на думку реформаторів, забезпечення конституційного принципу незалежності судів при здійсненні правосуддя. Таке рішення ніби то відповідало європейським стандартам системи правосуддя, а існування військових судів порушувало вимоги ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо права особи на справедливий судовий розгляд, про що неодноразово зазначав Європейський суд із прав людини у своїх рішеннях.

Також ліквідація військових судів пояснювалася необхідністю приведення судоустрою в Україні до європейських норм забезпечення прав людини, Конституції та законодавства України; надавалися позитивні висновки Венеціанською комісією, йшли посилання на європейській досвід. Ряд експертів також пояснюють це тим, що система військового судочинства залишалася закритою і незрозумілою для «цивільних» правників.

Разом з тим, згідно висновку експерта Ради Європи, заступника генерального секретаря Міжнародної асоціації суддів Джакомо Оберто (суддя м. Турін, Італія) щодо «Концепції удосконалення судового устрою та забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів» в Україні слід залишити окремі військові суди, враховуючи особливі правила, яких вони мають дотримуватись, та особливості справ, які вони розглядають.

Ще хотілося б звернути увагу на позицію судді Верховного Суду України Олександра Волкова з приводу того, що наявність військових судів потрібна для покращення доступу до правосуддя, для оперативного, об'єктивного, неупередженого й фахового вирішення спорів або розгляду кримінального звинувачення. Ця специфічна сфера суспільних відносин потребує не лише спеціальної підготовки й знань суддів, а й концентрації вказаних нормативно-правових актів, відповідної інформації у військових судах усіх рівнів. У системі військових судів конституційний принцип спеціалізації є не тільки базовою засадою побудови їхньої системи й підставою для створення окремого військового суду, а ще й елементом внутрішньої організації військового суду будь-якого рівня. Спеціалізація судів і суддів дасть у майбутньому результат у вигляді провадження такими судами справедливого військового судочинства, а судові рішення не матимуть нарікань і оскаржуватимуться менше, ніж зараз.

На наше особисте глибоке переконання, рішення про ліквідацію військових судів було передчасним, помилковим і необґрунтованим, з огляду на наступне.

Перш за все, хочемо звернути увагу на ту категорію справ, яка до моменту ліквідації вирішувалася військовими судами.

Це – кримінальні справи про військові злочини; кримінальні справи про злочини (навіть загальнокримінальні), вчинені військовослужбовцями; кримінальні справи про злочини, вчинені працівниками Збройних Сил України, пов'язані з виконанням ними службових обов'язків; кримінальні справи про злочини, вчинені військовими в групі з цивільними особами. Військовими судами також вирішувалися окремі категорії цивільних справ та адміністративні справи, пов'язані з прийняттям на військову службу, її проходженням та звільненням з військової служби.

Так, навантаження на суддів було незначним у порівнянні з їх колегами із територіальних судів загальної юрисдикції, однак, строки розгляду справ як кримінальних, так і цивільних і адміністративних були досить оперативними. Військовими судами гарнізонів практикувалися виїзні судові засідання, у ході яких кримінальні справи розглядалися на території військових частин та установ у присутності всього особового складу. Значна оперативність та публічність розгляду мали колосальний позитивний вплив на стан правопорядку, законності та дисципліни у військових колективах. Невідворотність покарання за вчинений злочин була очевидною.

Виїзні засідання військових судів були розповсюджені і мали дуже великий виховний вплив на військовослужбовців. Судовий процес проходив протягом кількох годин в присутності особового складу і з прилюдним оголошенням вироку. Самі командири говорили, що достатньо одного виїзного засідання військового суду у військовій частині в присутності особового складу і щонайменше на півроку у військовій частині не було обліковано жодного правопорушення.

Командири нарікають, що на судові засідання в районні суди саме їм доводиться доставляти військовослужбовців, яких викликає суд, що дуже відволікає як особовий склад, так і транспортні засоби. Непотрібне ускладнення процедури і віддаленість судів створюють умови для не зовсім правомірних способів боротьби з порушеннями військової дисципліни.

Приміром, така складна і об'ємна справа по обвинуваченню військовослужбовців Повітряних Сил Збройних Сил України

у Сквиливській трагедії розглядалася колегією суддів військового апеляційного суду Центрального регіону України всього 6 місяців. За цей час були допитані понад сотня потерпілих, кілька сотень свідків трагедії, досліджені в судовому засіданні десятки томів матеріалів кримінальної справи. Рішення суду за результатами її розгляду не викликали жодних претензій ні у кого – ні в потерпілих, ні в засуджених. Вирок суду в цій справі позитивно був сприйнятий також і суспільством, яке пильно стежило за перебігом судового процесу.

На сьогодні кримінальні провадження щодо військово-службовців, які розглядаються територіальними судами відкладаються у довгий ящик. Навіть елементарні «одноепізодні» провадження цієї категорії тривають роками. Звичайно, що такий розгляд порушує принцип невідворотності покарання, підриває віру військовослужбовців у справедливість.

Причиною цього є велике навантаження на суддів та їх неналежна компетентність у питаннях військової служби, незнання порядку прийняття рішень командирами в умовах бойової обстановки, виконання цих рішень підлеглими тощо.

До того ж, серйозною проблемою є відсутність єдиної практики у справах про військові злочини та про злочини, вчинені військовослужбовцями. Щоб установити наявність чи відсутність у діях особи складу військового злочину потрібно знати спеціальні нормативні акти, що регламентують права та обов'язки військовослужбовців (статути, інші нормативно-правові акти, які визначають функціональні обов'язки).

Судді військових судів мали офіцерські звання і перебували на військовій службі, а в решті – відповідали критеріям, установленим Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» для їх цивільних колег.

Так, раніше, коли діяли військові суди, при розгляді справ застосовувалась єдина судова практика, у тому числі, щодо кваліфікації злочинів та при призначенні покарання. Це означало, що винні у вчиненні певних злочинів військовослужбовці несли приблизно співмірне покарання незалежно від місця вчинення злочину. Сьогодні ж в Єдиному державному реєстрі судових

рішень можна знайти вирок, у яких призначені судами покарання, скажімо за вчинення самовільного залишення військової частини або місця несення служби чи дезертирства, вчинені за однакових умов – від штрафу і до 10-ти років позбавлення волі.

На сьогодні ж існують проблеми і при кваліфікації злочинів: за наявності ознак злочину, передбаченого розділом XIX «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)» Кримінального кодексу України, суди приймають рішення про визнання винними військовослужбовців за іншими статтями особливої частини КК України, не враховуючи те, що суб'єкт вчинення злочину військовослужбовець.

Наприклад, справа стосовно військовослужбовця К., який виконуючи службові обов'язки в районі проведення АТО за наказом командира, з метою зупинити автомобіль, який проривався через блокпост здійснив кілька пострілів, унаслідок чого загинула пасажирка автомобіля громадянка Р. Судами першої та апеляційної інстанцій цей військовослужбовець був засуджений за вчинення злочинів, передбачених ч. 1 ст. 115, ч. 3 ст. 365 КК України у кримінальному провадженні № 12014050780001359 – до позбавлення волі строком на 13 років з позбавленням права обіймати посади представника влади в правоохоронних органах строком на 3 роки та позбавленням військового звання «старший солдат». Вирок суду щодо кваліфікації кримінального правопорушення не узгоджується з нормами розділу XIX КК України, якими передбачена відповідальність за ст.ст. 414, 418, 421, 426-1 – за відповідних фактичних обставин справи – щодо основного покарання, не аналізуючи додаткові. З вказаних підстав, відповідно до ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ вказане кримінальне провадження скероване для розгляду по суті до суду першої інстанції.

Ще хотіли б зауважити, що військові суди свого часу широко застосовували таку міру покарання, як направлення в дисциплінарний батальйон. Так, близько 40 % засуджених військовослужбовців направлялись саме до цього підрозділу, що дозволяло їм після відбуття покарання не тільки не мати судимості, але при належній поведінці строк відбуття покарання в дисбаті

зараховувався в строк служби. Після ліквідації військових судів цивільні судді були переконані, що проявляють гуманність, направляючи засуджених в колонію, а не в дисциплінарний батальйон. Практика ж показала, що рецидив злочину після відбуття покарання в колонії в рази вищий, ніж після відбуття покарання в дисциплінарному батальйоні.

Різномісній судовій практиці при призначенні покарання і порушення вимог кримінального закону при кваліфікації злочинів, не сприяють утвердженню законності і правопорядку у військах та зміцненню військової дисципліни.

Також, ми переконані в тому, що для прийняття справедливого і законного рішення в кримінальних провадженнях про військові злочини, особливо вчинені військовими посадовими і службовими особами, суддя повинен бути фахово підготовлений не лише в галузі юриспруденції, а володіти знаннями у військовій сфері: знати взаємовідносини у військовому колективі, його традиції, порядок прийняття рішень командирами і начальниками, могли надавати їм належну оцінку тощо. І головне, – враховуючи конкретні обставини справи, мати сміливість і відповідальність прийняти справедливе та законне рішення в ній, враховуючи принцип пропорційності, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів обвинуваченого і наслідками вироку суду для військового колективу в цілому, можливості виконання завдань за призначенням у подальшому. Тобто, іншими словами, вирок суду в кримінальному провадженні відносно військовослужбовця повинен сприяти зміцненню військової дисципліни, підняттю бойового духу, а не навпаки.

Однак, військові дії на сході країни призвели і призводять до збільшення кількості військових злочинів, вчинених військовослужбовцями захист прав, свобод та інтересів яких здійснюється судом. Звичайно, така категорія справ як військові злочини має свою специфіку, що потребує спеціальних знань, а тому існує гостра необхідність для забезпечення професійного і об'єктивного правосуддя для військовослужбовців шляхом створення військових судів, що оперативніше та професійно розглядатимуть вказані спори.

Пропонується створення трьохінстанційної структури військових судів (перша, апеляційна та касаційна інстанції), яка повністю відповідатиме сучасним умовам, особливо за наявного воєнного конфлікту на сході України, процесу трансформації управління Збройними Силами України та силами оборони держави відповідно до стандартів армій передових світових держав і, передусім, НАТО. Військовий суд першої інстанції – «Окружний військовий суд», військовий суд другої інстанції – «Апеляційний військовий суд регіону», касаційний військовий суд – «Військова судова палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду». Касаційною інстанцією для справ, розглянутих військовими судами в порядку КАС України стане Касаційний адміністративний суд у складу Верховного Суду.

До компетенції військових судів слід віднести наступні категорії справ: розгляд кримінальних проваджень про військові кримінальні правопорушення, передбачені главою XIX Кримінального кодексу України; про усі кримінальні правопорушення, вчинені військовослужбовцями, у тому числі – в групі з цивільними особами; про кримінальні правопорушення, вчинені працівниками Збройних Сил України, при виконанні ними своїх службових обов'язків; розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені главою 13-Б «Військові адміністративні правопорушення» Кодексу України про адміністративні правопорушення; розгляд адміністративних справ у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, пов'язаних з прийняттям на військову службу, її проходженням та звільненням з військової служби. Також, доцільно віднести до юрисдикції військових судів вирішення кримінальних проваджень про злочини, вчинені учасниками незаконних військових формувань (комбатантів) на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей та Автономної Республіки Крим та питання застосування до них амністії відповідно до Мінських угод.

З метою реалізації зазначеного, пропонуємо ч. 3 ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доповнити наступним положенням: «Систему судоустрою складають місцеві суди, до яких належать військові суди, що здійснюють правосуддя

у Збройних силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону», а також внести інші необхідні зміни до вказаного Закону та процесуальних кодексів з метою регламентувати діяльність військових судів.

Підсумовуючи викладене, слід дійти висновку про те, що в сучасних умовах судова система не здатна якісно та в повній мірі, у встановлені законом строки забезпечити військовослужбовцям захист їхніх прав та інтересів. Тому, створення військових судів в сучасній Україні з урахуванням міжнародного досвіду їх діяльності, у кінцевому результаті призведе до підвищення якості правосуддя; зменшення навантаження на суди загальної юрисдикції, які сьогодні внаслідок кадрового голоду мають на розгляді надзвичайно велику кількість справ, та дасть змогу більш компетентно розглядати військові спори, наблизити професійно та територіально до даних правовідносин судами та суддями.

Реалізація проекту про створення військових судів в сучасній Україні позитивно вплине на стан військової дисципліни та правопорядку в армійських підрозділах за рахунок оперативного розгляду справ у розумні строки і, як наслідок, неухильного дотримання принципу невідворотності покарання, сприятиме поверненню віри військових у справедливість та довіри до судової влади. Судді військових судів не будуть залежними від тих впливів, які сьогодні є на суддів з районів Операції об'єднаних сил (АТО). Діяльність військових судів у складі судової влади держави повністю виключить вплив на них з боку будь-кого, у тому числі, вплив військового керівництва держави. І найголовніше – права військовослужбовців будуть надійно захищені компетентним судом.

-----***-----

*Сергій Мельник,
кандидат юридичних наук,
заслужений працівник освіти
України, Військово-юридичний
інститут Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

СИСТЕМА ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ В КРАЇНАХ ЧЛЕНАХ НАТО: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

В умовах збройної агресії проти України з боку Російської Федерації виняткового значення набуває створення і функціонування системи військової юстиції, відповідальної за забезпечення законності і правопорядку, захисту прав людини у військовій сфері.

Традиційно військову юстицію ототожнюють із військовими судами, щодо відновлення яких в Україні останніми роками точаться бурхливі дискусії. Разом з тим, військові суди є важливим, але не єдиним елементом військової юстиції, яку необхідно розглядати саме як сукупність взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих елементів, тобто як цілісну систему.

Узагальнюючи наукові погляди та досвід зарубіжних держав до системи військової юстиції можна віднести такі елементи:

- 1) **Військова прокуратура**, що здійснює нагляд за досудовим розслідуваннями військових злочинів та підтримує публічне обвинувачення у цих справах в суді, а також представлятиме інтереси держави у військовій сфері у виключних випадках, визначених законом;
- 2) **Військова поліція**, яка здійснює досудове розслідування військових злочинів, та здійснює підтримання правопорядку у військовій сфері;
- 3) **Військові суди**, що є органами правосуддя у справах про військові злочини та інші злочини, вчинені військовослужбовцями, а також інші справи у військовій сфері.

4) **Військова адвокатура**, яка здійснює захист від обвинувачення, представництво прав особи та надання інших видів юридичної допомоги у військовій сфері.

Важливо наголосити, що ми відстоюємо ідею створення в Україні цілісної системи військової юстиції, що включає всі вказані елементи. На наш погляд, це стане дієвим засобом забезпечення верховенства права і законності у військовій сфері, дозволить забезпечити захист прав і свобод людини (як військовослужбовців, так і цивільного населення) в умовах військової агресії. Для цього наявні всі необхідні передумови, а також існує потужний соціальний запит з боку військових та громадськості.

Разом з тим, вітчизняний законодавець послідовно обмежує систему військової юстиції. Так, у 2010 р. в Україні були ліквідовані військові суди, а у 2012 р. – військова прокуратура. Разом з тим, з початком воєнних дій на Сході держави у 2014 р. військова прокуратура була відновлена й успішно виконувала свої завдання по забезпеченню законності у військовій сфері. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» № 113-IX від 19.09.2019 передбачив ліквідацію військових прокуратур в системі прокуратури України.

Зауважуємо, що одним із основних аргументів, що наводили ініціатори рішення про ліквідацію військових судів та військових прокуратур, є знищення рудиментів СРСР та перехід до стандартів країн НАТО. Повністю підтримуючи необхідність приведення військової сфери України до стандартів НАТО, варто зауважити, що в більшості провідних країн-членів Альянсу стабільно й ефективно діє система військової юстиції. Проаналізуємо окремі з них з метою вивчення іноземного досвіду, що може стати в нагоді при реформуванні системи військової юстиції України.

Передусім заслуговує на увагу функціонування військової юстиції у **США**. У цій державі система військової юстиції була заснована ще у 1806 році. Її правовою основою є Єдиний кодекс військової юстиції від 1951 р. і Керівництво для військових

судів від 1969 р. з наступними змінами і доповненнями. Єдиний кодекс військової юстиції регулює всі основні питання, пов'язані із кримінальною та дисциплінарною відповідальністю військовослужбовців, регламентує особливості військового кримінального процесу та устрою окремих органів, які беруть у ньому участь. Керівництво для військових судів має юридичну силу підзаконного акта, доповнюючи і розвиваючи положення Єдиного кодексу військової юстиції.

Система військової юстиції США діє цілком автономно від загальної системи судоустрою та судочинства. Вона включає органи розслідування військових злочинів, військову прокуратуру, військові суди та військову адвокатуру, тобто являє собою найбільш повну і завершену модель військової юстиції. При цьому всі вказані військово-юридичні служби входять до складу збройних сил, комплектуються офіцерами зі спеціальною військово-юридичною підготовкою і підкоряються ієрархічній системі військового командування.

В США існує три види військових судів: дисциплінарний військовий суд – розглядає справи стосовно осіб рядового та сержантського складу, які скоїли незначні правопорушення; спеціальний військовий суд – має право розглядати справи про малозначущі та нетяжкі злочини, обмежуючись у призначенні покарань не більше шести місяців позбавлення волі або трьох місяців виправних робіт; загальний військовий суд – може розглядати усі справи про злочини, скоєні військовослужбовцями, а також справи цивільних осіб, що перебувають на службі у Збройних Силах США, або підлягають військовій юрисдикції у зв'язку з умовами воєнного часу. Має право призначати будь-яке покарання за законом, у тому числі смертну кару та довічне ув'язнення. Вищою апеляційною інстанцією для всіх військових судів є Військово-апеляційний суд виду Збройних Сил США. Військові суди підпорядковуються органам військового командування. Право їх скликати мають: спеціальний військовий суд – начальник військового підрозділу на посаді не нижче командира полку; загальний військовий суд – начальник військового підрозділу на посаді не нижче командира дивізії.

Система військових прокуратур відповідає побудові виду Збройних Сил США та відокремлена від федеральних органів прокуратури. Представник ЗС США, посада якого прирівнюється до військового прокурора, контролює здійснення правосуддя у відповідному військовому суду згідно з Єдиним кодексом військової юстиції та підпорядковується начальнику штабу виду Збройних Сил США.

Корпус військової поліції як окремий рід військ був створений в США у 1941 році. На нього покладено такі завдання: розслідування злочинів у Збройних силах; контроль за дотриманням законності; профілактика дисциплінарних правопорушень; контроль і регулювання руху військового транспорту; забезпечення безпеки військовослужбовців; охорона військових об'єктів тощо. Загалом органи військової поліції Збройних сил США налічують понад 30 тис. осіб. Очолює військову поліцію США начальник військової поліції – заступник генерального інспектора сухопутних військ.

Військова адвокатура представлена адвокатами, які працюють виключно з військовослужбовцями та можуть представляти їх інтереси у цивільних та кримінальних справах. Кожен вид Збройних Сил США має свою власну суддівську адвокатську групу (JAG). Більшість військових адвокатів є цивільними особами, за винятком адвокатів ВМС та корпусу морської піхоти США, які є військовослужбовцями та підпорядковуються військовому командуванню.

Крім того, у штабах американського командування передбачені посади юридичних радників (юрисконсультів), що не залежить від командира. На них призначаються дипломовані юристи, компетентні у різних галузях права (від військового до міжнародного), здатний оцінити правові наслідки будь-яких дій командира і дати їм юридичне тлумачення.

Де в чому подібні риси має система військової юстиції **Канади**. У Збройних Силах цієї країни діють 5 типів військових судів: загальний (General Court Martial); дисциплінарний (Disciplinary Court Martial); спеціальний (Special Court Martial); звичайний (Standing Court Martial); апеляційний (Court Martial Appeal Court). Всі вказані суди інстанційно підпорядковуються Верховному Суду Канади.

У складі Збройних сил Канади з 1 вересня 1999 р. також діє Канадська служба військової прокуратури (КСВП), завдання якої полягають у справедливому, швидкому та доступному розгляді справ, вчинених військовослужбовцями. Військовослужбовці КСВП є підготовленими юридичними працівниками, які переглядають справи, що передаються до воєнного суду органами досудового розслідування, задля встановлення, чи є обґрунтована перспектива засудження і чи наявні публічні інтереси в продовженні розслідування. Крім того, військовослужбовці КСВП надають постійну юридичну консультацію Національній службі розслідувань з таких питань, як ордери на обшук, погоджують обвинувачення та інші юридичні поради щодо розслідувань. Очолює КСВП Директор військових розслідувань, який призначається Міністром національної оборони на визначений строк.

Поряд з цим діє військова поліція, яка забезпечує підтримання правопорядку у Збройних Силах Канади та розслідування вчинених військовослужбовцями правопорушень. Кількість військових поліцейських становить 2 % від загальної кількості військовослужбовців. Органи військової поліції діють автономно від військового командування і підпорядковуються начальнику військової поліції Збройних Сил Канади.

В Італії представлені такі елементи системи військової юстиції, як військові суди, військова прокуратура та військова поліція. Крім того, як адміністративний орган управління в системі військової юстиції діє Рада військової магістратури, що об'єднує військових прокурорів та суддів.

При цьому органи військової прокуратури діють при військових судах. Так, на рівні першої інстанції діють три трибунали та три військові прокуратури – у містах Рим, Верона та Неаполь. До органів другої інстанції відносяться: Генеральні військові прокуратури Італії при Верховному касаційному суді та при Військовому апеляційному суді, а також сам Військовий апеляційний суд. При кожному представництві Військового апеляційного суду існують відділи Генеральної військової прокуратури. Таким чином, військові суди та військові

прокурори в Італії організаційно входять до судової системи і не підпорядковуються військовому командуванню.

Функції військової поліції в Італії виконують карабінери – це військові, організовані за територіальною ознакою як для національних, так і для міжнародних місій. З питань оборони вони підпорядковуються Міністерству оборони Італії, з питань громадського порядку – Міністерству внутрішніх справ Італії.

Окремі країни-члени НАТО впровадили так звану «змішану» модель військової юстиції, при якій ці органи функціонують у складі загальної судової та правоохоронної системи як прояв їхньої спеціалізації. Яскравим представником цієї моделі є **Франція**, де військові суди не виділяються як окремі судові органи, проте у загальних судах передбачено військову спеціалізацію. Так, у виправних (кримінальних) судах створюються військові колегії. Разом з тим, за кордоном збережені військові суди, що діють на постійній основі (і в мирний час). Вищою інстанцією для них є трибунал збройних сил в Парижі.

Функції військової поліції у Франції виконує Національна жандармерія, яка має подвійне підпорядкування: Міністру оборони Франції (як складова Збройних Сил) та Міністру внутрішніх справ (як складова системи поліції). Її очолює Генеральний директор. Чисельність Національна жандармерії становить близько 110 тис. співробітників. До неї входять також республіканська гвардія, мобільна жандармерія, підрозділи, що дислокуються за межами Франції, тощо.

В тих же країнах-членах НАТО, в яких формально не передбачена повноцінна система військової юстиції, все ж наявні окремі її елементи. Найбільш яскравим прикладом є **ФРН**, де у мирний час військові суди не діють, а також не передбачено спеціальної військової прокуратури. Проте військово-судові органи діють у вигляді воєнно-дисциплінарних судів, які покликані забезпечувати законні права військовослужбовців та розглядати справи про їх проступки. Зокрема, виключно дисциплінарні суди можуть накласти на військовослужбовців такі стягнення, як скорочення грошового утримання при

визначенні пенсії в розмірі від 5 до 20%, затримка в просуванні по службі і присвоєнні чергового військового звання, зниження у військовому званні, дострокове звільнення в запас, позбавлення пенсії. Воєнно-дисциплінарні суди представляють органи військового командування від дивізії й вище. Функції військових прокурорів у них, як правило, виконують юрисконсульти органів, що порушують дисциплінарні справи. Крім того, функціонує військова поліція, яка налічує близько 4,5 тис. осіб. В мирний час військові поліцейські охороняють військові об'єкти, органи управління, забезпечують безпеку транспортних перевезень, підтримують дисципліну у військових формуваннях тощо. Військова поліція не має центрального командування, а керівництво її підрозділами здійснює командир дивізії через штаб.

Поряд з країнами-членами НАТО заслуговує на увагу досвід **Ізраїлю**, який побудував ефективну систему військової юстиції. В цій державі відповідно до Закону «Про військове судочинство» від 1955 р. діють військові трибунали, до підсудності яких належать кримінальні справи про злочини, вчинені військовослужбовцями, резервістами під час проходження військових зборів, а також деякими категоріями цивільних осіб, що працюють в армії. Військові трибунали складають незалежну систему, до складу якої входять військові трибунали першої інстанції та Військовий апеляційний трибунал. Оскарження їх рішень до Верховного Суду Ізраїлю допускається лише у виключних випадках. Міністр оборони Ізраїлю має право пом'якшити винесений військовими трибуналами вирок, начальник Генштабу – вироки Військового апеляційного трибуналу, начальники судових військових округів – вироки інших трибуналів.

Військова прокуратура Ізраїлю являє собою структурний підрозділ Армії оборони Ізраїлю, який здійснює нагляд за додержанням законності в діяльності армії, її підрозділів і окремих військовослужбовців шляхом підтримання кримінального обвинувачення, консультування військових формувань і органів армії з правових питань, методичного керівництва правовою

роботою в армії і виконання додаткових правових функцій. Її очолює Головний військовий прокурор, який призначається на посаду Міністром оборони на підставі рекомендації начальника Генерального штабу.

Функції розслідування вчинених військовослужбовцями злочинів здійснює військова поліція. До її компетенції також належить контроль над затриманими та взятими під варту солдатами Армії оборони Ізраїлю, патрулювання, попередження дисциплінарних порушень, а у військовий час – також контроль над військовополоненими і забезпечення порядку під час пересування бойових та допоміжних частин. Військова поліція підпорядковується Управлінню особового складу Генштабу. Її очолює керівник у званні генерал-майора, який командує військовою поліцією через штаб.

Крім того, для надання безоплатної правової допомоги військовослужбовцям в Ізраїлі діє військова адвокатура.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що функціонування розвинутої системи військової юстиції повністю відповідає стандартам НАТО і досвіду провідних країн світу. Військова юстиція забезпечує додержання законності та правопорядку у військовій сфері, і, таким чином, спрямована на підвищення обороноздатності держави. З огляду на це, Україні варто враховувати позитивний іноземний досвід та вжити заходів до розбудови і розвитку національної системи військової юстиції.

-----***-----

*Іван Доронін,
кандидат юридичних наук, доцент,
НДІ інформатики і права
НАПрН України*

ЗАХИСТ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ФУНКЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Питання захисту прав людини і громадянина у різних сферах державної діяльності досить детально досліджувались на науковому рівні, у тому числі і щодо визначення суті відповідної функції, її форм та методів, місця у системі відповідних державних органів.

На нашу думку для з'ясування загальної можливості і відповідних складових організаційної побудови системи захисту прав у межах військової сфери необхідно звернути увагу на процес реформування прокуратури, що відбувся, зокрема у контексті позбавлення функції «загального нагляду». Так званий «загальний нагляд», що розглядався окремим напрямом діяльності органів прокуратури ще з радянських часів, полягав у відповідному призначенні – нагляді за додержанням законів. Конституція УРСР (і України до 1996 року) визначала суть зазначеного напрямку діяльності (а отже і функції) як **«найвищого нагляду** за точним і однаковим виконанням законів усіма міністерствами, державними комітетами й відомствами, підприємствами, установами та організаціями, виконавчими і розпорядчими органами місцевих Рад народних депутатів, колгоспами, кооперативними та іншими громадськими організаціями, службовими особами, а також громадянами», у подальшому суть нагляду термінологічно було уточнено як **«вищого нагляду** за додержанням і правильним застосуванням законів».

Подальше реформування прокуратури у системі органів державної влади не в останню чергу здійснювалось у контексті виконання Україною зобов'язань, взятих на себе при вступі до Ради Європи. Зокрема, Висновок ПАРЕ 190(1995) щодо заявки України на вступ до Ради Європи чітко відзначає, що «роль та

функції Генеральної прокуратури будуть змінені (особливо щодо здійснення загального контролю за дотриманням законності) шляхом перетворення цього інституту в орган, який відповідатиме стандартам Ради Європи».

У подальшому в тексті Конституції України функція нагляду для прокуратури модифікувалась як «нагляд за дотриманням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство та нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» (п. 3 і 4 ст. 121 Конституції України 1996 року). Законом України від 08.12.2004 № 2222 статтю 121 Конституції було доповнено новим пунктом 5, що визначав функцію прокуратури як «нагляд за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, дотриманням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами». Отже, у даному випадку мова йде про законодавчу (і конституційну) констатацію наявності певної функції – «захист прав і свобод людини і громадянина», нагляд за здійсненням якої покладалась на прокуратуру, але вона не була тотожною функції «загального нагляду» у розмінні «вищого» контролю за законністю.

Водночас такі конституційні зміни не були сприйняті експертам Ради Європи, про що свідчить низка висновків моніторингової групи ПАРЕ та Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія). Зокрема, експерти сприйняли зазначене вище формулювання для уточненої функції нагляду як такої, що не відповідає «стандартам Ради Європи» (п. 13.4 Резолюції ПАРЕ 1466(2005) від 05.10.2005; п. 8-9 Висновку щодо проекту закону стосовно конституційних повноважень прокуратури від 13-14.10.2006, CDL-AD(2006)029-е; п. 67-68 Висновку щодо конституційної ситуації в Україні від 17-18.12.2010, CDL-AD (2010)044-е та низка інших).

Слід звернути увагу, що у всіх експертних висновках мова йде про стандарти саме Ради Європи, а не інших європейських та євроатлантичних організацій.

Про які ж саме стандарти Ради Європи згадується?

Як правило, у цьому контексті мова йде про окремі положення рекомендацій ПАРЄ 1604 (2003), які досить часто перекладаються як «Щодо ролі прокуратури в демократичному суспільстві, яке ґрунтується на верховенстві закону» (*Role of the public prosecutor's office in a democratic society governed by the rule of law*). На думку фахівців Центру політико-правових реформ (з якою слід погодитись) мова йде про «*public prosecutor's office*», що більш коректно повинно бути перекладено як «служба публічних обвинувачів».

Якщо проаналізувати зміст чинної нині статті 131-1 Конституції України (в редакції 02.06.2016), то практично усі функції прокуратури (2 з 3) зводяться до функції публічного обвинувачення у межах кримінального процесу. Мова йде про «підтримання публічного обвинувачення в суді» та «організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку».

Отже, на сьогодні прокуратура, як державний орган, практично трансформується у службу публічного обвинувачення. За таких умов лишається визначити її місце у системі державної влади України, ґрунтуючись на концепції розділення влади.

Оскільки реформування прокуратури відбувалось саме з метою її наближення до європейських стандартів, про що зазначалось у пояснювальній записці Президента України від 25.11.2015 до законопроекту № 3542, який був у подальшому прийнятий як Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», аргументація стосовно цього зводилась до наступного:

«... з переліку функцій прокуратури вилучено низку не властивих (за європейськими стандартами) (підкреслено мною – І.Д.) її функцій, таких як: нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина; нагляд за додержанням законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами (так

званий «загальний нагляд»); нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян».

Отже, функція нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина у діяльності державних органів вилучена із компетенції прокуратури через невідповідність «європейським стандартам».

Водночас, фахівці європейських інститутів не вважають функцію захисту прав і свобод людини, а отже і нагляду за її додержанням не потрібною взагалі. Зокрема, рекомендації ПАРЕ 1604 (2003) наводять наступні міркування:

*«... будь-які повноваження обвинувачів щодо загального захисту прав людини не приводили до будь-яких конфліктів інтересів і не відштовхували осіб, які домагаються захисту своїх прав з боку держави повноваження і функції обвинувачів обмежувалися сферою обвинувачення у справах про кримінальні правопорушення, і вирішення загальних завдань із захисту інтересів держави через систему кримінальної юстиції, а для виконання будь-яких інших функцій були засновані окремі, належним чином **розташовані та ефективні органи**».*

Таким чином, функція захисту прав і свобод людини і громадянина (та відповідного нагляду) існує, але на сьогодні у вітчизняних реаліях не покладена на жоден державний орган.

Як правило у зазначеному вище контексті мова йде про механізм захисту прав людини Уповноваженим або ж використання моделі надання первинної правової допомоги відповідним органом виконавчої влади.

У чому полягають вади зазначеного підходу?

Основна проблема – це відповідність правовій системі України, її конституційним засадам. Позиція експертів Ради Європи є простою, вони вважають, що функція захисту прав і свобод людини має виконуватись Уповноваженим з прав людини. Це дійсно так. Але в нашій державі існує лише одна спеціально уповноважена особа із цих питань – це Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, що здійснює повноваження,

реалізуючи функцію парламентського контролю (ст. 101 Конституції України). Окрім цього, частина 1 статті 55 Конституції України визначає, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Такі конституційні дефініції по суті надають змогу виконавчій владі (в особі Уряду) усунутись *de facto* від функції захисту прав людини.

Більш того, про «європейські стандарти» у цьому контексті майже не згадується. Хоча у своїй Рекомендації 1615 (2003) щодо інституції Омбудсмена Парламентська асамблея Ради Європи окремо наголосила на «важливості інституції омбудсмена в національних системах захисту прав людини та забезпечення верховенства права, а також в її ролі забезпечення належної поведінки публічних органів влади. Омбудсмени мають відігравати корисну роль **на всіх рівнях державного управління** та мають звітувати про свою діяльність політичним органам, яким вони підзвітні».

Отже, парламентський омбудсмен повинен бути ключовою, але не однією єдиною особою, наділеною державою повноваженнями у справі захисту прав і свобод.

У військовій сфері можливі різні організаційні моделі реалізації функції захисту прав і свобод військовослужбовців в умовах несення ними обов'язків служби. Питання їх належного аналізу, можливості застосування у вітчизняних реаліях, наділення обсягом повноважень, напрацювання форм і методів роботи потребують ретельної розробки на рівні фахівці. На сьогодні можливо лише окреслити такі моделі функціонування:

- спеціальний державний орган (Комітет, підрозділ органу влади) із відповідною компетенцією (за зразком Комітету з питань соціального захисту військовослужбовців при Кабінеті Міністрів України, що існував до 1996 року, хоча його компетенція щодо захисту прав і була обмежена лише «соціальною» складовою);

- спеціально уповноважена посадова особа у структурі військового відомства із законодавчими гарантіями незалежності у своїй діяльності (за зразком *Service Complaints Ombudsman for*

the Armed Forces у Великій Британії або *National Defence and Canadian Forces Ombudsman* у Канаді);

– спеціальний підрозділ у складі військового відомства але за межами військової організації (існує в деяких країнах як складова служби персоналу);

– окрема функція у системі військової юстиції (що відповідає загальній правовій системі у державі з певною специфікою, зокрема, мова може йти про уповноваження окремих адвокатів на певний вид юридичної практики тощо).

Отже, підсумовуючи викладене, можливо зазначити, що позбавлення прокуратури (у тому числі військової) функції нагляду за захистом прав і свобод людини призвело до фактичної втрати функції захисту прав і свобод у діяльності органів виконавчої влади. Це повною мірою стосується організації захисту прав військовослужбовців в умовах несення ними обов'язків служби. Така функція має бути реалізована у діяльності державних органів на основі відповідної моделі з числа тих, що розглянуті вище. Обрання моделі має відбуватись на підставі ретельного опрацювання питання на предмет відповідності вітчизняній правовій системі.

-----***-----

Ірина Шопіна, Ігор Коропатнік
доктор юридичних наук, професор,
Військовий інститут Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Вирішення масштабних завдань щодо удосконалення функціонування сектора безпеки і оборони не уявляється можливим без наявності високо мотивованого особового складу Сил оборони, який має всі необхідні для ефективного здійснення своїх обов'язків знання, вміння, навички, професійні цінності та мотивацію. Вказане виводить на перший план проблему визначення та підвищення правової культури військовослужбовців, рівень якої впливає на ціннісно-мотиваційні якості особистості.

Термін «правова культура військовослужбовця» ми розуміємо як сукупність його правових цінностей, правових знань, вмінь та навичок, які у сукупності детермінують його правову поведінку. Безумовно, у наукових джерелах зустрічаються й інші дефініції вказаного поняття, однак їх сутність також переважно охоплює когнітивний, ціннісний і поведінковий рівні структури особистості.

Слід сказати, що спроби визначити та описати рівні (типи) розвитку правової культури військовослужбовців неоднаразово робилися у дослідженнях з юридичних, психологічних та інших наук. Так, заслуговує на увагу дослідження С.М.Скуріхіна, який розглядає правову культуру військовослужбовців Збройних Сил України як безпосередньо пов'язану із їх правовим статусом. Статусна правова культура військовослужбовців, на думку автора, є станом їх правового розвитку, вираженим у рівні знань, та розуміння військовослужбовцями своїх статусних прав і обов'язків, а також у їх правовій поведінці. Функціями статусної

правової культури військовослужбовців є: інформаційно-правова, регулятивна, комунікативна, ціннісно-нормативна, правосоціалізаторська [1, с.102-103]. Особливу цінність у розвитку правових досліджень правової культури військовослужбовців має, на нашу думку, дослідження, яке провели О. Сивак, В. Дурач, які розглянули досліджуваний феномен в аспекті врахування актуального рівня його розвитку у правовій роботі [2]. Використовуючи запропоновану науковцями диференціацію рівнів правової культури, ми спробували наблизити її до умов сучасності та провести емпіричне дослідження з метою визначення самооцінки військовослужбовцями стану розвитку правової культури у Збройних Силах України. Дослідження, в якому брали участь військовослужбовці – слухачі курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки офіцерського та сержантського складу за різними військово-обліковими спеціальностями зі всіх регіонів України, які проходили навчання у період 2017-2019 рр. у Військовому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка (опитано 128 осіб), безумовно, має пілотний характер. Разом з тим, на нашу думку, його результати мають бути враховані під час реформування сектору безпеки і оборони.

Дослідження дало змогу виокремити п'ять рівнів правової культури військовослужбовців. *Перший* – правові знання безсистемні, правові положення розуміються поверхнево, мають місце помилкові чи хибні уявлення про зміст деяких статей законів, статутів (54% опитаних). *Другий* – формальні правові знання, які у конкретній життєвій чи службовій ситуації не можуть застосовуватися існуючих проблем, існує багато недоліків правової підготовки (26%). *Третій* – аналітичні правові знання, наявні вміння аналізувати свої вчинки та вчинки товаришів, співвідносити їх характер і наслідки з вимогами положень законів і статутів, у поєднанні з пасивним відношенням до до правової самоосвіти як засобу розширення правового світогляду (10%). *Четвертий* – активні правові знання, здатність керуватися ними у службових та позаслужбових ситуаціях, поглиблення своїх правових знань, здатність приймати правові рішення у конфліктних ситуаціях (8%). *П'ятий* – правові знання

трансформуються у правові переконання, зразкова військова дисципліна, сумлінне виконання військових обов'язків (2%). На нашу думку, розподіл вказаних результатів свідчить про можливість застосування вказаної методики [2] (з урахуванням необхідності її модифікації) у подальших дослідженнях правової культури військовослужбовців.

Слід також сказати, що досить цікавими виглядають результати дослідження, проведеного з вказаною вище категорією військовослужбовців, щодо розподілу відповіді на питання: «Якщо Вам стало б відомо про вчинений злочин, до якого з наведених нижче органів (підрозділів) Ви вважали б за доцільне про цей злочин повідомити?». Результати дослідження наведені у таблиці нижче.

Назва органу/підрозділу	Відсоток опитаних, що обрали вказаний орган (підрозділ)
Національна поліція	6,3%
Національна гвардія	16,6%
Прокуратура	5,2%
Військова прокуратура	23,1%
ДБР	2,4%
СБУ	12,2%
НАБУ	23%
САП	11,2%
ВСП	74,1%
Нікуди б не повідомляв(ла)	6,8%

Як можна побачити, найбільшою довірою серед військовослужбовців користується Військова служба правопорядку у Збройних Силах України, на яку, до речі, покладається у тому числі функція виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню

злочинів та інших правопорушень у Збройних Силах України, вживати заходів щодо їх усунення, брати участь у правовому вихованні військовослужбовців, працівників Збройних Сил України.

На підставі викладеного вище можна зробити наступні висновки.

1. Рівень правової культури військовослужбовців самими військовослужбовцями оцінюється як недостатній.

2. У разі отримання інформації щодо вчинення злочину переважна частина опитаних військовослужбовців звернулася б ВСП, що свідчить, що вказана Служба користується найбільшою довірою з-поміж інших правоохоронних органів (підрозділів). Здійснення правовиховної роботи також покладено на ВСП.

3. Під час розбудови системи військової юстиції доцільно врахувати вказані тенденції, зокрема, поклавши на новостворену Військову поліцію здійснення правовиховної функції.

Список використаної літератури:

1. Скуріхін С. М. Особливості правової культури військовослужбовців. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 18. С. 101–105.

2. Сивак О., Дурач В. Виховання правової культури військовослужбовців – невідкладне завдання кадрової політики у Збройних силах України. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2007. С.90-95.

-----***-----

*Олександр Комісаров,
доктор юридичних наук, професор,
Київський факультет Національної
академії Національної гвардії України*

*Олександр Кобзар
доктор юридичних наук, доцент,
Київський факультет Національної
академії Національної гвардії України*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Процес розвитку держави зумовив виділення поліцейського аспекту її діяльності, саме цим було викликано прагнення до впорядкування суспільних відносин, основна мета полягала в забезпеченні правопорядку та безпеки громадян, створенні належних умов для реалізації кожним з них суб'єктивних прав і свобод. На сьогоднішній день одним із найважливіших завдань держави залишається процес розбудови ефективної правоохоронної системи, суб'єкти якої наділені повноваженнями застосування правомірного примусу при охороні суспільного блага та протидії небезпекам.

Формування сучасної правової системи України у відповідності з міжнародними, зокрема, європейськими правовими стандартами, є процесом складним та багатофункціональним, а тому потребує як глибокого наукового аналізу правової дійсності, так і виявлення основних тенденцій її розвитку.

У відповідності до Закону України «Про Національну гвардію України» від 13 березня 2013 року Національна гвардія України це військове формування з правоохоронними функціями постійної готовності, забезпечує захист та охорону здоров'я, прав та свобод громадян, підтримує Збройні сили в обороні України, та захищає європейський вибір нашого народу. На Національну гвардію України покладено п'ять військових функцій, п'ять охоронних функцій і дванадцять правоохоронних функцій. В умовах мирного

часу та за надзвичайних ситуацій Національна гвардія України залучається до виконання в основному правоохоронні функції всередині держави.

Національна гвардія України входить до сектору безпеки і оборони України та не дублює функцій Збройних Сил України. Вона має чіткі завдання під час ведення війни і виконує їх з метою досягнення спільної мети.

Національна гвардія України виконує покладені на неї функції шляхом залучення до правоохоронної діяльності, що виникає у сфері захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – у сфері забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, терористичних організацій. Для ефективного вирішення покладених на Національну гвардію України, відповідно до закону завдань та функцій, набуває важливого значення потреба створення належних умов для правового та організаційного забезпечення її діяльності.

Правоохоронна діяльність Національної гвардії України включає в себе заходи, які спрямовані попередження будь-яких порушень прав і свобод громадян та держави, заходи щодо безпосереднього припинення порушення прав і свобод громадян та створення умов для їх подальшого відновлення. Її основними функціями, в рамках реалізації правоохоронної функції держави можна визначити: протидії злочинам, адміністративну, охоронну, антитерористичну, цивільного захисту, прикордонного контролю, оборонну.

Діяльність Національної гвардії України, а також військовослужбовців зазначеного військового формування при виконанні покладених службово-бойових завдань, має бути має бути чітко регламентована відповідними нормативно-правовими актами, які встановлені державою і забезпечуються її примусовою силою.

Правовою основою діяльності Національної гвардії України є сукупність правових норм, якими регулюють суспільні відносини, що виникають у процесі організації діяльності, функціонування Національної гвардії України, а також визначають її завдання, функції, повноваження, а також порядок виконання визначених законом завдань і функцій.

Сьогодні законами України врегульовано суспільні відносини, значна кількість яких певною мірою має вплив на окремі аспекти діяльності підрозділів Національної гвардії України, зокрема, які стосуються запобігання корупції, соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей, пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби та державних гарантій соціального захисту військовослужбовців, окремих сфер діяльності НГУ, військових частин та підрозділів.

Окремі аспекти діяльності НГУ визначаються більш детально у підзаконних нормативно-правових актах. Широке коло питань діяльності Національної гвардії України врегульовані наказами Міністерства внутрішніх справ України. Наказами МВС України конкретизується діяльність Національної гвардії України, порядок виконання визначених законом завдань та функцій, а також організаційні питання, які охоплюють практично всі сфери управління цим військовим формуванням і відіграють провідну роль у правовому регулюванні з-поміж численних, різних за юридичною силою, нормативно-правових актів.

Слід врахувати те, що Національна гвардія України є відносно молодим але досить ефективним та боєздатним військовим формуванням з правоохоронними функціями. Однак, нормативне забезпечення формування та функціонування підрозділів Національної гвардії потребує глибоко аналізу та модернізації. Шлях України до Євроінтеграції, і відповідно, інтеграції у спільноту НАТО, вимагає ретельного перегляду низки нормативних актів, що регламентують повсякденну діяльність частин та підрозділів НГУ. Зрозуміло, що приведення нормативної бази у відповідність до світових стандартів не вирішить ситуацію докорінно. В даному випадку необхідне і неухильне дотримання та виконання визначених у нормативних документах вимог.

Список використаної літератури:

1. Глухверя В.А. Правове регулювання діяльності Національної гвардії України / В. А. Глухверя // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 4. – С. 36-42. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2015_4_8
2. Горбач Д.О. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України : монографія / за заг. ред. д-ра. юрид. наук, проф. О.І. Безпалової). – Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017. – 288 с.
3. Легеза Є.О. Правова основа адміністративно-правового статусу Національної гвардії України як складового суб'єкта Міністерства внутрішніх справ / Є. О. Легеза // Науковий вісник Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ : зб. наук. праць. – 2014. – № 3 (72). – С. 127-133.

-----***-----

*Микола Карпенко,
кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університету оборони
України імені Івана Черняхівського*

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Існуюча нині соціально – політична ситуація, як у світі, так і в Україні, змушує суспільство нашої держави, її громадян, всіх небайдужих до долі держави сконцентрувати свої зусилля для відстоювання суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності кордонів України, зміцнення оборони держави і її воєнної безпеки. Прийнятий 21.06.2018р. Закон України «Про національну безпеку України» та інші основоположні акти законодавства у сфері національної безпеки і оборони України, у першу чергу: Стратегія національної безпеки України (2015 р.), оновлена Воєнна доктрина України (2015 р.), Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України (2016р.), Стратегічний оборонний бюлетень України (2016 р.) передбачають подальше зміцнення Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та всього сектору безпеки і оборони.

Однією із складових могутності України є людський чинник: особовий склад військових формувань, добровольці, волонтери, патріотично налаштовані громадяни держави. Особливо це актуально для військовослужбовців, які, проходячи військову службу зі зброєю у руках, виконують свій конституційний обов'язок по захисту України від агресії зовнішніх ворогів. Актуалізувалися зазначені загрози для держави і суспільства у зв'язку із намаганням Російської Федерації зупинити рух нашої держави до демократичного, соціального, правового розвитку. Важливим фактором зміцнення обороноздатності України є дотримання особовим складом військових формувань Військової присяги, законів, сумлінне і чесне виконання свого військового обов'язку під час проходження і несення військової служби.

Разом з тим судова статистика свідчить, що протягом останніх 5-ти років (2014-2018 рр.) відбувся суттєвий ріст по відношенню до 2013 р. вчинених військових злочинів, передбачених розділом XIX Особливої частини Кримінального кодексу України. Зазначене свідчить про недостатній рівень військової дисципліни серед окремих категорій військовослужбовців, зокрема, це стосується особливого періоду, коли мало місце суттєве збільшення таких груп злочинів, як порушення порядку проходження або несення військової служби, пов'язаних з місцем перебування або виконання обов'язків військової служби (стст. 407-409 КК).

Активним суб'єктом у боротьбі із військовою злочинністю мають бути військові правоохоронні і судові органи держави. Але що ми маємо нині ? Як органи військової юстиції залучені до боротьби з військовою злочинністю і чи взагалі потрібні нині Україні органи військової юстиції, до якої традиційно за міжнародною практикою відносяться військові суди, військова прокуратура, військова поліція (військова жандармерія), юридична служба військових формувань чи їм подібні структури. Міжнародний досвід передових економічно розвинутих держав світу підтверджує, що потрібна.

Яка ж система військової юстиції була чи є нині в Україні ?

До 2010 р. в Україні існувала 3-и ланкова система військових судів: суди гарнізонів, 4-х регіонів (ВМС, Західного, Південного, Центрального) і Військова колегія у складі Верховного Суду України.

Щодо військової прокуратури, то органи військової прокуратури у складі Прокуратури України існували до 2012 р., а потім були ліквідовані шляхом зміни їх статусу у цивільні підрозділи, а офіцерів у державних службовців, а хто цього не бажав, то були звільнені взагалі із органів прокуратури. У подальшому військова прокуратура була відновлена у 2014 р. після початку агресії Російської Федерації проти України. Але нині знову реформується у спеціальну прокуратуру.

У березні 2002 р. відповідно до Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» було розпочато і в подальшому створене спеціальне правоохоронне

формування з аналогічною назвою у складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України. Необхідно зазначити, що діяльність Служби правопорядку поширюється лише на особовий склад Збройних Сил і згідно ст. 5 зазначеного Закону загальне керівництво Службою правопорядку здійснює Міністр оборони України через начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України.

Але чи задоволене громадянське суспільство і держава у цілому станом військової злочинності у військових формуваннях України, створених відповідно до законів України. Безумовно ні, оскільки масштаби військової злочинності (і тут варто зазначити, що мова йде лише про військові злочини) із року в рік за останні 5 років суттєво збільшуються. (При аналізі врахована інформація статистичної звітності № 6 Державної судової адміністрації України, яка передбачає кількість осіб, вироки чи постанови щодо яких набрали чинності, тобто мова ведеться лише про засуджених військовослужбовців.) Порівняно із 2013 р. у 2014 р. військова злочинність збільшилась у 3,2 рази; у 2015 р. відповідно – у 12,5 разів; у 2016 р. – у 13,3 рази; у 2017 р. – у 13,9 рази; у 2018 р. – у 13,3 рази, що сприймається негативно.

Які причини і умови цьому сприяли і на які обставини необхідно звернути увагу.

По-перше, треба остаточно визначитись щодо системи органів військової юстиції в Україні, яка б стала найбільш оптимальною, ефективною і стабільною, оскільки нестабільність і недостатньо зважені державні рішення негативно впливали і впливають нині на стан військового правопорядку. Можу проілюструвати це на прикладі реформування органів військової прокуратури за часів незалежності України.

Так, весною 1992 р. Генеральний прокурор України, який тоді обіймав цю посаду, заявив, що Україні військова прокуратура не потрібна. Результатом такої непередуманої за наслідками заяви, стало те, що значна частина офіцерів органів військової прокуратури, хто мав уже право на пенсію, звільнялись, а інші

офіцери, переводились в інші структури, як це було і зі мною. У подальшому до 1998 р., коли відбувся перший випуск військових юристів, вакантні посади у військовій прокуратурі у багатьох випадках укомплектовувались офіцерами, які ще заочно навчались на юридичних факультетах чи юридичному ВНЗ. Щось подібне ми спостерігали і в 2012 р., а також матимемо, напевне, і в 2019-2020 рр.

По-друге, необхідно остаточно визначитись з підслідністю військових злочинів, хто їх буде фахово розслідувати, тобто здійснювати досудове розслідування. Історія цього питання така. До серпня 2015р., поки не набув чинності Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. №580-VIII, досудове розслідування стосовно вчинених військових злочинів здійснювали слідчі військових прокуратур. Потім їх почали розслідувати слідчі Національної поліції, які до цієї роботи не були готові, тому їм в цьому допомагали офіцери військової прокуратури. А з листопада 2018 р. розслідування військових злочинів відповідно до Закону України «Про Державне бюро розслідувань» покладено на слідчі підрозділи цього правоохоронного органу. Фактично вже протягом 4-х років розслідування військових злочинів здійснюється безсистемно і тому не сприяє своєчасному притягненню правопорушників до кримінальної відповідальності і запобіганню військових злочинів. Тому не випадково станом на 16.01.2019 р. в Україні перебували у розшуку і ухилялися від кримінальної відповідальності 9268 дезертирів, про що зазначив перший заступник Міністра оборони України, виступаючи на засіданні комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони. Але чому така велика кількість дезертирів, із якої можна сформувати кілька бригад, одночасно знаходиться «в бігах», не будучи притягнутими до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 408 КК (дезертирство, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану), що передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років і за ступенем суспільної небезпеки є тяжким злочином ?

На думку автора, відповідь не є складною. Це, *по-перше*, відсутність конкретного законодавства, яке б визначало, хто буде розшукувати, затримувати і притягувати дезертирів, як і інших правопорушників із числа військовослужбовців, до кримінальної відповідальності. *По-друге*, наділення цього правоохоронного органу належними повноваженнями і визначення його відповідальним за цю роботу. А то виходить, що ніби майже всі правоохоронні органи держави повинні цим займатися, але фактично одні не наділені належними повноваженнями, а інші вважають, що це не їхня компетенція.

Третя обставина, що сприяє, на мою думку, зростанню військової злочинності – це не зовсім виважена державницька судова практика щодо винесених покарань за вчинення військових злочинів протягом 2015-2018 рр. І підтвердженням цього може бути інформація із статистичної звітності № 6 Державної судової адміністрації України за 2017-2018 рр.

Так, **протягом 2017 р.** за вчинення військових злочинів щодо **2897 осіб** були винесені вироки (постанови), які набрали законної сили, **з них 2774 особи** були засуджені, **що встановить 95,75 %**. У переважній більшості (**1806 засуджені особи, тобто 65,1 %**) були звільненні від покарання та його відбування. **Із цієї кількості суди 1501 особу звільнили від відбування покарання з випробуванням** на підставі ст. 75 КК, 304 особи – унаслідок акта амністії і 1 особу з інших підстав.

Стосовно інших 34,9 % засуджених 968 осіб види покарань, передбачені стст. 51- 64 КК, були застосовані наступним чином: штраф – до 424 осіб, позбавлення волі на певний строк – до 226 осіб, арешт – до 203 осіб, службове обмеження – до 68 осіб, тримання в дисциплінарному батальйоні – до 41 особи, обмеження волі – до 3 осіб, громадські роботи – до 2 осіб, виправні роботи – до 1 особи.

У розрізі покарання у виді позбавлення волі на певний строк, то це покарання застосовувалось терміном 1 рік до 11 осіб; 1-2 рр. – до 48 осіб; > 2 до 3 р. – до 121 особи; > 3 р. до 5 р. – до 39 осіб; терміном 5-10 рр. – до 6 осіб; терміном 10-15 рр. – до 1 особи. Це покарання у виді терміну більше 15 р. позбавлення

волі та довічне позбавлення волі судами за вчинення військових злочинів протягом 2017 р. не застосовувались.

За 2018 р. загальна кількість засуджених за вчинення військових злочинів становить **2665 осіб**, з яких реально відбувають покарання 600 осіб, що становить 22, 51 %. Призначені покарання застосовані наступним чином: штраф – до 215 осіб, позбавлення волі на певний строк – до 202 осіб, арешт – до 133 осіб, службове обмеження – до 32 осіб, тримання в дисциплінарному батальйоні – до 17 осіб, інші міри покарання – до 1 особи.

Зокрема, велика частка покарань, винесених судами протягом 2017 р. (65,1% від загальної кількості засуджених військовослужбовців) за ухилення від військової служби за ст. 407 КК, передбачає звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК). **За 2018 р. цей показник становить 54,82 %.**

Але чи виправдана така судова практика, коли держава вже п'ять років знаходиться у стані війни і наскільки такі занадто «м'які» покарання позитивно впливають на запобігання військових злочинів, що є одним із завдань КК.

Недостатньо використовуються у боротьбі з військовою злочинністю і здобутки науковців.

Таким чином, створення ефективної системи органів військової юстиції, укомплектування їх професійно підготовленими військовослужбовцями – патріотами держави, перегляд змісту родового об'єкта військових злочинів і переорієнтація його на боротьбу з кримінальними правопорушеннями проти воєнної безпеки України сприятиме посиленню боєготовності і боєздатності військових формувань України.

Список використаної літератури:

1. Артеменко О.М. Злочини проти порядку проходження військової служби: кримінологічне дослідження: монографія / О.М. Артеменко; [наук. ред. В.В. Голіна]. Харків: Право, 2019. 224 с.
2. Карпенко М.І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): теоретичні та прикладні аспекти: Монографія / М.І. Карпенко / За заг. ред. В.К. Матвійчука. К.: ВНЗ «Національна академія управління». 2018. 420 с.

3. Карпенко М.І. Військові злочини: питання теорії, законодавства і практики : Монографія / М.І. Карпенко. К.: ЗВО «Національна академія управління», 2019. 458 с.

4. Ніколаєнко Т.Б. Теоретико – правові засади призначення та виконання спеціальних покарань щодо військовослужбовців : монографія / Т.Б.Ніколаєнко. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2018. 564 с.

5. Харитонов С.О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія / С.О. Харитонов. Харків: Право, 2018. 328 с.

-----***-----

*Володимир Яценко,
доктор юридичних наук, професор,
НДІ інформатики і права НАПрН
України*

ДОСВІД ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО НАД СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ

Феномен демократичного цивільного контролю став предметом наукових досліджень в Україні нещодавно, в кращому випадку він розглядався фрагментарно як одна із чисельних функцій державного управління. Саме цим пояснюється деяка суперечливість у кваліфікації сутнісно-змістовних аспектів цього контролю та окремих, спеціальних сфер його застосування.

Між тим, досвід партнерів, зокрема, країн-членів НАТО свідчить про те, що цей контроль є провідним змістовним інструментом суспільного нагляду за сектором безпеки. Усвідомлення цього для нашої суспільної свідомості поки що має певні перестороги, бо не завжди відповідає усталеним стереотипам в оцінці діяльності суб'єктів сектору безпеки. У зв'язку з цим зупинюсь на двох аспектах: необхідності та принципах контролю.

Аргументація необхідності демократичного цивільного контролю сектору безпеки пояснюється, як правило, особливим характером діяльності силових структур – закритими, таємними, конфіденційними відносинами у цій сфері, що нібито зумовлює суперечність із основним принципом відкритого і прозорого суспільства.

Але цю суперечність не можна кваліфікувати як антипод, бо в такому разі демократичний цивільний контроль неможливий. Насправді ця суперечність діалектична, тобто, таємність, конфіденційність фактично виступають особливими, специфічними проявами відкритості, прозорості суспільства. Між ними немає неперехідних граней. Саме тому безпекова складова – це система як гласних, такі негласних заходів.

Таким чином, необхідність демократичного цивільного контролю диктується не лише потребами функціонування

відкритого прозорого суспільства, яке в абсолютній іпостасі неможливе, бо вимагає також спеціального, закритого захисту: потреба збереження державної таємниці теж є абсолютною необхідністю.

Отже, потреба здійснення демократичного цивільного контролю сектору безпеки зумовлюється необхідністю дотримання прав людини та законності в діяльності сектору безпеки. Цей висновок ніякому сумніву не підлягає. Але цей контроль містить в собі ще одну важливу складову, на яку не завжди звертають увагу – це сприяння ефективності, конструктивності роботи безпекових структур. Виявляючи ті чи інші прогалини в їх діяльності, цивільний контроль спонукає до їх усунення, а відтак, і поліпшення функціонування сектору безпеки.

Між тим, досвід Норвегії, Франції, зокрема, свідчить, що крім наглядово-перевірочної функції, контроль включає ще один змістовний аспект – моніторинг безпекової ситуації як постійне її відстеження. В єдності цих імперативів цивільний контроль і спроможний забезпечити сталість і безперервність, оскільки він відповідає принципу всезагальності, що є однопорядковим з законами існування самого суспільства, в тому числі його надійності й стабільності.

Звернення до досвіду моніторингу в інших країнах свідчить про те, що значну роль у цьому процесі відіграють незалежні центри досліджень, які аналізують ситуацію, що склалася в секторі безпеки, і надають рекомендації його структурам. Одна з найважливіших інновацій у підході Нідерландів до стратегій національної безпеки полягає в тому, що всі сценарії, які охоплені національним оцінюванням ризиків, підлягають загальнодержавному дослідженню на предмет наявності відповідних потенціалів. Було б бажано більш активно залучати до такого аналізу наукові та консультативно експертні інституції українського суспільства які мають вагомий науковий потенціал.

Такий підхід до розуміння сутності демократичного цивільного контролю зумовлює необхідність ствердження фактично його нової якості – самоконтролю, самовідповідальності.

Самість в даному випадку не є чимось негативним, а навпаки, конструктивним здобутком цивільного контролю.

Особливо це стосується самовідповідальності, яка є свідченням не лише професійного, а головним чином громадянського, цивільного обов'язку як всезагального. Звідси наш висновок, що категорії самості і загальності органічно злиті і цивільний контроль втілює всю множинність самоконтролю.

Підкреслюємо це тому, що даний аспект є вкрай важливим для суб'єктів нагляду і перевірки. Суб'єкт цивільного контролю є не просто представником офіційного чи громадського статусу, а перш за все свого особистісного (можна сказати екзистенційного) обов'язку. Усвідомлення цього значною мірою звільняє його від формального виконання повноважень контролю і надає їм більш предметного соціального змісту.

Але це усвідомлення не є лише індивідуальним почуттям, а тяжіє до обов'язку перед суспільством.

Це вимагає у суб'єкта безпекового сектору особливо високої самосвідомості і підвищеного відчуття професійного та громадянського обов'язку. Звідси важливо зазначити, що цивільний контроль не є чимось привнесеним зовні в діяльність спецслужб та інших структур сектору безпеки, а невід'ємною якістю, атрибутом їх діяльності. Іншими словами, демократичний цивільний контроль є внутрішньо притаманним для структур безпеки. Тому можливо, поділ на цивільний та професійний різновиди контролю є дещо умовним, вони взаємопов'язані. Характер цього зв'язку – співвідношення загального та одиничного, частини і цілого.

Підкреслюючи необхідність самоконтролю як складової демократичного цивільного контролю, зазначимо ще одну його характерну рису – несумісність з хибним розумінням корпоративності, як своєрідної кругової поруки. Скажімо, протиправна діяльність окремих представників «Укроборонпрому» стала можливою за мовчазної пасивності значного кола учасників цих відносин.

Розглядаючи ці сутнісно-змістовні складові контролю зупинимось на одній із важливих безпеково-політичних проблем –

сакраментальному питанні співвідношення національної безпеки та безпеки окремої людини. Для цивільного контролю це поєднання інтересів особисто-індивідуального та громадського. Цю проблему, як відомо, вирішують сьогодні всі країни світу без винятку. Мова йде фактично про питання про те, чому віддавати перевагу, безпеці особистості, чи суспільній безпеці?

Як відомо, у більшості демократичних країн їх конституції передбачають пріоритет захисту особистості. Методологія діалектичного підходу розглядає зв'язок між особистістю та суспільством як співвідношення загального та одиничного. Тому пріоритет особистості в даному випадку цілком правомірний, оскільки одиничне завжди є виразом, втіленням загального, суспільного і навпаки, суспільне існує лише маючи місце в одиничному і інакше воно існувати не може.

Але в той же час діалектика передбачає, що одиничне спроможне розвиватися і за своїми власними законами, які не завжди співпадають з соціальним, загальним.

Більш того, поведінка особи може набувати антисоціального характеру, тобто, небезпечного, загрозливого для нації, соціуму. Цей, виключно суб'єктивний момент, соціум контролює і вживає відповідні заходи впливу, в тому числі і безпекового. Іншими словами, суспільство, нація виконують безпекову функцію не лише по відношенню до самого себе, а в першу чергу до цієї особистості. В такому разі пріоритет особистості не є антиподом національного, суспільного, а його невід'ємним атрибутом. Таким чином, протиріччя між особистим і соціальним вирішується шляхом надання пріоритетності особистості, але виправлений соціально закономірним.

Ці дещо теоретичні міркування стосуються в першу чергу парламентського контролю. Згідно рекомендацій Європарламенту кращі практики цього контролю ґрунтуються на чотирьох спільних принципах:

- стримування і протидія між органами влади;
- прозорості;
- реагування на потреби виборців;
- підзвітності (с.33).

У Законі України «Про національну безпеку України» ці принципи дещо інші, хоча й змістовно споріднені. Стаття 4. Засади демократичного цивільного контролю у цій частині містить наступне: «2. Цивільний контроль здійснюється за принципами верховенства права, законності, підзвітності, прозорості, ефективності та результативності».

Що стосується принципу стримування і протидії між органами влади, то слід зробити висновок, що ця проблема потребує в Україні більш кардинального вирішення особливо стосовно спецслужб. Сьогодні, як відомо, розвідка та СБ України підпорядковані президентській владі. Зважаючи на те, що СБУ є не лише органом спеціального призначення, а й правоохоронною структурою, спектр її можливостей впливу на суспільство є досить широким, що не виключає можливості використання цієї служби в політичних цілях. У резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи ще від 5 жовтня 2010 року щодо «Функціонування демократичних інституцій в Україні», негативно згадувалася українська спецслужба через критичне збільшення числа достовірних повідомлень про невинуватену участь Служби безпеки України у внутрішніх політичних справах, в тому числі тиску на журналістів, партійних активістів і активістів громадянського суспільства та їх родичів». Якоюсь мірою ці нарікання мали місце ще вчора.

Чинне законодавче регулювання діяльності розвідки взагалі свідчить про умовність цивільного контролю у цій сфері. Досвід нових демократій східної Європи говорить про те, що підпорядкування їх спецслужб Урядам вважається серйозним демократичним завоюванням. Бо, по-перше, урядові рішення приймаються колегіально, що зменшує ризики їх вузько-політичного використання. а по-друге, така підпорядкованість наближає їх діяльність до споживачів спеціальної інформації, інтересів економічних, фінансових, технологічних установ, які зацікавлені в такій інформації, що орієнтує спецслужби на вдосконалення професійного змісту їх діяльності.

Стосовно принципу прозорості, то пропонується не розглядати його як протидію конфіденційності. Насправді конфіденційність

є не антиподом, а складовою, неодмінною умовою прозорості. Фактично це є діалектика відкритості та таємності в діяльності спецслужб і правоохоронних органів.

На нашу думку, прозорість не означає втручання в повсякденну діяльність спецслужб, а виступає критерієм оцінки їх суспільної корисності і ефективності діяльності, відповідності національним потребам, фактично ключовим питанням демократичного цивільного контролю.

Оскільки мова йде про сектор безпеки, то найбільш актуальною бачиться сьогодні проблема врахування у цивільному контролі зміни безпекової парадигми – з державно-ідеологічної на національну, особистісну. Для сектору безпеки цей висновок, вважаємо, є ключовим. Він означає необхідність переорієнтації безпекового чинника на безпеку людини, особистості. І це, до речі, приведення політики національної безпеки до Конституційної вимоги: «людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Але зміна цієї парадигми має сьогодні трактуватися дещо ширше, як захист національного само буття і національної самосвідомості, що має бути, вважаю, новою, більш глибокою сутнісною характеристикою і контролю і розвитку самого сектору безпеки.

Що стосується безпекових загроз, то дослідники пропонують в якості кращого досвіду запозичити систему, яка існує у провідних країнах світу і була б адекватною сучасному середовищу формування і реалізації національних інтересів – це розроблення паспортів загроз і постійне корегування їхнього змісту.

Важливою складовою системи моніторингу загроз національній безпеці є нормативно-правове забезпечення її функціонування. У зв'язку з цим, вважаємо було б доцільним доповнити ст.3 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» положенням про державну систему моніторингу стану національної безпеки. Це зумовлено тим, що до функцій РНБОУ входить: «2) координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони.

-----***-----

*Наталія Ткачук,
кандидат юридичних наук,
Служба безпеки України*

ПРОБЛЕМИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ

Наявність ефективних механізмів демократичного цивільного контролю за діяльністю військових формувань та правоохоронних органів є запорукою гарантування конституційних засад демократичної, правової держави у сфері національної безпеки та цивільно-військових відносин. Демократичний контроль і цивільна підзвітність силових структур є найголовнішими принципами їх взаємодії з суспільством [1].

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку» [2] демократичний цивільний контроль – це комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України.

Організація такого контролю у сфері кібербезпеки – однієї з найбільш актуальних та динамічних, але разом з тим, і вразливих сфер національної безпеки – є надзвичайно важливим завданням для України в умовах стрімкої діджиталізації та необхідності протидіяти кіберзагрозам гібридній агресії.

Стратегія кібербезпеки України [3] визначає забезпечення демократичного цивільного контролю над утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами держави, що діють у сфері кібербезпеки, одним із основних принципів забезпечення кібербезпеки України як стану захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави в кіберпросторі.

Важливість такого контролю також обумовлена особливостями організації та функціонування вітчизняної системи кібербезпеки, однією з яких є належність практично всіх її основних суб'єктів (Держспецзв'язку, СБУ, Нацполіції, розвідувальних органів, ГШ ЗСУ/МОУ) до правоохоронних органів та військових формувань. Фактично, зі всіх суб'єктів Національної системи кібербезпеки (НСК) лише Національний банк України не належить до сектору безпеки і оборони та не підлягає цивільному контролю.

Крім того, у переважній більшості європейських країн військові структури не опікуються розробкою загальнодержавної політики кіберзахисту та її реалізацією (у тому числі підготовкою національних стратегій кібербезпеки та планів їх імплементації) – це прерогатива цивільних міністерств і відомств. В Україні ж цю функцію виконує Держспецзв'язок, яке є військовим формуванням.

Таким чином, існуючі організаційно-правові засади функціонування НСК актуалізують необхідність як застосування дієвих механізмів демократичного цивільного контролю за діяльністю її суб'єктів, так і подальшої розбудови вітчизняної кібербезпекової сфери у відповідності до європейських стандартів.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» [2], який визначає загальні засади цивільного контролю, його система складається з контролю, що здійснюється Президентом України, Верховною Радою України, Радою національної безпеки і оборони України, Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, судового контролю, а також громадського контролю.

Що стосується сфери кібербезпеки, то організаційно-правові засади здійснення такого контролю залишаються недостатньо окреслені чинним законодавством. Ні Стратегія кібербезпеки України, ні Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» не визначають його сутність, безпосередній предмет, форми, методи та прозорі процедури реалізації. Ці прогалини нормативно-правового регулювання негативно впливають на стан та ефективність такого контролю, дієвість національної системи кібербезпеки України та результативність заходів, які вживаються її основними суб'єктами.

Враховуючи загальний предмет демократичного цивільного контролю, визначений Законом України «Про національну безпеку України», вважаємо, що безпосереднім предметом такого контролю у сфері кібербезпеки має бути:

дотримання вимог Конституції і законів України у діяльності органів сектору безпеки і оборони – суб'єктів національної системи кібербезпеки, недопущення порушення ними прав і свобод людини і громадянина у ході здійснення заходів із забезпечення кібербезпеки держави;

зміст і стан реалізації Стратегії кібербезпеки України, Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», інших законів, підзаконних нормативно-правових актів, концепцій, державних програм та планів у сфері кібербезпеки;

ефективність діяльності суб'єктів національної системи кібербезпеки, їх укомплектованість відповідними фахівцями, оснащеність сучасними апаратно-програмними та технічними засобами, забезпеченість необхідними запасами матеріальних засобів та готовність до виконання завдань у сфері кібербезпеки у мирний час та в особливий період;

ефективність використання ресурсів, зокрема бюджетних коштів, органами сектору безпеки і оборони у ході здійснення заходів із забезпечення кібербезпеки держави.

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (стаття 15) до елементів контролю за законністю заходів із забезпечення кібербезпеки України відносить незалежний аудит діяльності основних суб'єктів національної кібербезпеки щодо ефективності системи забезпечення кібербезпеки держави, який, відповідно до Закону, повинен проводитися щороку згідно з міжнародними стандартами аудиту [4].

Водночас, на сьогодні такий аудит не здійснюється, адже відсутні будь-які організаційно-правові механізми його проведення. Складним питанням залишається проведення такого «незалежного» аудиту щодо суб'єктів НСК, де циркулюють значні обсяги інформації, що становить державну таємницю – СБУ, розвідувальних органах та ГШ ЗСУ.

На жаль, слід констатувати, що на сьогодні, стан демократичного цивільного контролю у сфері кібербезпеки в Україні є незадовільним. В першу чергу, проблемним питанням є відсутність належного контролю з боку РНБО та КМУ за станом реалізації Стратегії кібербезпеки України та інших підзаконних нормативно-правових актів Президента та Уряду України в цій сфері, що призводить до систематичного невиконання їх положень відповідальними суб'єктами та їх декларативності [5].

Незважаючи на те, що одним із ключових суб'єктів демократичного цивільного контролю є Верховна Рада України, контроль за реалізацією положень Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки» з боку профільного комітету ВРУ не здійснюється. Причому, багато положень цього Закону неімплементовані у національне законодавство, що ускладнює виконання завдань у сфері кібербезпеки основними суб'єктами її забезпечення, передбачених цим же Законом.

Крім того, відсутній контроль за ефективністю використання бюджетних коштів призначених на розбудову сфери кіберзахисту держави. Зокрема, низка ініціатив, на які систематично виділяються значні кошти з державного бюджету, ще й досі залишаються незавершеними. Прикладом може слугувати процес побудови Національної телекомунікаційної мережі, Національної системи конфіденційного зв'язку, захищеного вузла Інтернет-доступу для державних структур тощо.

Також, відсутні дієві механізми громадянського контролю за діяльністю військових формувань та правоохоронних органів – основних суб'єктів НСК через її непрозорість.

Отже, незважаючи на існування законодавчих вимог щодо забезпечення демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони України, такий контроль у сфері кібербезпеки залишається суто формальним та не виконує свої основні функції.

Вважаємо, що у новій редакції Стратегії кібербезпеки України 2020-2025 питанню демократичного контролю слід приділити особливу увагу шляхом внесення окремого розділу

«Демократичний цивільний контроль у сфері кібербезпеки», який би визначав сутність, форми та методи такого контролю.

Причому одним із механізмів демократичного контролю з боку громадянського суспільства має стати зобов'язання відповідальних державних органів систематично оприлюднювати на офіційних веб-сайтах звітів щодо стану виконання Стратегії кібербезпеки України, результатів роботи Національного координаційного центру кібербезпеки, а також звітних матеріалів щодо використання бюджетних коштів у сфері кіберзахисту та кібербезпеки держави.

Список використаної літератури:

1. Демократичний контроль за організаціями внутрішньої і зовнішньої безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://npu.edu.ua/media/kunena/attachments/legacy/files/04.pdf>.
2. Закон України «Про національну безпеку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
3. Указ Президента України від 15 березня 2016 № 96.2016 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>.
4. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.
5. Ткачук Н.А. Стан та проблемні питання реалізації стратегії кібербезпеки України. Інформація і право. № 1 (28)/2019. С. 129-134.

-----***-----

*Ігор Корж,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
НДІ інформатики і права
НАПрН України*

ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

У ході формування української державності, появи нових загроз і викликів, зростає роль і значення військової служби і військового законодавства, як правового засобу (інструменту), який призваний забезпечувати реалізацію функції держави щодо забезпечення національної безпеки, ефективна діяльність якого в значній мірі залежить від професійності особового складу військових органів та ефективності військового законодавства (військового права).

Вирішальну роль в консолідації правових норм, якими регулюються суспільні відносини, пов'язані з проходженням військової служби та забезпеченням національної безпеки, належить методу правового регулювання. Військове право характеризується адміністративно-правовими методами правового регулювання, тобто властивими адміністративному праву. Таким чином, військове право – це частина структури адміністративного права, його Особливої частини, його інститут.

Однак, час і життя суспільства знаходяться не в статичному стані, змінюються та розвиваються, змінюється і структура адміністративного права. Інститут військового права, як складова адміністративного права, теж розвивається, і фактично став підгалуззю права, з притаманними лише йому змістом, предметом і методами регулювання. Мова йде про реально сформований та існуючий комплекс правових норм як підгалузі національного права, яка забезпечує функціонування сектору безпеки і оборони.

Таким чином військове право – це система правових норм, яка регулює суспільні відносини у секторі безпеки і оборони, тобто

суспільні відносини, пов'язані з організацією та функціонуванням інституту військової служби, встановлення правового статусу військовослужбовців та проходження ними військової служби, з метою забезпечення національної безпеки.

Військове право, як і будь-яка галузь права, має свої функції, завдання, предмет і специфічні методи правового регулювання. Воно, з одного боку, – частина публічного права, оскільки спеціальні суб'єкти права виконують завдання і функції держави, його органів. З іншого боку, військове право є (в більш вузькому розумінні цього слова) частиною адміністративного права.

Публічне військове право включає в себе правові установи, які регламентують зміст правовідносин (державно-правових і приватно-правових) осіб, які знаходяться на військовій службі, порядок їх утворення, зміни і припинення. Таким чином, публічне військове право – це право військової служби військових посадових та службових осіб військових органів, інших осіб, які знаходяться на військовій службі.

Логічним є виділення приватної складової військового права, тобто системи правових норм, які регламентують порядок підготовки та вступу на військову службу осіб. Правовий статус цих осіб встановлюється нормами трудового права, а відповідні правовідносини виникають внаслідок укладання контракту про вступ на військову службу чи призовом громадян на службу.

Основним суб'єктом військового права є військовослужбовець. Саме з цією категорією громадян започатковуються військово-службові відносини, як основоположним поняттям військового права. Під військово-службовими відносинами слід розуміти по-перше: державно-правові відносини військової служби, які складаються між громадянином, який вступив на військову службу, та державою, в особі уповноваженої військової посадової особи; по-друге, безпосередньо військово-службові відносини, які складаються між військовослужбовцями.

Роботодавцем для військовослужбовця є держава, яка має виступати активним учасником згаданих відносин, оскільки функціонування військової служби в визначальній мірі залежить від організованості самих військових органів держави.

Військово-службові правовідносини мають наступні характерні риси:

1) ці відносини є державно-правовими, оскільки вони в переважній мірі регулюються нормами публічного права (конституційного, адміністративного, кримінального, інформаційного тощо) і в більшій мірі вільні від приватно-правового регулювання, від норм приватного (трудового) права. Держава, в особі відповідної військової посадової особи, і військовослужбовець знаходяться в державно-правових відносинах, які встановлюють особливі права і обов'язки сторін, що базуються на принципі підпорядкування, і які мають особливий статус. Військовослужбовці відбувають службу лише державі;

2) державно-правові відносини – це особливі (статусні) правові відносини, що визначають статус військовослужбовців. Цим відносинам притаманні відносини підпорядкування (за посадою та за військовим званням), а тому ці відносини утворюються в односторонньому порядку, тобто з волі держави, за одночасної згоди громадянина при укладанні контракту, чи за реалізації визначеного громадянину обов'язку (за призовом);

3) військово-службові відносини – це владні державно-правові відносини. «Владність» значить, що військовослужбовці наділяються певними владними можливостями діяти, вчиняти організаційно-розпорядчі та адміністративні заходи, адміністративно-юрисдикційні дії і заходи як в середині військової організації, так і по відношенню до зовнішніх суб'єктів права;

4) державно-службові правовідносини пов'язані з управлінням державної (публічної) посади, тобто військовослужбовець здійснює функції держави і вирішує велике коло державних завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки і оборони держави. Для цього військовослужбовці наділяються особливими державно-правовими та владними повноваженнями.

Водночас, військовослужбовці мають однакові з іншими громадянами правами; обмеження прав спеціально встановлюються законодавцем у випадках, обумовлених здійснюваними військовослужбовцями державними функціями і вирішуваними

ними завданнями. Зазначене входить в систему принципів професійної державної служби, якою є військова служба.

Галузі права розрізняються за предметом правового регулювання, тобто колом суспільних відносин, які регулюються нормами права галузі. Військове право, як і інші галузі права, має специфічний предмет правового регулювання. Предметом військового права є військово-службові відносини, які виникають у зв'язку з організацією і функціонуванням військової служби. Ці відносини мають складний і комплексний характер. Вони регулюються нормами різних галузей права: конституційного, адміністративного, міжнародного, інформаційного, трудового тощо.

Класифікацію згаданих відносин може бути подана в наступному виді:

- 1) відносини у сфері кадрової політики (робота з особовим складом);
- 2) відносини щодо формування державно-службових правовідносин;
- 3) відносини щодо практичного функціонування військової служби;
- 4) відносини щодо реалізації принципів військової служби;
- 5) відносини щодо формування і реалізації правового статусу військовослужбовця;
- 6) відносини щодо проходження військової служби;
- 7) відносини, пов'язані з припиненням військової служби;
- 8) відносини, пов'язані з управлінням військовою службою;
- 9) відносини, пов'язані зі здійсненням реформи військової служби;
- 10) відносини, пов'язані із соціальним та правовим захистом військовослужбовців.

Загалом, домінуючими є відносини, пов'язані з організацією і функціонуванням військової служби, оскільки тут активно використовуються такі правові механізми і методи, як: накази, приписи, указівки, контроль, нагляд, управління, підлеглість, вірність Присязі, застосування методів примусу тощо. Усі ці відносини мають управлінський характер і в значній мірі охоплені

адміністративно-правовим регулюванням. Разом з тим, в системі згаданих відносин є і інші, важливі відносини, необхідні для створення повного механізму правового регулювання військово-службових відносин. Таким, наприклад, є відносини, пов'язані зі вчиненням дисциплінарних порушень, передбачених військовими статутами, та вчинення посадових злочинів.

Зазначимо, що відносини, що виникають у воєнній сфері, регулюються військовим правом, яке включає в себе норми різних галузей права: адміністративного, кримінального, цивільного, інформаційного, фінансового тощо. З огляду на зазначене, військове право є комплексним правом, тобто, окрім адміністративної (управлінської) його сутності, воно має ознаки ще й міжгалузевого права.

Таким чином, військова служба являє собою систему, в яку включені зазначені вище та інші не зазначені елементи. В нинішній час складові частини інституту військової служби змінюються і цей процес не завершений. Наприклад, окрім реформування суб'єктів сектору безпеки і оборони, актуальним також є питання соціально-правового захисту військовослужбовців. Тому парламентом продовжується розробка і прийняття законів у згаданій сфері.

З огляду на зазначене, проблема розмежування у військовій службі правових норм різних галузей права буде як і раніше притягувати увагу учених. Очевидно, що ці правові норми будуть мінятися відповідними правовими нормами військового законодавства, а це потребує створення нової підгалузі чи навіть галузі – військового права.

-----***-----

Юлія Боброва,

*кандидат юридичних наук, Військовий
інститут Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПРИНЦИПУ СУДОЧИНСТВА У ХОДІ РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕНЬ СТОСОВНО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Збройний конфлікт в Україні поставив сучасну систему правосуддя та її спроможність забезпечити захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина у вкрай важке становище.

На сьогодні здатність судової влади до задоволення потреб громадян із здійснення судочинства визначається крізь призму доступності суду для людей, можливості своєчасного відновлення справедливості, обґрунтованого притягнення винного до відповідальності та достатності нормативного врегулювання відправлення правосуддя, оперативності судового розгляду, наявності відповідного кадрового ресурсу тощо.

Прикро констатувати, що на сучасному етапі свого розвитку судова система держави не здатна в повному обсязі реалізувати завдання зі здійснення судочинства у фактичних умовах війни щодо саме військових кримінальних правопорушень та значної категорії кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями. Це значною мірою стосується суддів, які відправляють судочинство безпосередньо в районі збройного конфлікту на сході України, так як справ зазначеної категорії зосереджено найбільше там, хоча в достатній кількості їх спостерігається по всій території держави.

Побоюючись за власну безпеку та безпеку рідних, враховуючи погрози, що часто надходять з території ОРДЛО, наявність майна, родини на території, непідконтрольній українській владі, «кадровий голод», велике навантаження, відсутність гарантій особистої безпеки, зважаючи на що, навряд чи може йтися про повну безсторонність, неупередженість суду в «прифронтових

районах». Багато хто із таких суддів заявляє самовідвід у розгляді кримінальних проваджень, зокрема щодо тероризму, участі в незаконних військових формуваннях тощо. Однак частина суддів слухає вказані справи, ставлячись поблажливо до учасників незаконних військових формувань та сепаратистів. Однак, найгірше те, що суддям, котрі здійснюють правосуддя, не вистачає елементарних знань та досвіду з розгляду військових злочинів, не враховуються особливості розгляду кримінальних проваджень про інші злочини, вчинені військовослужбовцями. Вони не розбираються у низці військових питань, зокрема тих, які пов'язані із веденням бойових дій та рішеннями, що приймаються командирами у бойовій обстановці, порядку виконання бойових завдань, питань підлеглості військовослужбовців, взаємовідносин між ними та інших питань, що мають суттєве значення для встановлення істини у справі. Однак, не тільки вказані причини впливають на ефективність розгляду цієї категорії справ суддями загальної юрисдикції. Окрім наведеного, необхідно враховувати, що переважна більшість «цивільних» суддів не мають елементарного уявлення про особливості військової служби та специфіку розгляду пов'язаних з нею справ. Окрім знання норм матеріального і процесуального права, їм необхідно застосовувати статuti Збройних Сил України, законодавство з питань проходження військової служби та численні підзаконні нормативно-правові акти воєнного відомства (наказів, директив, положень інструкцій тощо), про існування яких раніше не знали взагалі. Значні труднощі викликає допит свідків у вказаних справах, який, згідно з вимогами КПК України, не може проводитися поза приміщенням суду, а військові, які виконують бойові завдання, не можуть прибути на судовий розгляд в умовах виконання бойових завдань. Ще один момент пов'язаний із тим, що розгляд справ про військові злочини може бути пов'язаний із державною таємницею. При цьому, не всі судді територіальних судів загальної юрисдикції мають до неї доступ, та не в кожному суді для цього обладнане спеціальне приміщення.

У зв'язку із проведенням з березня 2014 року анти-терористичної операції на території Донецької та Луганської

областей (з квітня 2018 року – операції Об'єднаних сил) та значною концентрацією військ на сході України, на сьогодні найбільше злочинів, вчинених військовослужбовцями, обліковується саме в цих регіонах.

Так, відповідно до статистичних даних Головної військової прокуратури Генеральної прокуратури України, у 2013 році обліковано 369 кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), у 2014 році – 4153, у 2015 році – 6213, у 2016 році – 3650, у 2017 році – 4577, у 2018 році – 3694 кримінальних правопорушення. Кількість направлених до суду обвинувальних актів про злочини цієї категорії становить: 2013 рік – 230 стосовно 248 осіб; 2014 рік – 878 стосовно 926 осіб; 2015 рік – 3267 стосовно 3296 осіб; 2016 рік – 3543 стосовно 3556 осіб, 2017 рік – 3657 стосовно 3669 осіб; 2018 рік – 2223 стосовно 2228 осіб. Тобто, у 2018 році в порівнянні з «довоєнним» 2013 роком, кількість зареєстрованих військових кримінальних правопорушень зросла у понад 10 разів, а кількість направлених до суду обвинувальних актів – майже в 10 разів. За цей період кількість притягнутих до кримінальної відповідальності військовослужбовців зросла в 9 разів.

Відповідно до статті 125 Конституції України та статті 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судоустрій в Україні будується, зокрема за принципом територіальності. Крім того, за приписами статті 32 Кримінального процесуального кодексу України кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення.

Аналогічні норми щодо територіального принципу розгляду справ в судах, які законодавчо закріплені в усіх процесуальних кодексах, визначають порядок здійснення відповідного виду судочинства.

Згідно зі статтею 34 КПК України, кримінальне провадження передається на розгляд іншого суду, якщо:

1) до початку судового розгляду виявилось, що кримінальне провадження надійшло до суду з порушенням правил підсудності;

2) після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити склад суду для судового розгляду;

3) обвинувачений чи потерпілий працює або працював у суді, до підсудності якого належить здійснення кримінального провадження;

4) ліквідовано суд або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який здійснював судове провадження.

Аналогічні норми щодо територіального принципу розгляду справ про адміністративні правопорушення закріплені Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Так, відповідно до частини 1 статті 276 КУпАП загальним правилом є те, що справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення.

Таким чином, питання розгляду судовими інстанціями за місцем пунктів постійної дислокації військових частин (підрозділів) військових формувань кримінальних чи адміністративних справ відносно військовослужбовців, що скоїли правопорушення в районі проведення Операції об'єднаних сил (АТО) законодавством не передбачено та вказані кримінальні чи адміністративні провадження повинні розглядатися судами відповідно до місця вчинення злочину чи адміністративного проступку.

Тому справи про кримінальні та адміністративні провадження, вчинені військовослужбовцями в районі операції Об'єднаних сил повинні розглядатись місцевими судами загальної юрисдикції відповідно до закріпленого статтею 125 Конституції України принципу територіальності, тобто, районними судами Донецької та Луганської області, де ведуться бойові дії та прилеглих районів. На наше переконання, судді цих судів порядні, компетентні і професійні, але наявність зазначених нами вище об'єктивних та суб'єктивних чинників безумовно, має певний вплив на них при прийнятті рішень у справах, оскільки вони (судді) є такими ж звичайними людьми і залежать від тієї обстановки і того соціуму, в якому проживають. Обставини воєнного конфлікту в будь-якому випадку впливають на прийняття суддею того чи іншого рішення.

На наше переконання, єдиним вірним шляхом вирішення цього питання – є створення військових судів в системі судової влади нашої держави.

Необхідність функціонування військових судів в Україні зумовлена, перш за все, специфікою військової структури держави, інститутів Збройних сил та інших військових формувань, яку визначають організація відносин військової служби та характер суб'єкта правовідносин – військовослужбовця. Дана специфіка повинна враховуватися при реалізації організаційних основ судоустрою – принципів територіальності, спеціалізації та інстанційності, визначених частиною першою статті 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а також при визначенні статусу і місця військових судів в системі судової влади України, статусу суддів військових судів.

Принцип територіальності у військовому правосудді повинен реалізуватися через утворення військових судів гарнізонів (окружних військових судів) як місцевих судів загальної юрисдикції (судів першої інстанції) з урахуванням дислокації військ і будови Збройних Сил України та інших військових формувань, а також їх органів управління. Попередня практика діяльності військових судів в Україні свідчить про доречність функціонування військових судів гарнізонів саме з урахуванням зазначених обставин.

Принцип спеціалізації слід реалізувати через визначення юрисдикції військових судів у рамках юрисдикції загальних судів, передбаченої частиною другою статті 22 вказаного Закону. При цьому, до підсудності військових судів слід віднести справи зазначеної юрисдикції, з урахуванням суб'єкта військової служби – військовослужбовця (військовозобов'язаного та резервіста під час проходження ними військових зборів), а також службовця Збройних Сил України при виконанні ним своїх службових обов'язків на території військової частини (установи). Також доцільно розглянути питання щодо віднесення до юрисдикції військових судів кримінальних проваджень про злочини, вчинені учасниками незаконних військових формувань (комбатантів) на тимчасово окупованих

територіях Донецької та Луганської областей та Автономної Республіки Крим.

Принцип інстанційності необхідно реалізувати в порядку, установленому законом для загальних судів, з урахуванням специфіки окремих категорій справ військової юрисдикції.

Запровадження військових судів у судову систему повинно здійснюватися у повній відповідності з Конституцією України і законодавства з питань судоустрою.

Своєчасне вирішення проваджень про військові злочини, справ про адміністративні правопорушення, спорів у порядку Кодексу адміністративного судочинства України та прийняття за наслідками їх розгляду не лише законних, але й, передусім, справедливих рішень, на наше переконання, є основною функцією саме військового суду. Створення в системі судоустрою військових судів сприятиме надійному захисту конституційних прав «людей у погонах» та компетентно вирішувати спори у військовій сфері.

-----***-----

*Інна Остапенко,
кандидат юридичних наук, доцент,
Військовий інститут
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

У зв'язку з загостренням політико-безпекової ситуації в Україні на фоні агресії з боку Російської Федерації, окупацією Автономної Республіки Крим, діяльністю незаконних збройних формувань на Сході країни стрімко збільшилася кількість правопорушень і злочинів, вчинених військовослужбовцями. Як наслідок, указані явища вплинули на прискорення процесу реформування системи військової юстиції, зокрема в частині здійснення правосуддя.

Ураховуючи той факт, що Україна прийняла рішення про організацію судоустрою за принципом спеціалізації, тобто зосередження діяльності на відносно вузьких напрямках, для розгляду окремих категорій справ у державі вже діють Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд [1].

З появою системи спеціалізованих судів, в умовах проведення Операції Об'єднаних Сил із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей особливої уваги набувають питання доцільності відновлення військового судочинства в Україні.

Варто відмітити, що за час мирного існування України у суспільстві сформувалася небезпечна ілюзія щодо непотрібності існування збройних сил у надмірній кількості, військової юстиції, допризовної підготовки громадян та призову загалом. І лише в періоди внутрішньої чи зовнішньої загрози державному ладу спостерігається певна тенденція підсилення їхньої ролі та розширення компетенції.

Так, лише за наявної реальної небезпеки для державної незалежності України, з настанням особливого періоду вище керівництво держави активно декларує підтримку ідеї відродження військових судів в інтересах забезпечення обороноздатності держави. Крім того, на розгляд Верховної Ради України за останні роки вносилися декілька законопроектів про відновлення військового судочинства, зокрема проекти законів № 1896 від 30.01.2015 [2], № 2557 від 06.04.2015 [3], № 8392 від 22.05.2018 [4]. Аналіз цих законопроектів свідчить про намагання відновити діяльність військових судів в Україні, дотримуючись європейських засад і принципів правосуддя. Однак жоден із проектів з об'єктивних причин на даний час не досяг бажаного кінцевого результату.

Слід зазначити, що у науковій літературі на сьогоднішній день також немає єдиної точки зору з приводу відновлення діяльності військових судів в Україні [5, с. 8]. Прихильники однієї позиції, серед яких: Ю.О. Бобров, Л.Н. Гусев, А.В. Лапкін, О.М. Лошихін, С.В. Оверчук, Д.Ф. Огнев, В.В. Сердюк, О.С. Ткачук, А.Є. Шевченко, В.І. Шишкін та інші науковці, наголошують на необхідності відновлення військового судочинства, розглядають питання складу, порядку утворення та компетенції військових судів.

Вчені називають різні фактори, що зумовлюють необхідність відновлення військових судів, зокрема: необхідність судового захисту населення тимчасово окупованих територій України; необхідність забезпечення правосуддя під час проведення Операції Об'єднаних Сил на Сході держави; необхідність фахового судового розгляду справ про військові злочини та інші правопорушення, вчинені військовослужбовцями; надмірне навантаження на загальну судову систему [6, с.93]; відсутність елементарного досвіду проходження військової служби суддів, які розглядають провадження вказаної категорії; часто вказану категорію справ вирішують судді, котрі так чи інакше, пов'язані з окупованими територіями [7, с.7] тощо.

З іншого боку, контрагенти відновлення військового судочинства в Україні стверджують про обґрунтованість та доцільність ліквідації військових судів у 2010 році.

Критику військового судочинства можна узагальнити у наступних положеннях: існування військових судів не пояснюється принципами спеціалізації та територіальності, що визначені в Конституції України; військові суди є альтернативою надзвичайним та особливим судам; у світі простежується тенденція скорочення сфери діяльності військової юстиції; функціонування цих судів суперечить вимогам ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод та практиці Європейського суду з прав людини; судді, які мають офіцерські звання є залежними від військового командування; таке судочинство не відповідає демократичним принципам правосуддя; юрисдикція цього суду порушує права особу на «свого» суддю; справи, які розглядаються військовими судами, не мають якихось особливостей тощо [8, с.3].

Отже, серед науковців відсутня єдина позиція щодо напрямів розбудови військового правосуддя та його організаційної структури. Однак ми переконані, що військове правосуддя має певну специфіку, яку слід враховувати при формуванні правоохоронної і судової систем держави.

На нашу думку, у будь-якому разі, при вирішенні зазначених питань необхідно запозичити міжнародний та європейський досвід побудови системи таких судів, особливо, що стосується місця військових судів у системі правосуддя та їх компетенції (чи це будуть спеціалізовані суди, чи суди в системі судів загальної юрисдикції зі спеціальною компетенцією суддів). Слід мати на увазі, що військові суди існують та ефективно діють у більш ніж 40 розвинених країнах світу, зокрема Ізраїлі, Королівстві Бельгія, Королівстві Іспанія, США, Сполученому Королівстві Великої Британії, Шотландії, Північній Ірландії та Уельсу, Канаді, Франції, Швейцарській Конфедерації, Швеції та інших країнах.

З урахуванням викладеного, можемо зробити висновок, що для того, щоб зберегти гармонічний розвиток судової системи за принципом створення спеціалізованих судів, забезпечити гарантії об'єктивності та незалежності під час здійснення правосуддя у справах, що мають специфічний об'єкт та суб'єкт правового регулювання, а також для забезпечення професіоналізму суддів, які мають бути не лише обізнані особливостям військового

законодавства, а й мати доступ до окремих документів, що становлять державну таємницю чи мають гриф обмеженого доступу, є доцільним створення системи військових судів, які б відповідали міжнародним стандартам з точки зору як організації, так і механізму здійснення правосуддя у Збройних силах та інших військових формуваннях.

Список використаної літератури:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>. (дата звернення: 28.09.2019).
2. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (щодо відновлення в системі загальної юрисдикції військових судів): Проект Закону № 1896 від 30.01.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53765 (дата звернення: 28.09.2019).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо утворення військових судів та окремих організаційних питань): Проект Закону № 2557 від 06.04.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54668 (дата звернення: 28.09.2019).
4. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо військових судів: Проект Закону № 8392 від 22.05.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64070. (дата звернення: 28.09.2019).
5. Скрипник О.В. Військове правосуддя в Україні: проблеми, завдання, перспективи. Військове правосуддя в Україні: актуальні проблеми організації та здійснення: Матеріали круглого столу. Судова апеляція № 2 (47), 2017. С. 7-9.
6. Лапкін А.В. Створення військових судів як фактор забезпечення доступу особи до правосуддя в умовах проведення операції об'єднаних сил. Доступ до правосуддя у контексті судової реформи : матер. Загальнонаціонального юридичного форуму (м. Северодонецьк, 25 травн. 2018 р.). К.: Ваіте, 2018. С. 92-96.
7. Бобров Ю.О. Адміністративно-правові засади створення та діяльності військових судів в сучасній Україні : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.07 / Київ, 2019. 264 с.
8. Оверчук С.В. Військові суди – необхідна складова військової юстиції в Україні. Часопис Національного університету «Острозька академія». 2015. № 1 (11). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n1/15osvyvu.pdf>. (дата звернення: 28.09.2019).

Олена Свинець,

*кандидат юридичних наук, Військовий
інститут Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ

Утворення та діяльність військових прокуратур стали можливими у зв'язку з необхідністю забезпечення законності, захисту прав і свобод громадян та інтересів держави у специфічних сферах діяльності. Як відомо, законодавство, що регулює питання діяльності цього органу неодноразово зазнавало змін у зв'язку зі змінами поглядів на необхідність існування даного органу загалом.

Військові прокуратури в Україні почали діяти з 1992 року – тобто майже одразу із виходом країни зі складу колишнього СРСР. У вересні ж 2010 року було ліквідовано 15 військових судів, а з квітня 2012 було реформовано і військову прокуратуру.

Як і сьогодні, з 1991 по 2012 рік система військових прокуратур була сформована за екстериторіальним принципом без прив'язки до адміністративно-територіального поділу держави, з урахуванням організаційної побудови Збройних Сил України та інших військових формувань. На думку фахівців, необхідність особливої організації діяльності військових прокуратур пояснюється насамперед тим, що вони повинні бути максимально наближені до структури піднаглядних військових формувань, що дозволяє у разі потреби передислокацію разом з військами.

До внесення останніх змін у законодавство, а саме прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» від 19.09.2019 № 113-IX, на посади військових прокурорів і слідчих призначалися громадяни з числа офіцерів, які проходили військову службу або перебували у запасі і мали вищу юридичну освіту.

У серпні 2014 року Указом Президента України, в умовах особливого періоду, було відновлено і органи військової

прокуратури. Відновлення військової прокуратури було вимушеним і правильним кроком, продиктованим необхідністю термінового наведення порядку у військах і на території, де відбувались бойові дії. За чотири роки роботи прокурори відновлених військових прокуратур гарнізонів та апарату регіону зробили вагомий внесок у боротьбу із різними видами правопорушень

Специфіка військової служби, з притаманною їй великою кількістю людських ресурсів, бойової техніки, зброї, боєприпасів, безумовно потребує необхідності спеціалізованих військових прокурорів. Це має підвищити рівень дотримання військової дисципліни, законності і правопорядку, протидії корупції у Збройних Силах України та інших військових формуваннях.

Як зазначалося вище, у вересні 2019 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» від 19.09.2019 № 113-IX. Даним законом передбачається проведення ряду заходів, спрямованих на реформування системи органів прокуратури, зокрема замість чинної структури органів прокуратури планується побудова після проведення атестації прокурорів нової структури, що має включати Офіс генерального прокурора, обласні, окружні прокуратури. Також закон надає генеральному прокурору право ліквідовувати та реорганізовувати окружні та обласні прокуратури, передбачається зменшення максимальної кількості працівників органів прокуратури з 15000 до 10000 осіб та ін.

Серед інших заходів реформи органів прокуратури, ліквідовуються військові прокуратури з одночасним встановленням права генпрокурора у разі потреби утворювати спеціалізовані прокуратури на правах структурного підрозділу Офісу генпрокурора, обласних прокуратур, окружних прокуратур.

Закон також встановлює, що прокурори, які на день набрання чинності законом займають посади прокурорів у Генеральній прокуратурі України, регіональних, місцевих, військових прокуратурах, можуть бути переведені на посаду прокурора в Офісі генпрокурора, обласних, окружних прокуратурах лише

у разі успішного проходження ними атестації. Прокурорам та слідчим військових прокуратур, які є військовослужбовцями і проходять військову службу за контрактом, надається право достроково припинити контракт про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України. Прокурорам та слідчим військових прокуратур, які є військовослужбовцями і проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, надається право достроково звільнитися з військової служби.

Дані положення закону наразі викликають велику кількість обговорень та суперечок. Так, у разі створення у майбутньому спеціалізованих прокуратур у військовій сфері, виникають питання стосовно проходження служби в них цивільними громадянами, оскільки дана сфера обтяжується своєю специфікою та необхідністю наявності у прокурорів спеціальних знань, які сприятимуть оперативному виконанню ними своїх обов'язків.

Слушними є зауваження Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України з цього приводу. Так, у висновку на проєкт вищезгаданого Закону України зазначається, що Головне науково-експертне управління не погоджується із пропозицією законопроекту щодо ліквідації системи військових прокуратур. Така позиція Головного управління обумовлена тим, що, хоча військові прокуратори виконують загальні функції органів прокуратури, військові прокуратури здійснюють це у специфічній, військовій сфері правовідносин, якою є сфера життєдіяльності держави, що об'єктивно необхідна для забезпечення її динамічного, стійкого і безпечного розвитку, в якій зайнята велика кількість спеціально підготовлених (тих, хто має стосунок до військової сфери) людей і яка передбачає у своєму функціонуванні використання державою в потенційній або реалізованій формі військової міцності держави та регулюється засобами військової політики на основі воєнно-доктринальних установок і визначеної нормативно-правової бази, що має особливе значення в умовах окупації частини території України і проведення операції об'єднаних сил на сході країни. Тоді як у зв'язку з ліквідацією військових прокуратур буде

зруйнована система підготовки військових прокурорів з певним рівнем знань військового законодавства і військової специфіки (озброєння та бойова техніка, порядок користування військовим майном, порядок підлеглості, стратегія і тактика військових дій тощо), що може призвести до зниження якості досудового слідства у певних категоріях справ та рівня захисту прав і свобод військовослужбовців, а також державних і громадських інтересів у сфері оборони держави. Можливість у разі потреби створювати спеціалізовані прокуратури (як це пропонується у законопроекті), відповідно до позиції Головного науково-експертного управління не вирішить цього питання через брак кадрів із відповідною підготовкою у сфері військового права.

Як висновок, можна зазначити, що ліквідація військових прокуратур, на нашу думку, може негативно вплинути на мобільність та оперативне вирішення окремих питань у військовій сфері. Погоджуємося з думками дослідників, які слушно вказують на те, що в умовах війни та зовнішньої агресії такий орган в Україні насправді потрібен, але правовий статус та межі повноважень військової прокуратури, звісно, повинні бути чітко визначені в законі.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури: Закон України від 19.09.2019 № 113-IX / Верховна Рада України. Голос України. 2019. № 182.
2. Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури»: висновок Головного науково-експертного управління від 05.09.2019 URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66266 (дата звернення 25.10.2019).
3. Голомша М. Реформування військових прокуратур негативно впливає на мобільність і оперативне вирішення питань. Офіційний веб-портал Генеральної прокуратури України URL: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=13944442 (дата звернення: 24.10.2019).
4. Громадськість закликає Президента та Генерального прокурора ліквідувати військові прокуратури. Реанімаційний Пакет Реформ. Веб-сайт. URL: <https://rpr.org.ua/news/hromads-kist-zaklykaie-prezydenta-ta-heneral-noho-prokurora-likviduvaty-viys-kovi-prokuratury/> (дата звернення 26.10.2019).

5. Козачук О. Особливості правового статусу військового прокурора. Вісник Національної академії прокуратури України. 2017. № 3. С. 36–41.
6. Козачук О. С. Організаційно-правові засади функціонування військових прокуратур в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10. Київ, 2016. 20 с.
7. Майбутнє військової прокуратури: історія нікого нікому не вчить. resonance.ua. веб-сайт. URL: <http://resonance.ua/maybutnie-viyskovoi-prokuraturi-ist/> (дата звернення 26.10.2019).
8. Рябошапка Р. Прокурори військової прокуратури можуть залишитися в системі, пройшовши атестацію та перевірку на добропорядність. Інтерфакс-Україна. Веб-сайт. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/612774.html> (дата звернення 26.10.2019).
9. Рябенко Г. Військова прокуратура Центрального регіону України: системна протидія корупції та забезпечення невідворотності покарання. Вісник прокуратури. 2018. № 6/2018 URL: https://vpnr.gp.gov.ua/ua/publ.html?_m=publications&_t=rec&id=233071 (дата звернення: 24.10.2019).
10. Шандула О. Щодо визначення статусу військових прокуратур на сучасному етапі. Організація судових та правоохоронних органів. 2016. № 1–2, С. 34–35.

-----***-----

*Володимир Шульгін,
кандидат юридичних наук,
Військовий інститут Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВІЙСЬКОВА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ГЕНЕЗИС РЕАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Генезис – це історія становлення та розвитку явища, що являє собою органічну єдність кількісно або якісно різноманітних історичних станів (етапів), які, будучи об'єктивованим виразом дії процесів зміни та розвитку, відображають їх автономний час і знаходяться між собою в генетичному зв'язку.

Концепція (лат. *conceptio* – розуміння) – система поглядів, розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум.

Система права України на сучасному етапі становлення суверенної, незалежної та правової держави знаходиться на початковій стадії свого розвитку. Вона зберігає ще домінуючий вплив радянської системи права, зазнає активного впливу з боку інших правових систем (романо-германської, англо-саксонської) та систем права окремих суверенних держав світу. До того ж, в загальній теорії права України вітчизняними науковими ортодоксами ще навіть не осмислене місце військового права України, вже не кажучи про оперативне (операційне) право ЗС провідних країн світу (США, Німеччина, Великобританія).

Не хотілося б цілком ототожнювати сучасну ситуацію, яка склалася з «реформуванням» (руйнацією) базових структурних складових національної військової юстиції із радянським минулим, але генетичний зв'язок прослідковується через тривале входження українських земель до складу інших держав (імперій) та невизнання окремими з них на рівні державної політики такого комплексного наукового феномену як військове право. Мається на увазі перш за все радянська імперія «зла» сталінського та навіть післясталінського періодів, до становлення та розвитку військово-

правової науки якої потужний вклад внесли українські вчені-правознавці та військові юристи.

Адже, необхідно згадати, що у радянський період галузі права (державне, адміністративне, цивільне, трудове, земельне, колгоспне, кримінальне, процесуальне, міжнародне) були завчасно визначені у директивному порядку тодішнім директором Інституту права АН СРСР, Прокурором СРСР, академіком А.Я. Вишинським у 1938 році у доповіді «Основні завдання науки радянського соціалістичного права» на 1-й Всесоюзній нараді з питань науки радянської держави і права та вважалися тривалий час вичерпним праворозумінням на майбутнє. Тобто, праворозуміння того часу змінювалося не еволюційно, у ході бурхливих наукових дискусій, а імперативом «згори». Проголошені настанови були не просто домінуючими, єдиновірними та «живучими» декілька десятків років, а як свідчить сучасна практика домінують відносно військового права і у сучасній Україні. Тому, не випадково, теоретично-практичним проблемам військового права (його поняттю, сутності, змісту, відновленню, місцю в системі радянського та пострадянського права, співвідношенню з військовим законодавством тощо) були присвячені численні наукові, науково-практичні конференції та наукові дискусії (1939, 1940, 1954, 1956, 1972, 1989, 1994, 2004 [1]. р. р. тощо), що проходили у Військово-юридичній, Військово-політичній академіях, Військовому інституті, Військовому університеті, а також у рамках «круглого столу» журналу «Держава і право».

Результати дискусій опубліковані у збірниках наукових праць, дисертаціях, наукових статтях науковців (військових правознавців): А.С. Бахова, А. Горного, А.П. Косицина, Н.І. Краснова, В.Н. Кудрявцева, А.Є. Луньова, І.Ф. Побежімова, В.І. Смолярчука, С.С. Студенікіна, В.М., В.М. Чхіквдзе, И.Н. Арцибасова, Х.М. Ахметшина, Ю.М. Бірюкова, Ю.Д. Казанцева, М.І. Кузнецова, Ю. І. Мігачьова, Б.Ф. Старова, В.Г. Стрекозова, А.А. Тер-Акопова, С. В. Тихомирова.

Більшість із зазначених науковців становлення, функціонування та розвиток війська не уявляли без військової юстиції (військово-адміністративної, військово-правоохоронної, військово-

правозахисної складових) військового права, як комплексної галузі в системі права держави, яке базується на стрункій системі військового законодавства, правовій культурі військовослужбовців та формує у них високий рівень правосвідомості [2, с. 3-5]. І для обґрунтування такої позиції у них були об'єктивні, історичні, науково-правові, а не політико-ідеологічні підстави.

Про які, не розкриваючи їх змісту, зазначав член-кореспондент АН СРСР М.С. Строгович, офіційний опонент В.М. Чхіквадзе, автора першої докторської дисертації з військового права «Військово-кримінальне право» (захищена 1946 р.): *«військове право – це штучна та непотрібна конструкція, у свій час запропонована Лоренцом Штейном і з тих пір зрідка спливаюча на поверхню...»* [3].

Цікаво, а чи чули про австрійського юриста Лоренца фон Штейна сучасні реформатори системи військової юстиції України. Адже риторика їх сучасних обґрунтувань так званих реформ військової юстиції – «не відповідність системи національної військової юстиції європейським стандартам». Так саме Лоренц фон Штейн вперше і запропонував ці європейські військово-правові стандарти, обґрунтовуючи виокремлення військового права як юридичної науки, окремого та особливого правового феномену науки про державу ще майже 150 років тому.

Фундаментально-базове, теоретико-методологічне значення для виокремлення військового права як галузі юридичної науки та передумови подальшого системно-наукового аналізу військово-адміністративних, військово-охоронних (правозахисних), військово-юрисдикційних складових його реалізації, на наш погляд, мала та має саме праця Лоренца фон Штейна «Вчення про військовий побут як частина науки про державу» [4, с. 54], що з'явилася ще у 1872 р. у науково-юридичній німецькій літературі, а з 1875 р. поширена і на українських землях у складі російської імперії (РІ).

Але треба згадати і про розвиток цього військово-правового вчення у дорадянський, дореволюційний період. Надзвичайно важливим вважається те, що у передмові до цієї праці у 1873 р. професор А. Ертель окрім визнання воєнного права наукою

в системі юридичних наук, виокремлення воєнного (зовнішнього) та військового (внутрішнього) права держави (що *Л. Штейн не розрізняв*), розвиває та обґрунтовує його особливу роль у процесі спеціалізованого правозастосування – сприяння воєнному мистецтву у застосуванні своїх правил на полі бою; встановлення межі застосування на практиці удосконалень військово-технічного мистецтва та обмеження їх крайньою необхідністю. Привертає увагу його виважена позиція щодо ролі та місця у цьому процесі Воєнної адміністрації, яка визнається ним як «мистецтво застосовувати постанови воєнного права до конкретних випадків, сприяти його удосконаленню, вказуючи на недоліки та неповноту закону, які обумовлюють незастосування його на практиці» [5, с. 13-31].

А. Ертель включає до системи воєнного права 7 сфер (складових, напрямів) власне **воєнного права держави**: воєнний побут (устрій) держави; органи управління воєнним устроєм держави; воєнно-службові відносини (права, обов'язки, пільги, обмеження); воєнна поліція (суспільна безпека); воєнне господарство держави (ВПК); воєнно-кримінальне право (загальне та особливе); воєнно-судове право (воєнний судоустрій та воєнне судочинство); та 7 сфер (напрямів, складових) **внутрішнього воєнного права або військового права**: військовий побут (внутрішній устрій, адміністративна, бойова, тактична, ієрархічна організація війська); органи військового управління та командування (на воєнний час); служба військ; військова поліція (безпека та добробут війська); внутрішнє військове господарство військ; військово-дисциплінарне право; внутрішній військовий суд (командири, полкові суди, офіцерські). А. Ертель вважав за необхідне введення у зв'язку із зазначеним спеціальної воєнно-юридичної освіти. По суті – складові нацбезпеки держави.

У подальшому дослідження від емпіричних воєнно-адміністративно-судових методів діяльності органів військового управління та військових судів, завдячуючи праці професора А. Ертеля, А.М. Добровольського «Військове право» (1911), перейшли до теоретико-правової методології (тлумачення військово-правових норм при їх застосуванні). У результаті

застосування логічних методів теоретичного аналізу з'являються військово-правові акценти і у загальнотеоретичних працях з обраної тематики. М.А. Гредескул у праці «До вчення про втілення права...» (1900), обґрунтовуючи фізичний примус, як засіб втілення права, надає домінуючого значення війську як гаранту державного правопорядку [6, с. 36]. Щодо ролі війська при втіленні верховної волі держави, але обмеженої правом, зазначав А.П. Греков у праці «Правове положення армій у державі» (1908 р.) [7].

У «післясталінський» радянський період увага стала приділятися теоретичним проблемам військово-юридичної науки, зокрема місцю військового права в загальній системі права та визнанню його у якості самостійної комплексної галузі радянського права [8, с. 23]. Але Концепція військового права знову не отримала наукової підтримки. Основною перешкодою можливо вважати рішення сесії Ради ВЮА РСЧА від 15.04.1954 щодо її неспроможності та шкідливості. У результаті чого цілеспрямовані військово-правові теоретичні дослідження були згорнуті. У 60-80 рр. XX століття напрям досліджень військових науковців був скерований на удосконалення практики застосування військово-кримінального законодавства, на прокурорсько-слідчі, практично-прикладні аспекти при дослідженні питань, пов'язаних з незадовільною реалізацією окремих підгалузевих приписів військового законодавства органами військового управління та військової юстиції.

Таким чином, з 1954 року у радянській військово-юридичній науковій школі визначилися два концептуальні підходи у дослідженні теоретичних проблем військового права – у рамках загальної системи права та у рамках визнання Концепції військового права як самостійної галузевої воєнно-юридичної науки. Останній підхід, в силу відсутності єдиної наукової позиції, реалізований вже після створення у 1979 р. дисертаційної ради за спеціальністю «20.02.03. Військове право. Військові проблеми міжнародного права» та залишається домінуючим у РФ навіть при відсутності Концепції військово-правової реформи [9]. Це підтверджують наукові праці, виконані лише за цією

спеціальністю та «справа К.В. Каверіна: про нереалізовану спробу звести військове право до рівня підгалузі адміністративного права» (2011-2013), що викликало шалений супротив військово-юридичного наукового лобі із залученням всього арсеналу адміністративно-судового ресурсу включно до Судової колегії з адміністративних справ Верховного суду РФ. Такий приклад не може бути позитивним для правової держави, але демонструє «ефективність» захисту консолідованого військово-наукового інтересу.

Не відбулося позитивних змін у цьому питанні і в радянській Україні. Але тут ми знаходимо об'єктивні обставини та причини. Адже військово-юридичний науковий центр традиційно знаходився у Москві, а радянське правознавство трактувало виокремлення військового права в особливу галузь здобутком буржуазної юриспруденції. Це призупинило на тривалий час наукові дослідження проблем військового права (законодавства), та унеможливило їх відносно військового законодавства України, зокрема періоду збройних визвольних змагань України 1917-1920 р. р., як «націоналістичних».

Але, на жаль, і в новітній Україні з дивовижною легковажністю адміністративним шляхом, без будь-якого наукового обговорення наказом ВАК України від 28.11.2000 № 586 було *вилучено* з Переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій..., галузь науки «Військове право, військові проблеми міжнародного права» (шифр галузі 20.02.03) [10].

Доктринальне обґрунтування існування галузі, а зокрема військового права – це завдання у першу чергу правової науки. Але ж це завдання в Україні сьогодні виконують ентузіасти-одинаки, справжні патріоти своєї держави, яким дуже важко без наявності національної потужної військово-юридичної (правової) наукової школи це зробити. І ще важче, коли навіть зародки цієї школи знищуються «бюрократами-реформаторами» від політичної влади, силового блоку або науки, демонструючи своє військово-правове та державно-безпекове невігластво.

Все це вимагає від науковців, зокрема вітчизняних військових юристів неабиякої консолідації, наполегливої та

копіткої праці щодо адаптації, стандартизації та гармонізації національної системи права до сучасно-прогресивного наукового рівня військового праворозуміння та правосприйняття, який є національно-авторитетним пріоритетом у ЗС та державах-членах НАТО.

Слід зазначити, що теоретична розробка військово-правової проблематики суспільних відносин в Україні знаходиться на початковому рівні та є вкрай незадовільною. Це неприпустимо, з огляду на те, що правове регулювання життєдіяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, які є складовими сил оборони Сектору безпеки і оборони пов'язане як ніколи із збереженням самої держави та відновленням її територіальної цілісності. А беззаперечний факт існування системи військового права України, його доктринальність, як вірно зазначає П.П. Богуцький, впливає з теоретичного обґрунтування беззаперечного факту існування у правовій матерії цього явища, його публічно-правової природи та місця в системі українського права [11, с. 1].

Таким чином, надбаннями національної наукової галузі «Військове право, військові проблеми міжнародного права» (шифр галузі 20.02.03) залишаються на сьогодні лише поодинокі наукові дослідження науково-теоретичних та прикладних аспектів законодавчих підстав дисциплінарної відповідальності військовослужбовців (В.В. Чумак, 1998); захисту прав військовослужбовців у зобов'язаннях, що виникають внаслідок заподіяння шкоди джерелом підвищеної небезпеки (С.Д. Русу, 1998); огляду місця події при порушенні державного кордону України (Ю.І. Літвін, 1998); методики розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням державного кордону (В.О. Сич, 1998); конституційно-правового статусу державного кордону України (Т.О. Цимбалістий, 1998); організаційних і правових основ діяльності органів дізнання у прикордонних військах України (В.М. Ярін, 1998); правових аспектів контракту про проходження військової служби громадянами України (М.В. Макухіна, 1999); особливостей судового провадження у справах за скаргами військовослужбовців на неправомірні дії і рішення органів

військового управління та військових посадових осіб (Ю.В. Білосов, 1999); правових основ контрольної діяльності юридичної служби Державного комітету у справах охорони державного кордону України (А.М. Кісель, 2000).

Для порівняння слід привести той факт, що у РФ як держави-агресора по відношенню до України, виключно за спеціальністю «Військове право, військові проблеми міжнародного права» за період 1991-2011 рр. здійснено захист 438 дисертацій, із яких 26 – докторських, а тільки за одним напрямом історія та теорія військового права (військового законодавства) відповідно – 38 та 3 [12, с. 91].

У той час в Україні за 1991-2014 рр. за цією ж спеціальністю – лише 9 кандидатських дисертацій, інші науково-юридичні дослідження (90 кандидатських та 4 докторських) є лише дотичними до питань військово-правової наукової спрямованості та виконані поза рамками спеціалізованої наукової галузі [13].

Ми погоджуємося із твердженням П.П. Богуцького, що системні наукові погляди, способи розуміння та сприйняття військового права, як правового явища на гносеологічному рівні практично відсутні. Водночас доктринальне сприйняття військового права, його місця у національній системі права, за його словами, ґрунтується на інституціональній та функціональній характеристиці, що у свою чергу, дозволяє визначити правовий режим як формуючу основу всієї системи права, а також вимагає актуалізації його значення в особливий період.

Національною особливістю в реалізації військового права виступає спеціально-науковий фактор, який обтяжений тим, що до 2009 р. в Україні «взагалі феномен військового права юридичною наукою не був досліджений» [14, с. 11].

І це, не зважаючи на те, що ще з 20.11.1996 року указом Президента України № 1105/96 для забезпечення організації наукових досліджень у галузі військового законодавства був визначений єдиний центр – НЮА України імені Ярослава Мудрого (сьогодні – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого). Але, організаційним механізмом заходів

щодо реалізації цього указу, чомусь безпосереднє здійснення НДР з військового законодавства рекомендовано було покласти на Президію АПрН України, а Міноборони зобов'язано надавати лише допомогу АПрН України у проведенні цих робіт [15]. На наш погляд, це формула деградації національної військово-правової (військово-юридичної) наукової школи, бо напевно метою було лише збереження відповідної навчальної інституції.

Таким чином, до деградації національної військово-правової (військово-юридичної) наукової школи, зниження авторитету системи військової юстиції призвели комплексні об'єктивні та суб'єктивні причини:

- факт вилучення з відповідного Переліку наукової спеціальності 20.02.03. – «Військове право; військові проблеми міжнародного права»;

- відсутність спеціалізованих військово-правових дисертаційних рад та системно-ефективного наукового військово-правового державницького «лобізму»;

- безсистемність наукових досліджень у галузі військового права і як наслідок, застарілість, розбалансованість та невпорядкованість його джерел – системи актів військового законодавства України;

- адміністративно-відомчий «перерозподіл» державного замовлення Міноборони від Військового інституту КНУ імені Тараса Шевченка на підготовку військових юрисконсультів, яку він успішно здійснював першим із початком утворення ЗС України (поряд з підготовкою фахівців з правового виховання, військових суддів), до факультету військової юстиції із традиційною прокурорсько-слідчою генетикою (сьогодні – ВЮІ НЮУ), що унеможливило відкриту та прозору військово-освітню конкуренцію, а перетворило останній на штучного монополіста у підготовці кадрів з військово-юридичних спеціалізацій в системі військової освіти («юрисконсультська робота», «правоохоронна діяльність у Збройних Силах», «правовиховна робота у військах (силах)», «прокурорсько-слідча робота», «міжнародне військове співробітництво», «право національної безпеки», «військове право» тощо);

– недостатньо послідовна та системна організаційна діяльність щодо відновлення військово-правової наукової спеціальності, піднесення авторитету, пріоритетного розвитку науки військового права, а також науково-теоретичного обґрунтування та практичної розробки Доктрини військового права, Концепції реформування військової юстиції, Концепції правового забезпечення військ (сил), Концепції військово-юридичної освіти.

Результат отримано катастрофічний відносно ефективності процесу правового забезпечення воєнного та військового будівництва, зокрема ЗС України, ефективності системи військової юстиції – авральна ліквідація військових судів, свавільне зупинення вже нормативно встановленої трансформації правового статусу ВСП у ЗС України у Військову поліцію, «адвокатська монополія» (фактично руйнація представницької та правозахисної функції військово-юридичної служби, зокрема територіальних юридичних відділів Юридичного департаменту Міноборони як вже реформованої структури військової юстиції), а також недолуга, революційно-зухвала, трагічно-ретроспективна, вузьковідомча реорганізація військових прокуратур в умовах триваючого особливого періоду в державі.

По-суті, тривала відсутність легітимізації військового права породила деградацію та інфантильність національної військово-правової наукової школи, що відкрило шлях до провладно-доцільного, псевдонаукового, адміністративно-бюрократичного вирішення питання «оптимізації» системи військової юстиції з боку вітчизняних «паперередників» та «младо-євро-реформаторів».

За 28 років існування ЗС України, лише 24.12.2009 вперше було проведено цільову Науково-практичну конференцію на базі ВІ КНУ імені Тараса Шевченка під егідою Правового департаменту Міноборони та Управління правового забезпечення ГШ ЗС України, присвячену актуальним проблемам відновлення військово-правової наукової спеціальності та розвитку військового права України як науки [16].

Активізувався цей процес лише після 2014 р. (збройна агресія РФ), але за ініціативи ВІ КНУ та НДІ інформатики і права НАПрН

України (затверджено МОН Примірний перелік предметних напрямів досліджень у межах спеціальності 081 «Право» – «2.13. Право національної безпеки; військове право»: наказ від 28.12.2018 № 1477), та, на жаль, без реалізації інших обґрунтованих наукових рекомендацій (щодо військових судів) у формі ефективно-діючих законодавчих актів.

Пропозиції: З метою припинення руйнації системи військової юстиції конче необхідно здійснити:

- наукову розробку та законодавче санкціонування Концепції військового права України за всіма інституційно-функціональними складовими, враховуючи операційне право як підґрунтя правового забезпечення військ (сил);

- дієву координацію цілеспрямованих воєнно-правових наукових досліджень;

- якісну переробку Класифікатора законодавства України, затверджену наказом Мініюсту від 02.06.2004 № 43/5 у зв'язку із його ганебною невідповідністю сучасній системі Воєнної організації держави та суспільним відносинам у військовій сфері;

- систематизацію військового законодавства України з оптимальним урахуванням особливостей передового вітчизняного та іноземного досвіду;

- реалізацію конкурентно спроможної, прозорої та ефективної підготовки кадрів для системи військової юстиції держави;

- комплекс превентивних системних заходів із формування та необхідності відстоювання державницького підходу з боку будь-яких провладних політичних сил відносно об'єктивно-правового існування єдиної, науково обґрунтованої, ефективно та стабільно діючої сучасної системи військової юстиції України.

Список використаної літератури:

1. Кудашкин А.В. Современное состояние военного права и его влияние на национальную безопасность РФ: науково-практична конференція (21.04.2004, М.). Государство и право. 2005. № 1.

2. Военное право: состояние и перспективы развития. «Круглый стол» журнала «Государство и право». 1994. № 8-9. С. 3-41.

3. Труды Военно-юридической академии Красной Армии. Выпуск VI. М.: ВЮА, 1947. С. 177.
4. Лоренц фон-Штейн. Учение о военном быте как часть науки о государстве / пер. А. Эртеля. С.-Пб., 1875. 500 с.
5. Эртель А. Предисловие к книге Л. Фон Штейна «Учение о военном быте, как часть науки о государстве». С.-Пб., 1873. 31 с.
6. Гредескул Н.А. К учению об осуществлении права. Интеллектуальный процесс, требующийся для осуществления права. Социально-юридическое исследование. Харьков: Типография Адольфа Дарре, 1900. 235 с.
7. Греков А.П. Правовое положение армий в государстве. Опыт исследования правовых оснований жизни армии в государствах современной Европы. С.-Пб.: Изд. В. Березовский. Комиссионер ВУЗ.1908. 234 с.
8. Мигачев Ю.И., Тихомиров С.В. Военное право: учебник. М.: Юрлитинформ, 2005. 464 с.
9. Военное право: состояние и перспективы развития. Государство и право. 1994. № № 8-9. С. 3-42.
10. Перелік спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань: Наказ ВАК України від 28.11.2000 № 586. Офіційний вісник України. 2000. № 51. Ст. 2229.
11. Богуцький П.П. Військове право у системі права України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. / Одеська національна юридична академія. Одеса., 2009. 23 с.
12. Корякин В.М. Военное право: антология диссертаций: в 2-х ч. Серия Право в Вооруженных Силах-консультант. М.: За права военнослужащих, 2011. Ч. 1. Вып. 124. 544 с.
13. Довідник захищених в Україні дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора юридичних наук з військового права (1991-2014 рр.) / укл., передмова, вступ П. П. Богуцький, Є. Л. Стрельцов, Е. А. Плешко, Т. Р. Короткий. Одеса: Фенікс, 2015. 232 с.
14. Дячук С. І. Поєднання теорії та практики. Право військової сфери. 2007. № 7. С. 11-15.
15. Про заходи щодо підготовки кадрів військової юстиції та організації науково-дослідних робіт у галузі військового законодавства: Указ Президента України від 20.11.1996 № 1105/96. Урядовий кур'єр. 1996. № 233-234. 12 грудня.
16. Актуальні проблеми розвитку військового права, удосконалення законодавства з правового та соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей: матеріали НПК (24.12.2009). Київ: ВІ КНУ, 2009. 184 с.

*Микола Зайцев,
кандидат юридичних наук,
Центральний науково-дослідний
інститут Збройних Сил України*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ТА КОМПЕТЕНТНІСТНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ

Постановка проблеми. Питання створення військової поліції, як спеціалізованого органу, на який буде покладено питання запобігання злочинам та іншим правопорушенням військовослужбовцями, які проходять військову службу, з урахуванням особливостей та специфіки її проходження, обумовленої спеціальним законодавством, які регулюють функціонування їх діяльність та умови проходження військової служби, закритістю діяльності військових формувань від державних органів та органів в силу об'єктивних причин, є не новим.

За станом на сьогодні актуальність зазначеного питання є високою, що обумовлено такими об'єктивними факторами: по перше, залучення Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів до проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей (далі – АТО) у 2014–2018 роках та операції Об'єднаних Сил з 2018 року до теперішнього часу, по друге реалізація масштабної Програми трансформації системи об'єднаного керівництва силами оборони держави та військового управління Збройними Силами України, яка спрямована на запровадження у діяльність Збройних Сил України принципів та стандартів країн – членів НАТО, у більшості таких існує такий елемент військової юстиції як військова поліція, яка активно бере участь у проведенні миротворчих та інших операцій.

Не зважаючи на те, що питання створення військової поліції неодноразово обговорювалося протягом досить тривалого часу, багато аспектів її формування залишаються дискусійними, що перешкоджає формуванню законодавчої бази з цього питання.

Виклад основного матеріалу.

Створення військової поліції передбачається здійснити шляхом реформування Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

У 2002 році було прийнято Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» [1], яким було створено Військову службу правопорядку у Збройних Силах України (далі – ВСП).

Відповідно до цього закону ВСП призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України; запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; захист життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України; захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань; участь у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах.

Статтею 3 закону [1], встановлено, що основними завданнями ВСП є:

- виявлення причин, передумов і обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених у військових частинах та на військових об'єктах; розшук осіб, які самовільно залишили військові частини (місця служби);

- запобігання вчиненню і припинення злочинів та інших правопорушень у Збройних Силах України;

- участь в охороні військових об'єктів та забезпеченні громадського порядку і військової дисципліни серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях;

- захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших злочинних посягань;

- забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів;

- участь у гарнізонних заходах;

виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті;

забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;

сприяння у межах своєї компетенції органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органам досудового розслідування та суду, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, органам військового управління, підприємствам, установам, організаціям у виконанні покладених на них відповідно до законів обов'язків;

участь у протидії диверсійним проявам та терористичним актам на військових об'єктах.

В умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану на ВСП додатково покладаються завдання щодо:

участі у боротьбі з ворожими диверсійно-розвідувальними групами на території України;

організації збору, супроводження та охорони військовополонених;

забезпечення дотримання комендантської години в гарнізонах; охорони військових об'єктів, військових містечок та їх населення, сприяння його евакуації;

відновлення та підтримання порядку і дисципліни у військових частинах;

контролю за рухом транспортних засобів і перевезенням вантажів Збройних Сил України.

Як вбачається з вищезазначених норм закону:

1. За своїм статусом ВСП є спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України.

Відповідно до положень статті 1 Закону України «Про Збройні Сили України» [2] Збройні Сили України є військовим формуванням, на яке покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

Стаття 3 закону [2] визначає структуру Збройних Сил України. Частина друга цієї статті встановлює, що організаційно Збройні Сили України складаються з органів військового управління,

з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій. Наявність спеціальних формувань у складі Збройних Сил України не передбачені законом» [2].

2. Організація діяльності ВСП визначена статтею 5 закону [1], відповідно до якої: військовослужбовці і працівники ВСП входять до чисельності Збройних Сил України, її фінансування здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, які виділяються на утримання Збройних Сил України; керівництво ВСП здійснює Міністр оборони України через начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, керівники ВСП призначаються Міністром оборони України за поданням начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, інші посадові особи – начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України.

3. З 10 основних завдань, покладених законом [1] на ВСП правоохоронними є лише 4, решта має лише опосередковане відношення до правоохоронної діяльності або не стосуються її, а частина завдань дублює загальні обов'язки командирів (начальників), передбачені Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України [3].

4. Повноваження ВСП в переважній більшості стосуються лише військовослужбовців та працівників Збройних Сил України.

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо:

1) існування у складі Збройних Сил України спеціального правоохоронного формування призводить до покладення на Збройні Сили України невластивих їм правоохоронних функцій, що суперечить окремим положенням статті 17 Конституції України [4], відповідно до положень якої Збройні Сили України ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян, водночас правоохоронна діяльність за своєю природою пов'язана із обмеженням прав і свобод осіб, які вчиняють правопорушення, здійснення цієї діяльності покладається на правоохоронні органи, які спеціальними законами, що регулюють їх діяльність, наділяються повноваженнями щодо здійснення легального примусу та насилля від імені держави у відношенні

осіб, які перебувають у юрисдикції цієї держави і вчиняють правопорушення;

2) ВСП підпорядковане військовому командуванню, фінансується за рахунок утримання Збройних Сил України, посадові особи ВСП призначаються військовим командуванням, що призводить до повної залежності ВСП від військового командування;

3) більшість завдань і функцій ВСП не є правоохоронними, а спрямовані на забезпечення діяльності Збройних Сил України;

4) компетенція ВСП поширюється лише на Збройні Сили України.

Концепцією реформування кримінальної юстиції України, затвердженою Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008 [5] з результатами реформування системи органів кримінальної юстиції було передбачено створення правоохоронних органів, на які мало бути покладено досудове слідство: національна поліція, фінансова поліція, військова поліція, слідчий підрозділ Служби безпеки України, спеціально утворений орган досудового розслідування корупційних правопорушень (антикорупційний орган). Відповідно до її вимог, компетенція органів, що здійснюють досудове слідство, має бути розмежована законом з урахуванням предметної, персональної, територіальної та за зв'язком справ підслідності.

Військова поліція відповідно, яка відповідно до вимог концепції, повинна мати функцію досудового розслідування злочинів, повинна створюватися у статусі правоохоронного органу.

У зв'язку з цим, якщо вести мову про формування військової поліції на базі ВСП, необхідна трансформація останньої в наступних напрямках:

1. В частині, що стосується інституціональних аспектів функціонування, новоутворена військова поліція, як правоохоронний орган, повинна відповідати вимогам незалежності від військового командування, для цього ВСП у процесі трансформації у військову поліцію необхідно вийти зі складу Збройних Сил України та за межі адміністративного підпорядкування

Міністерству оборони України. Для цього військова поліція повинна мати:

статус спеціалізованого правоохоронного органу, підпорядкованого Кабінету Міністрів України або Президенту України, водночас Міністр оборони України може спрямовувати окремі питання діяльності військової поліції, водночас він повинен бути законодавчо обмеженим у можливості впливати на діяльність військової поліції, питання взаємовідносин Міністерства оборони України та військової поліції повинні бути ретельно врегульовані законом;

окреме бюджетне фінансування (як розпорядник коштів першого рівня);

незалежні системи кадрових призначень та забезпечення її діяльності з урахуванням необхідності її комплектування військовослужбовцями.

З метою створення належних умов для діяльності військової поліції, система її органів та підрозділів повинна будуватися з урахуванням військово-адміністративного поділу України для забезпечення максимальної їх наближеності до органів військового управління, з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України та інших складових сил безпеки та оборони.

2. В частині, що стосується компетенції військової поліції на неї має бути:

покладене досудове розслідування злочинів передбачених Розділом XIX Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) Спеціальної частини Кримінального кодексу України [6], що зумовлює поширення компетенції військової поліції із зазначених питань на військовослужбовців Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інших осіб, визначених законом;

розслідування окремих злочинів, передбачених Розділом XX Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку Спеціальної частини Кримінального кодексу

України [6], зокрема статтями 436 Пропаганда війни, 437 Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни, 438. Порушення законів та звичаїв війни, 447 Найманство.

Крім того, з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей та операції Об'єднаних сил, на військову поліцію доцільно покласти завдання щодо:

досудового розслідування інших злочинів, які правоохоронні органи, до підслідності яких вони віднесені, об'єктивно неспроможні здійснювати внаслідок ведення бойових дій, запровадження заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, тощо, з подальшою передачею порушених кримінальних проваджень за належністю;

здійснення заходів правового режиму воєнного стану, запроваджених військовим командуванням у районах ведення бойових дій, які пов'язані із обмеженням прав і свобод громадян, що дозволить уникнути порушення вимог частини 4 статті 17 Конституції України [4], відповідно до якої військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян.

Для забезпечення належних умов для здійснення досудового розслідування злочинів, військова поліція повинна бути наділеною функціями оперативно-розшукової діяльності.

У разі необхідності збереження інших завдань і функцій, які покладені на ВСП законом [1], доцільно створити у Збройних Силах України відповідні органи та підрозділи, на які покласти їх виконання.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України». Відомості Верховної Ради України, 2002, № 32, ст.225. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14>, дата звернення 29.10.2019.
2. Закон України «Про Збройні Сили України». Відомості Верховної Ради України, 1992, № 9, ст.108. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>, дата звернення 29.10.2019.

3. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України. Відомості Верховної Ради України, 1999, № 22-23, ст.194. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14>, дата звернення 29.10.2019.

4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141.

5. Концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>, дата звернення 29.10.2019.

6. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст.131. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>, дата звернення 29.10.2019.

-----***-----

Юрій Ірха,
*кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України,
НДІ інформатики і права
НАПрН України*

«ВІЙСЬКОВА» АДВОКАТУРА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Відповідно до Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу; оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України; забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави; захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України (частини перша – третя статті 17, частина перша статті 65).

Конституційний Суд України вказав, що з огляду на специфіку військової служби, яка полягає, зокрема, у виконанні військовослужбовцями спеціальних завдань, наявності ризиків для їх життя та здоров'я тощо, будь-яка форма проходження військової служби є обов'язком громадян України щодо захисту держави. Отже, закріплений у Конституції України обов'язок громадян України потребує поваги, а статус військовослужбовців будь-яких категорій обумовлюється військовою службою, інститут якої надає їм спеціальний статус (абзац десятий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 25 квітня 2019 року № 1-р(П)/2019).

Громадяни України, які захищають Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, виконують конституційно значущі функції. Тож держава повинна надавати їм і членам їхніх сімей особливий статус та забезпечувати додаткові гарантії соціального захисту відповідно до частини п'ятої статті 17 Конституції України

як під час проходження служби, так і після її закінчення (абзац другого пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 18 грудня 2018 року № 12-р/2018).

За твердженнями Т. Блистів, однією з проблем у воєнній сфері нашої держави є наявність системних проблем у забезпеченні належного рівня правопорядку та дисципліни серед військовослужбовців в районах проведення антитерористичної операції (операції об'єднаних сил) [1].

Як зазначає В. Вдовитченко належне функціонування Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних органів та органів спеціального призначення з правоохоронними функціями можливе за умови підтримання високого рівня військової дисципліни серед військовослужбовців, своєчасного реагування на скоєні правопорушення, недопущення порушення обороноздатності держави через злочинні посягання на правовідносини, які виникають у процесі діяльності військових формувань, належний захист прав і свобод військовослужбовців тощо. Саме для цього і потрібна злагоджена робота системи військової юстиції та усіх її складових [2, с. 16].

Під військовою юстицією розуміють, зокрема, кілька напрямів предметної діяльності, які здійснюються (можуть здійснюватися) різними інституціями та органами:

1) підтримання правопорядку серед військовослужбовців і контроль за їхньою статутною поведінкою у громадському середовищі – військовою поліцією чи жандармерією;

2) дізнання щодо вчинення військовослужбовцями правопорушень – командирами військових частин або військовою поліцією чи жандармерією;

3) юридично-консультативна або юридично-роз'яснювальна робота – правова служба в збройних силах або адвокатура;

4) розслідування кримінально караних правопорушень і пред'явлення військовослужбовцям обвинувачення у вчиненні злочину – військовими чи спеціальними прокурорами або командирами військових частин;

5) розгляд справ про обвинувачення військовослужбовців у вчиненні злочину або інших справ щодо розв'язування

спірних правовідносин, в яких стороною є військовослужбовець – військовими судами (трибуналами) або суддями, які спеціалізуються у сфері військових злочинів [3, с. 108].

Правовідносини, які пов'язані із проходженням військової служби, мають свою специфіку, яка залежить, зокрема, від наявності мирного чи воєнного часу, проведення мобілізації, запровадження правового режиму надзвичайного або воєнного стану. Крім того, проходження військової служби має свої особливості під час виконання військового обов'язку в запасі, проходження служби у військовому резерві, а також у разі проведення операцій об'єднаних сил, антитерористичних операцій, миротворчих місій. В таких умовах об'єктивно виникають обставини, в яких військовослужбовець (військовозобов'язаний, резервіст) потребуватиме допомоги для охорони та захисту своїх конституційних прав і свобод, а також конституційних прав і свобод членів своєї сім'ї.

На конституційному рівні визначено, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура (частина перша статті 131² Основного Закону України). Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі.

За повідомленням заступника Голови Національної асоціації адвокатів України В.Гвоздія станом на червень 2019 року кількість адвокатів в Україні становила більше 50 тис. осіб та невинно зростає. З огляду на конституційні вимоги виключного представництва адвокатом іншої особи в судах він прогнозує збільшення кількості адвокатів до 100 тис. осіб. За його оцінкою, за таким кількісним показником українська адвокатура стане однією з найбільших у Європі [4].

Незважаючи на значну кількість адвокатів, надання професійної правничої допомоги військовослужбовцям (військовозобов'язаним, резервістам) та членам їх сімей не здійснюється на належному рівні. Це зумовлено насамперед тим, що після отримання права на заняття адвокатською діяльністю особа

фактично допускається до ведення будь-яких справ, незалежно від їх складності, категорії, юрисдикції та інстанційності. У законодавстві України хоч і закріплено обов'язок адвоката підвищувати свій професійний рівень, однак це не може гарантувати наявність у адвоката достатнього рівня спеціальних знань з окремих інститутів чи галузей права, зокрема військового. Адвокат не зобов'язаний підвищувати свою кваліфікацію відповідно до обраної спеціалізації. Крім того, не існує комплексних програм підвищення кваліфікації адвокатів з різних питань військового права.

На сьогодні військово-правові відносини охоплюють військово-статутні, військово-адміністративні, військово-службові, військово-безпекові, військово-соціальні, цивільно-військові, військово-дисциплінарні та військово-кримінальні відносини. Зазначені відносини класифікуються за такими напрямками:

1) забезпечення воєнної безпеки держави військовими методами: військового будівництва, реформування та розвитку Збройних Сил України;

2) організації оборонного планування, замовлення і постачання військ: державних закупівель; функціонування оборонно-промислового комплексу;

3) підвищення рівня обороноздатності, бойової, мобілізаційної підготовки, готовності до мобілізації, бойового застосування військ; всебічного забезпечення функціонування в особливий період; забезпечення правового режиму воєнного та надзвичайного стану;

4) організації міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки; міжнародного військового співробітництва з державами:

5) повсякденного військового управління, адміністрування;

6) виконання військового, військово-службового обов'язку,

7) забезпечення соціально-правового захисту суб'єктів військової сфери (гарантованість прав людини, громадянина; соціального страхування, пенсійного забезпечення);

8) матеріально-натурального забезпечення військовослужбовців (грошове, продовольче, речове, житлове, медичне, санаторно-курортне);

9) організації військового господарства, всебічного матеріального, інженерно-технічного забезпечення військ: дотримання правового режиму військового майна (земель оборони):

10) забезпечення вимог міжнародного гуманітарного права під час збройних конфліктів, законності військової трудової дисципліни, військового правопорядку; спеціального контролю за діяльністю військ (сил);

11) цивільно-військового співробітництва; демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України [5, с. 74, 75–76].

Складність змісту військово-правових відносин та їх значний обсяг дає підстави стверджувати про необхідність виокремлення так званих «військових» адвокатів – фахівців з військового права та військової справи, які будуть спеціалізуватися на наданні професійної правничої допомоги військовослужбовцям, військовозобов'язаним та членам їх сімей. Безумовно, такі адвокати не можуть бути на військовій службі чи входити до системи військового управління. Їх додаткова спеціалізація та кваліфікація має підтверджуватися органами адвокатського самоврядування. При цьому до цього процесу обов'язково мають бути залучені відповідні фахівці з військового права.

Сучасна практична юриспруденція, як зазначає Р. Сивий, вже не дозволяє бути фахівцем високого рівня в усіх сферах права. Неможливо одночасно бути хорошим фахівцем, наприклад, у конкурентному, податковому, кримінальному та конституційному праві. Якість правових послуг – ось запорука успіху сучасного юриста. І цієї якості можна досягти лише за допомогою спеціалізації, тобто поглиблення своїх знань у певній сфері [6]. Запровадження спеціалізації в адвокатурі є вимогою сьогодення. На переконання О. Скрябіна, спеціалізація в адвокатурі дає можливість адвокату поглиблювати знання, вміння і навички в одній або в декількох галузях права, отримувати практичний досвід і надавати максимально кваліфіковану правничу допомогу клієнтам [7, с. 116].

Вважаю, що введення спеціалізації в адвокатурі покращить якість надання правничої допомоги в окремих категоріях справ,

зокрема і щодо військовослужбовців. Крім того запровадження «військової» адвокатури підвищить правопорядок у військових формуваннях, адже військовослужбовці матимуть ефективні можливості для захисту своїх конституційних прав і свобод у випадку виникнення спірних правовідносин у військовій сфері. Загалом, «військова» адвокатура є невід’ємною складовою військової юстиції. Її формування та розвиток має відбуватися одночасно із військовою поліцією, військовою прокуратурою, військовими судам, військовими пенітенціарними закладами. Очевидно, що основу «військової» адвокатури становитимуть колишні військовослужбовці. Така спеціалізація є виключно добровільною справою і до неї має бути забезпечений вільний доступ усіх адвокатів.

Список використаної літератури:

1. Блистів Т. Для чого потрібна військова юстиція. URL: <http://www.golos.com.ua/article/283226> (дата звернення: 04.11.2019).
2. Вдовитченко В. Система військової юстиції як частина військової організації України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2019. № 2(60). С. 16–27.
3. Шишкін В. Військові суди через призму правової держави. *Право України*. 2004. № 4. С. 107–110.
4. Гвоздй В. Кількість адвокатів в Україні перевищила 50 тис. і може сягнути 100 тис. URL: <https://unba.org.ua/news/4454-kil-kist-advokativ-v-ukraini-perevishila-50-tis-i-mozhe-syagnuti-100-tis--valentin-gvozdij.html> (дата звернення: 04.11.2019).
5. Шульгін В.В. Реалізація військового законодавства України: теоретико-правові аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ. 2017. 285 с.
6. Спеціалізація юриста як важливий інструмент професійної діяльності. URL: https://lawyer.ua/articles/spets_al_zats_ia_yurista_yak_vazhliivy_nstrument_profes_yno_d_yalnost.html (дата звернення: 04.11.2019).
7. Скрябин А. Специализация адвокатов как гарантия обеспечения надлежащего качества и эффективности адвокатуры в Украине. *Legea și Viața*. 2015. Numărul 1/2(277). Pag. 114–117. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2015/1-2/28.pdf> (дата звернення: 04.11.2019).

ВІЙСЬКОВА ЮСТИЦІЯ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ

Питання створення системи військової юстиції в контексті реформування правоохоронних органів потребує обґрунтування необхідності узгодження цього процесу із усією правоохоронною системою у сфері національної безпеки та оборони.

На сьогоднішній день одним із головних критеріїв визначення місця правоохоронних органів в державному механізмі є їх функціональне навантаження. Слід також зазначити, що від того, які функції вони мають виконувати у сучасній правовій державі, пряму залежить її місце в системі органів державної влади. Тому питання компетенції кожного з правоохоронних органів є одним із найбільш дискусійних у сучасній правовій науці та практиці. Однак те, що у зв'язку з проведенням в Україні правової реформи ці функції необхідно змінювати, сьогодні майже ні в кого не викликає сумніву. Питання лише лежить у площині або їх збільшення або перспективи подальшого зменшення у порівнянні з існуючими.

Забезпечення державного суверенітету України, конституційних прав і свобод людини і громадянина, зміцнення демократії в Україні, гарантування гідного рівня життя, розбудова соціальної, правової держави, реалізація євроатлантичного вибору потребує реалізації цілеспрямованої державної політики щодо реформування системи правоохоронних органів та механізмів її функціонування.

Необхідність удосконалення (реформування та розвитку) правоохоронних органів обумовлюється кардинальними змінами в сфері безпеки, що відбулися в Європі та в Україні протягом останніх років – зростанням рівня та зміною відносного значення реальних та потенційних загроз національній безпеці, а також реалізацією стратегії європейської та євроатлантичної інтеграції, у тому числі перспективи співпраці з НАТО.

Водночас окупація частини території України, військова агресія з боку Російської Федерації, керована нею діяльність терористичних організацій ставлять на перший план питання не лише підвищення обороноздатності країни, а й реформування всієї системи сектору національної безпеки та оборони. Одним із факторів ефективної діяльності військових формувань України є розбудова та налагодження системи військової юстиції. Зміни у системі суб'єктів забезпечення національної безпеки та оборони свідчать про тенденцію до зміщення акцентів на сферу військової юстиції.

Військова юстиція, збірне поняття, що означає сукупність органів державної влади (судової, виконавчої), наділених повноваженнями застосування загального і військового законодавства щодо військовослужбовців. Традиційно в число органів військової юстиції включаються військові суди, органи військової прокуратури та юридичної служби військових формувань.

В контексті останнього аспекту Комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України вже було ініційовано питання реорганізації існуючих органів у дієву систему військової юстиції, шляхом створення Державного бюро військової юстиції України на основі законопроекту № 8387 від 21 травня 2018 року.

Слід зауважити, що загальною проблемою у сфері забезпечення національної безпеки та оборони України сьогодні виступає адекватне та дієве реагування політичного керівництва держав на появу нових викликів та загроз, що носять локальний та міжнародний характер. Водночас успішне розв'язання цих проблем в умовах глобальних трансформацій сучасності є неможливим у межах традиційних підходів як до прогнозування загроз у цілому, так і до забезпечення належного рівня національної безпеки держави. Цілком природно, що посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність засвідчили про недостатню ефективність існуючих структур і механізмів забезпечення міжнародної безпеки та глобальної стабільності і призвело до участі українських військовослужбовців у збройному протистоянні з державою, що

має зброю масового ураження. Незважаючи на те, що світове співтовариство спрямовує значні зусилля на протидію цьому негативному явищу дипломатичними, санкційними та іншими шляхами триваюче і затяжне протистояння трансформувалось із формату антитерористичної у Операцію об'єднаних сил з відповідним зміщенням акценту безпосередньо на Збройні сили України. Військовослужбовці України протистоять зазіханням на територіальну цілісність і безпосередньо в бойовій обстановці впроваджують нові форми, методи і тактики та координують свою діяльність в умовах ведення Росією гібридної війни.

У зв'язку з цим постає потреба розробки загальнодержавної стратегії забезпечення законності та правопорядку у військових формуваннях, інших державних органах, які комплектуються військовослужбовцями та оборонно-промисловому комплексі держави.

Водночас ні цивільні слідчі, ні цивільні прокурори, ні цивільні судді не можуть дати об'єктивну оцінку діям військових та демобілізованих, які вчинили правопорушення. Не зможуть, зокрема, через ментальну несумісність цивільних та військових відмінностей суб'єктивної та об'єктивної сторін учинених правопорушень. Більш ніж чотири роки війни довели, що проблема несприйняття військовими та учасниками війни саме цивільних правоохоронних органів і суду є очевидною.

В умовах, коли в Україні ще не завершений процес формування загального уявлення про національну безпеку й потребу в ній як атрибута зрілої політичної нації та сучасної європейської держави, однією з вимог сьогодення є постійний моніторинг і супроводження політичними та управлінськими кроками політики в галузі безпеки. Ключовий напрям реформ – перетворення в системі національної безпеки. Від спроможності захищати національні інтереси, успішно відповідати на нові виклики та загрози залежатиме майбутнє України, та, зрештою, її незалежність.

Тому одним із пріоритетних завдань розбудови військової юстиції України є розроблення і прийняття в межах національних і міжнародних правових систем дієвих механізмів, які дадуть

змогу адекватно та швидко попереджати, виявляти, припиняти, розслідувати та розкривати злочини, кримінальні поступки вчинені, в першу чергу відносно військовослужбовців України та застосовувати специфічні навички та вміння при аналізі юридично значимих фактів, що свідчать про можливі їхні неправомірні дії.

У ряді юридичних гарантій захисту прав і свобод військовослужбовців особливе значення має їхнє право на судовий захист, який якості універсального юридичного засобу захисту не тільки дозволяє відстоювати інтереси позивача, але в кінцевому рахунку сприяє забезпеченню режиму законності і правопорядку у військах. Одночасно це право служить діючою формою контролю за діяльністю органів військового управління, засобом боротьби з бюрократією, зловживанням і перевищенням влади в армії. Хоча наведений вище законопроект не ставив за мету регламентацію створення військових судів, це питання наразі залишається актуальним для законодавця.

Тому, у реалізації державної політики у сфері створення військової юстиції особливу увагу слід звернути на розбудову ефективної системи котра забезпечуватиме надійний рівень як соціально-правового захисту військовослужбовця та членів його родини так і невідворотності його покарання у випадку вчинення ним неправомірних дій. Стратегія захисту повинна бути всеохоплюючою, не прив'язаною до специфіки загрози, довгостроковою і визначати необхідні нововведення для того, щоб це був справді дієвий механізм державного піклування про військовослужбовця, офіцера запасу, учасника бойових дій, ветерана тощо. Питання ж відповідальності військовослужбовця має розглядатись з урахуванням його статусу відповідними органами, які знають та усвідомлюють вимоги відповідних статутів.

Законопроект № 8387 (який в подальшому був відкликаний), в першу чергу акцентував увагу на «...забезпеченні захисту прав та законних інтересів військовослужбовців і прирівняних до них осіб...», що мало на меті розбудову ефективної системи котра забезпечувала б надійний рівень як соціально-правового захисту військовослужбовця (та членів його родини) в вже в другу чергу

розглядала питання розбудови елементів невідворотності його покарання у випадку вчинення ним неправомірних дій.

За вищенаведених умов, в перспективі розбудови системи військово юстиції набувають актуальності напрацювання концептуальних засад і реформування системи правоохоронних органів в цілому. Їх мета полягатиме у закріпленні системи поглядів на стратегію вдосконалення (або підвищення ефективності) діяльності правоохоронних органів України у відповідності з вимогами чинної Конституції України та стандартами Ради Європи (нормами-принципами).

Вбачається, що основною метою реформування мало б стати поетапне створення збалансованої системи, спроможної якісно забезпечити захист інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, ефективно функціонувати у демократичному суспільстві, відповідати вимогам сьогодення, міжнародним стандартам та головне – економічним можливостям держави.

Наслідки реформування мають бути підпорядковані загальній меті, яка має бути чіткою та зрозумілою для громадян країни. Загальну мету можна визначити як перетворення правоохоронних органів з системи переслідування та репресій на механізм захисту та відновлення порушених прав громадян; підвищення ступеня довіри до органів правопорядку.

Завдання ж реформування полягатиме у визначенні основних засад, напрямів і етапів реформування правоохоронних органів, у тому числі його організаційного, науково-методичного і нормативно-правового забезпечення. Зміст реформування полягає у встановленні відповідності між завданнями та функціями, структурою, людьми та ресурсним забезпеченням. В умовах сьогодення, першочерговим завданням є вирішення проблеми необхідного ресурсного забезпечення процесу реформування, оскільки дефіцит ресурсів і потреби в реформі існують паралельно. Тому держава повинна визначити черговість: які заходи нагальними, які – необхідними, а які – бажаними, й відповідно до цього визначити терміни їх реалізації.

Слід враховувати, що зміна політики, структури, штатного розпису або нормативних документів не тягне за собою зміни

робочої культури будь-якого правоохоронного органу, в тому числі і тих, що у перспективі ввійдуть до системи військової юстиції – Військова служба правопорядку та підрозділи колишньої Головної військової прокуратури. Тому існує істотна потреба у створенні критичної маси з числа особового складу, яка є прихильником реформи і знає, для чого таке реформування потрібне. В фундамент нової системи мають бути закладені як існуючі так і нові принципи:

- верховенства права;
- пріоритету захисту прав людини;
- системності;
- комплексності;

базування на довірі до суспільства, утвердженні юридичних процедур захисту прав і законних інтересів громадян, забезпечення реалізації принципу невідворотності покарання;

відповідності потребам часу та орієнтації на кінцевий результат;

- наукової обґрунтованості;
- активного співробітництва з іноземними інституціями;
- врахування особливостей національної правової системи.

Прогнозована трансформація правоохоронних органів та створення військової юстиції має здійснюватися за такими напрямами:

удосконалення законодавчого і нормативно-правового забезпечення;

формування у населення позитивного ставлення до правоохоронних органів в цілому та процесу реформування зокрема;

збалансування структури, оптимізація складу її компонентів відповідно до покладених завдань не лише з урахуванням економічних можливостей але й з урахуванням наявних загроз складовим національної безпеки;

удосконалення кадрової політики, системи освіти й підготовки кваліфікованих фахівців;

розвиток інфраструктури, удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення, підготовка і накопичення матеріальних та кадрових ресурсів;

поглиблення міжнародного співробітництва та партнерства у сфері правоохоронної діяльності;

підвищення ефективності здійснення демократичного цивільного контролю, забезпечення максимально допустимої та необхідної відкритості й прозорості у їх діяльності;

удосконалення соціальної політики;

запобігання виникненню передумов для втручання політичних сил в діяльність правоохоронців шляхом розмежування сфер політичного та фахового (службового) керівництва;

створення ефективної системи взаємодії між правоохоронними органами;

підвищення кваліфікаційного рівня спеціалістів і рівня їх технічного забезпечення.

При проведенні реформ слід забезпечити всебічну оцінку сучасного стану правоохоронних органів та передбачити затвердження концептуальних засад з огляду на комплексне реформування сучасного сектору безпеки в умовах глобалізації. Належне ресурсне забезпечення цих процесів сприятиме створенню в Україні дієвої системи демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронців для підвищення захисту прав громадян, суспільства та держави.

Одним із пріоритетних напрямів реформування в системі національної безпеки та оборони має стати створення цілісної системи військової юстиції.

Безпосередніми чинниками створення системи військової юстиції на сьогодні виступають: обіг зброї, що вивозиться за межі зони ведення бойових дій, специфікою військової сфери зумовленої статутними відносинами; певна некомпетентність цивільних судів вирішувати справи відносно військовослужбовців; відсутність централізованого механізму попередження, виявлення та розслідування військових злочинів тощо.

Виклики та загрози сьогодення в умовах гібридної війни вимагають як створення дієвої системи військової юстиції в контексті реформування правоохоронних органів в цілому, на основі виваженого підходу до процесу покликаного виходити з умов:

перебування країни у стані війни;
економічних можливостей;

запиту на відновлення соціальної справедливості всіх верств населення в цілому і військовослужбовців зокрема;

прийняття виважених, але затягнутих у часі, рішень котрі спрямовані на упередження порушень прав і свобод громадян, а не на реагування шляхом усунення їх наслідків;

трансформації правоохоронних органів в дієву систему шляхом акумуляції повноважень у відповідній сфері у межах одного органу як планується при створенні системи військової юстиції, а не шляхом створення кількох органів з дублюючими повноваженнями.

Водночас, під час формування і реалізації державної політики у сфері військової юстиції України потрібно:

по-перше, при прийнятті відповідного законопроекту законодавчих та інших нормативних актів, що регламентуватимуть забезпечення захисту у судах інтересів військовослужбовців та членів їх сімей розглянути питання про створення військової адвокатури (та прийматись паралельно з рішенням про створення військових судів);

по-друге, внутрішнє право має послідовно впроваджувати позитивні здобутки розбудови системи військової юстиції інших країн, дотримуючись балансу із повноваженнями існуючих правоохоронних органів.

-----***-----

*Богдан Шамрай,
кандидат юридичних наук,
Головне управління
морально-психологічного забезпечення
Збройних Сил України*

ГАРАНТУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

Збільшення чисельності Збройних Сил України та інших військових формувань, а також їх участь у проведенні Операції об'єднаних сил впливає на стан правопорядку у військах та спонукає до збільшення кількості правопорушень та відповідно кримінальних справ, які порушуються стосовно військовослужбовців.

З огляду на бойові дії та значну кількість кримінальних справ, порушених стосовно військовослужбовців, які на сьогодні знаходяться в судах, для їх об'єктивного розгляду та прийняття справедливого та законного рішення потрібні специфічні знання. Адже, правопорушення, що вчиняються військовослужбовцями мають свою специфіку і для їх об'єктивного розгляду судді повинні володіти відповідними знаннями. Тому, для ефективної реалізації конституційного права військовослужбовців на судовий захист важливе значення має діяльність військових судів, які виступають реальним гарантом захисту прав та свобод військовослужбовців.

Однак, на сьогодні, військові суди в нашій країні ліквідовано. Більш того, ст. 125 Конституції України, з урахуванням змін внесених Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 передбачає, що створення надзвичайних та особливих судів не допускається [1, 2]. Однак, зміст цих понять «надзвичайні суди», «особливі суди» у чинних нормативно-правових актах не розкривається. Водночас, необхідно погодитись з думкою, що діяльність військових судів

характеризувалась такими перевагами, як висока оперативність розгляду кримінальних справ, єдність судової практики за справами, а також застосування виїзних судових засідань, які сприяли правовому вихованню військовослужбовців та мали позитивний вплив на стан військової дисципліни [3, с. 89-91].

Необхідно зазначити, що військові суди діють практично в усіх державах, які мають досить численні регулярні Збройні Сили, – це Великобританія, Ізраїль, США, Польща, Росія, Греція, Аргентина, Туреччина, Канада, Бельгія, Іспанія, і ще близько 40 країн світу [4, с. 26]. При цьому, у мілітаризованих країнах, які часто беруть участь у воєнних конфліктах (Ізраїль, США) або мають очевидні проблеми із сепаратизмом (Іспанія, Туреччина) такі судові органи діють як у мирний, так і у військовий час [5, с. 116]. Окрім згаданих країн, нараховується значна кількість держав, що мають військові суди безпосередньо у Європі, це зокрема: Болгарія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Угорщина. Французька Республіка хоча й скасувала діяльність військових трибуналів у 80-х роках XX ст., але незабаром відновила їх функціонування (хоча й в обмеженому вигляді) [6, с. 171].

Отже, наявність в зарубіжних країнах військових судів зумовлюється тим, що на військовослужбовців як осіб з особливим правовим статусом на яких крім загального законодавства також поширюється військове законодавство. Тому, слушною є думка, що гарантування прав та свобод військовослужбовців у провідних країнах світу за допомогою судового захисту набуває усе більш універсального характеру, що пояснюється високим ступенем демократичності судового розгляду та ґрунтується на принципах незалежності суду, гласності, відкритості та ін. Право військовослужбовця на судовий захист як універсальний юридичний засіб захисту є контролюючим засобом за діяльністю органів військового управління збройних силах та інших військових формуваннях зарубіжних країн світу [7, с. 37–42]. Як результат військові суди виступають реальним гарантом захисту прав та свобод військовослужбовців в зарубіжних країнах, досвід яких можна застосовувати в Україні.

Слід зазначити, що відповідно до ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, систему судоустрою становлять місцеві суди, апеляційні суди та Верховний Суд. Також у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ: Вищий суд з питань інтелектуальної власності; Вищий антикорупційний суд (ст. 31) [8]. Разом з тим, на сьогодні, у Верховній Раді України зареєстровано декілька законопроектів, якими запропоновано внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII стосовно функціонування у системі судоустрою військових судів [9, 10]. Проте зазначені законопроекти на сьогодні відкликано. Відповідно змін в законодавстві щодо функціонування військових судів у системі судоустрою України не відбулось.

Отже, у системі судоустрою не має військових судів. Деякі вчені вважають, що це не заважає належній реалізації права військовослужбовців на судовий захист, оскільки військові суди були певною мірою рудиментом існуючої за радянських часів судової системи [11, с. 117]. Утім, необхідно погодитись з тим, що в умовах воєнної загрози, що існує сьогодні, на заміну територіальним «цивільним» судам повинні прийти військові суди. Для прийняття справедливого і законного рішення в кримінальних провадженнях про військові злочини, особливо вчинені військовими посадовими і службовими особами, суддя має бути фахово підготовлений не лише в галузі юриспруденції. Він повинен володіти також знаннями у військовій сфері: мати інформацію про взаємовідносини у військовому колективі, його традиції, порядок прийняття рішень командирами і начальниками, порядок підготовки, організації і ведення бойових дій. Саме ці знання дозволяють судді належним чином оцінювати такі дії і такі взаємовідносини. Створення в структурі судової влади системи військових судів є важливим вже хоча б тому, щоб просте питання: хто захистить захисників, перестало бути риторичним [12]. Саме тому слушною є пропозиція щодо створення 12–14 гарнізонних судів як судів першої інстанції,

одного апеляційного суду та у складі Верховного Суду передбачити діяльність Касаційної військової палати. Зазначені суди мають бути укомплектовані суддями в межах загального штату судової влади України, що повністю виключить вплив на них військового керівництва [13, с. 38]. Отже, враховуючи міжнародний досвід, проведення Операції об'єднаних сил та з метою повноцінної реалізації ст. 55 Конституції України щодо захисту конституційних прав та свобод судом необхідно створити військові суди, компетенція яких буде поширюватись на розгляд справ у кримінальних провадженнях про військові злочини, вчинені військовослужбовцями, що сприятиме практичній реалізації гарантій прав та свобод військовослужбовців та підтриманню правопорядку у військах. Однак, необхідно врахувати, що реформування судової системи слід проводити зважено, з опорою, як на міжнародний, так і на власний досвід і традиції [14, с. 110].

Таким чином, ураховуючи ст. 125 Конституції України, якою передбачено, що *судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації*, на нашу думку, у системі судоустрою повинні діяти: *військові суди гарнізонів; апеляційні військові суди, юрисдикція яких розповсюджується на відповідні регіони (апеляційні округи); Касаційна військова палата Верховного Суду*. В свою чергу, діяльність військових судів у складі судової влади України виключить будь-який вплив на них з боку органів виконавчої влади та органів військового управління, що сприятиме ефективній реалізації конституційного права на судовий захист військовослужбовцям Збройних Сил України та інших військових формувань.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 черв. 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.
3. Кушнір М. В. Військове правосуддя в Україні: актуальні проблеми

організації та здійснення // Матеріали круглого столу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2017. С. 89-91.

4. Шевченко В. П. Об аспектах военного правосудия и деятельности военных судов // Юридическая практика. Киев, 2009. № 15. С. 26.

5. Юрко С. С. Деякі аспекти відновлення військових судів у системі судоустрою України. Круглий стіл «Творчий шлях вченого: до 80-річчя В.В. Долежана» від 4 трав. 2018 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія» у м. Одеса, 2018. С. 115-118.

6. Топчий В. В. Моделі системи військових судів у країнах Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: зб.наук. пр. Дніпропетров. нац. ун-ту, 2016. Вип. 2. С. 171-184.

7. Шамрай Б. М. Досвід провідних країн світу щодо гарантування конституційних прав і свобод військовослужбовців в Україні // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України, серія: «Право та державне управління»: зб. наук. пр. Київ: Академія праці і соціальних відносин, 2014. № 3–4. С. 37–42.

8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 6 черв. 2016 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

9. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо утворення військових судів № 8392-1 від 01.06.2018. Офіційний сайт Верховної Ради України. Дата доступу 10 верес. 2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64138.

10. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо військових судів № 8392 від 22.05.2018. Офіційний сайт Верховної Ради України. Дата доступу 10 верес. 2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64070.

11. Синиця А. М. Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення прав і свобод військовослужбовців: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2012. 220 с.

12. Бобров Ю. О. Чи будуть військові суди виносити вирок окупантам? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politycs/2169428-ci-budut-vijskovi-sudivinositi-virok-okupantam.html>.

13. Бобров Ю. О. Проблеми правосуддя під час воєнного конфлікту на сході України та гібридної війни // Публічне право: наук.-практ. юрид. журн. Ужгород: Ужгород. нац. ун-т, 2017. № 4 (28). С. 38-40.

14. Долежан В. В. Судова реформа і раціоналізація судової системи України / В. В. Долежан // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія», 2011. Т. 10. С. 101-112.

*Віктор Левчук,
заслужений юрист України
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Необхідність функціонування військової юстиції в системі правоохоронних органів обумовлена специфікою військової структури держави, інститутів Збройних сил та інших військових формувань. Вказану специфіку становлять характер суб'єкта (і військовослужбовці) та організація відносин військової служби, що не підпорядкована адміністративно-територіальному поділу держави.

Така специфіка повинна стати основою при створенні системи військової юстиції, яка має відбуватись у повній відповідності з Конституцією України і законами України.

Причиною, яка обумовлює необхідність реформування системи військової юстиції є стрімке збільшення кількості військових злочинів різноманітного характеру та ступені тяжкості.

У свою чергу – це пов'язано з появою на території держави великої кількості збройних формувань, втручанням РФ у внутрішні справи нашої держави, проведенням АТО та ООС, значним рівнем правопорушень в ЗСУ.

З іншого боку практика свідчить про неспроможність з об'єктивних причин новостворених слідчих підрозділів Національної поліції, територіальних органів ДБР оперативно та якісно розслідувати кримінальні злочини, скоєні військовослужбовцями відповідно до їх підслідності, визначеної кримінально-процесуальним кодексом України.

Під час підготовки до саміту України-НАТО було визначено першочерговими серед основних напрямків співробітництва з Північноатлантичним альянсом реформу сектору безпеки і оборони, зміцнення ВМС, ССО, логістики, кіберзахисту та утворення військової поліції.

Нині в Україні зроблено низку певних кроків на шляху реформування військової юстиції. Слід зазначити, що законодавець при цьому діяв непослідовно, а в деяких випадках і нелогічно, що негативно відобразилось на стані злочинності та правопорядку у військових формуваннях.

Зокрема, з прийняттям Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 2010 були ліквідовані військові суди, а цивільні суди виявились не готовими об'єктивно, повно, всебічно та якісно оцінювати дії військовослужбовців під час розгляду судових справ про військові злочини.

Непослідовність також була допущена при визначенні доцільності існування військових прокуратур. У 2012 році вони були реорганізовані у цивільні прокуратури з нагляду за дотримання законів у воєнній сфері. У зв'язку проведення антитерористичної операції у 2014 році їх знову відновили, а зараз вони реорганізовуються у спеціалізовані прокуратури та будуть демілітаризовані.

При проведенні зазначених заходів відбувся відтік кваліфікованих військових юристів, а з провадження окремих функцій і нагляду за додержанням законності, очікувано стало зниження рівня правової свідомості та обізнаності військовослужбовців та членів їх сімей.

На сьогодні очікується реформування Військової служби правопорядку Збройних сил України у військову поліцію. На час створення у 2002 році вона мала статус спеціального правоохоронного формування у складі ЗСУ, призначеного для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців ЗСУ, для запобігання злочинам, іншим правопорушень, їх розкриття і припинення захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців та інших категорій, тощо.

Крім того, на них покладалось провадження у встановленому законом порядку дізнання у справах про злочини, вчинені військовослужбовцями ЗСУ та військовослужбовцями та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, працівниками ЗСУ під час виконання ними службових обов'язків, або в розташуванні військової частини.

На виконання цих функцій були створені та існували підрозділи дізнання чисельністю 107 осіб, які комплектувалися юристами. Їх діяльність відбувалася у відповідності з вимогами діючого на той час КПК України. У такому вигляді ця правоохоронна функція виконувалась до листопада 2012 року, тобто, до набрання чинності новим Кримінально-процесуальним кодексом України.

Не вніс законодавець ясності в питанні щодо підслідності військових злочинів і при прийнятті Закону України «Про державне бюро розслідувань» у 2016 році, поклавши на новостворений правоохоронний орган (стаття 5 Закону про ДБР) розслідування злочинів, скоєних посадовими особами, які займають особливо відповідальне становище, так і злочинів проти встановлення порядку несення військової служби (від генеральського складу до рядового військовослужбовця).

Адже за змістом вищевказаного закону, передбачалося розслідування цим органом справ лише відносно державних посадовців найвищого рівня, а також керівного складу ЗСУ, відповідних міністерств та відомств, у яких проходять службу військовослужбовці.

Нині функція слідства у військовій прокуратурі також припиняється. Міжнародна науково-практична конференція, в якій приймають участь представники силових структур та науковці, дослідила дуже важливі та гострі проблеми правової реформи, пов'язаної з діяльністю військової юстиції та її ролі у забезпеченні національної безпеки України.

Однією з вирішальних задач, яка постала перед учасниками конференції є обговорення проекту закону, який би визначав можливі варіанти правового забезпечення інтересів держави для підтримання належної військової дисципліни, бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань, що гарантує адекватне реагування на загрози територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності, національній безпеці та обороні, виконання державного оборонного замовлення, захист прав та законних інтересів військовослужбовців.

Отже, виникла необхідність, після публічних обговорень за участі науковців та практиків, терміново розробити проект закону, який би передбачав утворення військової поліції, як незалежного правоохоронного органу. При цьому доцільно реформувати існуючу Військову службу правопорядку Збройних Сил України. На новостворений та реформований орган покласти функції попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття злочинів, кримінальних проступків, які набувають чинності з 1 січня 2020 року, відповідно до підслідності.

Одночасно необхідно наділити новосформований орган контрольними функціями щодо забезпечення статутного правопорядку, захисту прав та законних інтересів військово-службовців. Військова поліція має право існувати в якості центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, який утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції України і Закону України «Про центральні органи виконавчої влади». Її основними завданнями мають стати: правоохоронна діяльність, попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття злочинів, кримінальних проступків, віднесених до цієї підслідності згідно з нормами КПК, запобігання та протидія корупційним проявам, оперативно-розшукова діяльність, контроль за діяльністю посадових осіб ЗСУ та інших військових формувань, виконання відповідних адміністративних та кримінальних покарань, контроль за виконанням вимог законодавства щодо безпеки дорожнього руху тощо.

Утворити систему військової поліції можливо та доцільно за територіальним принципом на базі існуючих управлінь та підрозділів ВСП. Особовий склад слід формувати переважно із військовослужбовців, державних службовців та працівників на підставі укладених трудових договорів. Також необхідно передбачити створення двох типів слідчих підрозділів, до складу яких входитимуть: слідчі які здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених Кримінально-процесуальним кодексом України до підслідності, та слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування кримінальних

проступків. Після припинення виконання функцій досудового розслідування органами прокуратури (військової прокуратури), всі наявні кримінальні правопорушення скеровуються до різних правоохоронних органів. В цих структурах відсутні слідчі з досвідом розслідування військових злочинів. Крім того, їх фактично неможливо відрядити в зону збройного конфлікту або на режимні військові об'єкти, оскільки у них відсутні відповідні повноваження або допуски до роботи з державною таємницею.

Яскравим прикладом впровадження нової сучасної моделі правоохоронного органу є створена у 2015 році Національна поліція України. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про національну поліцію», вона є центральним органом виконавчої влади, діяльність якої спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України, через Міністра внутрішніх справ України. Отже, слід дійти висновку про необхідність оновлення (зміни) та приведення у відповідність до сучасних реалій та рівня існуючий Закон України «Про Військову службу правопорядку». Загалом, Військова служба правопорядку не має владних повноважень, а її статус фактично прирівняний до структурного підрозділу ЗСУ.

У разі необхідності та згоди керівництва держави, можна поширити повноваження військової поліції на всіх військовослужбовців, які проходять службу у Національній гвардії, Державній прикордонній службі, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації тощо. Це було б можливим варіантом майбутньої моделі військової поліції та поширення її компетенції на усі військові формування, що позитивно вплинуло б на боротьбу зі злочинністю та стан правопорядку в державі. У разі відсутності такої згоди керівників інших відомств, цей орган має право на самостійне існування у сфері діяльності Міністерства оборони України.

Всі умови для підготовки майбутніх фахівців нині існують, оскільки Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Військово-юридичний інститут Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого ліцензовані на випуски офіцерів за спеціальностями юридичного профілю.

Постає питання, а що заважає реформувати існуючу Військову службу правопорядку у військову поліцію наділивши її при цьому функціями правоохоронного органу?

Діяльність новоствореного органу також може спрямовуватись Кабінетом Міністрів України через Міністра оборони України. Адже ст. 17 Конституції України передбачає, що забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація порядок яких визначається законом.

Підсумовуючи наголошую, що реформування правоохоронних органів у воєнній сфері повинно відбуватися шляхом створення системи органів військової юстиції, яка має базуватися на сформованих світовою практикою принципових засадах функціонування цих державних органів відповідно до загальновизнаних міжнародних договорів, а одним із основних завдань у формуванні цієї системи має бути реформування військової служби правопорядку у військову поліцію. Ключовими елементами мають стати такі цінності як законність її діяльності, позапартійність, незалежність від органів влади, посадових і службових осіб, закріплення принципів ефективності, відкритості та доброчесності у повсякденній діяльності.

-----***-----

ІІІ. ДОДАТКИ

Додаток 1

Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо утворення військових судів (реєстр. № 8392 від 22.05.2018)

Проект
вноситься народним
депутатом України
Купрієм В.М.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо військових судів

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

І. Внести до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (Голос України № 132-133, від 16 липня 2016 року) наступні зміни:

1. У статті 18 частину першу доповнити новим абзацом такого змісту:

«Військові суди розглядають кримінальні та адміністративні справи, а також справи про адміністративні правопорушення у випадках, встановлених законом»;

2. У статті 19 у кінці частини четвертої замінити «.» на «,» та доповнити словами: «або передислокація військ чи реорганізація Збройних Сил України.»;

3. У статті 20:

1) частини другу та третю викласти в наступній редакції:

«2. Голова місцевого суду (військового суду гарнізону), його заступник, голова апеляційного суду (військового апеляційного суду), його заступники, голова вищого спеціалізованого суду, його

заступники обираються на посади зборами суддів відповідного суду з числа суддів цього суду.

3. Голова місцевого суду (військового суду гарнізону), його заступник, голова апеляційного суду (військового апеляційного суду), його заступники, голова вищого спеціалізованого суду, його заступники обираються на посади зборами суддів шляхом таємного голосування більшістю від кількості суддів відповідного суду строком на три роки, але не більш як на строк повноважень судді, у порядку, визначеному законом.»;

2) частину десяту доповнити реченням такого змісту: «У військовому суді гарнізону обирається один заступник голови суду незалежно від кількості суддів.»;

4. У статті 21 у кінці частини першої замінити «.» на «,» та доповнити словами: «а також військові суди гарнізонів.»;

5. У статті 26 частину другу доповнити словами: «та апеляційний військовий суд у м. Києві.»;

6. У статті 37 частину сьому викласти в такій редакції:

«7. У Касаційному кримінальному суді створюється військова судова палата.

Інші палати у касаційних судах створюються за рішенням зборів суддів касаційного суду.»;

7. У статті 52:

1) частину другу доповнити реченням такого змісту: «Судді військових судів та судді військової судової палати Касаційного кримінального суду перебувають крім того на військовій службі і входять до штатної чисельності Збройних Сил України.»

2) доповнити статтю частиною третьою такого змісту:

«3 Суддя військового суду та військової судової палати Касаційного кримінального суду крім здійснення правосуддя не може залучатися до виконання інших обов'язків військової служби. Порядок звільнення суддів військових судів та військової судової палати Касаційного кримінального суду з військової служби, а також порядок присвоєння їм військових звань визначається законом.»;

8. У статті 53:

1) у частині другій у кінці пункту 2 замінити «.» на «;»;

2) частину другу доповнити пунктом 3 такого змісту:

«3) судді військового суду гарнізону у зв'язку з службовою необхідністю.»;

9. У статті 69 частину першу доповнити наступним реченням: «Кандидат на посаду судді військового суду та військової судової палати Касаційного кримінального суду, крім того, повинен перебувати на військовій службі (в резерві) або в запасі та мати військове звання офіцерського складу.»;

10. У статті 82 у кінці частини третьої замінити «.» на «;» та доповнити такими словами: «а також у випадку, передбаченому пунктом 3 частини другої статті 53 цього Закону.»;

11. Розділ XII «Прикінцеві та перехідні положення» доповнити наступними пунктами:

«49. Рекомендувати Президенту України внести до Верховної Ради України проект закону щодо утворення до 31 грудня 2018 року військових судів гарнізонів та апеляційного військового суду в м. Києві в кількості і порядку, визначених відповідно до статті 19 цього Закону.

50. Утворити у Касаційному кримінальному суді Верховного Суду України до 31 грудня 2018 року військову судову палату відповідно до частини сьомої статті 37 цього Закону.».

II. Цей Закон набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

Голова Верховної Ради України

А. ПАРУБІЙ

Додаток 2

Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо утворення військових судів (реєстр. № 8392-1 від 01.06.2018)

Проект
вноситься народним
депутатом України
Вінником І.Ю.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо утворення військових судів

Верховна Рада України **п о с т а н о в л я є**:

1. Внести до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (Відомості Верховної Ради України, 2016, № 31, ст.545) такі зміни:

Статтю 11 доповнити частиною дев'ятою такого змісту:

«9. Судові засідання у кримінальних провадженнях підсудних військовим судам можуть проводитися поза приміщенням відповідного військового суду (виїзні судові засідання) за умови забезпечення сторонам можливості реалізувати надані їм процесуальні права і виконати процесуальні обов'язки»;

2. Частину четверту статті 19 після слів «адміністративно-територіального устрою» доповнити словами «та передислокація військ або реорганізація Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до закону»;

3. У статті 21:

1) частину першу після слів «місті (містах)» доповнити словами «та військові суди»;

2) доповнити частиною другою такого змісту:

«2. Військові суди здійснюють правосуддя у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону, і спеціалізуються на розгляді кримінальних справ, адміністративних справ та справ про адміністративні правопорушення, віднесених до їх підсудності»;

у зв'язку з цим частини другу – восьму вважати відповідно частинами третьою – дев'ятою;

4. Статтю 26 доповнити частиною четвертою такого змісту:

«4. Вищий військовий суд є апеляційним судом відносно справ з розгляду кримінальних, адміністративних справ та справ про адміністративні правопорушення, розглянутих військовими судами та утворюється відповідно до закону»;

у зв'язку з цим частини четверту – сьому вважати відповідно частинами п'ятою – восьмою;

Частину другу статті 31 доповнити пунктом 3 такого змісту:

«3) Вищий військовий суд є спеціалізованим апеляційним судом щодо справ розглянутих військовими судами та судом першої інстанції з розгляду окремих категорій справ»;

Статтю 32 доповнити частиною другою такого змісту:

«2. Вищий військовий суд:

1) здійснює правосуддя як суд першої інстанції у справах, визначених процесуальним законом;

2) переглядає у визначених законом випадках справи в апеляційному порядку;

3) аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику, інформує про результати узагальнення судової практики Верховний Суд;

4) здійснює інші повноваження, визначені законом»;

Статтю 33 доповнити частиною третьою такого змісту:

«3. Суддею Вищого військового суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому військовому суді, а також відповідає одній із таких вимог:

1) має стаж роботи на посаді судді військового суду або судді загального суду не менше п'яти років;

2) має юридичний стаж, здобутий під час проходження військової служби в Збройних Силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону на посадах офіцерського складу не менше десяти років;

3) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1-2 цієї частини, щонайменше сім років»;

у зв'язку з цим частину третю вважати відповідно частиною четвертою;

Частину четверту статті 37 доповнити другим абзацом такого змісту:

«Для апеляційного перегляду справ, розглянутих вищим військовим судом у першій інстанції у Касаційному кримінальному суді утворюється військова судова палата»;

у зв'язку з цим абзац другий вважати відповідно абзацом третім;

У статті 48:

1) у пункті 1 частини п'ятої після слів «припинення повноважень» доповнити словами «особливим порядком присвоєння військових звань суддям військових судів»;

2) доповнити частиною сьомою такого змісту:

«7. Судді військових судів крім здійснення правосуддя не можуть залучатися до виконання інших обов'язків військової служби»;

у зв'язку з цим частину сьому вважати відповідно частиною восьмою;

Доповнити статтею 52-1 такого змісту:

«Стаття 52-1. Особливості статусу військового судді

1. Судді військових судів перебувають на військовій службі і входять до штатної чисельності Збройних Сил України.

2. Військові звання суддям військових судів присвоюються Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя. Строки та порядок присвоєння військових звань, порядок звільнення з військової служби суддів визначаються законом»;

11. Статтю 53 доповнити пунктом 3 такого змісту:

«3) суддів військових судів в умовах особливого періоду, воєнного стану»;

12. У пункті 1 частини сьомої статті 54 після слів «суддів України» доповнити словами «перебування судді військового суду на військовій службі» і далі за текстом;

13. Частину першу статті 69 доповнити реченням такого змісту:

«Кандидат на посаду судді військового суду має перебувати на військовій службі (в резерві) або в запасі та мати військове звання офіцерського складу»;

14. У пункті 12 частини першої статті 71 після слів «(для військовослужбовців або військовозобов'язаних)» доповнити словами «та посвідчення офіцера для суддів військових судів»;

У статті 77:

1) у частині четвертій після слів «місце роботи» доповнити словами «(військовослужбовці – відряджаються для проходження спеціальної підготовки із залишенням на військовій службі)»;

2) доповнити частиною п'ятою такого змісту:

«5. Строк проходження спеціальної підготовки в Національній школі суддів України для кандидатів у судді військових судів може бути скорочений за рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України»;

Статтю 82 доповнити частиною п'ятою такого змісту:

«5. Переведення судді військового суду, в умовах особливого періоду, воєнного стану здійснюється Вищою радою правосуддя на підставі подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України за пропозицією Голови Вищого військового суду»;

Частину першу статті 109 доповнити пунктом 7 такого змісту:

«7) подання про пониження військового звання на один ступінь для суддів військових судів»;

У частині другій статті 133:

1) пункті 1 слово «одинадцять» замінити словом «дванадцять»;

2) доповнити пунктом 9 такого змісту:

«9) один суддя від військового суду»;

19. Статтю 135 доповнити частиною дев'ятою такого змісту:

«9. Суддям військових судів виплачується оклад за військовим званням «лейтенант юстиції» – 1 відсоток посадового окла-

ду судді відповідного суду та додатково по 1 відсотку посадового окладу судді відповідного суду за кожне наступне військове звання»;

у зв'язку з цим частину дев'яту вважати відповідно частиною десятою;

20. Частину першу статті 137 доповнити пунктом 4 такого змісту:

«4) юридичний стаж, здобутий під час проходження військової служби в Збройних Силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону на посадах офіцерського складу (для суддів військових судів)»;

21. Статтю 139 доповнити частиною третьою такого змісту:

«3. Судді військових судів забезпечуються транспортом, засобами зв'язку (у тому числі спеціальними), засобами індивідуального захисту, вогнепальною зброєю, військовим обмундируванням, іншим необхідним військовим майном Міністерством оборони України за рахунок коштів Державного бюджету України, призначених на утримання суддів»;

22. Статтю 140 доповнити частиною четвертою такого змісту:

«4. Суддя військового суду не може бути звільнений з військової служби, крім випадків звільнення за власним бажанням, за станом здоров'я та у разі досягнення ним шістдесяти п'яти років»;

23. У частині першій статті 141 після слів «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» доповнити словами «а судді – військовослужбовці – відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»;

24. Доповнити статтею 1561 такого змісту:

«Стаття 1561. Особливості організаційного забезпечення діяльності військових судів

1. Штати військових судів, перелік штатних посад військових суддів, службовців апарату військових судів та відповідних цим посадам військових звань у мирний час, у особливий період та у умовах воєнного стану затверджується Президентом України за поданням Державної судової адміністрації України.

2. Забезпечення військових судів покладається на Державну судову адміністрацію України, яка у питаннях матеріально-технічного постачання, забезпечення транспортом, засобами зв'язку та військовим спорядженням, а також з мобілізаційних питань взаємодіє з відповідними установами Міністерства оборони України.

3. Штатні посади працівників і службовців апарату військового суду, помічників суддів та судових розпорядників можуть заміщатися військовослужбовцями або цивільними особами за погодженням з Державною судовою адміністрацією України.

4. Строки і порядок присвоєння військових звань, порядок призову та звільнення з військової служби працівників військових судів, які є військовослужбовцями, визначається законом»;

25. Частину першу статті 160 доповнити таким абзацом:

«Охорону приміщень військових судів здійснюють підрозділи Національної гвардії України».

26. Розділ XII «Прикінцеві та перехідні положення» доповнити такими пунктами:

«49. Запропонувати Президентові України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом внести в установленому порядку проект Закону про утворення Вищого військового суду та військових судів.

50. Утворити у Касаційному кримінальному суді Верховного Суду України військову судову палату відповідно до частини четвертої статті 37 цього Закону, протягом двох місяців після утворення Вищого військового суду».

II. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Голова Верховної Ради України

Додаток 3

Проект Закону України «Про Державне бюро військової юстиції» (реєстр. № 8387 від 21.05.2018)

Проект
Вноситься народними
депутатами України
Кожем'якіним, А.А. Матіос,
М.В. Лапіним І.О.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Державне бюро військової юстиції

Цей Закон визначає правові та організаційні засади діяльності Державного бюро військової юстиції.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Державне бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції (далі – Державне бюро) є державним правоохоронним органом спеціального призначення, який забезпечує захист прав та законних інтересів військовослужбовців і прирівняних до них осіб, інтересів держави в сфері оборони та безпеки шляхом здійснення правоохоронної діяльності з попередження, виявлення, припинення та розслідування злочинів, кримінальних поступків, віднесених до його підслідності, а також здійснення державного нагляду (контролю) з метою забезпечення законності та правопорядку у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, об'єднаних силах, військово-цивільних та військових адміністраціях, інших державних органах, які комплектуються військовослужбовцями, оборонно-промисловому комплексі держави.

Стаття 2. Правові засади діяльності Державного бюро

1. Державне бюро у своїй діяльності керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, а також прийнятими відповідно до них іншими нормативно – правовими актами.

2. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади», інші закони, що регулюють діяльність органів виконавчої влади, а також Закон України «Про державну службу», застосовуються до Державного бюро та його особового складу у частині, що не суперечить цьому Закону.

Стаття 3. Принципи діяльності Державного бюро

1. Діяльність Державного бюро будується на принципах верховенства права, законності, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, політичної нейтральності і позапартійності, незалежності Державного бюро та його працівників, прозорості, взаємодії з громадськістю, соціальної справедливості, централізованого керівництва та єдиначальності.

2. Принципи централізованого керівництва та єдиначальності не заперечують процесуальної самостійності слідчого органів Державного бюро розслідувань.

Стаття 4. Гарантії незалежності Державного бюро

1. Незалежність Державного бюро у його діяльності гарантується:

1) спеціальним статусом Державного бюро, особливим порядком визначення його загальної структури, фінансування та організаційного забезпечення діяльності;

2) особливим порядком добору, призначення та звільнення Голови Державного бюро, першого заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту військової юстиції, заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту військової поліції, заступника Голови Державного бюро, а також вичерпним, визначеним законом, переліком підстав для припинення їхніх повноважень;

3) порядком здійснення повноважень Державним бюро та його працівниками;

4) заборобою незаконного втручання у здійснення повноважень працівників Державного бюро;

5) належною оплатою праці працівників Державного бюро і соціальними гарантіями;

6) визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки працівників Державного бюро, їх близьких родичів, майна;

7) іншими засобами, визначеними цим Законом.

2. Використання Державного бюро в партійних, групових чи особистих інтересах не допускається. Діяльність політичних партій у Державному бюро забороняється.

3. Забороняється незаконне втручання державних органів, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших фізичних або юридичних осіб у діяльність Державного бюро.

Будь-які письмові чи усні вказівки, пропозиції, вимоги, доручення, спрямовані до Державного бюро та його працівників, що стосуються питань досудового розслідування в конкретних кримінальних провадженнях і не передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, є неправомірними та не підлягають виконанню.

Стаття 5. Завдання Державного бюро

1. Державне бюро у випадках та порядку визначеному цим Законом та іншими законами:

1) самостійно виявляє та вносить до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомості про кримінальні правопорушення, віднесені до його підслідності;

2) приймає та реєструє заяви і повідомлення про кримінальні та інші правопорушення;

3) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом;

4) здійснює державний нагляд (контроль) діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Державного космічного агентства України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, підприємств, які виконують державне оборонне замовлення;

5) забезпечує захист прав та законних інтересів військовослужбовців, а також інтересів держави в сфері оборони та безпеки;

6) виключно з метою здійснення своїх повноважень має доступ як користувач до інформаційних систем органів державної влади, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, самостійно створює інформаційні системи та веде оперативний облік в обсязі і порядку, що визначаються завданнями, покладеними на Державне бюро, із дотриманням законодавства про захист персональних даних;

8) забезпечує особисту безпеку працівників Державного бюро та інших визначених законом осіб, а також захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних йому кримінальних правопорушеннях;

9) забезпечує у передбачених законом випадках виконання кримінальних покарань стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні, рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у кімнатах тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України та інших військових формувань, а також здійснює їх конвоювання;

10) бере участь у протидії диверсійним проявам та злочинам терористичної спрямованості у військових частинах та контролює проведення в них цієї роботи;

11) бере участь у забезпеченні охорони та оборони арсеналів, баз і складів Збройних Сил України та інших військових формувань;

12) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень, вживає заходів щодо їх усунення;

13) відповідно до компетенції припиняє вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовцями та працівниками, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення;

14) взаємодіє з державними органами та органами місцевого самоврядування, військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, правоохоронними органами, з метою виконання покладених на Державне бюро завдань;

15) здійснює розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових формуваннях;

16) здійснює в межах своєї компетенції нагляд за дорожнім рухом військових транспортних засобів, контроль за виконанням у військових формуваннях вимог законодавства з питань забезпечення безаварійного використання техніки; вести облік та розподіл номерних знаків, реєстрацію військових транспортних засобів військових формувань;

17) погоджує в установленому законодавством порядку з відповідними органами перевезення великогабаритних, великовагових і небезпечних вантажів транспортними засобами військових формувань, забезпечує їх супроводження та контроль за дотриманням особливих умов, правил, норм і стандартів з організації перевезення зазначених вантажів;

18) організовує у випадках, передбачених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, діяльність військових комендатур та здійснює керівництво цією діяльністю;

19) звітує про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи;

20) здійснює фінансовий аудит, перевірку і моніторинг державних закупівель, щодо виконання оборонного замовлення, контроль за цільовим, ефективним використанням бюджетних коштів військовими формуваннями та підприємствами оборонно-промислового комплексу;

21) проводить перевірки додержання законності у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, об'єднаних силах, військово-цивільних та військових адміністраціях, інших державних органах, які комплектуються військовослужбовцями, а також на підприємствах оборонно-промислового комплексу держави щодо додержання вимог законодавства при виконанні оборонного замовлення;

21) здійснює міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України, готує запити про міжнародну правову допомогу;

22) здійснює виконання повноважень, покладених на Державне бюро у підрозділах Збройних сил України та інших військових формувань, які включені до складу миротворчих контингентів та миротворчих місій.

Розділ II

ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА, ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Стаття 6. Загальна структура і чисельність Державного бюро

1. Структуру Державного бюро складають центральний апарат, головні регіональні управління, місцеві управління, спеціальні, навчальні та інші підрозділи, заклади і установи.

2. Центральний апарат складається із департаментів, управлінь, відділів. Управління та відділи можуть бути самостійними або входити до складу департаменту (управління).

У складі центрального апарату утворюються Департамент військової юстиції; Департамент військової поліції; Департамент захисту прав та інтересів військовослужбовців і держави у сфері оборони та безпеки; інші підрозділи, на які покладається виконання завдань Державного бюро.

3. У структурі головного регіонального управління утворюються підрозділи – управління та відділи.

4. Утворення, реорганізація та ліквідація структурних підрозділів Державного бюро, головних регіональних управлінь та їх місцевих управлінь, спеціальних підрозділів, визначення їх статусу, компетенції, структури і штатів здійснюється Головою Державного бюро, виходячи з умов дислокації військ (сил).

5. Центральний апарат Державного бюро організовує, координує та контролює діяльність головних регіональних управлінь та їх місцевих управлінь.

6. Департамент військової юстиції, департамент військової поліції та Департамент захисту прав та інтересів військово-службовців і держави у сфері оборони та безпеки є самостійними структурними підрозділами Державного бюро і органами вищого рівня щодо головних регіональних управлінь та їх місцевих управлінь, а головні регіональні управління є органами вищого рівня щодо місцевих управлінь, розташованих у межах військово-адміністративного поділу території України, що підпадає під територіальну юрисдикцію відповідного головного регіонального управління.

7. Головні регіональні управління та їх місцеві управління, спеціальні підрозділи, Державного бюро діють на підставі положень, що затверджуються Головою Державного бюро або уповноваженими ним особами.

8. Керівники підрозділів центрального апарату, головних регіональних управлінь, їх місцевих управлінь, а також їх заступники, керівники навчальних закладів Державного бюро призначаються на посаду та звільняються з посади Головою Державного бюро.

9. Державне бюро та його головні регіональні управління юридичними особами публічного права, мають самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

10. Особовий склад Державного бюро складається з військово-службовців, державних службовців та інших працівників.

11. Перелік посад, що підлягають заміщенню вищим офіцерським складом, затверджується Президентом України,

а посад інших військовослужбовців – Головою Державного бюро.

12. Загальну чисельність Державного бюро затверджує Верховна Рада України за поданням Міністра оборони України, сформованим на підставі пропозицій Державного бюро.

Загальна чисельність військовослужбовців, державних службовців та інших працівників Державного бюро не може перевищувати 1,5 відсотка від загальної чисельності особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань.

Стаття 7. Голова Державного бюро

1. Керівником Державного бюро є його Голова, який призначається на посаду та звільняється Президентом України – Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України за згодою Верховної Ради України, а в особливий період, в умовах воєнного стану – виключно Президентом України.

2. Головою Державного бюро призначається громадянин України, який відповідає установленим вимогам проходження військової служби та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем виконувати відповідні службові обов'язки, за умови укладення контракту про проходження громадянами України військової служби в Державного бюро на посадах осіб офіцерського складу.

3. Голова Державного бюро призначається строком на п'ять років. Одна і та сама особа не може обіймати цю посаду не більше двох строків підряд.

4. Повноваження Голови Державного бюро припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень або смертю, або у разі звільнення з посади.

5. Голова Державного бюро звільняється з посади в разі:

1) подання письмової мотивованої заяви про припинення повноважень за власним бажанням з поважної причини;

2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку комісії;

3) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження цивільної дієздатності, визнання безвісно відсутнім чи оголошення померлим;

4) набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього;

5) припинення його громадянства України або виїзду на постійне місце проживання за межі України та набуття громадянства іншої держави;

6) невідповідності обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбаченими Законом України «Про запобігання корупції», встановленим рішенням суду, що набрало законної сили;

7) невиконання функцій та завдань Державного бюро, а також грубе порушення вимог закону.

Стаття 8. Повноваження Голови Державного бюро

1. Голова Державного бюро:

1) представляє Державне бюро у відносинах з органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, особами, установами та організаціями, громадськими об'єднаннями, а також державними органами інших країн, міжнародними та іноземними організаціями;

2) організовує діяльність органів Державного бюро, розподіляє повноваження Державного бюро, його головних регіональних управлінь та їх місцевих управлінь. Визначає обов'язки першого заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту військової юстиції, заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту військової поліції, заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту захисту прав та інтересів військовослужбовців і держави у сфері оборони та безпеки;

3) відповідає за виконання функцій та завдань Державного бюро;

4) ініціює перед Головним військовим прокурором або його заступником вирішення питання про витребування оперативно-розшукових справ, кримінальних проваджень та визначення їх підслідності за слідчими Державного бюро;

5) координує і контролює діяльність центрального апарату Державного бюро та його головних зональних управлінь та їх місцевих управлінь;

6) видає у межах повноважень накази, дає доручення, які є обов'язковими для виконання особовим складом Державного бюро;

7) вносить постанови про проведення перевірок при здійсненні нагляду (контролю) та за їх результатами вносить приписи;

8) звертається до суду з позовами, заявами;

9) призначає та звільняє з посад заступників Голови Державного бюро, керівників підрозділів центрального апарату, головних регіональних управлінь, їх місцевих управлінь, а також їх заступників, керівників навчальних закладів Державного бюро та особовий склад центрального апарату Державного бюро;

10) встановлює порядок реєстрації, оброблення, зберігання та знищення відповідно до законодавства отриманої Державним бюро інформації; вживає заходи із запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом, а також забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Державне бюро;

11) заохочує та накладає дисциплінарні стягнення на підлеглих військовослужбовців органів Державного бюро у порядку визначеному Дисциплінарним статутом Збройних Сил України;

12) вирішує питання щодо заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців Державного бюро, присвоює їм ранги державних службовців в установленому порядку;

13) вносить подання Президенту України про присвоєння військових звань вищого офіцерського складу військовослужбовцям органів Державного бюро;

14) затверджує символіку Державного бюро, правила носіння військової форми одягу та зразки знаків розрізнення;

15) вносить у встановленому порядку пропозиції Президенту України – Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України щодо вдосконалення законодавства з питань, що належать до компетенції Державного бюро;

16) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях Кабінету Міністрів України;

17) забезпечує відкритість та прозорість діяльності Державного бюро відповідно до цього Закону; звітує про діяльність Державного бюро в порядку, визначеному цим Законом;

18) виконує інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

2. Голова Державного бюро за рішенням Президента України включається до складу Ради Національної безпеки і оборони України.

3. Голові Державного бюро доступ до державної таємниці усіх ступенів секретності надається за посадою після взяття ним письмового зобов'язання щодо збереження державної таємниці.

Стаття 9. Заступники Голови Державного бюро та їх повноваження

1. Першого заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту військової юстиції, заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту військової поліції та заступника Голови Державного бюро – начальника департаменту захисту прав та інтересів військовослужбовців і держави у сфері оборони та безпеки призначає на посаду та звільняє з посади Голова Державного бюро.

2. У разі відсутності Голови Державного бюро його повноваження здійснює перший заступник Голови Державного бюро – начальник департаменту військової юстиції або інша уповноважена Головою Державного бюро особа.

3. Перший заступник Голови Державного бюро – начальник департаменту військової юстиції, заступник Голови Державного бюро – начальник департаменту військової поліції, заступник Голови Державного бюро – начальник департаменту захисту прав та інтересів військовослужбовців і держави у сфері оборони та безпеки:

1) представляють очолювані департаменти у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, органами військового управління, громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями та іноземними органами влади;

2) організовують діяльність департаментів;

3) здійснюють розподіл обов'язків між своїми заступниками;

4) погоджують прийняття на роботу та звільнення з роботи особового складу департаментів;

5) контролюють ведення та аналіз статистичних даних, організовують вивчення і узагальнення практики застосування законодавства та аналітичне забезпечення підлеглих військовослужбовців, державних службовців та інших працівників з метою підвищення якості здійснення ними своїх функцій;

6) забезпечують виконання вимог щодо підвищення кваліфікації особового складу департаментів;

7) виконують інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

Стаття 10. Начальники головних регіональних управлінь та місцевих управлінь Державного бюро.

1. Начальники головних регіональних управлінь та місцевих управлінь Державного бюро призначаються на посади з числа військовослужбовців Державного бюро військової юстиції та звільняються з посад Головою Державного бюро. Кандидатури для призначення на посади начальників головних регіональних управлінь Державного бюро погоджуються із Президентом України.

2. Начальник головного регіонального управління Державного бюро:

1) представляє головне регіональне управління у відносинах з органами державної влади, іншими державними органами, органами військового управління, органами місцевого самоврядування, особами та організаціями;

2) організовує роботу відповідного головного регіонального управління щодо виконання завдань та функцій Державного бюро,

наказів і розпоряджень Голови Державного бюро; координує і контролює діяльність відповідних місцевих управлінь;

3) призначає та звільняє з посад особовий склад головного зонального управління та їх місцевих управлінь;

4) здійснює розподіл обов'язків між своїми заступниками;

5) виносить постанови про проведення перевірок при здійсненні нагляду (контролю) та за їх результатами вносить приписи;

6) звертається до суду з позовами, заявами; накладає адміністративні стягнення;

7) ініціює перед відповідним військовим прокурором або його заступником вирішення питання про витребування оперативно-розшукових справ, кримінальних проваджень та визначення їх підслідності за слідчими головного регіонального управління та відповідними місцевими управліннями;

8) вносить Голові Державного бюро подання про присвоєння у встановленому законодавством порядку військових звань військовослужбовцям та рангів державним службовцям відповідного головного регіонального управління та відповідних місцевих управлінь;

9) вносить Голові Державного бюро пропозиції щодо структури та штатної чисельності відповідного головного регіонального управління та відповідних місцевих управлінь;

10) заохочує та накладає дисциплінарні стягнення на особовий склад головного регіонального управління та відповідних місцевих управлінь;

11) видає у межах повноважень накази, дає доручення, які є обов'язковими для виконання особовим складом головних регіональних управлінь та відповідних місцевих управлінь;

12) контролює додержання режиму секретності та вживає заходи із запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом, а також забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є головне регіональне управління та відповідні місцеві управління;

13) виконує інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

2. У разі відсутності начальника головного регіонального управління його повноваження здійснює один із заступників начальника головного зонального управління.

3. Начальники місцевих управлінь Державного бюро здійснюють повноваження передбаченні частиною другою цієї статті за виключенням вказаних у ній пунктів 3, 8, 9 та 12.

Розділ III

ОСОБОВИЙ СКЛАД ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ ТА ЙОГО ПОВНОВАЖЕННЯ

Стаття 11. Особовий склад Державного бюро

1. Особовий склад Державного бюро складається з військовослужбовців, державних службовців та інших працівників.

2. Державне бюро комплектується військовослужбовцями на добровільній основі за контрактом, а також за призовом.

3. На військову службу до Державного бюро приймаються в добровільному порядку громадяни України, які відповідають установленим вимогам проходження військової служби та спроможні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, віком, освітнім і професійним рівнем та станом здоров'я ефективно виконувати відповідні службові обов'язки. Кваліфікаційні вимоги та критерії професійної придатності для зайняття посад у Державному бюро затверджуються Головою Державного бюро або уповноваженими ним керівниками.

Порядок проходження військової служби громадян України у Державному бюро визначається положенням, яке затверджується Президентом України за поданням Голови Державного бюро.

4. На військовослужбовців Державного бюро поширюється дія статутів Збройних Сил України та законодавство України, що встановлює загальний порядок і умови проходження військової служби.

5. Посади працівників органів Державного бюро та відповідні їм військові звання включаються в переліки військових посад згідно положення про проходження військової служби у Державному бюро військової юстиції.

Стаття 12. Обмеження стосовно особового складу Державного бюро

1. Особа не може бути призначена на посаду військовослужбовця, державного службовця та іншого працівника в Державному бюро, якщо вона:

1) за рішенням суду визнана недієздатною або її дієздатність обмежена;

2) має судимість за вчинення злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи), або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення, або притягалася судом до відповідальності за вчинення умисного злочину;

3) відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;

4) має громадянство іншої держави;

5) у разі призначення буде безпосередньо підпорядкована особі, яка є її близькою особою відповідно до Закону України «Про запобігання корупції»;

6) не пройшла спеціальну перевірку;

7) не пройшла перевірку і стосовно неї встановлено заборону відповідно до Закону України «Про очищення влади»;

8) не подала передбачену Законом України «Про запобігання корупції» декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або якщо внаслідок перевірки цієї декларації підрозділом внутрішнього контролю Державного бюро виявлено відображення в декларації недостовірних відомостей щодо майна (активів), доходів, видатків та фінансових зобов'язань, розмір (вартість) яких перевищує 50 мінімальних заробітних плат.

2. Військовослужбовці, державні службовці та інші працівники Державного бюро не мають права:

1) бути членами чи брати участь у створенні чи діяльності політичних партій, організовувати або брати участь у страйках;

2) бути повіреними третіх осіб у справах Державного бюро;

3) використовувати Державне бюро, його особовий склад та майно не з метою виконання завдань Державного бюро.

3. На особовий склад Державного бюро поширюються інші обмеження та вимоги, встановлені Законом України «Про запобігання корупції».

4. При призначенні на посаду у Державному бюро особа повідомляється про можливість проведення щодо неї перевірки на доброчесність та моніторингу способу життя.

5. У разі виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень військовослужбовець, державний службовець чи інший працівник Державного бюро повинен негайно повідомити про це свого безпосереднього керівника. Безпосередній керівник такої особи зобов'язаний вжити усіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання чи усунення конфлікту інтересів у спосіб, передбачений законодавством.

6. Військовослужбовці, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю, призначаються на посади у Державному бюро зі строком стажування до двох років.

7. Порядок стажування в Державному бюро визначається положенням, яке затверджується Головою Державного бюро.

8. За підсумками стажування приймається рішення щодо укладання нового контракту про проходження громадянами України військової служби у Державного бюро на посадах осіб офіцерського складу.

Стаття 13. Відрядження службових осіб до Державного бюро та відрядження Державного бюро до інших органів

Військовослужбовці Державного бюро можуть бути відряджені до державних органів, установ і організацій для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки, із залишенням на службі у Державному бюро. Перелік посад, які можуть бути заміщені військовослужбовцями в цих державних органах, установах і організаціях, затверджує Президент України.

Стаття 14. Підготовка та підвищення кваліфікації кадрів для Державного бюро

1. Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації спеціалістів для Державного бюро здійснюється відповідно до Закону України «Про освіту» та інших актів законодавства.

2. Військовослужбовці Державного бюро підлягають атестації один раз у п'ять років. Порядок атестації визначається Головою Державного бюро.

3. Державне бюро для забезпечення професійної освіти кадрів може створювати відповідні навчальні заклади та установи.

Стаття 15. Посвідчення особового складу та однострій Державного бюро

1. Військовослужбовці, державні службовці та інші працівники Державного бюро мають службове посвідчення.

2. Положення про службове посвідчення особового складу Державного бюро та його зразок затверджує Голова Державного бюро.

3. Для військовослужбовців Державного бюро встановлюються військова форма одягу та знаки розрізнення. Зразки військової форми одягу та загальні вимоги до знаків розрізнення військовослужбовців затверджуються Головою Державного бюро.

Стаття 16. Слідчі Державного бюро

1. У штатному розписі центрального апарату Державного бюро встановлюються посади старшого слідчого в особливо важливих справах та слідчого в особливо важливих справах; у головних регіональних управліннях – слідчого в особливо важливих справах та старшого слідчого, а у місцевих управліннях – старшого слідчого та слідчого.

2. Слідчі, які підпорядковуються департаменту військової юстиції Державного бюро, здійснюють досудове розслідування злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро, а також інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом.

3. Слідчі, які підпорядковуються департаменту військової поліції Державного бюро, здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності Державного

бюро, у порядку визначеному кримінальним процесуальним законодавством.

Стаття 17. Військові поліцейські Державного бюро

1. Військові поліцейські Державного бюро:

1) здійснюють превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень військовослужбовцями; виявляють причини та умови, що сприяють вчиненню правопорушень військовослужбовцями, вживають у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

2) вживають заходів з метою виявлення та припинення правопорушень, вчинених військовослужбовцями, забезпечують громадський порядок та військову дисципліну серед військовослужбовців у військових частинах, військових містечках, на вулицях і громадських місцях;

3) здійснюють своєчасне реагування на заяви та повідомлення про правопорушення, вчинені військовослужбовцями, або події;

4) за дорученням слідчих, рішеннями слідчих суддів, суду здійснюють розшук та затримання підозрюваних, обвинувачених;

5) виявляють військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини (місця служби), переховуються від органів досудового розслідування, ухиляються від виконання покарань;

7) здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймають рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечують їх виконання у випадках, визначених законом;

8) проводять розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах та установах Збройних Сил України та інших військових формувань;

9) здійснюють контроль за дорожнім рухом військових транспортних засобів, виконанням у військових частинах вимог законодавства з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, за дотриманням правил проїзду великогабаритних, великовагових транспортних засобів та перевезенням небезпечних вантажів, забезпечувати їх супроводження відповідно до правил дорожнього руху.

10) регулюють дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів;

11) ведуть облік та розподіл діапазонів номерних знаків, здійснюють реєстрацію та обов'язковий технічний контроль військових транспортних засобів Збройних Сил України та інших військових формувань;

12) забезпечують у передбачених законом випадках виконання кримінальних покарань стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні або до арешту, а також здійснюють їх конвоювання та охорону;

13) здійснюють охорону військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті;

14) передають матеріали про дисциплінарні правопорушення, вчинені військовослужбовцями та військовозобов'язаними, на розгляд відповідних командирів (начальників);

15) беруть участь в організації комендантської служби у Збройних Силах України;

16) створюють власні бази (банки) даних розшукуваних військовослужбовців, зброї та інші, необхідні для забезпечення діяльності військової поліції, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

17) виконують в установленому законом порядку і в межах компетенції доручення слідчого, прокурора, рішення суду; надають допомогу слідчим Державного бюро у проведенні слідчих дій та інших процесуальних дій у кримінальних провадженнях;

18) забезпечують особисту безпеку особового складу Державного бюро та інших визначених законом осіб, а також захист осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, від протиправних посягань.

2. У разі введення в Україні чи в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану та настання особливого періоду військові поліцейські:

- 1) беруть участь у боротьбі з диверсійно – розвідувальними групами та незаконними збройними формуваннями;
 - 2) організовують діяльність військових комендатур;
 - 3) беруть участь в організації збору та супроводженні військовополонених;
 - 4) беруть участь у забезпеченні дотримання комендантської години в гарнізонах;
 - 5) контролюють рух транспортних засобів і перевезення ними вантажів.
3. У порядку передбаченому законодавством беруть участь у миротворчих контингентах та поліцейських місіях у тому числі для відновлення територіальної цілісності України, а також участь у проведенні фільтраційних заходів щодо населення тимчасово окупованих територій.

Стаття 18. Військові інспектори Державного бюро

1. У центральному апараті Державного бюро, у головних регіональних управліннях є старші військові інспектори; у місцевих управліннях – військові інспектори.

2. Військові інспектори здійснюють державний нагляд (контроль) діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Державного космічного агентства України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, підприємств, які виконують державне оборонне замовлення.

3. Військові інспектори здійснюють державний нагляд (контроль) у формі перевірок, у порядку встановленому цим Законом.

Стаття 19. Військові аудитори Державного бюро

1. У центральному апараті Державного бюро є військові аудитори.

2. Військові аудитори здійснюють фінансовий аудит, перевірку і моніторинг державних закупівель щодо виконання оборонного замовлення, контроль за цільовим, ефективним використанням бюджетних коштів військовими формуваннями та підприємствами оборонно-промислового комплексу.

3. Військові аудитори здійснюють свою діяльність, у порядку встановленому Законодавством.

Розділ IV

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Стаття 20. Забезпечення реалізації повноважень Державного бюро

1. Державне бюро та його уповноважені посадові особи для забезпечення виконання покладених на них завдань:

1) витребовують та безоплатно одержують на письмовий запит від Збройних Сил України, інших військових формувань та підприємств, які виконують державне оборонне замовлення, органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформацію, документи або їх копії необхідних для виконання завдань Державного бюро. Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію, документи або їх копію.

2) мають право входити безперешкодно до структурних підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань та підприємств, які виконують державне оборонне замовлення, органів державної влади та органів місцевого самоврядування та до зони митного контролю і пунктів пропуску через державний кордон України за пред'явленням службового посвідчення;

3) отримують від особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та працівників підприємств, які виконують державне оборонне замовлення, посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб письмові пояснення;

4) витребують та одержують на письмову вимогу інформацію, яка містить банківську таємницю, стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу у порядку встановленому законом;

5) мають право опечатувати сховища, приміщення (за винятком житла та іншого володіння особи), брати їх під охорону на час необхідний для забезпечення доступу до них, у порядку визначеному законодавством;

6) мають право використовувати транспортні засоби з наступним відшкодуванням завданих збитків, які належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у їх вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, що потребують екстреної медичної допомоги;

7) мають прямий доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користуються державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами в порядку, визначеному законодавством;

8) мають право створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

9) мають право зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу під час виконання службових обов'язків у випадках, на умовах та в порядку, передбачених Законом України «Про Національну поліцію»;

10) вживають заходів для припинення фізичними та юридичними особами протиправних діянь, що перешкоджають

здійсненню повноважень Державного бюро розслідувань, перевіряють у зв'язку з цим документи, що посвідчують особу;

11) здійснюють правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями;

12) взаємодіють з правоохоронними та іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими юридичними і фізичними особами;

13) мають право ініціювати призначення та проведення перевірок, службових розслідувань;

14) залучають на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах, кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з будь-яких установ, організацій, контролюючих і фінансових органів;

15) надсилати Збройним Силам України, іншим військовим формуванням та підприємствам, які виконують державне оборонне замовлення, органам державної влади та органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду упродовж 30 днів пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, та отримувати інформацію про їх розгляд.

2. Законні вимоги Державного бюро, його уповноважених осіб є обов'язковими до виконання особам, яким вони адресується. Особи, які перешкоджають Державному бюро, його уповноваженим особам у здійсненні їх повноважень, несуть встановлену законом відповідальність.

Стаття 21. Перевірки та порядок їх проведення Державним бюро

1. Перевірки проводяться за письмовими зверненнями органів державної влади, органів місцевого самоврядування, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, фізичних та юридичних осіб, а також за власною ініціативою відповідного керівника Державного бюро.

2. Для здійснення перевірок Голова Державного бюро, його заступник – директор департаменту військової юстиції, керівник головного зонального чи місцевого управління або уповноваженні

ними особи приймають постанови, в яких зазначаються фактичні відомості, що свідчать про можливі порушення законності, джерела їх отримання та обґрунтовується необхідність вчинення дій щодо їх перевірки. У постанові визначається військовий інспектор (інспектори), якому (яким) доручається проведення перевірки.

3. Не допускається проведення перевірки без надання копії зазначеної постанови керівнику структурних підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань та підприємств, які виконують державне оборонне замовлення.

4. Постанова про проведення перевірки може бути оскаржена цими особами до суду в порядку адміністративного судочинства протягом десяти днів з дня одержання копії постанови. За результатами розгляду скарги суд приймає рішення про задоволення скарги та скасування постанови або про відмову у задоволенні скарги. Оскарження постанови не зупиняє проведення перевірки, крім випадку постановлення судом рішення про її зупинення на період розгляду скарги.

5. За наслідками проведення Державним бюро перевірки складається висновок, а у випадку виявлення фінансових порушень, спричинених збитків, – акт. Зазначенні висновки та акт можуть бути підставою для:

1) внесення керівнику об'єкта перевірки припису про усунення порушень законодавства;

2) звернення до суду з позовом, заявою у випадках і порядку, встановленому цим Законом та законодавством України;

3) внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

4) внесення пропозицій та рекомендацій щодо усунення причин і умов, які сприяли вчиненню правопорушень.

6. Оригінали витребуваних чи отриманих під час перевірки актів, документів та матеріалів мають бути повернуті відповідним особам після її закінчення, крім випадків долучення їх до матеріалів кримінального провадження або необхідності використання як джерел доказів при зверненні до суду з позовом, заявою.

Стаття 22. Припис керівника Державного бюро про усунення порушень законодавства

1. У разі виявлення під час перевірки порушень законодавства, що не містять ознак кримінального правопорушення, Голова Державного бюро, його заступник – директор департаменту військової юстиції, керівник головного зонального чи місцевого управління або уповноваженні ними особи виносить припис про усунення порушень закону керівнику, який правомочний їх усунути.

2. У приписі обов'язково зазначається, ким і яке положення закону порушене та в чому полягає порушення та в який спосіб і строк воно має бути усунене. Припис підлягає розгляду повноважною посадовою особою або відповідним органом у 10 – денний строк з дня його надходження, якщо інше не встановлено законом. Про результати розгляду припису у зазначений термін інформується відповідний орган військової юстиції.

3. У випадку повного або часткового невиконання вимог припису щодо усунення виявлених під час перевірки порушень законодавства зазначені у частині першій цієї статті особи мають право звернутися до суду в інтересах держави.

Стаття 23. Заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення

1. Порядок реєстрації, обліку та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесені законом до підслідності Державного бюро, визначається Головою Державного бюро.

РОЗДІЛ V

ПРАВОВИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Стаття 24. Правовий захист особового складу Державного бюро

1. Особовий склад Державного бюро під час виконання покладених на нього обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом.

2. В інтересах забезпечення особистої безпеки особового складу Державного бюро та членів їхніх сімей не допускається розголошення в засобах масової інформації відомостей про місце проживання цих осіб. Відомості про проходження служби військовослужбовця, державного службовця Державного бюро надаються з дозволу Голови Державного бюро або його заступника.

3. У разі затримання військовослужбовця, державного службовця та інших працівників Державного бюро або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою його тримають в установах для попереднього ув'язнення окремо від інших осіб.

4. Для забезпечення безпеки особового складу Державного бюро, їх захисту від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків, у складі Державного бюро діє спеціальний підрозділ фізичного захисту, військовослужбовцям якого надається право зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України «Про Національну поліцію».

5. Військовослужбовець, державний службовець та інший працівник Державного бюро, який відповідно до цього Закону повідомив про протиправні дії чи бездіяльність іншого представника особового складу Державного бюро, не може бути звільнений з посади або бути змушений до звільнення, притягнутий до відповідальності чи іншим чином переслідуватися за таке по-

відомлення, крім випадку притягнення до відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину. Посадовим особам Державного бюро забороняється розголошувати відомості про особовий склад Державного бюро, які повідомили про протиправні дії чи бездіяльність іншого військовослужбовця, державного службовця та іншого працівника Державного бюро.

Стаття 25. Соціальний захист та пенсійне забезпечення особового складу Державного бюро

1. Держава забезпечує соціальний захист особового складу Державного бюро відповідно до Конституції України, цього Закону та інших актів законодавства.

2. Військовослужбовці Державного бюро користуються соціальними гарантіями відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

3. Пенсійне забезпечення військовослужбовців Державного бюро здійснюється в порядку та на умовах, передбачених Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

4. Пенсійне забезпечення державних службовців Державного бюро, здійснюється в порядку та на умовах, передбачених Законом України «Про державну службу». Пенсійне забезпечення інших працівників Державного бюро здійснюється на підставах та в порядку, встановлених законодавством.

Стаття 26. Відповідальність особового складу Державного бюро

1. Військовослужбовці, державні службовці та інші працівники Державного бюро самостійно приймають рішення в межах своїх повноважень. Вони зобов'язані відмовитися від виконання явно злочинних наказів або розпоряджень.

2. Військовослужбовці, державні службовці та інші працівники Державного бюро за свої протиправні дії чи бездіяльність несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність.

3. Державне бюро несе відповідальність за незаконні дії особового складу у межах та порядку визначеному законодавством.

Стаття 27. Грошове забезпечення та оплата праці особового складу Державного бюро

1. Розмір грошового забезпечення військовослужбовців, оплата праці інших службовців та працівників Державного бюро повинні забезпечувати умови для належного виконання ними службових обов'язків з урахуванням специфіки, інтенсивності та особливого характеру роботи, забезпечувати добір до Державного бюро висококваліфікованих кадрів, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності, компенсувати фізичні та інтелектуальні затрати особового складу.

3. Структура та розмір грошового забезпечення військовослужбовців, а також заробітна плата службовців та працівників Державного бюро, регулюється цим Законом та не може визначатися іншими нормативно-правовими актами.

4. Грошове забезпечення військовослужбовців, заробітна плата службовців та працівників Державного бюро складається з:

посадового окладу;

окладу за військове звання.

надбавки за вислугу років;

надбавки за науковий ступінь;

надбавки до посадового окладу у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці;

надбавки за ранг державного службовця;

інших надбавок та доплат, встановлених законодавством.

5. Установлюються такі посадові оклади особового складу Державного бюро відповідно до розміру мінімальної заробітної плати, установлені законом про Державний бюджет України на відповідний рік:

Голова Державного бюро – 50;

заступники Голови Державного бюро – 40;

начальник центрального або головного регіонального управління Державного бюро, керівник управління внутрішнього

контролю центрального управління Державного бюро, керівник слідчого підрозділу – 30;

заступник начальника центрального або головного регіонального управління Державного бюро, заступник керівника управління внутрішнього контролю центрального управління Державного бюро, заступник керівника слідчого підрозділу – 28;

керівник управління центрального управління Державного бюро, керівник відділу внутрішнього контролю головного регіонального управління Державного бюро – 22;

заступник керівника управління центрального управління Державного бюро, заступник керівника відділу внутрішнього контролю головного регіонального управління Державного бюро – 21;

начальник відділу центрального управління Державного бюро – 20;

заступник начальника відділу центрального управління Державного бюро – 19;

начальник відділу головного регіонального управління Державного бюро – 18;

заступник начальника відділу головного регіонального управління Державного бюро – 17;

старший слідчий Державного бюро – 22;

слідчий Державного бюро – 19;

інші працівники Державного бюро – сума, що дорівнює 3 розмірам посадового окладу, встановленого Кабінетом Міністрів України для працівників, які займають відповідні посади в центральних органах виконавчої влади.

6. Посадові оклади відповідних центрального апарату Державного бюро та головного регіонального управління Державного бюро з місцезнаходженням у місті Києві встановлюються з коефіцієнтом 1, 2.

7. Особовому складу Державного бюро виплачується щомісячна доплата за вислугу років у розмірі: за наявності стажу роботи до 5 років – 15 відсотків, більше 5 років – 20 відсотків, більше 10 років – 30 відсотків, більше 15 років – 40 відсотків, більше 20 років – 50 відсотків, більше 25 років – 60 відсотків,

більше 30 років – 70 відсотків, більше 35 років – 80 відсотків посадового окладу.

8. Особовому складу Державного бюро виплачується щомісячна доплата за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці, у розмірі залежно від ступеня секретності інформації: відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «особливої важливості» або «цілком таємно», – 10 відсотків посадового окладу; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «таємно», – 5 відсотків посадового окладу.

9. Розмір окладу за військове звання та надбавки за ранг державного службовця визначаються відповідно до законодавства.

Стаття 28. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Державного бюро

1. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Державного бюро здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення Державного бюро за рахунок будь-яких інших джерел забороняється, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України або проектами міжнародної технічної допомоги.

2. Гарантується повне і своєчасне фінансування Державного бюро в обсязі, достатньому для його належної діяльності.

3. У кошторисі Державного бюро передбачається створення фонду для заохочення осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Державного бюро.

4. Державне бюро забезпечується необхідними матеріальними засобами, технікою, обладнанням, іншим майном для здійснення службової діяльності.

Розділ VI
ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО
КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЖАВНОГО
БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОЗОРОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 29. Забезпечення прозорості відкритості та гласності в діяльності Державного бюро

1. Державне бюро через засоби масової інформації на своєму офіційному веб – сайті та в інших формах регулярно інформує суспільство про свою діяльність. Державне бюро оприлюднює та надає інформацію на запити в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації».

2. Державне бюро готує та оприлюднює не пізніше 10 лютого в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та на власній офіційній веб-сторінці в мережі Інтернет звіт про свою діяльність протягом попереднього року, за виключенням відомостей з обмеженим доступом або які не підпадають розголошенню.

3. Не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження майном Державного бюро.

Стаття 30. Контроль за діяльністю Державного бюро та його підзвітність

1. Контроль за діяльністю Державного бюро здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого відноситься стан безпеки і оборони, в порядку, визначеному Конституцією України, Законом України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», цим та іншими законами України.

2. Голова Державного бюро:

1) на вимогу Президента України, комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого відноситься стан безпеки і оборони та Кабінету Міністрів України інформує їх з основних

питань діяльності Державного бюро та його підрозділів про виконання покладених на Державне бюро завдань;

2) щороку не пізніше 10 лютого подає Президенту України, комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого відноситься стан безпеки і оборони та Кабінету Міністрів України письмовий звіт про діяльність Державного бюро протягом попереднього року.

3. Узагальнення діяльності Державного бюро здійснює центральний апарат Державного Бюро.

4. Звіт Державного бюро подається до відповідних органів державної влади та оприлюднюється у встановлений строк.

Стаття 31. Підрозділи внутрішнього контролю Державного бюро

1. З метою запобігання та виявлення правопорушень у діяльності особового складу Державного бюро у центральному апараті діє підрозділ внутрішнього контролю. Рішенням Голови Державного бюро у головних зональних управліннях Державного бюро можуть створюватися підрозділи внутрішнього контролю або вводитися окремі посади військових інспекторів.

2. Особовий склад підрозділів внутрішнього контролю та військовослужбовці, на яких покладається здійснення внутрішнього контролю у головних зональних управліннях Державного бюро, призначаються на посаду та звільняються з посади Головою Державного бюро, якому безпосередньо підпорядковуються.

3. Забороняється втручатися у діяльність підрозділів внутрішнього контролю іншим керівникам, військовослужбовцям, державним службовцям Державного бюро.

4. На підрозділи внутрішнього контролю та визначених Головою Державного бюро військових інспекторів покладається:

1) запобігання та виявлення вчинення правопорушень особовим складом Державного бюро;

2) консультування, здійснення контролю за дотриманням особовим складом Державного бюро встановлених законодавством обмежень щодо конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, витратків та зобов'язань фінансового характеру;

3) проведення перевірки особового складу Державного бюро на добросовісність та моніторингу способу їх життя у порядку визначеному Головою Державного бюро;

4) проведення перевірки інформації, що міститься у зверненнях фізичних та юридичних осіб, засобах масової інформації, інших джерелах, сторінку в мережі Інтернет, засоби електронного зв'язку Державного бюро, щодо причетності особового складу Державного бюро до вчинення правопорушень;

5) проведення за наказом Голови Державного бюро службового розслідування стосовно особового складу Державного бюро;

6) проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на посади в Державному бюро;

7) вжиття заходів щодо захисту військовослужбовців, державних службовців та інших працівників Державного бюро, які повідомляють про вчинення протиправних дій у Державному бюро.

5. Підрозділ внутрішнього контролю центрального апарату Державного бюро оприлюднює на офіційному веб-сайті Державного бюро декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які були подані у встановленому законом порядку Головою Державного бюро та його заступниками, начальниками головних зональних управлінь та їх місцевих управлінь Державного бюро.

Не підлягають оприлюдненню відомості, віднесені до інформації з обмеженим доступом згідно із Законом України «Про запобігання корупції».

6. У разі виявлення з будь-якого джерела, у тому числі за результатами моніторингу способу життя, обставин, що можуть свідчити про вчинення особовим складом кримінального правопорушення, підрозділ внутрішнього контролю Державного бюро направляє відповідні матеріали органу досудового розслідування, до підслідності якого відноситься дане правопорушення.

Стаття 32. Дисциплінарна відповідальність особового складу Державного бюро

1. У разі невиконання (неналежного виконання) своїх службових обов'язків порушення військовослужбовцем військової дисципліни або громадського порядку військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

2. Підстави для притягнення та порядок накладення (застосування) дисциплінарних стягнень на державних службовців Державного бюро визначаються Законом України «Про державну службу», а на інших працівників – законодавством про працю.

Стаття 33. Нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування слідчими Державного бюро.

1. Нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування слідчими Державного бюро у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, а також підтримання публічного обвинувачення в суді у закінчених Державним бюро кримінальних провадженнях здійснюють виключно прокурори Головної військової прокуратури, військових прокуратур регіонів та гарнізонів у порядку визначеному кримінальним процесуальним законодавством.

2. Нагляд за досудовим розслідуванням злочинів у разі їх вчинення (крім корупційних) військовослужбовцем, державним службовцем та іншим працівником Державного бюро здійснює виключно прокурор військової прокуратури.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. До приведення у відповідність із цим Законом закони України, інші нормативно-правові акти діють в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Рекомендувати Кабінету Міністрів України утворити Державне бюро військової юстиції за рахунок штатної чисельності слідчих підрозділів військових прокуратур та військовослужбовців Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Внести зміни до таких законодавчих актів України:

У Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 9-13, ст.88):

пункт 8 та пункт 17 частини 1 статті 3 після слів «органу Державної кримінально-виконавчої служби України» доповнити словами – «органу Державного бюро військової юстиції»;

пункт 1 частини 1 статті 38 доповнити підпунктом «д» наступного змісту – «органів Державного бюро військової юстиції»;

частину 3 статті 38 після слів «органів Державної кримінально-виконавчої служби України» доповнити словами – «органів Державного бюро військової юстиції»;

частину 1 статті 41 доповнити абзацом другим наступного змісту – «Оперативні підрозділи Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого органів Державного бюро військової юстиції, прокурора військової прокуратури»;

частину 1 статті 143 після слів «органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами – «Державного бюро військової юстиції»;

в абзаці першому частини 2 статті 216 цифри «332-1, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442» виключити;

пункт 3 частини 4 статті 216 виключити;

частину 7 статті 216 викласти в такій редакції: «7. Слідчі органів Державного бюро військової юстиції здійснюють досудове розслідування злочинів:

проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України;

проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, крім злочинів, передбачених 436-1, 443-447 Кримінального кодексу України;

вчинених військовослужбовцями військових формувань, розвідувальних та правоохоронних органів України;

вчинених у співучасті, якщо хоча б один із співучасників є особою, зазначеною в пункті 3 частини 7 статті 216 цього Кодексу;

вчинених на території військових частин, установ, організацій, інших об'єктів постійної і тимчасової дислокації Збройних Сил України та інших створених відповідно до законодавства України військових формувань, органів військового управління, Служби безпеки України, Управління державної охорони України, розвідувальних органів, центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, охорони державного кордону, космічної діяльності;

злочинів у сфері службової діяльності та злочинів проти власності, предметом посягання яких є військове майно, а також пов'язаних із виконанням державного оборонного замовлення;

частину 7 статті 216 вважати частиною 8 цієї статті;

частину 6 статті 232 після слів «органу Державної кримінально-виконавчої служби України, на території юрисдикції якого перебуває така особа» доповнити словами – «органу Державного бюро військової юстиції»;

абзац четвертий частини 5 статті 246 після слів «Державної кримінально-виконавчої служби України» доповнити словами – «Державного бюро військової юстиції»;

абзац п'ятий частини 5 статті 246 після слів «керівником Державної кримінально-виконавчої служби України» доповнити словами – «Головою Державного бюро військової юстиції»;

частину 1 статті 480 доповнити пунктом 11 наступного змісту – «Голови Державного бюро військової юстиції»;

пункт 2 частини 1 статті 481 після слів «члену Національного агентства з питань запобігання корупції» доповнити словами – «Голові Державного бюро військової юстиції»;

частину 4 статті 575 після слів «органу Державної кримінально-виконавчої служби України» доповнити словами – «органу Державного бюро військової юстиції»;

речення друге абзацу другого пункту 1 розділу XI після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами – «крім кримінальних проваджень про злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) та злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, які передаються слідчим органів Державного бюро військової юстиції».

2. У Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122) доповнити частиною четвертою такого змісту:

1) в абзаці першому статті 122-2 слова «посадової особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «уповноваженої особи Державного бюро військової юстиції»;

2) в абзаці першому статті 124-1 слова «посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «уповноваженим особам Державного бюро військової юстиції»;

3) в абзаці другому статті 124-1 слова «посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «уповноваженим особам Державного бюро військової юстиції»;

4) в абзаці другому статті 185-7 слова «чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «уповноваженої особи Державного бюро військової юстиції»;

5) абзац другий статті 185-7 після слів «з метою провокації непокори законній вимозі поліцейського» доповнити словами «або уповноваженої особи Державного бюро військової юстиції»;

6) абзац перший статті 185-10 після слів «законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця» доповнити словами «уповноваженої особи Державного бюро військової юстиції»;

7) абзац другий статті 185-10 після слів «законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця» доповнити словами «уповноваженої особи Державного бюро військової юстиції»;

8) статтю 235-1 викласти у такій редакції:

Стаття 235-1. Військова поліція Державного бюро військової юстиції

«Військова поліція Державного бюро військової юстиції розглядає справи про вчинені водіями військових транспортних засобів – військовослужбовцями військових формувань, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України та інших військових формувань під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені частинами першою, четвертою і п'ятою статті 121, статтею 121-1, частинами першою, другою і третьою статті 122, частиною першою статті 123, статтями 124-1 – 126, статтею 132-1 цього Кодексу.

Від імені військової поліції Державного бюро військової юстиції розглядати справи про адміністративні правопорушення мають право уповноважені посадові особи Державного бюро військової юстиції.

Посадова особа військової поліції Державного бюро військової юстиції, розглянувши справу про зазначені у частині першій цієї статті правопорушення, може накласти на винних адміністративне стягнення у вигляді попередження або передати матеріали про ці правопорушення відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Протоколи про вчинені водіями військових транспортних засобів – військовослужбовцями військових формувань, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України та інших військових формувань під час виконання ними службових обов'язків порушення правил дорожнього руху, за які може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, передаються військовою поліцією Державного бюро військової юстиції до суду.

Матеріали про вчинені військовослужбовцями військових формувань, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України та інших військових формувань під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені статтями 80, 126, 128, 128-1, частинами першою і другою статті 129 і статтею 140 цього Кодексу, передаються військовою поліцією Державного бюро військової юстиції відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності»;

9) частину першу статті 255 доповнити пунктом 15 такого змісту:

15) службові особи органів Державного бюро військової юстиції (про правопорушення, вчинені військовослужбовцями Збройних Сил України та інших військових формувань, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України та інших військових формувань під час виконання ними службових обов'язків – стаття 44, частини друга і третя статті 123, статті 172-10 – 172-20, статті 173, 174, 178, 182, 184-1, 185 і 185-7);

10) пункт 11 частини другої статті 255 викласти у такій редакції:

11) посадові особи Військової поліції Державного бюро військової юстиції (про правопорушення, вчинені військовослужбовцями Збройних Сил України та інших військових формувань, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, – частина четверта статті 122, стаття 122-2, частина третя статті 123, стаття 124, частини перша і друга статті 130, а також про всі порушення правил дорожнього руху, вчинені особами (крім військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів), які керують транспортними засобами Збройних Сил України та інших військових формувань);

11) у статтях 259, 262, 264, 327-1 словосполучення «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» в усіх

відмінках замінити на словосполучення «Державного бюро військової юстиції»;

12) в абзаці п'ятому статті 327-1 слова «визначаються Міністерством оборони України» замінити словами «законодавством».

3. У Кримінально-виконавчому кодексі України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21):

1) у пункті 8 статті 11 слова «Міністерством оборони України» замінити словами «Державним бюро військової юстиції»;

2) у пункті 4 статті 55 слова «та правовими актами Міністерства оборони України» замінити словами «іншими нормативно-правовими актами»;

3) пункт 10 статті 55 викласти в наступній редакції:

«10) Начальник гауптвахти вправі перевести засудженого в одиночну камеру на строк до десяти діб за порушення порядку відбuvання покарання.

Правом застосування інших заходів заохочення і стягнення користується начальник гарнізону, у тому числі за пропозицією начальника гауптвахти»;

4) у частині першій статті 72 слова «та правовими актами Міністерства оборони України» замінити словами «іншими нормативно-правовими актами»;

5) в абзаці другому статті 83 слова «командира» замінити словами «начальника», слова «Міністерством оборони України» замінити словами «нормативно-правовими актами».

4. У Законі України «Про попереднє ув'язнення» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 35, ст.360):

1) у статті 9 слова «Міністерством оборони України» замінити словами «Державним бюро військової юстиції»;

2) в абзаці третьому статті 18 слова «начальник Центрального управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України по місту Києву і Київській області, начальники територіальних управлінь Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «уповноважені

керівники Державного бюро військової юстиції, Головних зональних управлінь Державного бюро військової юстиції», слова «Міністр оборони України, начальник Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або його перший заступник» замінити словами «Голова державного бюро військової юстиції або його заступники»;

3) в абзаці другому статті 19 слова «Міністра оборони України, начальника Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Голови державного бюро військової юстиції або його заступників»;

4) в абзаці третьому статті 19 слова «Міністра оборони України, начальника Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» виключити, слова «Міністерства оборони України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Державного бюро військової юстиції, у тому числі із залученням у визначеному законом порядку органів та підрозділів Міністерства оборони України».

5. У Законі України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 10, ст.54):

1) пункт перший статті 8 після слів «Національної поліції України» доповнити словами «спеціальних підрозділів Державного бюро військової юстиції»;

2) пункт другий статті 8 доповнити абзацом другим такого змісту: «Під час та після звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях з метою відновлення на цих територіях конституційного ладу на уповноважених осіб Державного бюро військової юстиції покладається здійснення комплексу процесуальних та інших заходів, направлених на з'ясування можливої причетності мешканців цих територій до вчинення злочинів проти особи, терористичної діяльності, окремих злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, інших злочинів, а також здійснення досудового розслідування скоєних на цих територіях злочинів, віднесених

до підслідності слідчих Державного бюро військової юстиції, та підготовка у встановленому порядку матеріалів для вирішення судом питання про звільнення визначених законом категорій осіб внаслідок акту амністії»;

3) абзац другий та третій пункту другого статті 8 вважати абзацом третім та четвертим пункту другого статті 8;

4) абзац третій пункту 2 статті 8 після слів «розвідувальних органів» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

5) статтю 9 доповнити абзацом шостим наступного змісту: «Командувач об'єднаних сил через Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України забезпечує допуск і безпеку військовослужбовців та інших уповноважених осіб Державного бюро військової юстиції, на яких покладається виконання визначених частиною другою статті восьмою цього Закону завдань, до зон безпеки, району бойових дій, а також сприяє виконанню цих завдань»;

6) абзац шостий статті 9 вважати абзацом сьомим статті 9;

6. У Законі України «Про участь України в міжнародних організаціях з підтримання миру і безпеки» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.202):

1) абзац дванадцятий статті 1 після слів «окремі військовослужбовці Збройних Сил України» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

2) абзац другий статті 5 після слів «працівниками Збройних Сил України» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції».

7. У Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 13, ст.110):

1) статтю 1 доповнити абзацом четвертим наступного змісту: «Здійснення державного фінансового контролю у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, на підприємствах, в установах, які виконують державне оборонне замовлення,

забезпечує Державне бюро військової юстиції у встановленому законодавством порядку».

8. У Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженому Законом України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.194):

1) частину другу та частину третю статті 24 викласти у такій редакції:

Частина 2 : «Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування фізичного впливу і спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї військовослужбовець зобов'язаний негайно і письмово повідомити свого командира (начальника), а командир (начальник) військової частини негайно доповідає безпосередньому командирові (начальникові), а також повідомляє відповідного військового прокурора та відповідного керівника головного регіонального або місцевого управління Державного бюро військової юстиції»

Частина 3: «Повідомлення відповідного керівника головного регіонального або місцевого управління Державного бюро військової юстиції про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї здійснюється в разі їх застосування військовослужбовцями Збройних Сил України»;

2) в абзаці третьому статті 33 слова «служби правопорядку» замінити словами «Державного бюро військової юстиції»;

3) абзац третій статті 59 викласти у такій редакції:

«негайно доповідати старшому командирі (начальнику) про кримінальне чи корупційне правопорушення, вчинене підлеглим військовослужбовцем, а командир (начальник) військової частини (установи) – негайно повідомляти про це відповідному військовому прокурору, а в разі вчинення кримінального чи корупційного правопорушення військовослужбовцем Збройних Сил України – керівнику головного регіонального або місцевого управління Державного бюро військової юстиції»;

3) абзац вісімнадцятий статті 67 викласти у такій редакції:

«знати справжній стан військової дисципліни в полку, вживати заходів для запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, негайно доповідати старшому командирові (начальникові) про кримінальні чи корупційні правопорушення та надзвичайні події в полку і повідомляти про них відповідного військового прокурора та керівника головного регіонального або місцевого управління Державного бюро військової юстиції, особисто з'ясовувати причини катастрофи та інших випадків, пов'язаних із загибеллю людей чи з іншими тяжкими наслідками».

9. У Дисциплінарному статуті Збройних Сил України, затвердженого Законом України «Про дисциплінарний статут Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.197):

1) абзац п'ятий після слів «Службу безпеки України» доповнити словами «Державне бюро військової юстиції»;

2) в абзаці першому статті 75 слова «та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України (далі – Служби правопорядку) в гарнізонах» видалити;

3) у пункті «в» статті 75 слова «Служби правопорядку» замінити словами «Державного бюро військової юстиції»;

4) в абзаці першому статті 82 слова «начальник органу управління Служби правопорядку в гарнізоні» замінити словами «уповноважена особа військової поліції Державного бюро військової юстиції», а слова «Служби правопорядку» замінити словами «Державного бюро військової юстиції»;

5) в абзаці другому статті 82 слова «начальник органу управління Служби правопорядку в гарнізоні» замінити словами «уповноважена особа військової поліції Державного бюро військової юстиції»;

6) в абзаці третьому статті 82 слова «Служби правопорядку» замінити словами «державного бюро військової юстиції», а слова «відповідного органу управління Служби правопорядку» замінити словами «начальника відповідного органу Державного бюро військової юстиції»;

7) частини 5 та 6 статті 85 викласти в наступній редакції:

частина 5: «Якщо під час службового розслідування буде з'ясовано, що правопорушення військовослужбовця містить ознаки адміністративного корупційного правопорушення, чи одержано інформацію про вчинення такого правопорушення військовослужбовцем, командир військової частини зобов'язаний у межах своїх повноважень вжити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення відповідному військовому прокурору, керівнику головного регіонального або місцевого управління Державного бюро військової юстиції та спеціально уповноваженому суб'єктові у сфері протидії корупції».

частина 6: «У разі, якщо ознаки адміністративного корупційного правопорушення встановлено під час проведення службового розслідування стосовно військовослужбовця Збройних Сил України чи одержано інформацію про вчинення ним такого правопорушення, командир військової частини зобов'язаний у межах своїх повноважень вжити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення відповідному військовому прокурору, керівнику головного регіонального або місцевого управління Державного бюро військової юстиції»;

8) у статті 115 слова «органів управління Служби правопорядку, органів досудового розслідування» замінити словами «відповідного органу досудового розслідування Державного бюро військової юстиції, військової...».

10. У Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст.385):

1) частину 3 статті 5 викласти у наступній редакції: «До військових звань осіб офіцерського складу медичної та юридичної служб Збройних Сил України та інших військових формувань, а також Державного бюро військової юстиції, які мають відповідну освіту та займають відповідну штатну посаду, додаються слова «медичної служби» і «юстиції»;

2) частину 6 статті 7 після слів «Службою зовнішньої розвідки України» доповнити словами – «Державним бюро військової юстиції»;

3) частину 7 статті 7 після слів «Службою зовнішньої розвідки України» доповнити словами – «Державним бюро військової юстиції»;

4) частину 2 статті 20 після слів «розвідувальні органи України» доповнити словами – «Державне бюро військової юстиції»;

5) абзац другий пункту 2 частини 5 статті 37 після слів «в органи і підрозділи цивільного захисту» доповнити словами – «в Державне бюро військової юстиції»;

6) пункт 3 глави XII «Прикінцеві положення» викласти в наступній редакції: «Повноваження Міністерства оборони України стосовно забезпечення виконання військового обов'язку, передбачені цим Законом, надаються також й іншим центральним органам виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, та Державному бюро військової юстиції».

11. У Законі України «Про Збройні Сили України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.108):

1) у другому абзаці статті 18 після слів «покладається на» доповнити словами «Державне бюро військової юстиції та».

12. У Законі України «Про основи національної безпеки України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.351):

1) статтю 4 доповнити абзацом 10 «Державне бюро військової юстиції», відповідно абзаци 10, 11, 12, 13, 14 вважати абзацами 11, 12, 13, 14, 15.

13. У Законі України «Про Раду національної безпеки і оборони України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 35, ст.237):

1) абзац третій статті 6 після слів «Міністр закордонних справ» доповнити словами «Голова Державного бюро військової юстиції».

14. У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250):

1) частину першу статті 10 після слів «Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

2) статтю 16 доповнити частиною другою наступного змісту: «Повноваження Державного бюро військової юстиції під час воєнного стану визначаються законом»;

3) частину першу статті 18 після слів «військового командування» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції».

Голова Верховної Ради України

Додаток 4

Проект Закону України «Про Державне бюро військової юстиції» (реєстр. № 8387-1 від 25.05.2018)

Проект
вноситься народним
депутатом України
Купрієм В.М.

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про Державне бюро військової юстиції**

Цей Закон визначає правові основи організації та діяльності Державного бюро військової юстиції.

Розділ I **ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Стаття 1. Державне бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції.

Стаття 2. Правові засади діяльності Державного бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції у своїй діяльності керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, а також іншими нормативно-правовими актами, прийнятими на їх основі.

2. Дія Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів виконавчої влади, поширюється на Державне бюро військової юстиції у частині, що не суперечить цьому Закону.

Стаття 3. Основні засади організації та діяльності Державного бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції організовується і діє на засадах:

1) верховенства права, відповідно до якого людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави;

2) законності;

3) справедливості;

4) неупередженості;

5) незалежності і персональної відповідальності кожного працівника Державного бюро військової юстиції;

6) відкритості та прозорості діяльності Державного бюро військової юстиції для суспільства та демократичного цивільного контролю, підзвітності і підконтрольності визначеним законом державним органам. Державне бюро військової юстиції діє гласно тією мірою, що не порушує права і свободи людини і громадянина, не суперечить вимогам кримінального процесуального законодавства та законодавства про державну таємницю;

7) політичної нейтральності і позапартійності. Використання Державного бюро військової юстиції у партійних, групових чи особистих інтересах не допускається. Діяльність політичних партій у Державному бюро військової юстиції забороняється;

8) єдиноначальності у поєднанні з колективним способом реалізації окремих повноважень Державного бюро військової юстиції. Принцип єдиноначальності не заперечує принципу процесуальної самостійності слідчого органу Державного бюро військової юстиції.

Стаття 4. Гарантії незалежності Державного бюро військової юстиції

1. Незалежність Державного бюро військової юстиції від незаконного втручання у його діяльність гарантується, зокрема, визначеними цим та іншими законами:

1) спеціальним статусом Державного бюро військової юстиції, особливим порядком визначення його загальної структури, фінансування та організаційного забезпечення діяльності;

2) особливим порядком добору, призначення та звільнення Директора Державного бюро військової юстиції, першого заступника Директора Державного бюро військової юстиції і заступника Директора Державного бюро військової юстиції, а також вичерпним, визначеним законом, переліком підстав для припинення їхніх повноважень;

3) порядком здійснення повноважень Державним бюро військової юстиції та його працівниками;

4) колегіальним прийняттям найбільш важливих рішень керівництвом Державного бюро військової юстиції;

5) заборобою незаконного втручання у здійснення повноважень працівників Державного бюро військової юстиції;

6) належною оплатою праці працівників Державного бюро військової юстиції і соціальними гарантіями;

7) правовим захистом і забезпеченням особистої безпеки працівників Державного бюро військової юстиції, їхніх близьких родичів.

2. Забороняється незаконне втручання державних органів, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших фізичних або юридичних осіб у діяльність Державного бюро військової юстиції.

Будь-які вказівки, пропозиції, вимоги, доручення, спрямовані до Державного бюро військової юстиції та його працівників, що стосуються питань досудового розслідування в конкретних кримінальних провадженнях, є неправомірними і не підлягають виконанню. У разі отримання такої вказівки, вимоги, доручення тощо працівник Державного бюро військової юстиції невідкладно інформує про це в письмовій формі Директора Державного бюро військової юстиції.

Стаття 5. Завдання Державного бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування:

- 1) військових злочинів;
- 2) злочинів, потерпілими від яких є військовослужбовці;
- 3) злочинів, учинених на території адміністративно-територіальних одиниць, у яких повноваження місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування здійснюється військово-цивільними адміністраціями.

Розділ II

ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Стаття 6. Повноваження Державного бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції відповідно до покладених на нього завдань та у межах своєї компетенції:

1) бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, вносить відповідні пропозиції на розгляд Кабінету Міністрів України;

2) здійснює інформаційно-аналітичні заходи щодо встановлення системних причин та умов проявів організованої злочинності та інших видів злочинності, протидію яким віднесено до компетенції Державного бюро військової юстиції, вживає заходів до їх усунення;

3) припиняє і розкриває злочини, розслідування яких віднесено до компетенції Державного бюро військової юстиції;

4) здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції, на підставах та в порядку, встановлених законом;

5) здійснює розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за злочини, розслідування яких віднесено до підслідності Державного бюро військової юстиції;

6) використовує гласних і негласних штатних та позаштатних працівників на підставах та в порядку, встановлених законом, дотримуючись умов добровільності і конфіденційності цих відносин, матеріально і морально заохочує осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні і розслідуванні

злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції;

7) розробляє і затверджує методику розслідування окремих видів злочинів;

8) вживає заходів щодо відшкодування завданих державі збитків і шкоди, забезпечує можливості для конфіскації коштів та іншого майна, одержаного внаслідок вчинення злочинів, у порядку, визначеному законодавством;

9) вживає заходів для повернення в Україну з-за кордону коштів та іншого майна, одержаних внаслідок вчинення злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції;

10) виключно з метою здійснення своїх повноважень має доступ як користувач до інформаційних систем органів державної влади, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, самостійно створює інформаційні системи та веде оперативний облік в обсязі і порядку, що визначаються завданнями, покладеними на Державне бюро військової юстиції, із дотриманням законодавства про захист персональних даних;

11) організовує забезпечення особистої безпеки осіб рядового і начальницького складу, державних службовців Державного бюро військової юстиції та інших визначених законом осіб, а також захист осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, від протиправних посягань;

12) забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Державного бюро військової юстиції, бере участь у формуванні державного замовлення на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців у відповідних сферах;

13) здійснює виконання запитів про надання правової допомоги, які надійшли від компетентних органів іноземних держав;

14) розробляє пропозиції до проектів міжнародних договорів України та забезпечує дотримання і виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України;

15) здійснює співробітництво з поліцейськими та іншими відповідними органами іноземних держав відповідно до законів та міжнародних договорів України;

16) забезпечує відповідно до законодавства додержання режиму захищеної законом таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом, а також визначеного законом порядку оприлюднення та надання доступу до публічної інформації;

17) звітує про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи;

18) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом.

Стаття 7. Реалізація повноважень Державного бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції та його уповноважені посадові особи з метою виконання покладених на них завдань:

1) здійснюють на підставах і в порядку, встановлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові, слідчі та негласні слідчі дії з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції;

2) безоплатно одержують в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, за письмовими запитами Директора Державного бюро військової юстиції, його уповноваженого заступника, директорів територіальних органів Державного бюро військової юстиції або їхніх уповноважених заступників інформацію, необхідну у справах про злочини, що знаходяться у провадженні Державного бюро військової юстиції, у тому числі з автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є органи державної влади або органи місцевого самоврядування, у тому числі інформацію з обмеженим доступом. Використання цієї інформації здійснюється Державним бюро військової юстиції з дотриманням законодавства про захист персональних даних. Суб'єкти, яким адресовано відповідний запит, зобов'язані протягом трьох днів, а в разі неможливості – не пізніше 10-денного строку, надати відповідну

інформацію або повідомити про причини, що перешкоджають її наданню;

3) вживають заходів для припинення фізичними та юридичними особами протиправних діянь, що перешкоджають здійсненню повноважень Державного бюро військової юстиції, перевіряють у зв'язку з цим документи, що посвідчують особу;

4) проводять фотографування, аудіо- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину, взятих під варту;

5) використовують у невідкладних випадках, з подальшим відшкодуванням завданих збитків, транспортні засоби, що належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення злочину, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у його вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують екстреної медичної допомоги;

6) здійснюють співпрацю з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності і конфіденційності цих відносин, матеріально та морально заохочують осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні і розслідуванні злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції;

7) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створюють інформаційні системи та ведуть оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

8) у випадках, передбачених цим Законом, на підставі та в порядку, визначених Законом України «Про Національну поліцію», зберігають, носять та застосовують вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовують заходи фізичного впливу;

9) скликають наради, проводять конференції та семінари, інші наукові та науково-практичні заходи;

10) вживають заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, що можуть бути предметом конфіскації або

спеціальної конфіскації у злочинах, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції, провадять діяльність із зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт.

2. На працівників Державного бюро військової юстиції, які здійснюють покладені на них обов'язки у складі слідчих чи оперативних підрозділів, поширюються також права та обов'язки, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України та Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Стаття 8. Особливості одержання заяв і повідомлень про злочини, віднесені до підслідності Державного бюро військової юстиції

1. Для одержання заяв і повідомлень про злочини, віднесені до підслідності Державного бюро військової юстиції, створюється спеціальна телефонна лінія, а також забезпечується можливість подання таких заяв і повідомлень, у тому числі без зазначення прізвища, імені, по батькові (найменування) потерпілого або заявника, через офіційний веб-сайт Державного бюро військової юстиції та засобами електронного зв'язку.

Усі отримані із заяв і повідомлень, а також виявлені з інших джерел відомості про обставини, що можуть свідчити про вчинення злочину, вносяться до Єдиного реєстру досудових військової юстиції у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

2. Заяви чи повідомлення про злочини, в яких не зазначені прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника, розглядаються за умови, що відповідна інформація стосується конкретної особи або містить фактичні дані про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, які можуть бути перевірені.

3. Інші органи державної влади, отримавши інформацію про злочин, віднесений до підслідності Державного бюро військової юстиції, зобов'язані невідкладно внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових військової юстиції та негайно повідомити про це начальника (керівника) територіального управління Державного бюро військової юстиції.

Стаття 9. Структура і чисельність Державного бюро військової юстиції

1. Систему Державного бюро військової юстиції складають центральний апарат, територіальні органи, спеціальні підрозділи, навчальні заклади та науково-дослідні установи. У складі Державного бюро військової юстиції діють слідчі, оперативні та інші підрозділи. Організаційну структуру Державного бюро військової юстиції затверджує Директор Державного бюро військової юстиції за погодженням із Кабінетом Міністрів України.

2. Гранична чисельність центрального апарату та територіальних управлінь Державного бюро військової юстиції становить 1 тисяча осіб.

3. Державне бюро військової юстиції є юридичною особою публічного права та здійснює свої повноваження безпосередньо і через територіальні органи.

4. Для забезпечення виконання завдань Державного бюро військової юстиції утворюються такі його територіальні управління:

1) територіальне управління, розташоване у місті Львові, що поширює свою діяльність на Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську області;

2) територіальне управління, розташоване у місті Хмельницькому, що поширює свою діяльність на Вінницьку, Житомирську, Рівненську, Хмельницьку, Чернівецьку області;

3) територіальне управління, розташоване у місті Миколаєві, що поширює свою діяльність на Кіровоградську, Миколаївську, Одеську області;

4) територіальне управління, розташоване у місті Мелітополі, що поширює свою діяльність на Автономну Республіку Крим, Запорізьку, Херсонську області, місто Севастополь;

5) територіальне управління, розташоване у місті Полтаві, що поширює свою діяльність на Дніпропетровську, Полтавську, Сумську, Харківську області;

6) територіальне управління, розташоване у місті Краматорську, що поширює свою діяльність на Донецьку і Луганську області;

7) територіальне управління, розташоване у місті Києві, що поширює свою діяльність на місто Київ, Київську, Черкаську та Чернігівську області.

5. Територіальні органи Державного бюро військової юстиції є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

6. Територіальні органи Державного бюро військової юстиції діють на підставі положень, що затверджуються Директором Державного бюро військової юстиції в порядку, передбаченому частиною другою статті 12 цього Закону.

Стаття 10. Директор Державного бюро військової юстиції та його заступники

1. Керівництво діяльністю Державного бюро військової юстиції здійснює його Директор, який частину своїх повноважень реалізує спільно із першим заступником Директора Державного бюро військової юстиції і заступником Директора Державного бюро військової юстиції відповідно до частини другої статті 12 цього Закону.

2. Директором Державного бюро військової юстиції, першим заступником Директора Державного бюро військової юстиції і заступником Директора Державного бюро військової юстиції може бути громадянин України, не молодший 35 років, який:

- 1) має вищу юридичну освіту;
- 2) має стаж роботи в галузі права не менше десяти років (після здобуття вищої юридичної освіти);
- 3) має досвід роботи на керівних посадах не менше п'яти років;
- 4) володіє державною мовою;
- 5) не є членом жодної політичної партії;
- 6) не є і не був членом організації, забороненої законом або судом;
- 7) має високі моральні якості та бездоганну репутацію;
- 8) за станом здоров'я спроможний виконувати відповідні службові обов'язки.

Не може бути призначена на посади Директора Державного бюро військової юстиції, першого заступника Директора Державного бюро військової юстиції і заступника Директора Державного бюро військової юстиції особа, яка підпадає під обмеження, встановлені статтею 15 цього Закону.

3. Директор Державного бюро військової юстиції, перший заступник Директора Державного бюро військової юстиції і заступник Директора Державного бюро військової юстиції призначаються строком на п'ять років. Одна і та сама особа не може обіймати ці посади більше двох строків підряд.

4. Повноваження Директора Державного бюро військової юстиції, першого заступника Директора Державного бюро військової юстиції і заступника Директора Державного бюро військової юстиції припиняються у зв'язку із закінченням строку повноважень або у разі:

1) подання письмової заяви про припинення повноважень за власним бажанням;

2) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;

3) досягнення 65 років;

4) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що утворюється за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

5) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або про обмеження його цивільної дієздатності, про визнання його безвісно відсутнім чи про оголошення його померлим;

6) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього у зв'язку із вчиненням злочину чи кримінального проступку (крім необережного кримінального проступку) або притягнення до адміністративної відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією;

7) припинення ним громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;

8) смерті;

9) встановлення за результатами перевірки його декларації уповноваженою особою недостовірних відомостей щодо майнового стану та доходів;

10) набуття громадянства іншої держави.

Стаття 11. Порядок призначення Директора Державного бюро військової юстиції та його заступників

1. Директор Державного бюро військової юстиції призначається на посаду Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до подання комісії з проведення конкурсу (далі – Конкурсна комісія) на зайняття посади Директора Державного бюро військової юстиції; перший заступник Директора Державного бюро військової юстиції та заступник Директора Державного бюро військової юстиції призначаються на посаду та звільняються з посади Директором Державного бюро військової юстиції за поданням Конкурсної комісії в порядку, передбаченому частинами другою – одинадцятою статті 11 цього Закону.

2. Організацію та проведення конкурсу здійснює Конкурсна комісія відповідно до цього Закону.

3. До складу Конкурсної комісії входять:

1) три особи, визначені Президентом України;

2) три особи, визначені Верховною Радою України за поданням комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать організація та діяльність органів досудового розслідування;

3) три особи, визначені Кабінетом Міністрів України.

Членами Конкурсної комісії можуть бути особи, які мають бездоганну ділову репутацію, вищу юридичну освіту, високі професійні і моральні якості, суспільний авторитет. Не може бути членом Конкурсної комісії особа, якщо вона:

1) за рішенням суду визнана недієздатною або обмежена у цивільній дієздатності;

2) має судимість за вчинення злочину, не погашену або не зняту в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи), або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне

стягнення за вчинення корупційного правопорушення, або яка притягалася судом до відповідальності за вчинення умисного злочину;

3) відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади.

Конкурсна комісія вважається повноважною у разі затвердження в її складі не менше шести осіб.

4. Рішення Конкурсної комісії вважається прийнятим, якщо за нього на засіданні Конкурсної комісії проголосували не менше п'яти членів Конкурсної комісії.

5. Голова та секретар Конкурсної комісії обираються з числа членів Конкурсної комісії.

6. Засідання Конкурсної комісії відкриті для представників засобів масової інформації і журналістів, забезпечуються відео- та аудіофіксація і трансляція в режимі реального часу засідань Конкурсної комісії на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України.

Інформація про час та місце проведення засідання Конкурсної комісії оприлюднюється на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України не пізніше ніж за 24 години до його початку.

7. Роботу Конкурсної комісії забезпечує Секретаріат Кабінету Міністрів України.

8. Конкурсна комісія:

1) визначає регламент своєї роботи;

2) розміщує оголошення про умови та строки проведення конкурсу;

3) розглядає документи, подані особами для участі в конкурсі;

4) відбирає із загального числа кандидатів осіб, з якими проводить на своєму засіданні співбесіду, та осіб, щодо яких проводиться спеціальна перевірка, передбачена Законом України «Про запобігання корупції», і перевірка, передбачена Законом України «Про очищення влади»;

5) відбирає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду, одного кандидата, що відповідає вимогам до Директора Державного бюро військової юстиції та, згідно

з обґрунтованим рішенням Конкурсної комісії, має найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків на цій посаді; відбирає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду, двох кандидатів, що відповідають вимогам до першого заступника і заступника Директора Державного бюро військової юстиції, мають найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків на цих посадах;

б) оприлюднює інформацію про кандидатів, які подали заяву на участь у конкурсі, а також інформацію про трьох кандидатів, відібраних для проходження співбесіди в Конкурсній комісії, про кандидатів, відібраних Конкурсною комісією для призначення на посади Директора Державного бюро військової юстиції, першого заступника і заступника Директора Державного бюро військової юстиції;

7) проводить повторний конкурс у разі відхилення всіх кандидатів у зв'язку з їх невідповідністю встановленим вимогам або непроходженням спеціальної перевірки, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», чи перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади».

9. Рішення Конкурсної комісії можуть бути оскаржені до суду лише з питань додержання встановленого цим Законом порядку організації та проведення конкурсу на зайняття посади Директора Державного бюро військової юстиції.

10. Не пізніше ніж за два місяці до завершення строку повноважень Директора Державного бюро військової юстиції, першого заступника Директора Державного бюро військової юстиції і заступника Директора Державного бюро військової юстиції або упродовж 14 днів з дня дострокового припинення повноважень однієї з цих посадових осіб у порядку, встановленому цим Законом, формується Конкурсна комісія.

Конкурсна комісія розміщує оголошення про умови та строки проведення конкурсу на зайняття посади Директора Державного бюро військової юстиції в загальнонаціональних друкованих засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України.

11. Особа, яка претендує на участь у конкурсі, подає у зазначений в оголошенні строк такі документи:

1) заяву про участь у конкурсі з наданням згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та на обробку персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних»;

2) автобіографію, що містить прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних посадах), членство в політичних партіях, у тому числі в минулому, наявність трудових або будь-яких інших договірних відносин з політичною партією упродовж року, що передуює поданню заяви (незалежно від тривалості), контактний номер телефону та адресу електронної пошти, а також відомості про наявність чи відсутність судимості;

3) декларацію за рік, що передуює року, в якому оприлюднено оголошення про конкурс, в порядку, встановленому законом;

4) інші документи, передбачені законами України «Про державну службу» і «Про запобігання корупції».

Відомості з поданих відповідно до цієї частини документів підлягають оприлюдненню упродовж трьох робочих днів після закінчення строку подання заяв на конкурс на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України, крім відомостей, які відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» віднесені до інформації з обмеженим доступом, та відомостей про контактний номер телефону і адресу електронної пошти кандидата.

Стаття 12. Повноваження Директора Державного бюро військової юстиції

1. Директор Державного бюро військової юстиції:

1) несе відповідальність за діяльність Державного бюро військової юстиції, зокрема законність здійснюваних Державним бюро військової юстиції оперативно-розшукових заходів, досудового розслідування, додержання прав і свобод людини і громадянина;

2) організовує роботу Державного бюро військової юстиції, визначає обов'язки першого заступника і заступників Директора Державного бюро військової юстиції;

3) координує і контролює діяльність центрального апарату та територіальних органів Державного бюро військової юстиції;

4) затверджує структуру та штатну чисельність центрального апарату та територіальних органів Державного бюро військової юстиції;

5) визначає відповідно до законодавства в межах граничної чисельності переліки посад у центральному апараті та територіальних органах Державного бюро військової юстиції, що підлягають заміщенню особами рядового та начальницького складу, граничних спеціальних звань за цими посадами;

6) вносить на розгляд Президента України подання про відзначення державними нагородами України осіб рядового та начальницького складу, державних службовців та інших працівників Державного бюро військової юстиції, а також осіб, які сприяють у виконанні покладених на нього завдань;

7) затверджує Положення про відомчі нагороди (медалі, нагрудні знаки, почесні грамоти тощо) для нагородження осіб рядового та начальницького складу, державних службовців та інших працівників Державного бюро військової юстиції, а також осіб, які сприяють у виконанні покладених на нього завдань;

8) видає у межах повноважень накази і розпорядження, дає доручення, які є обов'язковими для виконання працівниками Державного бюро військової юстиції;

9) призначає на посади та звільняє з посад працівників центрального апарату Державного бюро військової юстиції, директорів та заступників директорів територіальних органів Державного бюро військової юстиції;

10) приймає рішення про розподіл бюджетних коштів, головним розпорядником яких є Державне бюро військової юстиції, та затверджує звіт про виконання цих рішень;

11) затверджує перспективні, поточні та оперативні плани роботи Державного бюро військової юстиції;

12) встановлює порядок реєстрації, оброблення, зберігання та знищення відповідно до законодавства отриманої Державним бюро військової юстиції інформації; вживає заходів із запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом, а також забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Державне бюро військової юстиції;

13) вирішує питання про заохочення працівників Державного бюро військової юстиції;

14) присвоює у встановленому законодавством порядку ранги державних службовців працівникам Державного бюро військової юстиції та спеціальні звання особам рядового і начальницького складу;

15) вносить на розгляд Президенту України подання про присвоєння спеціальних звань вищого начальницького складу Державного бюро військової юстиції;

16) представляє Державне бюро військової юстиції у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, а також органами іноземних держав, міжнародними організаціями тощо;

17) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях Кабінету Міністрів України;

18) забезпечує відкритість та прозорість діяльності Державного бюро військової юстиції відповідно до цього Закону, звітує про діяльність Державного бюро військової юстиції в порядку, визначеному цим Законом;

19) надає дозвіл на використання коштів фонду спеціальних оперативно-розшукових та слідчих дій Державного бюро військової юстиції;

20) здійснює інші повноваження, передбачені цим та іншими законами, у тому числі має право в межах своєї компетенції особисто реалізовувати повноваження Державного бюро військової юстиції, визначені цим Законом.

2. Повноваження з питань, передбачених пунктами 2, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 19 частини першої цієї статті, Директор Державного бюро військової юстиції реалізовує за погодженням із першим заступником та заступником Директора Державного бюро військової юстиції, а рішення з питань діяльності територіальних органів, передбачених пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, також за поданням директорів територіальних органів Державного бюро військової юстиції.

3. Після призначення на посаду Директор Державного бюро військової юстиції зобов'язаний не пізніше 30 днів з дня призначення на посаду підготувати стратегічну (на п'ять років) програму діяльності Державного бюро військової юстиції.

Програма діяльності Державного бюро військової юстиції повинна містити, серед іншого:

- 1) завдання, які необхідно виконати;
- 2) обсяг і послідовність реалізації завдань Державного бюро військової юстиції;
- 3) заходи співпраці з громадськістю;
- 4) пріоритети роботи;
- 5) критерії виконання/невиконання визначених завдань і пріоритетів.

Щорічно Директор Державного бюро військової юстиції готує звіт про діяльність Державного бюро військової юстиції. Звіт повинен містити результати, строки і стан виконання програми діяльності Державного бюро військової юстиції, іншу інформацію, передбачену статтею 23 цього Закону.

Після затвердження програми і звіту вони розміщуються на офіційному веб-порталі Державного бюро військової юстиції.

4. У разі звільнення Директора Державного бюро військової юстиції з посади, його смерті або відсутності відомостей про місце його перебування повноваження Директора Державного бюро військової юстиції протягом 60 днів виконує його перший заступник, а в подальшому – заступник і знову перший заступник з ротацією кожні 60 днів до того часу, доки не буде призначено нового Директора Державного бюро військової юстиції у порядку, передбаченому цим Законом. Строк виконання повноважень

розпочинається відповідно з дня, наступного за днем звільнення Директора Державного бюро військової юстиції, або з дня, наступного за днем його смерті, або з дня, наступного за останнім днем, коли місце перебування Директора Державного бюро військової юстиції було відомо.

Стаття 13. Директори територіальних органів і керівники підрозділів центрального апарату Державного бюро військової юстиції та їхні заступники

1. Директори територіальних органів, керівники підрозділів центрального апарату Державного бюро військової юстиції призначаються на посаду та звільняються з посади Директором Державного бюро військової юстиції за поданням Конкурсної комісії в порядку, передбаченому частинами другою – одинадцятою статті 11 цього Закону.

2. Після призначення на посаду директор територіального органу Державного бюро військової юстиції зобов'язаний не пізніше 30 днів з дня призначення на посаду підготувати річну програму діяльності територіального органу Державного бюро військової юстиції.

Програма діяльності територіального органу Державного бюро військової юстиції повинна містити, серед іншого:

- 1) завдання, які необхідно виконати;
- 2) обсяг і послідовність реалізації завдань територіального органу Державного бюро військової юстиції;
- 3) заходи співпраці з громадськістю;
- 4) пріоритети роботи;
- 5) критерії виконання/невиконання визначених завдань і пріоритетів.

Наступна річна програма приймається не пізніше 30 днів до дня завершення дії попередньої річної програми.

Одночасно із річною програмою діяльності територіального органу Державного бюро військової юстиції його директор готує звіт про діяльність територіального органу Державного бюро військової юстиції. Звіт повинен містити результати, строки і стан виконання програми діяльності Державного бюро

військової юстиції, іншу інформацію, передбачену статтею 23 цього Закону.

Відповідні програми і звіти директор територіального органу Державного бюро військової юстиції вносить на затвердження Директора Державного бюро військової юстиції. Директор Державного бюро військової юстиції затверджує стратегічну програму разом з річною програмою.

Після затвердження програми і звіти розміщуються на офіційному веб-порталі територіального органу Державного бюро військової юстиції.

3. Директор територіального органу Державного бюро військової юстиції:

1) організовує роботу відповідного територіального органу щодо виконання повноважень Державного бюро військової юстиції, наказів і розпоряджень Директора Державного бюро військової юстиції;

2) призначає на посади та звільняє з посад працівників відповідного територіального органу, крім тих, які призначаються Директором Державного бюро військової юстиції відповідно до статті 11 цього Закону;

3) вносить Директору Державного бюро військової юстиції подання про присвоєння у встановленому законодавством порядку спеціальних звань особам рядового і начальницького складу та рангів державних службовців працівникам відповідного територіального органу;

4) вносить Директору Державного бюро військової юстиції пропозиції щодо структури та штатної чисельності відповідного територіального органу;

5) видає у межах своїх повноважень накази і розпорядження;

6) здійснює інші повноваження, передбачені цим та іншими законами, у тому числі має право в межах своєї компетенції особисто реалізовувати повноваження Державного бюро військової юстиції, визначені цим Законом.

4. Керівник підрозділу центрального апарату Державного бюро військової юстиції:

1) організовує роботу відповідного територіального органу, підрозділу центрального апарату щодо виконання повноважень Державного бюро військової юстиції, наказів і розпоряджень Директора Державного бюро військової юстиції;

2) вносить Директору Державного бюро військової юстиції пропозиції щодо штатного розпису підрозділу (органу), а також проект положення про відповідний підрозділ для його затвердження;

3) здійснює контроль за збереженням державної таємниці в підрозділі (органі), вживає заходів для запобігання несанкціонованому доступу до іншої інформації з обмеженим доступом;

4) вносить Директору Державного бюро військової юстиції подання про заохочення підлеглих, про присвоєння їм спеціальних звань або рангів державних службовців чи присвоює ранги підлеглим державним службовцям відповідно до закону;

5) вносить Директору Державного бюро військової юстиції пропозиції про представлення підлеглих службовців до відзначення державними нагородами України, а осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні і розслідуванні злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції, до заохочення;

6) несе відповідальність за роботу підрозділу (органу), зокрема за законність здійснюваних оперативно-розшукових заходів і досудового слідства, додержання прав і свобод людини та громадянина;

7) здійснює інші повноваження, передбачені цим та іншими законами, у тому числі має право в межах своєї компетенції особисто реалізовувати повноваження Державного бюро військової юстиції, визначені цим Законом.

5. У разі відсутності керівника підрозділу центрального апарату (директора територіального органу) Державного бюро військової юстиції або тимчасової неможливості здійснення ним своїх повноважень його обов'язки виконує заступник, а за наявності двох заступників – найстарший за віком заступник.

У разі відсутності заступника обов'язки керівника підрозділу

центрального апарату (директора територіального органу) Державного бюро військової юстиції виконує найстарший за віком керівник підрозділу (органу), що входить до складу цього підрозділу (органу), а за відсутності у структурі підрозділу (органу) інших підрозділів – найстарший за віком службовець підрозділу (органу).

Стаття 14. Працівники Державного бюро військової юстиції

1. До працівників Державного бюро військової юстиції належать особи рядового і начальницького складу, державні службовці, працівники, які уклали трудовий договір із Державним бюро військової юстиції. До Державного бюро військової юстиції призначаються громадяни з числа офіцерів, які проходять військову службу або перебувають у запасі і мають вищу юридичну освіту, за умови укладення ними контракту про проходження служби осіб офіцерського складу у військовій прокуратурі.

2. Порядок проходження військової служби громадянами України у Державному бюро військової юстиції визначається відповідним положенням, яке затверджується Президентом України.

3. На службу до Державного бюро військової юстиції приймаються на конкурсній основі в добровільному порядку (за контрактом) громадяни України, які спроможні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, віком, освітнім і професійним рівнем та станом здоров'я ефективно виконувати відповідні службові обов'язки. Кваліфікаційні вимоги та критерії професійної придатності для зайняття посад у цих підрозділах затверджуються Директором Державного бюро військової юстиції. Призначення на посади у Державному бюро військової юстиції, крім посад, визначених у частині першій статті 10, частині першій статті 13 та частині першій статті 24 цього Закону, здійснюється за результатами відкритого конкурсу, що проводиться в порядку, визначеному Директором Державного бюро військової юстиції на основі Типового порядку проведення відкритого конкурсу, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

4. Порядок присвоєння спеціальних звань начальницького складу Державного бюро військової юстиції та їх співвідношення з іншими спеціальними, а також військовими званнями і рангами державних службовців затверджується Кабінетом Міністрів України.

5. Трудові відносини працівників Державного бюро військової юстиції регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами). На державних службовців Державного бюро військової юстиції поширюється дія Закону України «Про державну службу». Посади державних службовців Державного бюро військової юстиції відносяться до відповідних категорій посад державної служби в порядку, встановленому законодавством.

6. Працівники Державного бюро військової юстиції регулярно, але не рідше одного разу на два роки, проходять обов'язкове підвищення кваліфікації.

Працівники Державного бюро військової юстиції, до повноважень яких входять виявлення, розкриття і розслідування злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції, проходять перепідготовку або підвищення кваліфікації за спеціальними програмами, у тому числі за кордоном.

Стаття 15. Обмеження щодо працівників Державного бюро військової юстиції

1. Особа не може бути призначена на посаду в Державному бюро військової юстиції, якщо вона:

1) за рішенням суду визнана недієздатною або обмежена у цивільній дієздатності;

2) має судимість за вчинення злочину, не погашену або не зняту в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи), або протягом останнього року притягувалася до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;

3) у разі призначення матиме у прямому підпорядкуванні близьких їй осіб або буде прямо підпорядкована у зв'язку з виконанням повноважень близьким їй особам;

4) не пройшла спеціальну перевірку.

2. Працівники Державного бюро військової юстиції не мають права:

1) бути членами і брати участь у створенні чи діяльності політичних партій;

2) бути повіреними третіх осіб у справах Державного бюро військової юстиції;

3) використовувати Державне бюро військової юстиції, його працівників та майно у партійних, групових чи особистих інтересах.

На працівників Державного бюро військової юстиції поширюються інші обмеження та вимоги, встановлені Законом України «Про запобігання корупції».

При призначенні на посаду у Державне бюро військової юстиції особа повідомляється про можливість проведення щодо неї перевірки на добросовісність та моніторингу способу життя.

3. У разі виникнення у працівника Державного бюро військової юстиції конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень він повинен негайно повідомити про це свого безпосереднього керівника. Такий керівник зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання чи усунення конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншому працівнику Державного бюро військової юстиції, особистого виконання цього завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством.

Примітка. Терміни «близькі особи» та «конфлікт інтересів» у цій статті вживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про запобігання корупції».

Стаття 16. Стажування працівників Державного бюро військової юстиції

1. Особи, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю, проходять обов'язкове стажування в Державному бюро військової юстиції строком від шести місяців до одного року. Порядок стажування визначається Директором Державного бюро військової юстиції.

2. Особа може бути звільнена з посади у Державному бюро військової юстиції за підсумками стажування, якщо вона не відповідає вимогам до працівників Державного бюро військової юстиції, визначеним у частині третій статті 14, частині першій статті 15 цього Закону.

Стаття 17. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Державного бюро військової юстиції

1. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Державного бюро військової юстиції здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Забороняється здійснення фінансування, матеріально-технічного забезпечення Державного бюро військової юстиції за рахунок коштів місцевих бюджетів чи будь-яких інших джерел, крім коштів Державного бюджету України, в тому числі допомоги в межах проектів міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів України.

2. Забезпечення Державного бюро військової юстиції необхідними матеріальними засобами, технікою, обладнанням, іншим майном для службової діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України.

Розділ III

СОЦІАЛЬНИЙ, ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТА

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ

ЮСТИЦІЇ

Стаття 18. Правовий захист працівників Державного бюро військової юстиції

1. Працівники Державного бюро військової юстиції під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом. Ніхто, за винятком уповноважених посадових осіб державних органів у передбачених законами випадках, не має права втручатися в їхню законну діяльність.

В інтересах забезпечення особистої безпеки працівників Державного бюро військової юстиції та членів їхніх сімей не допускається розголошення в засобах масової інформації відомостей про місце проживання цих осіб. Відомості про проходження служби працівниками Державного бюро військової юстиції надаються з дозволу Директора Державного бюро військової юстиції або його заступника.

У разі затримання працівника Державного бюро військової юстиції або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою його тримають в установах для попереднього ув'язнення окремо від інших осіб.

2. Для забезпечення безпеки працівників Державного бюро військової юстиції, їх захисту від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків, у складі Державного бюро військової юстиції діє спеціальний підрозділ фізичного захисту, працівникам якого надається право зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України «Про Національну поліцію».

3. Під захистом держави перебувають особи, які добровільно, у тому числі на договірних засадах, надають допомогу Державному бюро військової юстиції у виконанні покладених на нього завдань. Незаконне розголошення відомостей про таких осіб, а також інші правопорушення щодо цих осіб та їхніх близьких осіб, вчинені у зв'язку з відносинами з Державним бюро військової юстиції, тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

4. Працівник Державного бюро військової юстиції, який відповідно до цього Закону повідомив про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Державного бюро військової юстиції, не може бути звільнений з посади або бути змушений до звільнення, притягнутий до відповідальності чи іншим чином переслідуватися за таке повідомлення, крім випадку притягнення до відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину. Посадовим особам Державного бюро військової

юстиції забороняється розголошувати відомості про працівників Державного бюро військової юстиції, які повідомили про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Державного бюро військової юстиції.

Стаття 19. Соціальний захист та пенсійне забезпечення працівників Державного бюро військової юстиції

1. Держава забезпечує соціальний захист працівників Державного бюро військової юстиції відповідно до Конституції України, цього Закону та інших актів законодавства.

2. Особи рядового і начальницького складу Державного бюро військової юстиції проходять службу відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» та інших законодавчих актів України, якими встановлено правові та соціальні гарантії, пенсійне, медичне та інші види забезпечення, передбачені законодавством для осіб офіцерського складу Збройних Сил України.

3. Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу Державного бюро військової юстиції здійснюється в порядку та на умовах, передбачених Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

4. Пенсійне забезпечення працівників Державного бюро військової юстиції, які є державними службовцями, здійснюється в порядку та на умовах, передбачених Законом України «Про державну службу». Пенсійне забезпечення інших працівників Державного бюро військової юстиції здійснюється на підставах та в порядку, встановлених законодавством.

Стаття 20. Грошове забезпечення та оплата праці працівників Державного бюро військової юстиції

1. Умови грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу та оплата праці державних службовців Державного бюро військової юстиції повинні забезпечувати достатні матеріальні умови для належного виконання ними службових обов'язків з урахуванням специфіки, інтенсивності

та особливого характеру роботи, забезпечувати добір до Державного бюро військової юстиції висококваліфікованих кадрів, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності, компенсувати фізичні та інтелектуальні затрати працівників.

2. На осіб рядового і начальницького складу Державного бюро військової юстиції поширюються умови грошового забезпечення, передбачені для працівників Національної поліції, з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. Умови оплати праці працівників Державного бюро військової юстиції, які є державними службовцями, визначаються законодавством про державну службу з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

Умови оплати праці осіб, які працюють у Державному бюро військової юстиції за трудовими договорами, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

3. Заробітна плата працівників Державного бюро військової юстиції складається з:

- 1) посадового окладу;
- 2) доплати за вислугу років;
- 3) доплати за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці;
- 4) доплати за спеціальне звання або ранг державного службовця.

Заробітну плату працівників Державного бюро військової юстиції становлять: посадовий оклад – не менше 70 відсотків та доплати – не більше 30 відсотків.

4. Установлюються такі посадові оклади працівників Державного бюро військової юстиції відповідно до розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року:

- 1) Директор Державного бюро військової юстиції – 30;
- 2) перший заступник, заступник Директора Державного бюро військової юстиції – 28;
- 3) керівник територіального управління, керівник управління центрального апарату Державного бюро військової юстиції – 26;

4) начальник відділу центрального апарату Державного бюро військової юстиції – 24;

5) начальник відділу територіального управління Державного бюро військової юстиції – 22;

6) слідчий органу Державного бюро військової юстиції – 20;

7) інші працівники Державного бюро військової юстиції – сума, що дорівнює трьом розмірам посадового окладу, встановленого Кабінетом Міністрів України для працівників, які займають відповідні посади в центральних органах виконавчої влади.

5. Посадові оклади відповідних заступників керівників управлінь (начальників відділів) Державного бюро військової юстиції встановлюються з понижуючим коефіцієнтом 1,1.

Посадові оклади працівників Державного бюро військової юстиції, які проходять стажування, встановлюються з понижуючим коефіцієнтом 1,5.

6. Працівникам Державного бюро військової юстиції виплачується щомісячна доплата за вислугу років у розмірі: за наявності стажу роботи до 5 років – 10 відсотків, більше 5 років – 15 відсотків, більше 10 років – 20 відсотків, більше 15 років – 25 відсотків, більше 20 років – 30 відсотків, більше 25 років – 35 відсотків, більше 30 років – 40 відсотків, більше 35 років – 45 відсотків посадового окладу.

7. Працівникам Державного бюро військової юстиції виплачується щомісячна доплата за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці, у розмірі залежно від ступеня секретності інформації: відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «особливої важливості» або «цілком таємно», – 10 відсотків посадового окладу; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «таємно», – 5 відсотків посадового окладу.

8. Доплати за спеціальне звання та ранг державного службовця здійснюються в порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 21. Відповідальність працівників Державного бюро військової юстиції

1. Працівники Державного бюро військової юстиції самостійно приймають рішення в межах своїх повноважень, визначених цим та іншими законами, і за свої протиправні дії чи бездіяльність несуть відповідальність згідно із законом.

2. У разі порушення працівником Державного бюро військової юстиції під час виконання ним своїх службових обов'язків прав чи свобод людини або громадянина Державне бюро військової юстиції у межах своєї компетенції вживає заходів із поновлення цих прав чи свобод, відшкодування завданої матеріальної і моральної шкоди та притягнення винних до відповідальності.

Розділ IV

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ

ЮСТИЦІЇ

З ІНШИМИ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ

Стаття 22. Взаємодія Державного бюро військової юстиції з іншими державними органами

1. З метою забезпечення взаємодії Державного бюро військової юстиції з органами прокуратури, внутрішніх справ, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму (далі – спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу), у штатних розписах центральних апаратів зазначених органів передбачаються посади осіб, до функціональних обов'язків яких належить здійснення взаємодії з Державним бюро військової юстиції.

2. Обмін оперативною інформацією між Державним бюро військової юстиції та Національним антикорупційним бюро України, органами внутрішніх справ, органами Національної

поліції, Службою безпеки України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, щодо спільних заходів та з іншими державними органами, які відповідно до закону здійснюють оперативно-розшукову діяльність, здійснюється за письмовим розпорядженням керівників відповідних підрозділів.

3. Умови і порядок обміну інформацією між Державним бюро військової юстиції та іншими державними органами регулюються спільними нормативно-правовими актами.

4. Передача оперативної інформації Державного бюро військової юстиції іншим державним органам дозволяється тільки за письмовим розпорядженням начальника відповідного підрозділу Державного бюро військової юстиції.

5. Державне бюро військової юстиції взаємодіє з Національним банком України, Фондом державного майна України, Антимонопольним комітетом України, органами Державної прикордонної служби та іншими державними органами. Державне бюро військової юстиції може укласти з окремими державними органами угоди (меморандуми) про співпрацю та обмін інформацією.

6. Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, орган державного фінансового контролю в Україні, а також інші державні органи, що здійснюють державний контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами законодавства України, з метою запобігання та протидії злочинам, віднесеним до підслідності Державного бюро військової юстиції, зобов'язані:

1) під час здійснення у межах своєї компетенції контрольних функцій з'ясовувати дії фізичних та юридичних осіб, що можуть свідчити про відповідні злочини або створювати умови для їх вчинення;

2) передавати Державному бюро військової юстиції одержані під час здійснення контрольних функцій та аналізу інформації, що надходить, відомості, що можуть свідчити про злочини або використовуватися для запобігання, виявлення, припинення і розслідування злочинів, віднесених законом до підслідності Державного бюро військової юстиції.

7. Державне бюро військової юстиції та Державна пенітенціарна служба України взаємодіють з питань обміну інформацією про осіб, притягнутих до відповідальності за злочини, віднесені до підслідності Державного бюро військової юстиції.

8. В умовах особливого періоду, запровадження надзвичайного, воєнного стану, або проведення антитерористичної операції, із залученням з'єднань, військовий частин та підрозділів Збройних Сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, інших військових формувань, місцем постійно дислокації яких є територія в межах військового гарнізону, – особовий склад Державного бюро військової юстиції може відряджатися до районів розташування цих з'єднань, військових частин (підрозділів) на період виконання вказаними з'єднаннями, військовими частинами та підрозділами завдань за призначенням.

Розділ V

ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Стаття 23. Контроль за діяльністю Державного бюро військової юстиції

1. Контроль за діяльністю Державного бюро військової юстиції здійснюється в порядку, визначеному Конституцією України, Законом України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», цим та іншими законами України.

2. Директор Державного бюро військової юстиції:

1) інформує Президента України, Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України з основних питань діяльності Державного бюро військової юстиції та його підрозділів, про виконання покладених на них завдань, додержання законодавства, прав і свобод людини і громадянина;

2) щороку до 1 квітня подає Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України письмовий звіт про діяльність Державного бюро військової юстиції за попередній рік.

3. Письмовий звіт про діяльність Державного бюро військової юстиції повинен містити інформацію про:

1) статистичні дані про результати діяльності з обов'язковим зазначенням таких відомостей:

а) кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про злочини, віднесені до підслідності Державного бюро військової юстиції;

б) кількість оперативно-розшукових справ, заведених Державним бюро військової юстиції, та їх результативність;

в) кількість осіб, стосовно яких складено обвинувальні акти щодо вчинення ними злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції;

г) кількість осіб, стосовно яких набрав законної сили обвинувальний вирок суду щодо вчинення ними злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції;

ґ) кількість осіб, стосовно яких набрав законної сили виправдувальний вирок суду щодо вчинення ними відповідних злочинів;

д) відомості про розмір збитків і шкоди, завданих злочинами, віднесеними до підслідності Державного бюро військової юстиції, стан та обсяги їх відшкодування;

е) відомості про кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції, конфісковані за рішенням суду, а також кошти у розмірі вартості незаконно одержаних послуг чи пільг, стягнені на користь держави, та розпорядження ними;

є) відомості про кошти та інше майно, одержані внаслідок злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції, які було повернуто в Україну з-за кордону, та розпорядження ними;

ж) відомості про арешт майна, конфіскацію предметів та доходів від злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро військової юстиції, та розпорядження ними;

2) взаємодію з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;

3) співпрацю з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції;

4) штат Державного бюро військової юстиції, кваліфікацію та досвід його працівників, підвищення їхньої кваліфікації;

5) діяльність підрозділу внутрішнього контролю Державного бюро військової юстиції, кількість повідомлень про вчинення правопорушень працівниками Державного бюро військової юстиції, результати їх розгляду, притягнення працівників Державного бюро військової юстиції до відповідальності;

6) кошторис Державного бюро військової юстиції та його виконання;

7) інші відомості щодо результатів діяльності Державного бюро військової юстиції та виконання покладених на нього обов'язків.

4. Звіт Державного бюро військової юстиції надається для висновку Раді громадського контролю при Державному бюро військової юстиції, яка розглядає його упродовж 10 днів з дня надання. Звіт Державного бюро військової юстиції подається до відповідних державних органів та оприлюднюється разом із висновком Ради громадського контролю у разі його затвердження у встановлений строк.

5. Комітет Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, не рідше одного разу на рік проводить відкриті для громадськості слухання на тему діяльності Державного бюро військової юстиції, виконання покладених на Державне бюро військової юстиції завдань, додержання ним законодавства, прав і свобод людини і громадянина.

Стаття 24. Підрозділи внутрішнього контролю Державного бюро військової юстиції

1. З метою запобігання і виявлення правопорушень у діяльності працівників Державного бюро військової юстиції в його складі

діють підрозділи внутрішнього контролю, що підпорядковуються безпосередньо Директору Державного бюро військової юстиції. Підрозділи внутрішнього контролю діють у складі центрального апарату та територіальних органів Державного бюро військової юстиції.

Керівники та працівники підрозділів внутрішнього контролю центрального апарату та територіальних органів Державного бюро військової юстиції призначаються на посаду та звільняються з посади Директором Державного бюро військової юстиції за поданням Конкурсної комісії в порядку, передбаченому частинами другою – одинадцятою статті 11 цього Закону.

2. Підрозділ внутрішнього контролю Державного бюро військової юстиції має такі обов'язки:

1) запобігання вчиненню правопорушень працівниками Державного бюро військової юстиції згідно з вимогами законів України «Про запобігання корупції» та «Про державну службу»;

2) здійснення контролю за дотриманням працівниками Державного бюро військової юстиції правил етичної поведінки, вимог щодо недопущення виникнення конфлікту інтересів;

3) проведення перевірок працівниками Державного бюро військової юстиції на доброчесність та моніторингу способу їх життя;

4) проведення з особами психофізіологічних інтерв'ю із застосуванням поліграфа під час вступу на службу та проходження служби в Державному бюро військової юстиції;

5) перевірка інформації, що міститься у зверненнях фізичних та юридичних осіб, засобах масової інформації, інших джерелах, у тому числі отриманій через спеціальну телефонну лінію, сторінку в мережі Інтернет, засоби електронного зв'язку Державного бюро військової юстиції, щодо причетності працівників Державного бюро військової юстиції до вчинення правопорушень;

6) проведення службового розслідування стосовно працівників Державного бюро військової юстиції;

7) проведення спеціальної перевірки щодо осіб, які претендують на призначення на посади в Державному бюро військової юстиції;

8) вжиття заходів щодо захисту працівників Державного бюро військової юстиції, які повідомляють про вчинення протиправних дій чи бездіяльність інших працівників Державного бюро військової юстиції;

9) консультування працівників Державного бюро військової юстиції щодо правил етичної поведінки, конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру.

3. Працівник Державного бюро військової юстиції, якому стала відома інформація про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Державного бюро військової юстиції, зобов'язаний негайно повідомити про це Директора Державного бюро військової юстиції та підрозділ внутрішнього контролю Державного бюро військової юстиції.

4. У разі виявлення інформації про можливе вчинення працівником Державного бюро військової юстиції злочину підрозділ внутрішнього контролю Державного бюро військової юстиції негайно повідомляє про це Генерального прокурора чи його заступника.

5. Порядок діяльності та повноваження підрозділів внутрішнього контролю Державного бюро військової юстиції визначаються положенням, яке затверджує Директор Державного бюро військової юстиції.

Стаття 25. Дисциплінарна комісія Державного бюро військової юстиції

1. Для розгляду питань застосування дисциплінарних стягнень до працівників Державного бюро військової юстиції утворюється Дисциплінарна комісія у складі п'яти осіб. До складу Дисциплінарної комісії входять три особи, визначені Радою громадського контролю при Державному бюро військової юстиції.

Склад та положення про Дисциплінарну комісію Державного бюро військової юстиції затверджуються Директором Державного бюро військової юстиції на основі Типового положення про Дисциплінарну комісію центрального органу виконавчої влади, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

2. Дисциплінарна комісія на підставі службового розслідування, що проводиться підрозділом внутрішнього контролю, складає висновок про наявність чи відсутність у діях працівника Державного бюро військової юстиції дисциплінарного проступку та підстав для його притягнення до дисциплінарної відповідальності з визначенням рекомендованого виду дисциплінарного стягнення.

3. Рішення про застосування дисциплінарного стягнення приймає Дисциплінарна комісія. Зазначене рішення може бути оскаржено до суду.

Стаття 26. Проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа

1. До вступу на службу до Державного бюро військової юстиції, а також не рідше одного разу на рік під час проходження служби в Державному бюро військової юстиції працівники Державного бюро військової юстиції проходять психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа.

Психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа полягає у нешкідливому для життя і здоров'я людини опитуванні з використанням комп'ютерного технічного засобу, призначеного для реєстрації психофізіологічних реакцій, під час якого здійснюється аналіз динаміки зазначених реакцій опитуваної особи у відповідь на психологічні стимули, задані у вигляді варіантів відповідей, предметів, схем, фото тощо, що дозволяє виявити симуляцію і представити зареєстровані результати в аналоговій та/або цифровій формі.

Метою проведення дослідження є виявлення можливих правопорушень, вчинених у минулому особою, яка претендує на зайняття посади в Державному бюро військової юстиції або проходить у ньому службу.

2. Результати психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа не є підставою для прийняття рішення про відмову особі у зайнятті посади, а використовуються під час проведення співбесіди з нею виключно як інформація ймовірного характеру, яка сприяє формуванню оцінки працівника.

Відмова кандидата на зайняття посади в Державному бюро військової юстиції від участі в психофізіологічному дослідженні із застосуванням поліграфа є підставою для відмови в розгляді його кандидатури.

3. Результати психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа не можуть бути підставою для ініціювання кримінального провадження або провадження у справі про адміністративне правопорушення.

4. Психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа проводять спеціалісти підрозділів внутрішнього контролю Державного бюро військової юстиції.

Порядок проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 27. Забезпечення прозорості в діяльності Державного бюро військової юстиції

1. Державне бюро військової юстиції через засоби масової інформації, на своєму офіційному веб-сайті та в інших формах регулярно інформує суспільство про свою діяльність.

2. Державне бюро військової юстиції:

1) готує та оприлюднює не пізніше 1 квітня в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та на своєму офіційному веб-сайті звіт про свою діяльність за минулий рік, передбачений статтею 23 цього Закону;

2) оприлюднює та надає інформацію на запити в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації»;

3) оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті звіти за конкретними запитами, у тому числі із зазначенням причин, через які певні заходи не були вжиті;

4) оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію про призначення та звільнення працівників Державного бюро військової юстиції;

5) оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію про хід розслідування проваджень, у тому числі інформацію про

оголошення про підозру, спрямування провадження до суду чи його закриття тощо.

3. Не може бути обмежено доступ до інформації щодо загального кошторису Державного бюро військової юстиції, його компетенції та основних напрямів діяльності, а також щодо притягнення до відповідальності за вчинення правопорушень працівників Державного бюро військової юстиції.

Стаття 28. Рада громадського контролю при Державному бюро військової юстиції

1. З метою забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю при Державному бюро військової юстиції утворюється Рада громадського контролю у складі 15 осіб, яка формується на засадах відкритого та прозорого конкурсу.

До складу Ради громадського контролю при Державному бюро військової юстиції не можуть входити:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 2) особи, які були працівниками правоохоронних органів упродовж попередніх двох років (незалежно від тривалості);
- 3) особи, близькі особи яких були працівниками Державного бюро військової юстиції упродовж попередніх двох років (незалежно від тривалості).

2. Положення про Раду громадського контролю та порядок її формування затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Рада громадського контролю при Державному бюро військової юстиції:

- 1) заслуховує інформацію про діяльність, виконання планів і завдань Державного бюро військової юстиції;
- 2) розглядає звіти Державного бюро військової юстиції і затверджує свій висновок щодо них;
- 3) обирає з її членів трьох представників, які входять до складу Дисциплінарної комісії Державного бюро військової юстиції;
- 4) має інші права, передбачені Положенням про Раду громадського контролю.

Стаття 29. Прокурорський нагляд

1. Нагляд за додержанням Державним бюро військової юстиції законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності і досудового розслідування здійснює Генеральний прокурор безпосередньо та через уповноважених ним прокурорів.

Стаття 30. Посвідчення працівника Державного бюро військової юстиції

1. Працівники Державного бюро військової юстиції мають службове посвідчення.

2. Положення про службове посвідчення працівника Державного бюро військової юстиції та його зразок затверджує Директор Державного бюро військової юстиції.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня утворення Кабінетом Міністрів України Державного бюро військової юстиції.

2. До приведення у відповідність із цим Законом закони України, інші нормативно-правові акти діють в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Рекомендувати Кабінету Міністрів України утворити Державне бюро військової юстиції і сформувати Конкурсну комісію відповідно до цього Закону.

4. Заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, подані до органів внутрішніх справ, органів Національної поліції до набрання чинності цим Законом і відомості щодо яких не внесені до Єдиного державного реєстру досудових військової юстиції, але які відповідно до цього Закону підслідні Державному бюро військової юстиції, передаються протягом 24 годин до відповідного підрозділу (органу) Державного бюро військової

юстиції для їх внесення до Єдиного державного реєстру досудових військової юстиції згідно із статтею 214 Кримінального процесуального кодексу України.

Матеріали кримінального провадження, які на день набрання чинності цим Законом перебувають в іншому органі досудового розслідування на стадії досудового розслідування, але відповідно до цього Закону підслідні Державному бюро військової юстиції, у тримісячний строк після початку здійснення Державним бюро військової юстиції функції досудового розслідування передаються до відповідного підрозділу (органу) Державного бюро військової юстиції для продовження провадження. Кримінальні провадження, які до початку діяльності Державного бюро військової юстиції розпочаті слідчими органів прокуратури і перебувають на стадії досудового розслідування, продовжують здійснюватися слідчими органів прокуратури до закінчення досудового розслідування, але не довше двох років.

Заяви та повідомлення, звернення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, фізичних та юридичних осіб, подані до органів внутрішніх справ, органів Національної поліції до набрання чинності цим Законом і щодо яких не прийнято рішення, але які відповідно до цього Закону підслідні Державному бюро військової юстиції, протягом 24 годин повертаються заявникам або передаються до відповідного підрозділу (органу) Державного бюро військової юстиції для їх внесення до Єдиного державного реєстру досудових військової юстиції згідно із статтею 214 Кримінального процесуального кодексу України.

5. Внести зміни до таких законів України:

1) у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 22, ст. 303 із наступними змінами):

а) статтю 3 після слів «Державне бюро розслідувань» доповнити словами «Державне бюро військової юстиції»;

б) частину першу статті 5 після абзацу третього доповнити

новим абзацом такого змісту:

«Державного бюро військової юстиції – оперативними підрозділами Державного бюро військової юстиції»;

У зв'язку з цим абзаци четвертий – дванадцятий вважати відповідно абзацами п'ятим – тринадцятим;

в) частину четверту статті 7 після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

г) у статті 9:

частину першу після слів «оперативного підрозділу органу Державного бюро розслідувань» доповнити словами «оперативного підрозділу органу Державного бюро військової юстиції»;

частину другу після слів «Державним бюро розслідувань» доповнити словами «Державним бюро військової юстиції»;

частину третю після слів «Директором Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Директором Державного бюро військової юстиції»;

частину восьму після слів «Державне бюро розслідувань» доповнити словами «Державне бюро військової юстиції»;

д) у статті 9-1:

частину другу після слів «Директором Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Директором Державного бюро військової юстиції»;

частину третю після слів «Директором Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Директором Державного бюро військової юстиції»;

2) у частині другій статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 35, ст. 360 із наступними змінами):

абзац четвертий після слів «працівників Державного бюро розслідувань» доповнити словами «працівників Державного бюро юстиції»;

абзац десятий після слова «Державному бюро розслідувань» доповнити словами «Державному бюро військової юстиції»;

3) у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 50 із наступними змінами):

а) статтю 4 після слів «Про Державне бюро розслідувань» доповнити словами «Про Державне бюро військової юстиції»;

б) статтю 14 доповнити пунктом «и» такого змісту:

«и) Директор Державного бюро військової юстиції та його заступники – щодо захисту службовців Державного військової юстиції та їхніх близьких родичів»;

в) у статті 15:

частину першу доповнити пунктом «д-1» такого змісту:

«д-1) щодо працівників Державного бюро військової юстиції – на органи Державного бюро військової юстиції»;

4) частину третю статті 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 51; 2003 р., № 16, ст. 124; 2009 р., № 36-37, ст. 511; 2015 р., № 40-41, ст. 379) викласти в такій редакції:

«3. Здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи служби безпеки, Державного бюро розслідувань, органи внутрішніх справ, органи Національної поліції або Національне антикорупційне бюро України, Державного бюро військової юстиції, у складі структур яких з цією метою створюються спеціальні підрозділи. Безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні податкової міліції або суду, забезпечує за їх рішенням відповідно орган служби безпеки, Державного бюро розслідувань, орган внутрішніх справ, орган Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор. Безпеку особи, взятої під захист, якщо її тримають в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, забезпечує відповідний підрозділ такої установи чи слідчого ізолятора незалежно від того, у провадженні якого органу знаходиться кримінальне провадження»;

5) статтю 15 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 1, ст. 1 із наступними змінами) після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

6) пункт 3 частини першої статті 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 5-6, ст. 30; 2004 р., № 13, ст. 181; 2014 р., № 47, ст. 2051) після слів «Державному бюро розслідувань» доповнити словами «Державному бюро військової юстиції»;

7) у Законі України «Про телекомунікації» (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 12, ст. 155 із наступними змінами):

а) частину сьому статті 27 після слів «Державному бюро розслідувань» доповнити словами «Державному бюро військової юстиції»;

б) частину другу статті 38 після слів «Державному бюро розслідувань» доповнити словами «Державному бюро військової юстиції»;

в) пункт 9 частини першої статті 39 після слів «Державному бюро розслідувань» доповнити словами «Державному бюро військової юстиції»;

8) у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056; 2015 р., № 17, ст. 118, № 35, ст. 343):

підпункт «д» після слів «Державному бюро розслідувань» доповнити словами «Державному бюро військової юстиції»;

підпункт «е» після слів «Державному бюро розслідувань» доповнити словами «Державному бюро військової юстиції»;

9) у Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 9-10, ст. 88 із наступними змінами):

а) пункт 8 частини першої статті 3 після слів «органу державного бюро розслідувань» доповнити словами «органу Державного бюро військової юстиції»;

б) пункт 17 частини першої статті 3 після слів «органу державного бюро розслідувань» доповнити словами «органу Державного бюро військової юстиції»;

в) пункт 1 частини першої статті 38 доповнено новим підпунктом «д» такого змісту:

«д) органів Державного бюро військової юстиції»;

г) частину першу статті 41 після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

г) частину першу статті 143 після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

д) статтю 216 доповнити частиною 7 такого змісту:

«7. Слідчі органів Державного бюро військової юстиції здійснюють досудове розслідування злочинів:

передбачених статтями 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 425, 426, 4261, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 434 Кримінального кодексу України – незалежно від місця їх вчинення;

потерпілими від яких є військовослужбовці, окрім тих, які віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

злочинів, учинених на території адміністративно-територіальних одиниць, у яких повноваження місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування здійснюється військово-цивільними адміністраціями, окрім тих, які віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

У зв'язку з чим частини сьому-десяту статті 216 вважати відповідно частинами восьмою-одинадцятою.

е) частину шосту статті 232 після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

є) абзац четвертий частини п'ятої статті 246 після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

ж) абзац п'ятий частини п'ятої статті 246 після слів «головою державного бюро розслідувань» доповнити словами «Директором Державного бюро військової юстиції»;

з) частину шосту статті 246 після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції»;

и) частину четверту статті 575 після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Державного бюро військової юстиції».

Голова Верховної Ради України

Додаток 5

Проект Закону України «Про Військову міліцію» (реєстр. № 1882 від 29.01.2015)

Проект вноситься
народними
депутатами України
Паламарчуком М.П.
Королем В.М.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Військову міліцію

Цей Закон визначає правові засади організації та діяльності Військової міліції, її загальну структуру, завдання, функції та повноваження.

Розділ I **ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Стаття 1. Статус і призначення Військової міліції

Військова міліція – військове правоохоронне формування, призначене для забезпечення правопорядку серед громадян України які є військовослужбовцями, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів (далі – військовослужбовці), запобігання, виявлення кримінальних та інших правопорушень вчинених військовослужбовцями, а також працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України, їх розкриття і припинення, забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів, захисту прав і свобод військовослужбовців та військового майна від протиправних посягань, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам та припиненні протиправних дій військовослужбовців і цивільних осіб на військових об'єктах.

Стаття 2. Правова основа та принципи діяльності Військової міліції

Військова міліція у своїй діяльності керується Конституцією України, цим та іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них нормативно-правовими актами.

Діяльність Військової міліції будується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, законності, прозорості, соціальної справедливості, централізованого керівництва та єдиноначальності, взаємодії з громадськістю.

Стаття 3. Основні завдання Військової міліції

Основними завданнями Військової міліції є:

запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, правоохоронних органах спеціального призначення (далі – правоохоронні органи) та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України (далі – інші військові формування) у межах наданих повноважень;

досудове розслідування злочинів та кримінальних проступків пов'язаних з проходженням військової служби, вчинених військовослужбовцями, а так само корупційних злочинів вчинених працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України (далі – працівники);

виявлення причин, передумов та обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками, а також інших злочинів вчинених у військових частинах та на військових об'єктах;

проведення оперативно-розшукової діяльності у межах наданих повноважень;

виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у кімнатах

тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України;

забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;

участь у припиненні протиправних дій цивільних осіб на територіях військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові частини), військових містечок Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові містечка);

забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, а також працівників під час виконання ними посадових обов'язків на території військових частин, військових містечок, в громадських та інших місцях, припинення вчинення ними злочинів та інших правопорушень;

проведення у межах компетенції службових розслідувань;

захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших злочинних посягань;

забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань (далі – військові транспортні засоби);

участь у гарнізонних заходах;

захист прав і свобод військовослужбовців від протиправних посягань;

вжиття спеціальних заходів безпеки щодо захисту військовослужбовців і працівників Військової поліції у разі реальної загрози їх життю та здоров'ю, житлу та майну у зв'язку з їх службовою діяльністю та їх близьких родичів;

участь у запобіганні диверсійним проявам та злочинам терористичної спрямованості на території військових частин та військових об'єктах;

забезпечення контролю за дотриманням встановленого пропускового режиму на адміністративно-господарчі та технічні території арсеналів, баз і складів Збройних Сил України та

виконанням визначених вимог щодо утримання і зберігання озброєння, ракет, боєприпасів та вибухових речовин;

здійснення заходів з охорони Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, їх перших заступників під час виконання ними службових обов'язків, членів іноземних делегацій під час їх візиту до Міністерства оборони України та Збройних Сил України;

розшук та затримання військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини (місця служби), у тому числі тих, які протиправно заволоділи зброєю та представляють небезпеку для оточуючих;

розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;

забезпечення правопорядку та військової дисципліни у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, що направлені до інших держав;

взаємодія з органами внутрішніх справ, військовими командуваннями Збройних Сил України, правоохоронними органами та іншими військовими формуваннями, з метою виконання завдань та функцій Військової поліції.

У разі настання особливого періоду, введення в Україні чи в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану на Військову поліцію додатково покладаються завдання:

участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами та незаконними воєнізованими або збройними формуваннями (групами) на території України;

організація діяльності військових комендатур;

участь у забезпеченні дотримання комендантської години в гарнізонах;

контроль за рухом транспортних засобів і перевезенням ними вантажів.

Рішенням Президента України на Військову міліцію може бути покладено виконання спільно з підрозділами міліції та Національної гвардії України окремих завдань щодо охорони та

забезпечення громадського порядку, виявлення та припинення кримінальних правопорушень серед цивільного населення в місцевостях, в яких введено режим воєнного або надзвичайного стану.

Забороняється покладати на Військову міліцію будь-які завдання, не передбачені цим Законом. Ніякі виняткові обставини, накази чи розпорядження не можуть бути підставою для протиправних дій або бездіяльності військовослужбовців та працівників Військової міліції.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, військові посадові особи, фізичні та юридичні особи і їх об'єднання зобов'язані утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на представників Військової міліції з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ними незаконних рішень.

Звернення представників влади та інших осіб до посадових (службових) осіб Військової міліції з приводу правопорушень та інших матеріалів, що знаходяться у провадженні Військової міліції не можуть містити будь-яких вказівок або вимог щодо результатів їх вирішення.

Стаття 4. Сприяння Військовій міліції у виконанні нею своїх завдань

Посадові та службові особи Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, органів державної влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, військовослужбовці та громадяни зобов'язані сприяти Військовій міліції у виконанні нею завдань, визначених цим Законом.

Військова міліція має право для виконання покладених на неї завдань залучати громадян за їх згодою до співробітництва у порядку, встановленому чинним законодавством. Примусове залучення громадян до співробітництва з Військовою міліцією забороняється.

Стаття 5. Організація та підпорядкованість Військової міліції

1. Військова міліція є єдиною системою органів та військових частин.

Чисельність військовослужбовців і працівників Військової міліції є не менше ніж 1,5 відсотка загальної чисельності Збройних Сил України та визначається Міністром оборони України.

Структура Військової міліції, місця дислокації її органів (військових частин) та зони їх діяльності визначаються Міністром оборони України за поданням начальника Військової міліції, виходячи з умов дислокації та завдань військ (сил) і особливостей зон діяльності.

Структура та чисельність органів (військових частин) Військової міліції визначаються начальником Військової міліції.

2. До складу Військової міліції входять:

1) органи Військової міліції:

Головне управління Військової міліції;

Центральне управління Військової міліції;

територіальні управління Військової міліції;

зональні відділи Військової міліції;

2) військові частини Військової міліції:

спеціальні відділи Військової міліції;

дисциплінарний батальйон;

Центр спеціального призначення Військової міліції;

3) Навчальний центр Військової міліції.

В залежності від завдань покладених на органи (військові частини) Військової міліції до їх складу включаються структурні підрозділи:

слідчі;

оперативно-розшукові;

запобігання, виявлення злочинів та інших правопорушень;

охорони, патрульно-постової служби та розшуку;

військової інспекції безпеки дорожнього руху;

спеціального призначення;

службових розслідувань;

режимної служби;

підрозділи Військової міліції в окремих гарнізонах;

підрозділи, які забезпечують виконання завдань за призначенням та повсякденну діяльність Військової міліції.

В залежності від умов застосування та виконання завдань рішенням Міністра оборони України у складі органів Військової міліції можуть бути створені інші структурні підрозділи.

3. Загальне керівництво Військовою міліцією, а також керівництво нею з питань виконання правоохоронних завдань та функцій здійснює Міністр оборони України.

До правоохоронних завдань та функцій Військової міліції належать виявлення кримінальних та інших правопорушень, їх розкриття і припинення, провадження досудового слідства та проведення оперативно-розшукової діяльності.

Керівництво Військовою міліцією з питань виконання інших завдань та функцій не віднесених до компетенції Міністра оборони України здійснює начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України.

Здійснювати керівництво, контроль та надавати доручення Військовій міліції будь-яким іншим посадовим та службовим особам Міністерства оборони України чи Генерального штабу Збройних Сил України категорично заборонено.

Безпосереднє керівництво Військовою міліцією здійснює начальник Військової міліції, який очолює Головне управління Військової міліції.

Положення про Головне управління Військової міліції затверджується Міністром оборони України.

4. Начальник Військової міліції призначається на посаду Міністром оборони України за поданням начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України.

Перший заступник начальника Військової міліції з питань досудового розслідування, заступники начальника Військової міліції, начальники органів Військової міліції та їх заступники, начальники та інші посадові особи слідчих підрозділів та підрозділів оперативно-розшукової діяльності, командир дисциплінарного батальйону призначаються на посади Міністром оборони України за поданням начальника Військової міліції.

Начальники підрозділів запобігання, виявлення злочинів та інших правопорушень, охорони, патрульно-постової служби та розшуку, військової інспекції безпеки дорожнього руху, спеціального призначення, режимної служби Головного управління Військової міліції, підрозділів Військової міліції в окремих гарнізонах та їх заступники, начальник Навчального центру Військової міліції та його заступники, командири військових частин, призначаються на посади начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням начальника Військової міліції.

5. Символіка Військової міліції затверджується Президентом України.

Стаття 6. Залучення до виконання окремих завдань по забезпеченню правопорядку військовослужбовців Збройних Сил України

В окремих випадках до виконання визначених цим Законом завдань Військової міліції щодо забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, запобігання правопорушенням, які вчиняються військовослужбовцями та їх припинення, за рішенням Міністра оборони України можуть тимчасово залучатися військові частини (підрозділи) та військовослужбовці Збройних Сил України. Під час виконання зазначених завдань на них поширюються права, гарантії соціального і правового захисту, передбачені для військовослужбовців Військової міліції.

Порядок залучення військових частин (підрозділів) та військовослужбовців Збройних Сил України до виконання окремих завдань Військової міліції, зазначених у частині першій цієї статті, визначається Міністром оборони України.

Участь військовослужбовців Військової міліції у здійсненні заходів правового режиму воєнного та надзвичайного стану регулюється відповідними законами.

Розділ II

ПОВНОВАЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ МІЛІЦІЇ

Стаття 7. Функції Військової міліції

На Військову міліцію покладається здійснення таких функцій:

1) попереджувати, виявляти та припиняти кримінальні та інші правопорушення вчинені військовослужбовцями, а так само працівниками під час виконання ними посадових обов'язків;

2) здійснювати досудове розслідування злочинів та кримінальних проступків, віднесених законом до її підслідності;

3) приймати та реєструвати заяви і повідомлення про кримінальні та інші правопорушення вчинені особами, зазначеними в пункті 1 цієї статті, своєчасно приймати стосовно них обґрунтовані і законні рішення;

4) проводити із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів гласні і негласні пошукові заходи для пошуку і фіксації фактичних даних про злочини, виявлення та розслідування яких віднесено до її підслідності, розшуку та затримання військовослужбовців які самовільно залишили військові частини (місця служби), протиправно заволоділи зброєю та представляють небезпеку для оточуючих, а також викрадених та втрачених у військових частинах вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин;

5) відповідно до компетенції припиняти вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовцями та працівниками, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення;

6) виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, правоохоронних органах та інших військових формуваннях, вживати заходів щодо їх усунення;

7) розшукувати і затримувати військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини чи місця служби, або не з'явилися в строк без поважних причин на військову службу, а також тих, які переховуються від органів досудового

розслідування або суду, чи засуджених, які ухиляються від відбування кримінального покарання;

8) здійснювати у межах наданих повноважень розшук вогнепальної зброї, бойових припасів або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;

9) брати участь у проведенні роботи серед військовослужбовців та працівників щодо профілактики вчинення злочинів та інших правопорушень;

10) вести облік кримінальних та інших правопорушень у Збройних Силах України, спеціальних органах, інших військових формуваннях та проводити періодичні звірки з даними Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України та їх територіальних органів;

11) забезпечувати правопорядок серед військовослужбовців, а також працівників під час виконання ними посадових обов'язків;

12) брати участь у протидії диверсійним проявам та злочинам терористичної спрямованості у військових частинах та контролювати проведення в них цієї роботи;

13) виконувати у передбачених законодавством випадках і в межах своєї компетенції постанови прокурора, слідчого, рішення слідчого судді, суду;

14) здійснювати в межах своєї компетенції нагляд за дорожнім рухом військових транспортних засобів, контроль за виконанням у військових частинах вимог законодавства щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

15) вести облік та розподіл номерних знаків, реєстрацію транспортних засобів Збройних Сил України;

16) здійснювати контроль за дотриманням правил проїзду великогабаритних, великовагових військових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами, правил перевезення небезпечних вантажів військовими транспортними засобами, а також забезпечувати супроводження військових транспортних засобів Збройних Сил України відповідно до правил дорожнього руху і умов, визначених у відповідному дозволі на їх рух (перевезення);

17) забезпечувати у передбачених законом випадках виконання кримінальних покарань стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні, рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у кімнатах тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України, а також здійснювати їх конвоювання;

18) забезпечувати у передбачених законом випадках виконання рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті у дисциплінарному порядку;

19) здійснювати контроль за станом пропускнуго режиму та порядком допуску особового складу та техніки на адміністративно-господарчу та технічну території арсеналів, баз і складів Збройних Сил України, виконанням вимог нормативно-правових актів щодо утримання та зберігання озброєння, ракет, боєприпасів і вибухових речовин;

організовувати у випадках передбачених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами діяльність військових комендатур та здійснювати керівництво цією діяльністю;

20) надавати у межах своїх повноважень допомогу органам державної влади, органам місцевого самоврядування, військовому командуванню та їх представникам, громадським організаціям у провадженні їх законної діяльності у разі протидії їм або заподіяння небезпеки з боку військовослужбовців;

21) здійснювати взаємодію з військовими командуваннями Збройних Сил України, правоохоронними органами та іншими військовими формуваннями, підрозділами правоохоронних органів які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, у тому числі обмінюватись з ними інформацією з метою швидкого і повного запобігання, виявлення, припинення та розслідування правопорушень;

22) повідомляти командирів (начальників) у строки і в порядку, передбачені законом, про вчинення військовослужбовцями, а також працівниками під час виконання ними посадових обов'язків злочинів та інших правопорушень, а військового прокурора про вчинення злочинів – негайно;

23) виконувати завдання Військової міліції стосовно військовослужбовців підрозділів Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань направлених до інших держав.

Стаття 8. Права Військової міліції

Військовослужбовцям та працівникам Військовій міліції під час виконання покладених на них завдань надається право:

1) вимагати від військовослужбовців, осіб у військовій формі одягу, звільнених з військової служби у запас або відставку з правом її носіння, дотримання громадського порядку, правил носіння військової форми одягу, припинення правопорушень, а також дій, що перешкоджають виконанню завдань та функцій Військової міліції, а у разі невиконання зазначених вимог застосовувати заходи примусу, передбачені статтями 9-11 цього Закону;

2) перевіряти у військовослужбовців, інших осіб у військовій формі одягу, а на території військових об'єктів, установ, організацій, військових навчальних закладів та військових частин Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, військових містечок також у осіб в цивільному одязі документи, що посвідчують їх особу, інші документи, необхідні для з'ясування питань, що належать до компетенції Військової міліції, і зокрема у разі підозри їх у вчиненні кримінальних чи інших правопорушень;

3) доставляти у можливо короткий строк військовослужбовців, які порушують встановлений порядок носіння військової форми одягу, якщо таке правопорушення не може бути припинене на місці вчинення, до органу Військової міліції, на термін необхідний для усунення цих порушень, але не більше ніж на три години;

4) викликати військовослужбовців та інших осіб для дачі показів та пояснень у справах про кримінальні та інші правопорушення, що знаходяться у провадженні Військової міліції. У разі ухилення цих осіб без поважних причин від явки за викликом для дачі показів (пояснень) піддавати їх приводу у встановленому законодавством порядку;

5) затримувати і тримати на гауптвахтах (в кімнатах для тимчасово затриманих) Військової міліції військовослужбовців на строки і в порядку, встановлені законом:

підозрюваних у вчиненні злочину, а так само обвинувачених чи підсудних, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від відбування кримінального покарання, у випадках передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України;

стосовно яких у встановленому законом порядку прийняті рішення про тримання на гауптвахті;

які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або вчинили опір військовослужбовцю Військової міліції під час виконання ним службових обов'язків, з метою застосування тимчасового запобіжного заходу;

які вчинили адміністративне правопорушення, з метою забезпечення провадження у випадках передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення;

які не мають документів та/або перебувають у стані алкогольного сп'яніння;

6) доставляти у можливо короткий строк осіб у військовій формі одягу без документів, у тому числі тих, які вчиняють правопорушення, до органу Військової міліції для встановлення їх особи у разі неможливості виконання цього безпосередньо на місці перебування або вчинення правопорушення. Перебування доставлених осіб у органі Військової міліції не може тривати більш ніж три години, якщо не встановлено інше;

7) у разі підозри у вчиненні кримінального правопорушення осіб зазначених у пункті 2 цієї статті, а також осіб зазначених у пунктах 3, 5, 6 цієї статті, у встановленому порядку проводити особистий огляд цих осіб, огляд речей, що знаходяться при них та транспортних засобів, вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є забороненими чи обмеженими в обігу та передавати їх відповідним органам для прийняття правових рішень;

8) вживати в порядку, встановленому законом та в межах повноважень гласні та негласні оперативно-розшукові заходи з метою попередження правопорушень та розкриття злочинів;

9) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

10) складати в межах повноважень протоколи про адміністративні правопорушення, в порядку та у випадках, передбачених законами України. Передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про такі адміністративні правопорушення;

11) передавати матеріали про дисциплінарні правопорушення, вчинені військовослужбовцями на розгляд відповідних командирів (начальників);

12) у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна, чи з безпосереднім переслідуванням осіб, яких застали на місці вчинення злочину, або припинення злочину, що загрожує життю людей, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах безперешкодно входити у будь-який час доби на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян, на територію і в приміщення державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин;

13) входити на військові об'єкти та ділянки місцевості, що охороняються вартами, з метою припинення злочинів, переслідування військовослужбовців та інших осіб які підозрюються у вчиненні злочину, з дозволу осіб, яким варти підпорядковані та в присутності чергового військової частини або його помічника;

14) відповідно до своєї компетенції у разі необхідності тимчасово обмежувати або забороняти доступ військовослужбовців та інших осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти для забезпечення державної таємниці, громадського порядку і безпеки, охорони життя і здоров'я людей, збереження речових доказів;

15) під час проведення заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг; зупиняти і оглядати з цією метою транспортні засоби, перевіряти у водіїв документи на право користування та керування ними;

16) входити безперешкодно за службовим посвідченням на військові об'єкти, території та в службові приміщення військових частин у зонах діяльності органів Військової міліції (на технічні території арсеналів, баз та складів на яких зберігаються озброєння, ракети, боєприпаси і вибухові речовини, приміщення органів (підрозділів) спеціального зв'язку і режимні приміщення – у встановленому порядку, а на військові об'єкти, території та в службові приміщення військових частин, установ і організацій правоохоронних органів та інших військових формувань, державних підприємств – за письмовим приписом начальника відповідного органу Військової міліції) і оглядати їх з метою виконання визначених цим Законом завдань Військової міліції;

17) перебувати на військових об'єктах, території і в приміщеннях військових частин, підприємств, установ та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань для забезпечення безпеки військовослужбовців та інших громадян, попередження чи припинення злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

18) отримувати на письмовий запит від органів державної влади та місцевого самоврядування, державних органів, органів військового управління, правоохоронних органів, військових частин, підприємств, установ і організацій, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, у тому числі від громадських організацій, відомості та матеріали, необхідні у справах про злочини та у зв'язку з правопорушеннями, що знаходяться в провадженні Військової міліції;

19) вносити у межах своєї компетенції державним органам, військовому командуванню, органам військового управління, органам місцевого самоврядування, громадським організаціям або посадовим особам підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування і форми власності подання щодо усунення порушень закону, причин і умов, що їм сприяють. Не пізніш як у місячний строк з дня отримання по поданню має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено особу, яка його внесла;

20) зупиняти військові транспортні засоби, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання особливого періоду всіх транспортних засобів, у разі порушення їх водіями правил дорожнього руху, за наявності ознак, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу або забруднення ним довкілля, або відомостей про те, що він використовується з протиправною метою чи не за призначенням, з метою їх огляду і перевірки у водіїв документів на право користування та керування транспортними засобами, дорожніх листів, відповідності вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам;

21) проводити обов'язковий технічний контроль транспортних засобів Збройних Сил України;

22) регулювати дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання особливого періоду також під час руху всіх транспортних засобів, організовувати і забезпечувати супроводження цих колон та транспортних засобів спеціального призначення;

23) направляти у разі необхідності та в межах повноважень на медичний огляд водіїв військових транспортних засобів. Затримувати та відстороняти від керування транспортними засобами осіб, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами. Вживати щодо водіїв військових транспортних засобів, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання

особливого періоду щодо водіїв всіх транспортних засобів інші заходи, передбачені законом;

24) в межах повноважень використовувати передбачені відповідними нормативно-правовими актами технічні засоби для виявлення та фіксації порушень правил дорожнього руху. Забороняти використання військових транспортних засобів технічний стан яких загрожує безпеці дорожнього руху чи довкілля, або номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; затримувати і доставляти в установленому законодавством порядку військові транспортні засоби для тимчасового тримання на спеціальних майданчиках чи стоянках;

25) перевіряти у військових частинах виконання контрольних і профілактичних заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

26) сприяти командирам (начальникам) військових частин в усуненні порушень правил утримання шляхів, які знаходяться на територіях військових частин, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних та інших робіт чи заходів на зазначених шляхах, якщо при цьому не дотримуються вимоги правил дорожнього руху;

27) вносити органам внутрішніх справ пропозиції про анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, а також спеціальних засобів самооборони, виданих військовослужбовцям та іншим особам, які проживають на територіях військових частин та зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги без призначення лікаря, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законом. Орган управління Військової міліції, який надіслав пропозиції, повідомляється про наслідки їх розгляду не пізніше ніж у місячний строк;

28) звертатися у межах своєї компетенції із запитами до правоохоронних органів інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій міліції, членом яких є Україна;

29) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Військової міліції, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

30) на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

31) використовувати безперешкодно військові транспортні засоби (крім транспортних засобів спеціального призначення) для проїзду до місця події (злочину), доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, переслідування правопорушників та їх доставки у відповідний орган (підрозділ) Військової міліції чи в підрозділ досудового розслідування;

32) під час службових відряджень бронювати та позачергово придбавати квитки на всі види транспорту і поселятися в готелях з пред'явленням службового посвідчення і посвідчення про відрядження. Під час виконання службових завдань військовослужбовці Військової міліції забезпечуються квитками на всі види транспорту незалежно від наявності місць;

33) проводити аудіо-, відео-, фотофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;

34) заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Військової міліції у порядку, встановленому Міністром оборони України;

35) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених цим Законом.

Розділ III

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ, ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЙОВОЇ ТЕХНІКИ

Стаття 9. Умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї

Особовий склад Військової міліції має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, встановленому законодавством.

Застосуванню фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо дозволяють обставини.

Без попередження фізичний вплив, спеціальні засоби і вогнепальна зброя можуть застосовуватися лише в разі виникнення безпосередньої загрози життю або здоров'ю працівників Військової міліції, військовослужбовців чи інших осіб, раптового нападу, нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, морських і річкових суден, втечі з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів під час руху, а також під час проведення антитерористичної операції для припинення діяльності та знешкодження озброєних осіб, осіб незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих злочинних організацій (груп).

Забороняється застосовувати вогнепальну зброю:

у приміщеннях і на земельних ділянках, які належать або закріплені за дипломатичними представництвами та консульськими установами іноземних держав в Україні, крім випадків, коли від глави дипломатичного або іншого відповідного представництва (організації) надійде офіційними каналами письмове прохання (згода) застосувати вказані засоби проти правопорушників;

у приміщеннях або на виробництвах, пов'язаних з виготовленням вибухових чи легкозаймистих речовин, у навчальних і лікувальних закладах;

при значному скупченні людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей, військовослужбовців та працівників Військової міліції, або збройного нападу чи збройного опору.

У разі неможливості уникнути застосування фізичної сили, вона не повинна перевищувати міри, необхідної для виконання покладених на Військову поліцію завдань і функцій, і має зводитися до мінімально можливого завдання шкоди здоров'ю правопорушників та виключити завдання шкоди іншим особам. У разі завдання шкоди правопорушникам військовослужбовці та працівники Військової міліції забезпечують надання необхідної першої медичної допомоги потерпілим у найкоротший строк.

Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів, нанесення поранення або заподіяння смерті, що сталися внаслідок їх застосування, а також про всі випадки застосування зброї військовослужбовець чи працівник Військової міліції протягом 24 годин зобов'язаний письмово доповісти безпосередньому начальнику для повідомлення прокурора у встановленому законом порядку.

Перевищення повноважень під час застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 10. Застосування засобів впливу та спеціальних засобів

Військовослужбовці та працівники Військової міліції мають право застосовувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії їх законним вимогам, яка здійснюється із застосуванням сили щодо них або інших осіб, якщо інші способи були застосовані та не забезпечили виконання завдань покладених на Військову міліцію.

Військовослужбовці та працівники Військової міліції під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, речовини слъозоточивої та дратівної дії, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, а також використовувати службових собак у таких випадках:

1) для захисту військовослужбовців, працівників, інших осіб і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;

2) для припинення масових безпорядків, протиправних дій, групових порушень громадського порядку військовослужбовцями та працівниками;

3) для припинення масових безпорядків чи протиправних дій цивільних осіб на території чи поблизу військових частин, військових об'єктів, установ та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань;

4) для відбиття нападу без застосування зброї на військові частини, військові об'єкти, будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, або їх звільнення у разі захоплення;

5) для припинення масових безпорядків, протиправних дій цивільних осіб та відбиття їх нападу без застосування зброї на військові містечка та підприємства Міністерства оборони України і Збройних Сил України;

6) для затримання, конвоювання і доставки до органу чи підрозділу Військової міліції або іншого службового приміщення, іншого правоохоронного органу осіб, які вчинили правопорушення, осіб у військовій формі одягу без документів, а також для тримання осіб взятих під варту, якщо вони чинять опір військовослужбовцям та працівникам Військової міліції, або є підстави вважати, що вони можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим чи собі;

7) для звільнення заручників, захоплених на території військової частини;

8) для припинення захоплення земель оборони, ділянок які перешкоджають (блокують) пересуванню, переміщенню військових колон (ешелонів) та окремих військових транспортних засобів, забезпеченню життєдіяльності військових містечок, військових частин та військових об'єктів Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань;

9) для припинення злісної непокори законному розпорядженню або вимозі, опору військовослужбовцеві чи працівникові Військової міліції.

Вид спеціального засобу, час початку та характер його застосування визначаються з урахуванням обставин, що склалися, характеру злочину чи іншого правопорушення і особи, яка їх вчиняє.

Перелік спеціальних засобів та правила їх застосування затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим з Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров'я України та Генеральною прокуратурою України.

Стаття 11. Застосування вогнепальної зброї та бойової техніки

Застосування вогнепальної зброї є крайнім заходом і допускається у разі, коли інші заходи виявилися неефективними або якщо за умовами обстановки застосування інших заходів є неможливим.

Військовослужбовці та працівники Військової міліції, крім визначених статутами Збройних Сил України порядку і правил застосування зброї і фізичної сили, мають право застосовувати вогнепальну зброю у таких випадках:

1) для захисту військовослужбовців, інших громадян від нападу, що загрожує їх життю і здоров'ю, а також звільнення заручників, захоплених на території військової частини чи військового об'єкту;

2) для відбиття нападу на військовослужбовця, працівника Військової міліції або членів його сім'ї, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

3) для відбиття нападу на охоронювані об'єкти, конвої, жилі приміщення військовослужбовців та членів їх сімей, на військові частини, військові об'єкти, військові містечка та підприємства, будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, а також звільнення їх у разі захоплення;

4) для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочинів і яка намагається втекти;

5) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю військовослужбовця, працівника Військової міліції;

6) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або військовослужбовця, працівника Військової міліції.

7) забезпечення виконання покладених на Військову міліцію завдань в районі проведення антитерористичної операції, для відбиття збройної агресії проти України та припинення збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України.

Військовослужбовці та працівники Військової міліції мають право використовувати вогнепальну зброю також для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю.

Військовослужбовці та працівники Військової міліції мають право дістати вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважають, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути передбачені законом підстави для її застосування.

Спроби особи, яка затримується військовослужбовцем чи працівником Військової міліції з приведеною в готовність

вогнепальною зброєю, наблизитися до нього, скоротивши при цьому визначену ним відстань, чи доторкнутися до його зброї дають військовослужбовцю та працівнику Військової міліції право застосувати вогнепальну зброю без попередження.

Озброєння та бойова техніка військовослужбовцями Військової міліції застосовується для:

1) звільнення заручників, об'єктів, будівель і споруд, спеціальних вантажів, військової та іншої техніки, захоплених злочинцями з використанням транспортних засобів, броньованої техніки;

2) проведення спеціальних операцій та виконання завдань, пов'язаних із знешкодженням озброєних злочинців, ліквідацією незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;

3) зупинки броньованої та бойової техніки під час запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, якщо водій відмовляється виконати законні вимоги зупинитися;

4) відбиття групового збройного нападу з використанням броньованих транспортних засобів та броньованої техніки на військові містечка, військові об'єкти, транспортні засоби та вантажі;

5) охорони та оборони військових містечок, військових об'єктів, транспортних засобів, вантажів, виконання завдань територіальної оборони;

6) відбиття збройної агресії проти України та припинення збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України.

Розділ IV

КОМПЛЕКТУВАННЯ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ, ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ У ВІЙСЬКОВІЙ МІЛІЦІЇ

Стаття 12. Особовий склад Військової міліції

Військова міліція комплектується військовослужбовцями офіцерського, сержантського, рядового складу, державними службовцями та працівниками.

Військовослужбовці, які відбираються для проходження військової служби у Військовій міліції на посадах офіцерського, сержантського, рядового складу, проходять добір та перевірку щодо професійної придатності до служби у Військовій міліції.

Стаття 13. Проходження військової служби у Військовій міліції

1. Військова міліція комплектується військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом та за призовом.

Головне управління Військової міліції, Центральне управління Військової міліції та територіальні управління Військової поліції можуть комплектуватися державними службовцями.

2. Стосовно осіб, які претендують на зарахування для проходження служби на відповідних посадах у Військовій міліції, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

3. Не може бути прийнята на службу до Військової міліції особа, яка має не погашену або не зняту судимість за вчинення злочину (крім реабілітованої особи) або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення.

Комплектування та порядок проходження військової служби військовослужбовцями Військовій міліції, присвоєння їм військових звань та звільнення їх з військової служби проводяться відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» та іншими нормативно-правовими актами.

4. Трудові відносини працівників Військової міліції регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами).

5. Сумісництво служби (роботи) у Військовій міліції з іншою оплачуваною роботою не допускається, за винятком викладацької, наукової і творчої діяльності.

Стаття 14. Посвідчення особового складу Військовій міліції

Військовослужбовці, державні службовці та працівники Військової міліції мають службове посвідчення встановленого зразка.

Положення про службове посвідчення військовослужбовця Військовій міліції та службове посвідчення працівника Військової міліції та їх зразки затверджує Міністр оборони України.

Розділ V

ФІНАНСУВАННЯ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ МІЛІЦІЇ

Стаття 15. Фінансування Військової міліції

Фінансування Військової міліції здійснюється за рахунок коштів державного бюджету за окремою бюджетною програмою, а також з інших джерел, передбачених законом.

Стаття 16. Забезпечення діяльності Військової міліції озброєнням, військовою і спеціальною технікою та матеріально – технічними засобами

Забезпечення Військової міліції озброєнням, військовою і спеціальною технікою, матеріально-технічними засобами, іншим майном, а також квартирно-експлуатаційне, медичне, фінансове та інше забезпечення здійснюється у загальній системі забезпечення Збройних Сил України за нормами та у порядку, що встановлені законодавством України.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та посадові особи Міністерства оборони України і Збройних Сил України повинні правомірно сприяти Військовій міліції

у розв'язанні житлових та інших соціально-побутових проблем її військовослужбовців, забезпеченні органів управління Військової міліції транспортними засобами та зв'язком.

У разі необхідності забезпечення Військової міліції може проводитися підприємствами Міністерства оборони України, а також за окремими угодами, у тому числі із закордонними організаціями, за умов додержання норм і правил використання коштів, визначених законодавством України.

Розділ VI

СОЦІАЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ

ВІЙСЬКОВОЇ МІЛІЦІЇ

Стаття 17. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та працівників Військової міліції

Військовослужбовці Військової міліції користуються політичними, соціально-економічними та особистими правами і свободами, а також пільгами, встановленими Конституцією України, Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», цим Законом та іншими законами і нормативно-правовими актами.

Військовослужбовці Військової міліції, переведені в іншу місцевість для подальшого проходження служби у першочерговому порядку забезпечуються квартирно-експлуатаційними органами Міністерства оборони України службовими житловими приміщеннями.

Військовослужбовці Військової міліції під час виконання службових завдань користуються безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі);

Соціальний захист працівників, які уклали трудовий договір із Військовою міліцією, забезпечується на загальних підставах відповідно до законодавства про працю.

Стаття 18. Грошове та пенсійне забезпечення військовослужбовців та працівників Військової міліції

Структура та умови грошового забезпечення військово-службовців Військової міліції, а також розмір грошової надбавки за проходження військової служби у Військовій міліції встановлюються Кабінетом Міністрів України і повинні забезпечувати її комплектування якісним особовим складом, стимулювати досягнення ними високих результатів у службовій діяльності.

Військовослужбовцям Військової міліції встановлюються надбавки за особливі умови служби, у розмірах визначених Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовцям слідчих та оперативно-розшукових підрозділів Військової поліції, діяльність яких пов'язана з підвищеним ризиком для життя та здоров'я встановлюються підвищені посадові оклади та надбавка за особливі умови служби у цих підрозділах у розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Особовому складу Військової міліції, за досягнення значних успіхів та сумлінне ставлення до виконання службових обов'язків, рішенням Міністра оборони України за поданням начальника Військової міліції може виплачуватися одноразова грошова винагорода у розмірі, що не перевищує їх місячного грошового забезпечення (місячної заробітної плати).

Пенсійне забезпечення військовослужбовців Військової міліції здійснюється у порядку встановленому Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб».

Розділ VII

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ МІЛІЦІЇ

Стаття 19. Відповідальність військовослужбовців та працівників Військової міліції

Військовослужбовці та працівники Військової міліції самостійно приймають рішення в межах своїх повноважень. Не допускається виконання ними будь-яких наказів, розпоряджень або

вказівок, які суперечать чинному законодавству. За протиправні дії та бездіяльність вони несуть юридичну відповідальність, встановлену законом.

Стаття 20. Відповідальність за неправомірні дії, що перешкоджають реалізації повноважень Військової міліції

Законні вимоги військовослужбовців та працівників Військової міліції при виконанні ними службових обов'язків є обов'язковими для посадових (службових) осіб Міністерства оборони України, Збройних Сил України та інших військових формувань.

Непокоря або опір законним вимогам військовослужбовців та працівників Військової міліції, неправомірне втручання в їх законну діяльність тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

Розділ VIII

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВІЙСЬКОВОЇ МІЛІЦІЇ

Стаття 21. Контроль за діяльністю Військової міліції

Контроль за діяльністю Військової міліції, дотриманням нею законодавства здійснюється Міністром оборони України.

Демократичний цивільний контроль над Військовою міліцією здійснюється відповідно до законодавства України.

Розділ IX

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 із наступними змінами):

а) у пунктах 8 і 17 частини першої статті 3 після слів «органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «органу Військової міліції»;

б) у пункті 3 статті 4 після слів «стосовно особи з такого особового складу, здійснюється» доповнити словами «слідчими Військової міліції»;

в) у статті 38:

частину першу після пункту 3 доповнити новим пунктом 3-1 такого змісту:

«органів Військової міліції»;

частину третю після слів «органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «органів Військової міліції»;

г) частину першу статті 41 після слів «органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, » доповнити словами «, Військової міліції»

г) частину першу статті 143 після слів «органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «, Військової міліції,»;

д) частину другу статті 214 після слів «органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «, Військової міліції.»;

е) статтю 216 після пункту 3 доповнити новою частиною 3-1 такого змісту:

«Слідчі Військової міліції здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435 Кримінального кодексу України, вчинених військовослужбовцями, а також корупційних злочинів, вчинених державними службовцями та працівниками Міністерства оборони України та Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини чи на військових об'єктах, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування»;

є) частину шосту статті 232 після слів «органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства,» доповнити словами «Військової міліції»;

ж) у статті 246:

у частині п'ятій:

абзац четвертий після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «та Головного управління Військової міліції»;

абзац п'ятий після слів «Директором Національного антикорупційного бюро України,» доповнити словами «Міністром оборони України, начальником Військової міліції»;

частину шосту після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Військової міліції»;

з) в абзаці третьму частини першої розділу Х “Прикінцеві положення” слова “частини першої (у частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402 – 421, 423 – 435 Кримінального кодексу України) та” виключити;

и) частину першу розділу ХІ «Перехідні положення» викласти у наступній редакції:

«До дня введення в дію положень частини четвертої статті 216 цього Кодексу повноваження щодо здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402 – 421, 425 – 435 Кримінального кодексу України продовжують здійснювати слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначених цим Кодексом.

Після введення в дію положень частини четвертої статті 216 цього Кодексу матеріали кримінальних проваджень, досудове розслідування яких здійснюється органами прокуратури, передаються слідчими органів прокуратури відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності, визначеної цим Кодексом».

2) у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 22, ст. 303 із наступними змінами):

а) доповнити частину першу статті 5 новим абзацом такого змісту:

«Військової поліції оперативно-розшуковими підрозділами»;

б) частину четверту статті 7 після слів «Державної прикордонної служби України» доповнити словами «Військову міліцію»

в) у статті 8:

пункт 19 частини першої після слів «Митним кодексом України» доповнити словами «Військову міліцію»;

доповнити новою частиною дев'ятою такого змісту:

«Оперативно-розшуковим підрозділам Військової міліції надаються права, передбачені частиною першою цієї статті, крім пункту 2, пункту 5 в частині проводити операції по припиненню розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб, пункту 7 в частині одержання розвідувальної інформації, , а також пунктів 8, 13, 15»;

г) у статті 9:

частину першу після слів «розвідувального органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону або його уповноваженим заступником» доповнити словами «керівником оперативно-розшукового підрозділу Військової міліції»;

частину другу після слів «розвідувальним органом Міністерства оборони України» доповнити словами «оперативно-розшуковими підрозділами Військової міліції»;

частину третю після слів «органу або установи виконання покарань чи слідчого ізолятора» доповнити словами «оперативно-розшукового підрозділу Військової міліції»;

частину восьму після слів «Служба зовнішньої розвідки України» доповнити словами «Військова міліція»;

д) у статті 9-1:

частину другу після слів «керівником розвідувального органу Міністерства оборони України або їх заступниками» доповнити словами «керівником оперативно-розшукового підрозділу Військової міліції»;

частину третю після слів «керівником розвідувального органу Міністерства оборони України» доповнити словами «керівником оперативно-розшукового підрозділу Військової міліції»;

частину четверту після слів «керівник розвідувального органу Міністерства оборони України» доповнити словами «керівник оперативно-розшукового підрозділу Військової міліції».

3) у пункті 10 статті 55 Кримінально-виконавчого кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 3-4, ст. 21 із наступними змінами) слова «служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словом «міліції».

4) у Законі України «Про попереднє ув'язнення» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 35, ст. 360 із наступними змінами):

а) у частинах другій – четвертій статті 4 слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» виключити;

б) у абзаці дев'ятому частини другої та частині п'ятій статті 8, частині п'ятій статті 18, частинах першій та третій статті 19, частині першій статті 21 слова «служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словом «міліції» у всіх відмінниках.

5) у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України, затвердженому Законом України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22-23, ст. 197 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» та «Служби правопорядку» у всіх відмінках замінити словами «Військова міліція» у відповідному відмінку.

6) у Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженому Законом України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22-23, ст. 194 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» та «Служби правопорядку» у всіх відмінках замінити словами «Військова міліція» у відповідному відмінку.

7) у Статуті гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, затвердженому Законом України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22-23, ст. 196 із наступними змінами), слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» та «Служби правопорядку» у всіх

відмінках замінити словами «Військова міліція» у відповідному відмінку.

8) У Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122 із наступними змінами):

а) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» у всіх відмінках замінити словами «Військова міліція» у відповідному відмінку;

б) у частині першій статті 15:

після слів «окремої ухвали суду,» доповнити словами «подання Військової міліції,»;

після слів «негласного отримання інформації,» доповнити словами «злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Військової міліції,»;

в) у статті 185:

у назві статті після слів «працівника міліції,» доповнити словами «Військової міліції»;

у абзаці першому після слів «працівника міліції» доповнити словами «, військовослужбовця чи працівника Військової міліції»;

г) у статті 185-6:

у назві статті після слів «окремої ухвали суду» доповнити словами «, подання Військової міліції»;

доповнити новим абзацом такого змісту:

«Залишення посадовою чи службовою особою без розгляду подання Військової поліції щодо усунення порушень закону, причин і умов, що їм сприяють, або невжиття заходів до усунення викладених у ньому порушень закону, причин і умов, що їм сприяють, а так само несвоєчасна відповідь на подання Військової міліції –

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

9) у статті 10 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 28, ст. 224 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військова міліція».

10) у статті 24 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 35, ст. 358 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військова міліція».

11) у статті 16 Закону України «Про дорожній рух» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 31, ст. 338 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військова міліція».

12) пункт 3 частини першої статті 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 5-6, ст. 30 із наступними змінами) після слів «Служби безпеки України» доповнити словами «Військової міліції».

13) в абзаці першому частини третьої статті 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 51 із наступними змінами) після слів «служби безпеки» доповнити словами «Військової міліції».

14) у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 50 із наступними змінами):

а) у абзаці першому пункту 1 частини першої статті 2 після слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військової міліції»;

б) у статті 4 слова «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Про Військову міліцію»;

в) пункт «є» статті 14 викласти у наступній редакції:

«начальник Головного управління Військової міліції, начальники територіальних управлінь Військової міліції – щодо захисту підлеглих військовослужбовців Військової міліції, а також їх близьких родичів»;

г) у пункті «г» частини першої статті 15 слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військової міліції».

15) у абзаці шостому пункту п'ятого статті 11 Закону України «Про міліцію» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991, № 4, ст. 20 із наступними змінами) слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військової міліції».

Розділ X

ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. До приведення законодавства України у відповідність з цим Законом закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

2. З дня набрання чинності цим Законом втрачає чинність Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 32, ст. 225 із наступними змінами).

3. Кабінету Міністрів України у двомісячний строк:
розробити і затвердити нормативно-правові акти передбачені цим Законом;

забезпечити підготовку і прийняття нормативно-правових актів необхідних для реалізації цього Закону;

здійснити відповідні заходи щодо реформування Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у Військову міліцію.

Голова Верховної Ради України

Додаток 6

Проект Закону України «Про Військову поліцію» (реєстр. № 1805 від 21.01.2015)

Проект
вноситься народними
депутатами України
Паламарчуком М.П.,
Королем В.М.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Військову поліцію

Цей Закон визначає правові засади організації та діяльності Військової поліції, її загальну структуру, завдання, функції та повноваження.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Статус і призначення Військової поліції

Військова поліція – військове правоохоронне формування, призначене для забезпечення правопорядку серед громадян України які є військовослужбовцями, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів (далі – військовослужбовці), запобігання, виявлення кримінальних та інших правопорушень вчинених військовослужбовцями, а також працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України, їх розкриття і припинення, забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів, захисту прав і свобод військовослужбовців та військового майна від протиправних посягань, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам та припиненні протиправних дій військовослужбовців і цивільних осіб на військових об'єктах.

Стаття 2. Правова основа та принципи діяльності Військової поліції

Військова поліція у своїй діяльності керується Конституцією України, цим та іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них нормативно-правовими актами.

Діяльність Військової поліції будується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, законності, прозорості, соціальної справедливості, централізованого керівництва та єдиноначальності, взаємодії з громадськістю.

Стаття 3. Основні завдання Військової поліції

Основними завданнями Військової поліції є:

запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, правоохоронних органах спеціального призначення (далі – правоохоронні органи) та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України (далі – інші військові формування) у межах наданих повноважень;

досудове розслідування злочинів та кримінальних проступків пов'язаних з проходженням військової служби, вчинених військовослужбовцями, а так само корупційних злочинів вчинених працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України (далі – працівники);

виявлення причин, передумов та обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками, а також інших злочинів вчинених у військових частинах та на військових об'єктах;

проведення оперативно-розшукової діяльності у межах наданих повноважень;

виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у кімнатах

тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України;

забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;

участь у припиненні протиправних дій цивільних осіб на територіях військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові частини), військових містечок Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові містечка);

забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, а також працівників під час виконання ними посадових обов'язків на території військових частин, військових містечок, в громадських та інших місцях, припинення вчинення ними злочинів та інших правопорушень;

проведення у межах компетенції службових розслідувань;

захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших злочинних посягань;

забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань (далі – військові транспортні засоби);

участь у гарнізонних заходах;

захист прав і свобод військовослужбовців від протиправних посягань;

вжиття спеціальних заходів безпеки щодо захисту військовослужбовців і працівників Військової поліції у разі реальної загрози їх життю та здоров'ю, житлу та майну у зв'язку з їх службовою діяльністю та їх близьких родичів;

участь у запобіганні диверсійним проявам та злочинам терористичної спрямованості на території військових частин;

забезпечення контролю за дотриманням встановленого пропускового режиму на адміністративно-господарчі та технічні території арсеналів, баз і складів Збройних Сил України та виконанням визначених вимог щодо утримання і зберігання озброєння, ракет, боєприпасів та вибухових речовин;

здійснення заходів з охорони Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, їх перших заступників під час виконання ними службових обов’язків, у тому числі під час їх перебування за межами України, членів іноземних делегацій під час їх візиту до Міністерства оборони України та Збройних Сил України;

розшук та затримання військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини (місця служби), у тому числі тих, які протиправно заволоділи зброєю та представляють небезпеку для оточуючих;

розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;

забезпечення правопорядку та військової дисципліни у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, що направлені до інших держав;

взаємодія з органами внутрішніх справ, військовими командуваннями Збройних Сил України, правоохоронними органами та іншими військовими формуваннями, з метою виконання завдань та функцій Військової поліції.

У разі настання особливого періоду, введення в Україні чи в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану на Військову поліцію додатково покладаються завдання:

участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами та незаконними військовими формуваннями на території України;

організація діяльності військових комендатур;

участь у забезпеченні дотримання комендантської години в гарнізонах;

контроль за рухом транспортних засобів і перевезенням ними вантажів.

Рішенням Президента України на Військову поліцію може бути покладено виконання спільно з підрозділами міліції та Національної гвардії України окремих завдань щодо охорони та забезпечення громадського порядку, виявлення та припинення кримінальних правопорушень серед цивільного населення

в місцевостях, в яких введено режим воєнного або надзвичайного стану.

Забороняється покладати на Військову поліцію будь-які завдання, не передбачені цим Законом. Ніякі виняткові обставини, накази чи розпорядження не можуть бути підставою для протиправних дій або бездіяльності військовослужбовців та працівників Військової поліції.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, військові посадові особи, фізичні та юридичні особи і їх об'єднання зобов'язані утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на представників Військової поліції з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ними незаконних рішень.

Звернення представників влади та інших осіб до посадових (службових) осіб Військової поліції з приводу правопорушень та інших матеріалів, що знаходяться у провадженні Військової поліції не можуть містити будь-яких вказівок або вимог щодо результатів їх вирішення.

Стаття 4. Сприяння Військовій поліції у виконанні нею своїх завдань

Посадові та службові особи Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, органів державної влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, військовослужбовці та громадяни зобов'язані сприяти Військовій поліції у виконанні нею завдань, визначених цим Законом.

Військова поліція має право для виконання покладених на неї завдань залучати громадян за їх згодою до співробітництва у порядку, встановленому чинним законодавством. Примусове залучення громадян до співробітництва з Військовою поліцією забороняється.

Стаття 5. Організація та підпорядкованість Військової поліції

1. Військова поліція є єдиною системою органів та військових частин.

Чисельність військовослужбовців і працівників Військової поліції є не менше ніж 1,5 відсотка загальної чисельності Збройних Сил України та визначається Міністром оборони України.

Структура Військової поліції, місця дислокації її органів (військових частин) та зони їх діяльності визначаються Міністром оборони України за поданням начальника Військової поліції, виходячи з умов дислокації та завдань військ (сил) і особливостей зон діяльності.

Структура та чисельність органів (військових частин) Військової поліції визначаються начальником Військової поліції.

2. До складу Військової поліції входять:

1) органи Військової поліції:

Головне управління Військової поліції;

Центральне управління Військової поліції;

територіальні управління Військової поліції;

зональні відділи Військової поліції;

2) військові частини Військової поліції:

спеціальні відділи Військової поліції;

дисциплінарний батальйон;

Центр спеціального призначення Військової поліції;

3) Навчальний центр Військової поліції.

В залежності від завдань покладених на територіальні органи (військові частини) Військової поліції до їх складу включаються структурні підрозділи:

слідчі;

оперативно-розшукові;

запобігання, виявлення злочинів та інших правопорушень;

охорони, патрульно-постової служби та розшуку;

військової інспекції безпеки дорожнього руху;

спеціального призначення;

службових розслідувань;

режимної служби;

підрозділи Військової поліції в окремих гарнізонах;

підрозділи, які забезпечують виконання завдань за призначенням та повсякденну діяльність Військової поліції.

В залежності від умов застосування та виконання завдань рішенням Міністра оборони України у складі органів Військової поліції можуть бути створені інші структурні підрозділи.

3. Загальне керівництво Військовою поліцією, а також керівництво нею з питань виконання правоохоронних завдань та функцій здійснює Міністр оборони України.

До правоохоронних завдань та функцій Військової поліції належать виявлення кримінальних та інших правопорушень, їх розкриття і припинення, провадження досудового слідства та проведення оперативно-розшукової діяльності.

Керівництво Військовою поліцією з питань виконання інших завдань та функцій не віднесених до компетенції Міністра оборони України здійснює начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України.

Здійснювати керівництво, контроль та надавати доручення Військовій поліції будь-яким іншим посадовим та службовим особам Міністерства оборони України чи Генерального штабу Збройних Сил України категорично заборонено.

Безпосереднє керівництво Військовою поліцією здійснює начальник Військової поліції, який очолює Головне управління Військової поліції.

Положення про Головне управління Військової поліції затверджується Міністром оборони України.

4. Начальник Військової поліції призначається на посаду Міністром оборони України за поданням начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України.

Перший заступник начальника Військової поліції з питань досудового розслідування, заступники начальника Військової поліції, начальники органів Військової поліції та їх заступники, начальники та інші посадові особи слідчих підрозділів та підрозділів оперативно-розшукової діяльності, командир дисциплінарного батальйону призначаються на посади Міністром оборони України за поданням начальника Військової поліції.

Начальник Навчального центру Військової поліції та його заступники, командири військових частин, підрозділів запобігання, виявлення злочинів та інших правопорушень, охорони, патрульно-постової служби та розшуку, військової інспекції безпеки дорожнього руху, службових розслідувань, спеціального призначення, режимної служби, підрозділів Військової поліції в окремих гарнізонах та їх заступники призначаються на посади начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням начальника Військової поліції.

5. Символіка Військової поліції затверджується Президентом України.

Стаття 6. Залучення до виконання окремих завдань по забезпеченню правопорядку військовослужбовців Збройних Сил України

В окремих випадках до виконання визначених цим Законом завдань Військової поліції щодо забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, запобігання правопорушенням, які вчиняються військовослужбовцями та їх припинення, за рішенням Міністра оборони України можуть тимчасово залучатися військові частини (підрозділи) та військовослужбовці Збройних Сил України. Під час виконання зазначених завдань на них поширюються права, гарантії соціального і правового захисту, передбачені для військовослужбовців Військової поліції.

Порядок залучення військових частин (підрозділів) та військовослужбовців Збройних Сил України до виконання окремих завдань Військової поліції, зазначених у частині першій цієї статті, визначається Міністром оборони України.

Участь військовослужбовців Військової поліції у здійсненні заходів правового режиму воєнного та надзвичайного стану регулюється відповідними законами.

Розділ II

ПОВНОВАЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ

Стаття 7. Функції Військової поліції

На Військову поліцію покладається здійснення таких функцій:

1) попереджувати, виявляти та припиняти кримінальні та інші правопорушення вчинені військовослужбовцями, а так само працівниками під час виконання ними посадових обов'язків;

2) здійснювати досудове розслідування злочинів та кримінальних проступків, віднесених законом до її підслідності;

3) приймати та реєструвати заяви і повідомлення про кримінальні та інші правопорушення вчинені особами, зазначеними в пункті 1 цієї статті, своєчасно приймати стосовно них обґрунтовані і законні рішення;

4) проводити із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів гласні і негласні пошукові заходи для пошуку і фіксації фактичних даних про злочини, виявлення та розслідування яких віднесено до її підслідності, розшуку та затримання військовослужбовців які самовільно залишили військові частини (місця служби), протиправно заволоділи зброєю та представляють небезпеку для оточуючих, а також викрадених та втрачених у військових частинах вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин;

5) відповідно до компетенції припиняти вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовцями та працівниками, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення;

6) виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, правоохоронних органах та інших військових формуваннях, вживати заходів щодо їх усунення;

7) призначати та проводити службові розслідування з метою уточнення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушень та ступеня вини посадових осіб, у випадках та порядку визначених законодавчими та іншими нормативно-правовими актами;

8) розшукувати і затримувати військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини чи місця служби, або не з'явилися в строк без поважних причин на військову службу, а також тих, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, чи засуджених, які ухиляються від відбування кримінального покарання;

9) здійснювати у межах наданих повноважень розшук вогнепальної зброї, бойових припасів або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;

10) брати участь у проведенні роботи серед військовослужбовців та працівників щодо профілактики вчинення злочинів та інших правопорушень;

11) вести облік кримінальних та інших правопорушень у Збройних Силах України та проводити періодичні звірки з даними Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України та їх територіальних органів;

12) забезпечувати правопорядок серед військовослужбовців, а також працівників під час виконання ними посадових обов'язків;

13) брати участь у протидії диверсійним проявам та злочинам терористичної спрямованості у військових частинах та контролювати проведення в них цієї роботи;

14) виконувати у передбачених законодавством випадках і в межах своєї компетенції постанови прокурора, слідчого, рішення слідчого судді, суду;

15) здійснювати в межах своєї компетенції нагляд за дорожнім рухом військових транспортних засобів, контроль за виконанням у військових частинах вимог законодавства щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

16) вести облік та розподіл номерних знаків, реєстрацію транспортних засобів Збройних Сил України;

17) здійснювати контроль за дотриманням правил проїзду великогабаритних, великовагових військових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами, правил перевезення небезпечних вантажів військовими транспортними засобами, забезпечувати їх

супроводження відповідно до правил дорожнього руху і умов, визначених у відповідному дозволі на їх рух (перевезення);

18) забезпечувати у передбачених законом випадках виконання кримінальних покарань стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні, рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у кімнатах тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України, а також здійснювати їх конвоювання;

19) забезпечувати у передбачених законом випадках виконання рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті у дисциплінарному порядку;

20) здійснювати контроль за станом пропускнуго режиму та порядком допуску особового складу та техніки на адміністративно-господарчу та технічну територію арсеналів, баз і складів Збройних Сил України, виконанням вимог нормативно-правових актів щодо утримання та зберігання озброєння, ракет, боєприпасів і вибухових речовин;

організовувати у випадках передбачених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами діяльність військових комендатур та здійснювати керівництво цією діяльністю;

21) надавати у межах своїх повноважень допомогу органам державної влади, органам місцевого самоврядування, військовому командуванню та їх представникам, громадським організаціям у провадженні їх законної діяльності у разі протидії їм або заподіяння небезпеки з боку військовослужбовців;

22) здійснювати взаємодію з військовими командуваннями Збройних Сил України, правоохоронними органами та іншими військовими формуваннями, підрозділами правоохоронних органів які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, у тому числі обмінюватись з ними інформацією з метою швидкого і повного запобігання, виявлення, припинення та розслідування правопорушень;

23) повідомляти командирів (начальників) у строки і в порядку, передбачені законом, про вчинення військовослужбовцями, а також працівниками під час виконання ними посадових

обов'язків злочинів та інших правопорушень, а військового прокурора про вчинення злочинів – негайно;

24) виконувати завдання Військової поліції стосовно військовослужбовців підрозділів Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань направлених до інших держав.

Стаття 8. Права Військової поліції

Військовослужбовцям та працівникам Військовій поліції під час виконання покладених на них завдань надається право:

1) вимагати від військовослужбовців, осіб у військовій формі одягу, звільнених з військової служби у запас або відставку з правом її носіння, дотримання громадського порядку, правил носіння військової форми одягу, припинення правопорушень, а також дій, що перешкоджають виконанню завдань та функцій Військової поліції, а у разі невиконання зазначених вимог застосовувати заходи примусу, передбачені статтями 9-11 цього Закону;

2) перевіряти у військовослужбовців, інших осіб у військовій формі одягу, а на території військових об'єктів, установ, організацій, військових навчальних закладів та військових частин Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, військових містечок також у осіб в цивільному одязі документи, що посвідчують їх особу, інші документи, необхідні для з'ясування питань, що належать до компетенції Військової поліції, і зокрема у разі підозри їх у вчиненні кримінальних чи інших правопорушень;

3) доставляти у можливо короткий строк військовослужбовців, які порушують встановлений порядок носіння військової форми одягу, якщо таке правопорушення не може бути припинене на місці вчинення, до органу Військової поліції, на термін необхідний для усунення цих порушень, але не більше ніж на три години;

4) викликати військовослужбовців та інших осіб для дачі показів та пояснень у справах про кримінальні та інші правопорушення, що знаходяться у провадженні Військової

поліції. У разі ухилення цих осіб без поважних причин від явки за викликом для дачі показів (пояснень) піддавати їх приводу у встановленому законодавством порядку;

5) затримувати і тримати на гауптвахтах (в кімнатах для тимчасово затриманих) Військової поліції військовослужбовців на строки і в порядку, встановлені законом:

підозрюваних у вчиненні злочину, а так само обвинувачених чи підсудних, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від відбування кримінального покарання, у випадках передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України;

стосовно яких у встановленому законом порядку прийняті рішення про тримання на гауптвахті;

які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або вчинили опір військовослужбовцю Військової поліції під час виконання ним службових обов'язків, з метою застосування тимчасового запобіжного заходу;

які вчинили адміністративне правопорушення, з метою забезпечення провадження у випадках передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення;

які не мають документів та/або перебувають у стані алкогольного сп'яніння;

6) доставляти у можливо короткий строк осіб у військовій формі одягу без документів, у тому числі тих, які вчиняють правопорушення, до органу Військової поліції для встановлення їх особи у разі неможливості виконання цього безпосередньо на місці перебування або вчинення правопорушення. Перебування доставлених осіб у органі Військової поліції не може тривати більш ніж три години, якщо не встановлено інше;

7) у разі підозри у вчиненні кримінального правопорушення осіб зазначених у пункті 2 цієї статті, а також осіб зазначених у пунктах 3, 5, 6 цієї статті, у встановленому порядку проводити особистий огляд цих осіб, огляд речей, що знаходяться при них та транспортних засобів, вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є забороненими чи

обмеженими в обігу та передавати їх відповідним органам для прийняття правових рішень;

8) вживати в порядку, встановленому законом та в межах повноважень гласні та негласні оперативно-розшукові заходи з метою попередження правопорушень та розкриття злочинів;

9) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

10) складати в межах повноважень протоколи про адміністративні правопорушення, в порядку та у випадках, передбачених законами України. Передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про такі адміністративні правопорушення;

11) передавати матеріали про дисциплінарні правопорушення, вчинені військовослужбовцями на розгляд відповідних командирів (начальників);

12) у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна, чи з безпосереднім переслідуванням осіб, яких застали на місці вчинення злочину, або припинення злочину, що загрожує життю людей, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах безперешкодно входити у будь-який час доби на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян, на територію і в приміщення державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин;

13) входити на військові об'єкти та ділянки місцевості, що охороняються вартами, з метою припинення злочинів, переслідування військовослужбовців та інших осіб які підозрюються у вчиненні злочину, з дозволу осіб, яким варті підпорядковані та в присутності чергового військової частини або його помічника;

14) відповідно до своєї компетенції у разі необхідності тимчасово обмежувати або забороняти доступ військовослужбовців та інших осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти для

забезпечення державної таємниці, громадського порядку і безпеки, охорони життя і здоров'я людей, збереження речових доказів;

15) під час проведення заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг; зупиняти і оглядати з цією метою транспортні засоби, перевіряти у водіїв документи на право користування та керування ними;

16) входити безперешкодно за службовим посвідченням на військові об'єкти, території та в службові приміщення військових частин у зонах діяльності органів Військової поліції (на технічні території арсеналів, баз та складів на яких зберігаються озброєння, ракети, боєприпаси і вибухові речовини, приміщення органів (підрозділів) спеціального зв'язку і режимні приміщення – у встановленому порядку, а на військові об'єкти, території та в службові приміщення військових частин, установ і організацій правоохоронних органів та інших військових формувань, державних підприємств – за письмовим приписом начальника відповідного органу Військової поліції) і оглядати їх з метою виконання визначених цим Законом завдань Військової поліції;

17) перебувати на військових об'єктах, території і в приміщеннях військових частин, підприємств, установ та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань для забезпечення безпеки військовослужбовців та інших громадян, попередження чи припинення злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

18) отримувати на письмовий запит від органів державної влади та місцевого самоврядування, органів військового управління, правоохоронних органів, військових частин, підприємств, установ і організацій, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, у тому числі від громадських організацій, відомості та матеріали, необхідні у справах про злочини та у зв'язку з правопорушеннями, що знаходяться в провадженні Військової поліції;

19) вносити у межах своєї компетенції державним органам, військовому командуванню, органам військового управління, органам місцевого самоврядування, громадським організаціям або посадовим особам підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування і форми власності подання щодо усунення порушень закону, причин і умов, що їм сприяють. Не пізніш як у місячний строк з дня отримання по поданню має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено особу, яка його внесла;

20) зупиняти військові транспортні засоби, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання особливого періоду всіх транспортних засобів, у разі порушення їх водіями правил дорожнього руху, за наявності ознак, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу або забруднення ним довкілля, або відомостей про те, що він використовується з протиправною метою чи не за призначенням, з метою їх огляду і перевірки у водіїв документів на право користування та керування транспортними засобами, дорожніх листів, відповідності вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам;

21) проводити обов'язковий технічний контроль транспортних засобів Збройних Сил України;

22) регулювати дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання особливого періоду також під час руху всіх транспортних засобів, організовувати і забезпечувати супроводження цих колон та транспортних засобів спеціального призначення;

23) направляти у разі необхідності та в межах повноважень на медичний огляд водіїв військових транспортних засобів. Затримувати та відстороняти від керування транспортними засобами осіб, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами. Вживати щодо водіїв військових транспортних засобів, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання

особливого періоду щодо водіїв всіх транспортних засобів інші заходи, передбачені законом;

24) в межах повноважень використовувати передбачені відповідними нормативно-правовими актами технічні засоби для виявлення та фіксації порушень правил дорожнього руху. Забороняти використання військових транспортних засобів технічний стан яких загрожує безпеці дорожнього руху чи довілля, або номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; затримувати і доставляти в установленому законодавством порядку військові транспортні засоби для тимчасового тримання на спеціальних майданчиках чи стоянках;

25) перевіряти у військових частинах виконання контрольних і профілактичних заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

26) сприяти командирам (начальникам) військових частин в усуненні порушень правил утримання шляхів, які знаходяться на територіях військових частин, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних та інших робіт чи заходів на зазначених шляхах, якщо при цьому не дотримуються вимоги правил дорожнього руху;

27) вносити органам внутрішніх справ пропозиції про анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, а також спеціальних засобів самооборони, виданих військовослужбовцям та іншим особам, які проживають на територіях військових частин та зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги без призначення лікаря, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законом. Орган управління Військової поліції, який надіслав пропозиції, повідомляється про наслідки їх розгляду не пізніше ніж у місячний строк;

28) звертатися у межах своєї компетенції із запитами до правоохоронних органів інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій поліції, членом яких є Україна;

29) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Військової поліції, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

30) на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

31) використовувати безперешкодно військові транспортні засоби (крім транспортних засобів спеціального призначення) для проїзду до місця події (злочину), доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, переслідування правопорушників та їх доставки у відповідний орган (підрозділ) Військової поліції чи в підрозділ досудового розслідування;

32) під час службових відряджень бронювати та позачергово придбавати квитки на всі види транспорту і поселятися в готелях з пред'явленням службового посвідчення і посвідчення про відрядження. Під час виконання службових завдань військовослужбовці Військової поліції забезпечуються квитками на всі види транспорту незалежно від наявності місць;

33) проводити аудіо-, відео-, фотофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;

34) заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Військової поліції у порядку, встановленому Міністром оборони України;

35) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених цим Законом.

Розділ III

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ, ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЙОВОЇ ТЕХНІКИ

Стаття 9. Умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї

Особовий склад Військової поліції має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, встановленому законодавством.

Застосуванню фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо дозволяють обставини.

Без попередження фізичний вплив, спеціальні засоби і вогнепальна зброя можуть застосовуватися лише в разі виникнення безпосередньої загрози життю або здоров'ю працівників Військової поліції, військовослужбовців чи інших осіб, раптового нападу, нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, морських і річкових суден, втечі з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів під час руху, а також під час проведення антитерористичної операції для припинення діяльності та знешкодження озброєних осіб, осіб незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих злочинних організацій (груп).

Забороняється застосовувати вогнепальну зброю:

у приміщеннях і на земельних ділянках, які належать або закріплені за дипломатичними представництвами та консульськими установами іноземних держав в Україні, крім випадків, коли від глави дипломатичного або іншого відповідного представництва (організації) надійде офіційними каналами письмове прохання (згода) застосувати вказані засоби проти правопорушників;

у приміщеннях або на виробництвах, пов'язаних з виготовленням вибухових чи легкозаймистих речовин, у навчальних і лікувальних закладах;

при значному скупченні людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей, військовослужбовців та працівників Військової поліції, або збройного нападу чи збройного опору.

У разі неможливості уникнути застосування фізичної сили, вона не повинна перевищувати міри, необхідної для виконання покладених на Військову поліцію завдань і функцій, і має зводитися до мінімально можливого завдання шкоди здоров'ю правопорушників та виключити завдання шкоди іншим особам. У разі завдання шкоди правопорушникам військовослужбовці та працівники Військової поліції забезпечують надання необхідної першої медичної допомоги потерпілим у найкоротший строк.

Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів, нанесення поранення або заподіяння смерті, що сталися внаслідок їх застосування, а також про всі випадки застосування зброї військовослужбовець чи працівник Військової поліції протягом 24 годин зобов'язаний письмово доповісти безпосередньому начальнику для повідомлення прокурора у встановленому законом порядку.

Перевищення повноважень під час застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 10. Застосування засобів впливу та спеціальних засобів

Військовослужбовці та працівники Військової поліції мають право застосовувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії їх законним вимогам, яка здійснюється із застосуванням сили щодо них або інших осіб, якщо інші способи були застосовані та не забезпечили виконання завдань покладених на Військову поліцію.

Військовослужбовці та працівники Військової поліції під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати на-
ручники, гумові кийки, засоби зв'язування, речовини сльозоточи-
вої та дратівної дії, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, при-
строї для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту,
водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби,
а також використовувати службових собак у таких випадках:

1) для захисту військовослужбовців, працівників, інших осіб
і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх
життю або здоров'ю;

2) для припинення масових безпорядків, протиправних дій,
групових порушень громадського порядку військовослужбовцями
та працівниками;

3) для припинення масових безпорядків чи протиправних
дій цивільних осіб на території чи поблизу військових частин,
військових об'єктів, установ та організацій Міністерства оборони
України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших
військових формувань;

4) для відбиття нападу без застосування зброї на військові
частини, військові об'єкти, будівлі, приміщення, споруди
і транспортні засоби Міністерства оборони України, Збройних Сил
України, правоохоронних органів та інших військових формувань,
або їх звільнення у разі захоплення;

5) для припинення масових безпорядків, протиправних дій
цивільних осіб та відбиття їх нападу без застосування зброї на
військові містечка та підприємства Міністерства оборони України
і Збройних Сил України;

6) для затримання, конвоювання і доставки до органу чи під-
розділу Військової поліції або іншого службового приміщення,
іншого правоохоронного органу осіб, які вчинили правопорушення,
осіб у військовій формі одягу без документів, а також для тримання
осіб взятих під варту, якщо вони чинять опір військовослужбовцям
та працівникам Військової поліції, або є підстави вважати, що вони
можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим чи собі;

7) для звільнення заручників, захоплених на території
військової частини;

8) для припинення захоплення земель оборони, діянь які перешкоджають (блокують) пересуванню, переміщенню військових колон (ешелонів) та окремих військових транспортних засобів, забезпеченню життєдіяльності військових містечок, військових частин та військових об'єктів Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань;

9) для припинення злісної непокори законному розпорядженню або вимозі, опору військовослужбовцеві чи працівникові Військової поліції.

Вид спеціального засобу, час початку та характер його застосування визначаються з урахуванням обставин, що склалися, характеру злочину чи іншого правопорушення і особи, яка їх вчиняє.

Перелік спеціальних засобів та правила їх застосування затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим з Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров'я України та Генеральною прокуратурою України.

Стаття 11. Застосування вогнепальної зброї та бойової техніки

Застосування вогнепальної зброї є крайнім заходом і допускається у разі, коли інші заходи виявилися неефективними або якщо за умовами обстановки застосування інших заходів є неможливим.

Військовослужбовці та працівники Військової поліції, крім визначених статутами Збройних Сил України порядку і правил застосування зброї і фізичної сили, мають право застосовувати вогнепальну зброю у таких випадках:

1) для захисту військовослужбовців, інших громадян від нападу, що загрожує їх життю і здоров'ю, а також звільнення заручників, захоплених на території військової частини чи військового об'єкту;

2) для відбиття нападу на військовослужбовця, працівника Військової поліції або членів його сім'ї, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

3) для відбиття нападу на охоронювані об'єкти, конвої, жилі приміщення військовослужбовців та членів їх сімей, на військові частини, військові об'єкти, військові містечка та підприємства, будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, а також звільнення їх у разі захоплення;

4) для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочинів і яка намагається втекти;

5) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю військовослужбовця, працівника Військової поліції;

6) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або військовослужбовця, працівника Військової поліції.

7) забезпечення виконання покладених на Військову поліцію завдань в районі проведення антитерористичної операції, для відбиття збройної агресії проти України та припинення збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України.

Військовослужбовці та працівники Військової поліції мають право використовувати вогнепальну зброю також для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю.

Військовослужбовці та працівники Військової поліції мають право дістати вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважають, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути передбачені законом підстави для її застосування.

Спроби особи, яка затримується військовослужбовцем чи працівником Військової поліції з приведеною в готовність вогнепальною зброєю, наблизитися до нього, скоротивши при цьому визначену ним відстань, чи доторкнутися до його зброї дають військовослужбовцю та працівнику Військової поліції право застосувати вогнепальну зброю без попередження.

Озброєння та бойова техніка військовослужбовцями Військової поліції застосовується для:

1) звільнення заручників, об'єктів, будівель і споруд, спеціальних вантажів, військової та іншої техніки, захоплених злочинцями з використанням транспортних засобів, броньованої техніки;

2) проведення спеціальних операцій та виконання завдань, пов'язаних із знешкодженням озброєних злочинців, ліквідацією незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;

3) зупинки броньованої та бойової техніки під час запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, якщо водій відмовляється виконати законні вимоги зупинитися;

4) відбиття групового збройного нападу з використанням броньованих транспортних засобів та броньованої техніки на військові містечка, військові об'єкти, транспортні засоби та вантажі;

5) охорони та оборони військових містечок, військових об'єктів, транспортних засобів, вантажів, виконання завдань територіальної оборони;

6) відбиття збройної агресії проти України та припинення збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України.

Розділ IV

КОМПЛЕКТУВАННЯ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ, ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ У ВІЙСЬКОВІЙ ПОЛІЦІЇ

Стаття 12. Особовий склад Військової поліції

Військова поліція комплектується військовослужбовцями офіцерського, сержантського, рядового складу, державними службовцями та працівниками.

Військовослужбовці, які відбираються для проходження військової служби у Військовій поліції на посадах офіцерського,

сержантського, рядового складу, проходять добір та перевірку щодо професійної придатності до служби у Військовій поліції.

Стаття 13. Проходження військової служби у Військовій поліції

1. Військова поліція комплектується військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом та за призовом.

Головне управління Військової поліції та територіальні управління Військової поліції можуть комплектуватися державними службовцями.

2. Стосовно осіб, які претендують на зарахування для проходження служби на відповідних посадах у Військовій поліції, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

3. Не може бути прийнята на службу до Військової поліції особа, яка має не погашену або не зняту судимість за вчинення злочину (крім реабілітованої особи) або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення.

Комплектування та порядок проходження військової служби військовослужбовцями Військовій поліції, присвоєння їм військових звань та звільнення їх з військової служби проводяться відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» та іншими нормативно-правовими актами.

4. Трудові відносини працівників Військової поліції регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами).

5. Сумісництво служби (роботи) у Військовій поліції з іншою оплачуваною роботою не допускається, за винятком викладацької, наукової і творчої діяльності.

Стаття 14. Посвідчення особового складу Військовій поліції

Військовослужбовці, державні службовці та працівники Військової поліції мають службове посвідчення встановленого зразка.

Положення про службове посвідчення військовослужбовця Військовій поліції та службове посвідчення працівника Військової поліції та їх зразки затверджує Міністр оборони України.

Розділ V

ФІНАНСУВАННЯ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ

Стаття 15. Фінансування Військової поліції

Фінансування Військової поліції здійснюється за рахунок коштів державного бюджету за окремою бюджетною програмою, а також з інших джерел, передбачених законом.

Стаття 16. Забезпечення діяльності Військової поліції озброєнням, військовою і спеціальною технікою та матеріально – технічними засобами

Забезпечення Військової поліції озброєнням, військовою і спеціальною технікою, матеріально-технічними засобами, іншим майном, а також квартирно-експлуатаційне, медичне, фінансове та інше забезпечення здійснюється у загальній системі забезпечення Збройних Сил України за нормами та у порядку, що встановлені законодавством України.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та посадові особи Міністерства оборони України і Збройних Сил України повинні правомірно сприяти Військовій поліції у розв'язанні житлових та інших соціально-побутових проблем її військовослужбовців, забезпеченні органів управління Військової поліції транспортними засобами та зв'язком.

У разі необхідності забезпечення Військової поліції може проводитися підприємствами Міністерства оборони України, а також за окремими угодами, у тому числі із закордонними організаціями, за умов додержання норм і правил використання коштів, визначених законодавством України.

Розділ VI

СОЦІАЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ.

Стаття 17. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та працівників Військової поліції

Військовослужбовці Військової поліції користуються політичними, соціально-економічними та особистими правами і свободами, а також пільгами, встановленими Конституцією України, Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», цим Законом та іншими законами і нормативно-правовими актами.

Військовослужбовці Військової поліції, переведені в іншу місцевість для подальшого проходження служби у першочерговому порядку забезпечуються квартирно-експлуатаційними органами Міністерства оборони України службовими житловими приміщеннями.

Військовослужбовці Військової поліції під час виконання службових завдань користуються безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі);

Соціальний захист працівників, які уклали трудовий договір із Військовою поліцією, забезпечується на загальних підставах відповідно до законодавства про працю.

Стаття 18. Грошове та пенсійне забезпечення військовослужбовців та працівників Військової поліції

Структура та умови грошового забезпечення військовослужбовців Військової поліції, а також розмір грошової надбавки за проходження військової служби у Військовій поліції встановлюються Кабінетом Міністрів України і повинні забезпечувати її комплектування якісним особовим складом, стимулювати досягнення ними високих результатів у службовій діяльності.

Військовослужбовцям Військової поліції встановлюються надбавки за особливі умови служби, у розмірах визначених Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовцям слідчих та оперативно-розшукових підрозділів Військової поліції, діяльність яких пов'язана з підвищеним ризиком для життя та здоров'я встановлюються підвищені посадові оклади та надбавка за особливі умови служби у цих підрозділах у розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Особовому складу Військової поліції, за досягнення значних успіхів та сумлінне ставлення до виконання службових обов'язків, рішенням Міністра оборони України за поданням начальника Військової поліції може виплачуватися одноразова грошова винагорода у розмірі, що не перевищує їх місячного грошового забезпечення (місячної заробітної плати).

Пенсійне забезпечення військовослужбовців Військової поліції здійснюється у порядку встановленому Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб».

Розділ VII

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ

Стаття 19. Відповідальність військовослужбовців та працівників Військової поліції

Військовослужбовці та працівники Військової поліції самостійно приймають рішення в межах своїх повноважень. Не допускається виконання ними будь-яких наказів, розпоряджень або вказівок, які суперечать чинному законодавству. За протиправні дії та бездіяльність вони несуть юридичну відповідальність, встановлену законом.

Стаття 20. Відповідальність за неправомірні дії, що перешкоджають реалізації повноважень Військової поліції

Законні вимоги військовослужбовців та працівників Військової поліції при виконанні ними службових обов'язків є обов'язковими для посадових (службових) осіб Міністерства оборони України, Збройних Сил України та інших військових формувань.

Непокоря або опір законним вимогам військовослужбовців та працівників Військової поліції, неправомірне втручання в їх законну діяльність тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

Розділ VIII

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ

Стаття 21. Контроль за діяльністю Військової поліції

Контроль за діяльністю Військової поліції, дотриманням нею законодавства здійснюється Міністром оборони України.

Демократичний цивільний контроль над Військовою поліцією здійснюється відповідно до законодавства України.

Розділ IX

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 із наступними змінами):

а) у пунктах 8 і 17 частини першої статті 3 після слів «органу що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «органу Військової поліції»;

б) у пункті 3 статті 4 після слів «стосовно особи з такого особового складу, здійснюється» доповнити словами «слідчими Військової поліції»;

в) у статті 38:

частину першу після пункту 3 доповнити новим пунктом 3-1 такого змісту:

«органів Військової поліції»;

частину третю після слів «органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «органів Військової поліції»;

г) частину першу статті 41 після слів «органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства» доповнити словами «Військової поліції»;

г) частину першу статті 143 після слів «органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «, Військової поліції,»;

д) частину другу статті 214 після слів «органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «Військової поліції»;

е) статтю 216 після пункту 3 доповнити новою частиною 3-1 такого змісту:

«Слідчі Військової поліції здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435 Кримінального кодексу України, вчинених військовослужбовцями, а також корупційних злочинів, вчинених державними службовцями та працівниками Міністерства оборони України та Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини чи на військових об'єктах, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування»;

є) частину шосту статті 232 після слів «органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства» доповнити словами «Військової поліції»;

ж) у статті 246:

у частині п'ятій:

абзац четвертий після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «та Головного управління Військової поліції»;

абзац п'ятий після слів «Директором Національного антикорупційного бюро України» доповнити словами «Міністром оборони України, начальником Військової поліції»;

частину шосту після слів «Державного бюро розслідувань» доповнити словами «Військової поліції»;

з) в абзаці третьму частини першої розділу Х «Прикінцеві положення» слова «частини першої (у частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402 – 421, 423 – 435 Кримінального кодексу України) та» виключити;

и) частину першу розділу ХІ «Перехідні положення» викласти у наступній редакції:

«До дня введення в дію положень частини четвертої статті 216 цього Кодексу повноваження щодо здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402 – 421, 425 – 435 Кримінального кодексу України продовжують здійснювати слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначених цим Кодексом.

Після введення в дію положень частини четвертої статті 216 цього Кодексу матеріали кримінальних проваджень, досудове розслідування яких здійснюється органами прокуратури, передаються слідчими органів прокуратури відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності, визначеної цим Кодексом».

2) у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 22, ст. 303 із наступними змінами):

а) доповнити частину першу статті 5 новим абзацом такого змісту:

«Військової поліції – оперативно-розшуковими підрозділами»;

б) частину четверту статті 7 після слів «Державної прикордонної служби України» доповнити словами «Військову поліцію»

в) у статті 8:

пункт 19 частини першої після слів «Митним кодексом України» доповнити словами «Військову поліцію»;

доповнити новою частиною дев'ятою такого змісту:

«Оперативно-розшуковим підрозділам Військової поліції надаються права, передбачені частиною першою цієї статті, крім пункту 2, пункту 5 в частині проводити операції по припиненню розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб, пункту 7 в частині одержання розвідувальної інформації, , а також пунктів 8, 13, 15»;

г) у статті 9:

частину першу після слів «розвідувального органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону або його уповноваженим заступником» доповнити словами «керівником оперативно-розшукового підрозділу Військової поліції»;

частину другу після слів «розвідувальним органом Міністерства оборони України» доповнити словами «оперативно-розшуковими підрозділами Військової поліції»;

частину третю після слів «органу або установи виконання покарань чи слідчого ізолятора» доповнити словами «оперативно-розшукового підрозділу Військової поліції»;

частину восьму після слів «Служба зовнішньої розвідки України» доповнити словами «Військова поліція»;

д) у статті 9-1:

частину другу після слів «керівником розвідувального органу Міністерства оборони України або їх заступниками» доповнити словами «керівником оперативно-розшукового підрозділу Військової поліції»;

частину третю після слів «керівником розвідувального органу Міністерства оборони України» доповнити словами «керівником оперативно-розшукового підрозділу Військової поліції»;

частину четверту після слів «керівник розвідувального органу Міністерства оборони України» доповнити словами «керівник оперативно-розшукового підрозділу Військової поліції».

3) у пункті 10 статті 55 Кримінально-виконавчого кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 3-4, ст. 21 із наступними змінами) слова «служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словом «поліції».

4) у Законі України «Про попереднє ув'язнення» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 35, ст. 360 із наступними змінами):

а) у частинах другій – четвертій статті 4 слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» виключити;

б) у абзаці дев'ятому частини другої та частині п'ятій статті 8, частині п'ятій статті 18, частинах першій та третій статті 19, частині першій статті 21 слова «служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словом «поліції» у всіх відмінниках.

5) у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України, затвердженому Законом України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22-23, ст. 197 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» та «Служби правопорядку» у всіх відмінках замінити словами «Військова поліція» у відповідному відмінку.

6) у Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженому Законом України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22-23, ст. 194 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» та «Служби правопорядку» у всіх відмінках замінити словами «Військова поліція» у відповідному відмінку.

7) у Статуті гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, затвердженому Законом України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22-23, ст. 196 із наступними змінами), слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» та «Служби правопорядку» у всіх відмінках замінити словами «Військова поліція» у відповідному відмінку.

8) У Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122 із наступними змінами):

а) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» у всіх відмінках замінити словами «Військова поліція» у відповідному відмінку;

б) у частині першій статті 15:

після слів «окремої ухвали суду,» доповнити словами «подання Військової поліції,»;

після слів «негласного отримання інформації,» доповнити словами «злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Військової поліції,»;

в) у статті 185:

у назві статті після слів «працівника міліції,» доповнити словами «Військової поліції»;

у абзаці першому після слів «працівника міліції» доповнити словами «, військовослужбовця чи працівника Військової поліції»;

г) у статті 185-6:

у назві статті після слів «окремої ухвали суду» доповнити словами «, подання Військової поліції»;

доповнити новим абзацом такого змісту:

«Залишення посадовою чи службовою особою без розгляду подання Військової поліції щодо усунення порушень закону, причин і умов, що їм сприяють, або невжиття заходів до усунення викладених у ньому порушень закону, причин і умов, що їм сприяють, а так само несвоєчасна відповідь на подання Військової поліції – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

9) у статті 10 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 28, ст. 224 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військова поліція».

10) у статті 24 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 35, ст. 358 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військова поліція».

11) у статті 16 Закону України «Про дорожній рух» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 31, ст. 338 із наступними змінами) слова «Військова служба правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військова поліція».

12) пункт 3 частини першої статті 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 5-6, ст. 30 із наступними змінами) після слів «Служби безпеки України» доповнити словами «Військової поліції».

13) в абзаці першому частини третьої статті 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 51 із наступними змінами) після слів «служби безпеки» доповнити словами «Військової поліції».

14) у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 50 із наступними змінами):

а) у абзаці першому пункту 1 частини першої статті 2 після слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військової поліції»;

б) у статті 4 слова «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Про Військову поліцію»;

в) пункт «є» статті 14 викласти у наступній редакції:

«начальник Головного управління Військової поліції, начальники територіальних управлінь Військової поліції – щодо захисту підлеглих військовослужбовців Військової поліції, а також їх близьких родичів»;

г) у пункті «г» частини першої статті 15 слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військової поліції».

15) у абзаці шостому пункту п'ятого статті 11 Закону України «Про міліцію» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991, № 4, ст. 20 із наступними змінами) слова «Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» замінити словами «Військової поліції».

Розділ X

ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. До приведення законодавства України у відповідність з цим Законом закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

2. З дня набрання чинності цим Законом втрачає чинність Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 32, ст. 225 із наступними змінами).

3. Кабінету Міністрів України у двомісячний строк:
розробити і затвердити нормативно-правові акти передбачені цим Законом;

забезпечити підготовку і прийняття нормативно-правових актів необхідних для реалізації цього Закону;

здійснити відповідні заходи щодо реформування Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у Військову поліцію.

Голова Верховної Ради України

Додаток 7

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 32, ст.225)

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 1420-IV (1420-15) від 03.02.2004, ВВР, 2005, № 3, ст.76
№ 1014-V (1014-16) від 11.05.2007, ВВР, 2007, № 33, ст.442
№ 1900-VI (1900-17) від 16.02.2010, ВВР, 2010, № 19, ст.151
№ 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012, ВВР, 2013, № 21, ст.208
№ 4711-VI (4711-17) від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 14, ст.89
№ 5040-VI (5040-17) від 04.07.2012, ВВР, 2013, № 25, ст.246
№ 5288-VI (5288-17) від 18.09.2012, ВВР, 2013, № 37, ст.490
№ 245-VII (245-18) від 16.05.2013, ВВР, 2014, № 12, ст.178
№ 1261-VII (1261-18) від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 28, ст.937
№ 1697-VII (1697-18) від 14.10.2014, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12
№ 901-VIII (901-19) від 23.12.2015, ВВР, 2016, № 4, ст.44 }

Цей Закон з метою подальшого зміцнення законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, забезпечення конституційних прав військовослужбовців визначає статус, основні завдання, організацію та принципи діяльності Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, права, обов'язки, заходи соціального і правового захисту та відповідальність її військовослужбовців.

Розділ І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Статус і призначення Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України (далі – Служба правопорядку) – спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України, призначене для

забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях (далі – військові частини), військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах. { Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012, № 4711-VI (4711-17) від 17.05.2012, № 245-VII (245-18) від 16.05.2013, № 1261-VII (1261-18) від 13.05.2014 }

Стаття 2. Правова основа та принципи діяльності Служби правопорядку

Служба правопорядку у своїй діяльності керується Конституцією України (254к/96-ВР), цим Законом та іншими виданими у відповідності з ними нормативно-правовими актами.

Діяльність Служби правопорядку будується на принципах законності, поваги до особи, її прав і свобод, соціальної справедливості, централізованого керівництва та єдиноначальності, взаємодії з громадськістю.

Стаття 3. Основні завдання Служби правопорядку

Основними завданнями Служби правопорядку є:

виявлення причин, передумов і обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених у військових частинах та на військових об'єктах; розшук осіб, які самовільно залишили військові частини (місця служби);

запобігання вчиненню і припинення злочинів та інших правопорушень у Збройних Силах України;

участь в охороні військових об'єктів та забезпеченні громадського порядку і військової дисципліни серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях;

{ Абзац п'ятий частини першої статті 3 виключено на підставі Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

{ Абзац шостий частини першої статті 3 виключено на підставі Закону № 1261-VII (1261-18) від 13.05.2014 }

захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших злочинних посягань;

забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів;

участь у гарнізонних заходах;

виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті; { Абзац частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV (1420-15) від 03.02.2004 }

забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;

сприяння у межах своєї компетенції органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органам досудового розслідування та суду, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, органам військового управління, підприємствам, установам, організаціям у виконанні покладених на них відповідно до законів обов'язків; { Абзац частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

участь у протидії диверсійним проявам та терористичним актам на військових об'єктах.

При прийнятті рішення про введення в Україні чи в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану на Службу правопорядку додатково покладаються завдання щодо:

участі у боротьбі з ворожими диверсійно-розвідувальними групами на території України;

організації збору, супроводження та охорони військово-полонених;

забезпечення дотримання комендантської години в гарнізонах; охорони військових об'єктів, військових містечок та їх населення, сприяння його евакуації;

відновлення та підтримання порядку і дисципліни у військових частинах;

контролю за рухом транспортних засобів і перевезенням вантажів Збройних Сил України.

Забороняється покладати на Службу правопорядку завдання, не передбачені цим Законом. Ніякі виняткові обставини або накази чи розпорядження посадових осіб не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності військовослужбовців Служби правопорядку.

Стаття 4. Сприяння Службі правопорядку у виконанні нею своїх завдань

Військове командування та органи військового управління Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування, військовослужбовці та громадяни зобов'язані сприяти Службі правопорядку у виконанні нею своїх завдань.

Стаття 5. Організація Служби правопорядку

Чисельний склад органів управління, підрозділів Служби правопорядку, їх дислокація визначаються Міністром оборони України виходячи з умов дислокації військ (сил).

Гранична чисельність військовослужбовців і працівників Служби правопорядку не може перевищувати 1,5 відсотка загальної чисельності Збройних Сил України.

Фінансування Служби правопорядку здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, які виділяються на утримання Збройних Сил України і передбачаються у кошторисі Міністерства оборони України окремим рядком.

Служба правопорядку створюється на базі відповідних структурних підрозділів і служб Міністерства оборони України, функції яких цим Законом покладені на Службу правопорядку.

Служба правопорядку складається з:

1) органів управління:

Головного управління Служби правопорядку Збройних Сил України;

Центрального управління Служби правопорядку по місту Києву і Київській області та територіальних управлінь Служби правопорядку;

зональних відділів (відділень) Служби правопорядку;

2) підрозділів Служби правопорядку:

охорони військових об'єктів;

патрульно-постової служби;

безпеки дорожнього руху;

{ Абзац п'ятий пункту 2 частини п'ятої статті 5 виключено на підставі Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

спеціального призначення;

{ Абзац сьомий пункту 2 частини п'ятої статті 5 виключено на підставі Закону № 1261-VII (1261-18) від 13.05.2014 }

3) Навчального центру Служби правопорядку.

Рішення про створення відповідних підрозділів Служби правопорядку приймає Міністр оборони України.

Загальне керівництво Службою правопорядку здійснює Міністр оборони України через начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України. { Частина сьома статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1900-VI (1900-17) від 16.02.2010 }

Безпосереднє керівництво Службою правопорядку здійснює Головне управління Служби правопорядку Збройних Сил України.

Зони діяльності органів управління та підрозділів Служби правопорядку визначає Міністр оборони України.

Начальник Головного управління Служби правопорядку Збройних Сил України та його заступники, начальники Центрального та територіальних управлінь Служби правопорядку та їх заступники призначаються на посади Міністром оборони

України за поданням начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України. { Частина десята статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1900-VI (1900-17) від 16.02.2010 }

Начальники управлінь Головного управління Служби правопорядку Збройних Сил України та начальники відділів Центрального та територіальних управлінь, начальники зональних відділів (відділень) Служби правопорядку, їх заступники, командир дисциплінарного батальйону, керівники підрозділів охорони військових об'єктів, патрульно-постової служби, безпеки дорожнього руху, спеціального призначення, начальник Навчального центру Служби правопорядку призначаються на посади начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням начальника Головного управління Служби правопорядку. { Частина одинадцята статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1900-VI (1900-17) від 16.02.2010, № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

Стаття 6. Залучення до виконання окремих завдань по забезпеченню правопорядку і військової дисципліни військовослужбовців інших військових частин Збройних Сил України

В окремих випадках до виконання завдань Служби правопорядку щодо охорони військових об'єктів, забезпечення військової дисципліни серед військовослужбовців на вулицях та в громадських місцях, запобігання правопорушенням, які вчиняються військовослужбовцями, та їх припинення можуть тимчасово залучатися військовослужбовці інших військових частин Збройних Сил України. Під час виконання зазначених завдань на них поширюються права, гарантії соціального і правового захисту, передбачені для військовослужбовців Служби правопорядку. Безпосереднє керівництво під час виконання цих завдань покладається на відповідну посадову особу Служби правопорядку.

Порядок залучення військовослужбовців інших військових частин Збройних Сил України до виконання окремих завдань

Служби правопорядку, зазначених у частині першій цієї статті, визначається Міністром оборони України.

Участь військовослужбовців Служби правопорядку та інших військових частин Збройних Сил України у здійсненні заходів правового режиму воєнного та надзвичайного стану регулюється відповідними законами.

Розділ II

ПРАВА І ФУНКЦІЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ

Стаття 7. Права військовослужбовців Служби правопорядку
Військовослужбовцям Служби правопорядку під час виконання покладених на них завдань надається право:

1) вимагати від військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів та від інших осіб у військовій формі одягу, звільнених з військової служби в запас або відставку з правом її носіння, дотримання громадського порядку, правил носіння військової форми одягу, припинення правопорушень, а також дій, що перешкоджають здійсненню завдань і функцій Служби правопорядку, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати заходи примусу, передбачені статтями 9-11 цього Закону;

2) перевіряти у військовослужбовців і військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а на території військових частин (військових об'єктів) також в інших осіб документи, що посвідчують їх особу, та інші документи, необхідні для з'ясування питань, що належать до компетенції Служби правопорядку, а також у разі підозри їх у вчиненні злочинів чи інших правопорушень;

3) викликати осіб, зазначених у пункті 2 цієї статті, для дачі пояснень у справах про правопорушення, що знаходяться в її провадженні; { Пункт 3 статті 7 в редакції Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

4) затримувати і тримати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, військовозобов'язаних під час проходження ними

зборів на гауптвахтах Служби правопорядку з метою застосування тимчасового запобіжного заходу, крім випадків, визначених військовими статутами Збройних Сил України, на строки, встановлені законом:

підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених (підсудних), які переходять від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання; { Абзац другий пункту 4 статті 7 в редакції Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або які виявили непокору законній вимозі військовослужбовця Служби правопорядку;

5) затримувати осіб у військовій формі одягу, які мають виражені ознаки психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для оточуючих, з негайним повідомленням лікувального закладу або командирів (начальників) військово-службовців для вирішення питання щодо їх негайного огляду у відповідних лікувальних закладах;

6) відповідно до вимог цього та інших законів України проводити особистий огляд або обшук затриманих осіб, зазначених у пунктах 2 і 4 цієї статті, огляд речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є небезпечними для оточуючих;

7) складати протоколи про адміністративні правопорушення стосовно військовослужбовців у випадку та в порядку, передбачених законами України, а також у разі вчинення адміністративних правопорушень іншими особами, зазначеними в пункті 2 цієї статті;

8) у випадках та в порядку, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10), передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про такі адміністративні правопорушення;

9) передавати матеріали про дисциплінарні правопорушення, вчинені військовослужбовцями і військовозобов'язаними під час

проходження ними зборів, на розгляд відповідних командирів (начальників) військових частин;

{ Пункт 10 статті 7 виключено на підставі Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

11) вести облік кримінальних та інших правопорушень у Збройних Силах України та проводити періодичні звірки з даними відповідних прокуратур; { Пункт 11 статті 7 в редакції Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

12) у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, яких застали на місці вчинення злочину, заходити в жилі та інші приміщення, що належать громадянам, на територію і в приміщення державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин;

13) в установленому порядку входити на територію та в приміщення військових частин та оглядати їх;

14) входити на військові об'єкти та ділянки місцевості, що охороняються вартами, з метою припинення злочинів, переслідування військовослужбовців та інших осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, з дозволу осіб, яким варті підпорядковані, та в присутності чергового військової частини або його помічника;

15) перебувати на військових об'єктах, території і в приміщеннях військових частин у встановленому законами порядку для забезпечення безпеки військовослужбовців та інших громадян, попередження чи припинення злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

16) отримувати на письмовий запит від військових частин, а також від підприємств, установ і організацій, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, у тому числі від громадських організацій, відомості, необхідні у справах про злочини та у зв'язку з матеріалами про правопорушення, що знаходяться у провадженні Служби правопорядку;

17) вносити у межах своєї компетенції відповідним органам виконавчої влади, військовому командуванню, органам військового

управління, органам місцевого самоврядування, громадським організаціям або посадовим особам підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування і форми власності подання щодо усунення порушень закону, причин і умов, що їм сприяють. Не пізніш як у місячний строк по поданню має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено особу, яка його надіслала;

17-1) проводити в межах компетенції спеціальну перевірку стосовно осіб, які претендують на зайняття військових посад у Збройних Силах України, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків; { Статтю 7 доповнено пунктом 17-1 згідно із Законом № 4711-VI (4711-17) від 17.05.2012 }

18) відповідно до своєї компетенції у разі необхідності тимчасово обмежувати або забороняти доступ військовослужбовців та інших осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти для забезпечення державної таємниці, громадського порядку і безпеки, охорони життя і здоров'я людей, збереження речових доказів;

19) під час проведення заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, а також при обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг; зупиняти і оглядати з цією метою транспортні засоби, перевіряти у водіїв документи на право користування та керування ними;

20) зупиняти військові транспортні засоби Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, у разі порушення їх водіями правил дорожнього руху, за наявності ознак, що свідчать про технічну несправність транспорту або забруднення ним довкілля, а також відомостей про те, що він використовується з протиправною метою чи не за призначенням, з метою їх огляду і перевірки у водіїв документів на право користування та керування транспортними засобами, дорожніх листів, відповідності вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам. Проводити технічний огляд транспортних засобів Збройних Сил України;

21) регулювати дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів; організовувати і забезпечувати супроводження цих колон та транспортних засобів спеціального призначення (з0875-08);

22) направляти у разі необхідності на медичний огляд водіїв військових транспортних засобів. Затримувати та відстороняти від керування військовими транспортними засобами осіб, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами, вживати щодо водіїв інші заходи, передбачені законодавством;

23) використовувати передбачені відповідними нормативно-правовими актами технічні засоби для виявлення та фіксації порушень правил дорожнього руху, забороняти використання військових транспортних засобів, технічний стан яких загрожує безпеці дорожнього руху чи довкілля або номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; затримувати і доставляти в установленому законодавством порядку військові транспортні засоби для тимчасового тримання на спеціальних майданчиках чи стоянках;

24) перевіряти у військових частинах виконання контрольних і профілактичних заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

25) брати участь у розслідуванні дорожньо-транспортних пригод, вчинених за участю водіїв транспортних засобів Збройних Сил України, осіб, які керували транспортними засобами Збройних Сил України під час вчинення дорожньо-транспортної пригоди;

26) сприяти командирам військових частин в усуненні порушень правил утримання шляхів, які знаходяться на територіях дислокації військових частин, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних та інших робіт чи заходів на зазначених шляхах, якщо при цьому не дотримуються вимоги правил дорожнього руху;

27) вносити уповноваженому державному органу пропозиції про анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, а також спеціальних засобів самооборони, виданих

військовослужбовцям та іншим громадянам, які проживають на територіях дислокації військових частин та зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги без призначення лікаря, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законом. Орган управління Служби правопорядку, який надіслав пропозиції, повідомляється про наслідки їх розгляду не пізніш як у місячний строк; { Пункт 27 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 }

28) у межах своєї компетенції та у встановленому законом порядку вилучати у військовослужбовців та інших осіб, які незаконно перебувають на території військової частини або військового об'єкта чи здійснюють протиправні дії, предмети і речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки і передавати їх відповідним органам виконавчої влади;

{ Пункт 29 статті 7 виключено на підставі Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

30) використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать військовим частинам (крім транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, переслідування правопорушників та їх доставки у відповідний підрозділ Служби правопорядку чи в орган Національної поліції; { Пункт 30 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 }

31) під час службових відряджень військовослужбовці Служби правопорядку мають право бронювати та позачергово придбавати квитки на всі види транспорту, розміщуватися в готелях з пред'явленням службового посвідчення і посвідчення про відрядження. У разі невідкладних службових поїздок військовослужбовці Служби правопорядку забезпечуються квитками на всі види транспорту незалежно від наявності місць;

32) зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю у встановленому законом порядку.

Стаття 8. Функції Служби правопорядку

На Службу правопорядку покладається здійснення таких функцій:

1) попереджувати, виявляти, припиняти злочини та інші правопорушення, вчинені у військових частинах, а також в інших місцях військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків; { Пункт 1 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

2) приймати та реєструвати заяви і повідомлення про злочини та інші правопорушення, вчинені у військових частинах, а також в інших місцях особами, зазначеними в пункті 1 цієї статті, своєчасно приймати стосовно них обґрунтовані і законні рішення;

{ Пункт 3 статті 8 виключено на підставі Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

4) припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, що віднесені до компетенції Служби правопорядку Кодексом України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10);

5) виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень у Збройних Силах України, вживати заходів щодо їх усунення, брати участь у правовому вихованні військовослужбовців, працівників Збройних Сил України;

{ Пункт 5-1 статті 8 виключено на підставі Закону № 1261-VII (1261-18) від 13.05.2014 }

6) розшукувати і затримувати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, які самовільно залишили військові частини чи місця служби або не з'явилися в строк без поважних причин на військову службу, а також тих, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, чи засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання; { Пункт 6 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 }

7) брати участь у проведенні профілактичної роботи серед військовослужбовців, схильних до вчинення правопорушень, сприяти військовому командуванню, органам військового управління в забезпеченні військової дисципліни серед військовослужбовців;

8) забезпечувати у передбачених законом випадках виконання кримінальних покарань стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання в дисциплінарному батальйоні або до кримінального покарання у вигляді арешту; (Пункт 8 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV (1420-15) від 03.02.2004)

9) запобігати диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах;

10) взаємодіяти з військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, органами Національної поліції, іншими правоохоронними органами, у тому числі обмінюватися з ними інформацією для виявлення правопорушень; { Пункт 10 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012, № 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 }

11) проводити розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;

12) виконувати в установленому законом порядку і в межах своєї компетенції доручення слідчого, прокурора, ухвали суду та постанов суддів;

13) здійснювати в межах своєї компетенції нагляд за дорожнім рухом військових транспортних засобів, контроль за виконанням у Збройних Силах України вимог законодавства з питань забезпечення безаварійного використання техніки; вести облік та розподіл номерних знаків, реєстрацію військових транспортних засобів Збройних Сил України;

14) погоджувати в установленому законодавством порядку з відповідними органами перевезення великогабаритних, великовагових і небезпечних вантажів транспортними засобами Збройних Сил України, забезпечувати їх супроводження та

контроль за дотриманням особливих умов, правил, норм і стандартів з організації перевезення зазначених вантажів;

15) брати участь у виконанні завдань військовими частинами у разі їх залучення в установленому законом порядку до проведення робіт під час введення режиму воєнного або надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях;

16) забезпечувати збереження знайдених, вилучених у затриманих та заарештованих осіб, які тримаються на гауптвахті, документів, речей, цінностей та іншого майна, а також передавати органам Національної поліції документи і речі цивільних осіб, затриманих на території військових частин (військових об'єктів);
{ Пункт 16 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 }

17) охороняти та конвоювати затриманих чи взятих під варту військовослужбовців та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також тих, що відбувають покарання у дисциплінарному батальйоні;

18) надавати у межах своєї компетенції допомогу органам державної влади, органам місцевого самоврядування, військовому командуванню, органам військового управління та їх представникам, громадським організаціям у провадженні їх законної діяльності у разі протидії їм або небезпеки з боку правопорушників – військовослужбовців Збройних Сил України;

19) повідомляти не пізніше ніж у триденний строк про вчинення військовослужбовцями та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів злочинів та інших правопорушень командирів (начальників) військових частин, до особового складу яких належать такі особи, а відповідного прокурора – негайно;
{ Пункт 19 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5288-VI (5288-17) від 18.09.2012 }

20) повідомляти органи державної влади та органи місцевого самоврядування, військове командування, органи військового управління, громадськість за місцем служби або роботи особи, в тому числі цивільних громадян, які незаконно перебували на території військової частини або військового об'єкта і вчинили протиправні дії, про вчинення ними правопорушення,

проведення стосовно якого належить до компетенції Служби правопорядку;

21) брати участь у підготовці та проведенні гарнізонних заходів.

Розділ III

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Стаття 9. Умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї

Служба правопорядку має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених цим та іншими законами України.

Застосуванню фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо є така можливість. Без попередження фізичний вплив, спеціальні засоби і зброя можуть застосовуватися лише в разі виникнення безпосередньої загрози життю або здоров'ю військовослужбовців чи інших осіб.

Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей, військовослужбовців Служби правопорядку, або збройного нападу чи збройного опору.

Військовослужбовці Служби правопорядку мають право застосовувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам військовослужбовців Служби правопорядку, якщо інші способи не забезпечили виконання покладених на них обов'язків.

У разі неможливості уникнути застосування фізичної сили вона не повинна перевищувати міри, необхідної для виконання

покладених на Службу правопорядку завдань і функцій, і має зводитися до мінімально можливого завдання шкоди здоров'ю правопорушників та інших громадян. У разі завдання їм шкоди військовослужбовці Служби правопорядку забезпечують надання необхідної першої медичної допомоги потерпілим у найкоротший строк.

Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів, поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування фізичного впливу і спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї військовослужбовець Служби правопорядку протягом 24 годин зобов'язаний письмово доповісти безпосередньому начальнику для повідомлення прокурора у встановленому законом порядку.

Перевищення повноважень під час застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 10. Застосування спеціальних засобів під час здійснення службових обов'язків

Військовослужбовці Служби правопорядку під час здійснення службових обов'язків мають право застосовувати наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, речовини сльозоточивої та дратівної дії, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, а також використовувати службових собак у таких випадках:

1) для захисту військовослужбовців, інших осіб і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;

2) для припинення масових безпорядків у військових частинах, а також групових порушень громадського порядку військовослужбовцями;

3) для відбиття нападу без застосування зброї на військові містечка, військові об'єкти, будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби Збройних Сил України або їх звільнення у разі захоплення;

4) для затримання, конвоювання до місця розташування органу управління або підрозділу Служби правопорядку, в органи Національної поліції осіб, які вчинили правопорушення, а також тримання осіб, взятих під варту, якщо зазначені особи чинять опір військовослужбовцям Служби правопорядку або є підстави вважати, що вони можуть втекти чи завдати шкоди оточуючим чи собі; { Пункт 4 частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 }

5) для звільнення заручників, захоплених на території військової частини.

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обставин, що склалися, характеру злочину чи іншого правопорушення і особи, яка їх вчиняє.

Перелік спеціальних засобів та правила їх застосування (83-2003-п) затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим з Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров'я України та Генеральною прокуратурою України.

Стаття 11. Застосування вогнепальної зброї

Застосування вогнепальної зброї є крайнім заходом і допускається у разі, коли інші заходи виявилися неефективними або якщо за умовами обстановки застосування інших заходів є неможливим.

Військовослужбовці Служби правопорядку, крім визначених військовими статутами Збройних Сил України порядку і правил застосування зброї і фізичної сили, мають право застосовувати вогнепальну зброю у таких випадках:

1) для захисту військовослужбовців, інших громадян від нападу, що загрожує їх життю і здоров'ю, а також звільнення заручників, захоплених на території військової частини;

2) для відбиття групового або збройного нападу на військовослужбовця Служби правопорядку або членів його сім'ї чи іншого нападу, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

3) для відбиття нападу на об'єкти, що знаходяться під охороною, конвої, приміщення, споруди, транспортні засоби військових частин, а також звільнення їх у разі захоплення;

4) для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочинів і яка намагається втекти;

5) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю військовослужбовця Служби правопорядку;

6) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або військовослужбовця Служби правопорядку.

Військовослужбовці строкової служби у випадках, зазначених у цій статті, застосовують вогнепальну зброю за наказом свого безпосереднього командира (начальника), за винятком безпосередньої загрози життю і здоров'ю військовослужбовця.

Забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Військовослужбовці Служби правопорядку мають право використовувати зброю також для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю громадян та військовослужбовця Служби правопорядку.

Військовослужбовці Служби правопорядку мають право дістати вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважають, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути передбачені законом підстави для її застосування.

Спроби особи, яка затримується військовослужбовцем Служби правопорядку з приведеною в готовність вогнепальною зброєю, наблизитися до нього, скоротивши при цьому визначену ним відстань, чи доторкнутися до його зброї дають військовослужбовцю Служби правопорядку право застосовувати вогнепальну зброю згідно з цим Законом.

Розділ IV

КОМПЛЕКТУВАННЯ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ, ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ У СЛУЖБІ ПРАВОПОРЯДКУ

Стаття 12. Особовий склад Служби правопорядку

Служба правопорядку комплектується офіцерським складом, прапорщиками, сержантами та солдатами відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (2232-12), а також працівниками Збройних Сил України. { Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1014-V (1014-16) від 11.05.2007 }

Військовослужбовці, які відбираються на військову службу у Службу правопорядку на посади офіцерів, прапорщиків та сержантського і рядового складу, проходять добір та перевірку щодо професійної придатності до служби у цій Службі. Після професійного добору відповідно до вимог, що затверджуються Міністерством оборони України, кандидати отримують професійну підготовку за фаховими напрямками у Навчальному центрі Служби правопорядку.

Стаття 13. Проходження військової служби у Службі правопорядку

Порядок і строки проходження військової служби військовослужбовцями Служби правопорядку, присвоєння їм військових звань та звільнення їх з військової служби визначаються відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (2232-12), відповідних положень про проходження військової служби. { Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1014-V (1014-16) від 11.05.2007 }

Розділ V
СОЦІАЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ
СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ

Стаття 14. Соціальний і правовий захист військовослужбовців, членів їх сімей та працівників Служби правопорядку

Соціальний і правовий захист військовослужбовців Служби правопорядку та членів їх сімей здійснюється відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (2011-12), інших нормативно-правових актів.

Соціальний захист працівників Служби правопорядку забезпечується відповідно до законодавства про працю, інших нормативно-правових актів. { Стаття 14 в редакції Закону № 5040-VI (5040-17) від 04.07.2012 }

Стаття 15. Відповідальність військовослужбовців Служби правопорядку

Військовослужбовець Служби правопорядку у межах своїх повноважень, наданих цим Законом та іншими законами, самостійно приймає рішення, крім випадків, передбачених цим Законом, і несе за свої протиправні дії або бездіяльність відповідальність у встановленому законом порядку.

Розділ VI
КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СЛУЖБИ
ПРАВОПОРЯДКУ

Стаття 16. Контроль за діяльністю Служби правопорядку

Контроль за діяльністю Служби правопорядку, дотриманням нею законодавства здійснюється Міністром оборони України.

Парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини Службою правопорядку здійснюється Верховною Радою України відповідно до Конституції України (254к/96-ВР) та законів України.

{ Статтю 17 виключено на підставі Закону № 1697-VII
(1697-18) від 14.10.2014 }

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

До приведення законодавства України у відповідність з цим Законом закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

2. Кабінету Міністрів України у місячний строк:

підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про приведення законодавчих актів України у відповідність з цим Законом;

розробити і затвердити нормативно-правові акти, передбачені цим Законом;

забезпечити підготовку і прийняття Міністерством оборони України правових актів, необхідних для реалізації цього Закону;

здійснити відповідні заходи у зв'язку із створенням Служби правопорядку у Збройних Силах України.

Президент України Л.КУЧМА

СИСТЕМА ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції

29 жовтня 2019 р., м. Київ

Формат 60*90/16. Папір офсетний.

Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.

Умовн.-друк. арк. 22,37. Обл.-вид. арк. 16,11.

Замовлення № 1114-1149

Підписано до друку 11.11.2019 р.

Виготовлено в друкарні

ТОВ «Видавничий дім «АртЕк»

04050, м. Київ, вул. Юрія Іллєнка, буд. 63

Тел. 067 440 11 37

ph-artec@ukr.net

www.book-on-demand.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції –
серія ДК №4779 від 15.10.14 р.

АртЕк
видавничий дім